

RUDYARD KIPLING

A DZSUNGEL KÖNYVE

Benedek Marcell fordítása

TARTALOM

MAUGLI TESTVÉREI
KÁ VADÁSZATA
HOGYAN SZÜLETETT A FÉLELEM
„TIGRIS! TIGRIS!”
A KIRÁLY ANKUSA
RÁTOK SZABADÍTOM A DZSUNGELT
A VÖRÖS KUTYÁK
TAVASZI FUTÁS
„RIKI-TIKI-TÉVI”
A FEHÉR FÓKA
PURUN BAGÁT CSODÁJA
A KROKODILUS TÖRTÉNETE
KVIKVERN
KIS TUMÁJ ÉS AZ ELEFÁNTOK TÁNCA
A KIRÁLYNŐ SZOLGÁI

MAUGLI TESTVÉREI

Csil keselyűnk éjt hoz nekünk,
Meng küldi, a bőregér -
Tető alatt a házi dal,
s a mi fajtánk szerzte-tér:
az éj az időnk, zsákmányol erőnk,
karmunk prédát kerít.
Sikert neked, ha tiszteled
a Dzsungel Törvényeit.

Éji dal a Dzsungelben

Éppen hét óra volt, jó meleg este borult a Szioni-dombokra; Farkas apó felébredt nappali álmából, vakarózott, ásítózott, s egymás után nyújtogatta ki mancsait, hogy az álmoságot kirázza belőlük. Farkas anyó úgy hevert, hogy nagy szürke orrát keresztülfektette négy hancúrozó, visítózó kölykén. A hold beragyogott a barlang száján, ahol a farkas család lakott.

- Aúuh! - szólalt meg Farkas apó - Ideje már, hogy vadászni induljak.

Éppen le akart rohanni a domb oldalán, amikor egy lompos farkú kis árnyék jelent meg a küszöbön, s azt nyivákolta:

- Jó szerencse járjon veled, Farkasok Fejedelme! Jó szerencsét és erős fogakat kívánok dicső gyermekeidnek is, hogy sohase feledkezzenek meg azokról, akik éheznek ezen a világon.

A sakál volt az, az Élősködő Tabaki. Az indiai farkasok megvetik Tabakit, mert mindig rosszban sántikál, pletykát hordoz, és húscsapatokat meg bőrdarabokat kurkász fel a falusi szemétdombokon. De azért félnék is tőle a farkasok, mert Tabaki könnyen megvész, könnyebben, mint akárki más a vadonban. Olyankor aztán elfelejti, hogy valaha félt valakitől, végigszáguld az erdőn, s megmar mindenkit, aki az útjába kerül. Még a tigris is elfut, elbújik, ha a kis Tabaki megvész, mert a veszettség a legszörnyűbb dolog, ami vadállatot érhet. Az emberek tudós szóval „víziszonynak” nevezik az ilyesmit, de az állatok „devani”-nak, őrzöngésnek mondják, és menekülnek előle.

- Hát gyere be, és nézz körül - mondta barátságtalanul Farkas apó -, de itt egy falás nem sok, annyi enivaló sincs.

- Nincs ám, farkasnak - felelte Tabaki -, de olyan hitvány kis teremtsnek, mint én vagyok, jó lakoma a száraz csont is. Nem arra születünk mi, a Gidur-log, a sakálnépség, hogy kényeskedjünk, válogassunk.

Besompolygott a barlang hátsó részébe. Megtalálta egy őzbak csontját. Volt valami kis hús is rajta, s boldogan nekiült, hogy megropogtassa ezt a maradékot.

- Köszönöm szépen a megvendéglést - mondta a száját nyalogatva. - Milyen szépek ezek a dicső gyermekek! Milyen nagy a szemük! Már ilyen kicsi korukban! Igaz, igaz: eszembe juthatott volna, hogy királyok gyermekei már kiskorukban is felnőttek.

Persze, Tabaki éppen olyan jól tudta, mint akárki más, hogy káros dolog az, ha gyerekeket szembe dicsér valaki; hízott a mája, hogy Farkas anyó és apó nyugtalannak látszottak.

Tabaki csöndesen üldögélt, és örült a hitványságnak, amit elkövetett; aztán rosszindulatúan megjegyezte:

- Sir Kán, a Nagy, elhagyta régi vadászterületét. Jövő hónapban ezek közt a dombok közt szándékozik vadászni, azt mondta nekem.

Sir Kán a tigris volt, aki húszmérföldnyire onnét, a Vengunga folyó partján lakott.

- Ahhoz nincs jussa! - szólalt meg haragosan Farkas apó. - A Vadon Törvénye szerint nincs joga kellő figyelmeztetés nélkül máshová költözni. Tíz mérföldnyi környéken elriaszt minden vadat, márpedig nekem mostanában kettő helyett kell vadásznom.

- Nemhiába nevezte az anyja Lungrinak, Bénának - mondta csöndesen Farkas anyó. - Egyik lába születésétől fogva béna. Ezért nem tudott mással boldogulni, csak szarvasmarhával. Így aztán a Vengunga mentén lakó parasztok megharagudtak rá, s most idejött, hogy a mi parasztjainkat is megharagítsa. Tűvé teszik majd érte az erdőt, amikor messze jár, nekünk meg menekülni kell a gyerekeinkkel, ha felgyűjtják a füvet. Igazán nagyon hálásak lehetünk Sir Kánnak!

- Elmondjam neki, hogy milyen hálásak vagytok? - kérdezte Tabaki.

- Takarodj innét! - ordított rá Farkas apó. - Takarodj, és eredj vadászni a gazdáddal! Itt már egy estére éppen elég bajt csináltál.

- Megyek - mondta nyugodtan Tabaki. - Már halljátok is Sir Kán szavát odalenn a bozótban. Kár is volt fáradnom a hírhordással.

Farkas apó fülelni kezdett, s a kis folyó felé futó völgyben hallotta is a tigris száraz, haragos, morgó, egyhangú üvöltését. Kiérezett belőle, hogy a tigris nem akadt zsákmányra, s nem bánja, ha az egész vadon megtudja ezt.

- Adta bolondja! - mondta Farkas apó. - Ilyen lármával fogni éjjeli munkához! Hát azt hiszi ez, hogy a mi őzbakjaink is olyanok, mint azok a kövér Vengunga-parti szarvasmarhák?

- Csitt! - mondta Farkas anyó. - Nem szarvasmarhára vadászik ez ma, nem is őzbakra, hanem emberre.

Az üvöltés valami dongó kurrogássá változott, nem lehetett tudni, merről hallatszik. Az a hang volt ez, amely néha úgy megriasztja a szabad ég alatt háló favágókat és cigányokat, hogy egyenest a tigris torkába rohannak.

- Emberre! - mondta Farkas apó, valamennyi fehér fogát megmutatva. - Hm! Hát nincs elég bogár és béka a víztartókban, embert kell neki enni, még hozzá a mi földünkön?!

A Dzsungel Törvénye, amelynek egyetlen parancsa sem ok nélkül való, minden vadállatnak megtiltja, hogy embert egyék, kivéve, ha azért öli meg, hogy gyermekeit megtanítsa az ölés mesterségére. De akkor is a maga csapatának vagy törzsének vadászterületén kívül kell rá vadászni. Igazi oka pedig ennek a tilalomnak az, hogy az emberölés után, előbb vagy utóbb, fehér emberek jönnek elefántháton, puskával és száz meg száz barna ember gongokkal, rakétákkal, fáklyákkal. Ezt minden teremtetett állat megsínyli a vadonban. Maguk közt azonban azt mondják okul a vadállatok, hogy az ember a leggyöngébb, legvédtelenebb teremtetés a világon, hát nem dicsőség legyőzni. Mondják azt is - és ez igaz -, hogy aki embert eszik, megrühösödik, és kihull a foga.

A kurrogás hangosabbra vált, s a végén teli torokkal harsant fel az „Ááá”, az ugrásra készülő tigris kiáltása.

Aztán üvöltés hallatszott, tigrishez nem illő üvöltés, Sir Kán torkából.

- Elhibázta! - szólt Farkas anyó. - No, mi baj?

Farkas apó kiszaladt néhány lépésnyire, s hallotta Sir Kán vad dörögését, mormogását, amint a bozótban botorkált.

- Ennek a bolondnak nincs esze, beugrott a favágók tüzébe, és megégette a lábát - mordult fel gúnyosan Farkas apó. - Tabaki vele van.

- Valami fölfelé jön a dombon - mondta a fülét hegyezve Farkas anyó. - Vigyázz!

A bozótban halkán megreccsentek a bokrok, és Farkas apó ugrásra készen húzta össze magát. Aztán... ha valaki megfigyeli, a legcsodálatosabb dolgot látta volna életében: a farkas felugrott, megtorpant. Nekilódult, mielőtt még látta volna, hogy mire ugrik, aztán igyekezett megállni. Az eredmény az lett, hogy négy-öt lábnyira ugrott föl egyenesen a levegőbe, s majdnem ott ért le megint a földre, ahonnan elindult.

- Ember! - kaffantotta. - Emberkölyök! Nézzétek!

Egyenest az orra előtt, egy alacsony ágba kapaszkodva, meztelen, barna kisgyerek állt, akkora, hogy éppen csak járn tudott. Soha még ilyen pici, gödrös húsú vakarcs nem került éjnek idején farkas barlangjába. Fölnézett Farkas apó arcába, és nevetett.

- Emberkölyök? - kérdezte Farkas anyó. - Ilyet se láttam még életemben! Hozd ide!

A farkas, aki megszokta, hogy hordozza a kölykeit, akár egy tojást is szájában tud tartani anélkül, hogy eltörné. Farkas apó erősen összefogta állkapcsával a gyerek nyakszirtjét, de a foga még csak meg sem karcolta a bőrét, úgy tette le a kölykei közé.

- Milyen kicsi! Milyen csupasz és milyen vakmerő! - mondta halkán Farkas anyó. A csöppség utat tört magának a farkaskölykök közt, hogy közelebb kerülhessen a meleg testhez. - Nézd csak! Együtt szopik a többivel. Lám, lám. Hát ilyen az ember kölyke. Ugyan volt-e már olyan farkas a világon, aki azzal dicsekedhetett, hogy emberkölyök van a gyerekei közt?

- Hallottam egyszer-egyszer ilyesmiről, de nem a mi csapatunkban történt, és nem is az én időmben - mondta Farkas apó. - Egy szál szőre sincs. Megölhetném, csak a lábammal kéne hozzányúlnom. És nézd csak: fölnéz, nem fél!

A holdvilágot most kirekesztette valami a barlang nyílásából. Sir Kán nagy, négyszögletes feje és válla nyomakodott be rajta. Tabaki a háta mögött azt nyivogta:

- Felséges úr, felséges úr, ide jött be!

- Nagyon megtisztel bennünket, Sir Kán - mondta Farkas apó, de igen haragos volt a tekintete. - Mit kíván, Sir Kán?

- A zsákmányomat. Egy emberkölyök jött erre - mondta Sir Kán. - A szülei elszaladtak. Add ide!

Sir Kán, amint Farkas apó mondotta volt, beleugrott a favágók tüzébe, s igen dühös volt, mert fáj a megégett lába. De Farkas apó tudta, hogy a barlang szája szűkebb, semhogy a tigris beférhetne rajta. Még ott is, ahol most volt, úgy összeszorult a válla meg a két mellső lába, minthogyha az ember egy hordóban akarna verekedni.

- A farkasok népe szabad nép - mondta Farkas apó. - Nekünk csak a Csapat Vezére parancsol, holmi csíkos bőrű mézáros soha. Az emberkölyök a miénk, megölhetjük, ha akarjuk.

- Eh, akarjátok vagy se, ki mert itt akarásról beszélni? A bikára mondom, akit megöltem, csak nem állok itt ez előtt a kutyaól előtt, hogy a jussomért könyörögjek? Én beszélek itt, én, Sir Kán!

A tigris bömbölése végigmennydörgött a barlangon. Farkas anyó lerázta magáról a kölyköket, és előreugrott. Szeme, mint két zöld hold a sötétségben, úgy nézett bele Sir Kán lángoló szemébe.

- Itt pedig én beszélek, Ráksa, a Démon! Az emberkölyök az enyém, hallod, te béna? Az enyém! Nem öli meg senki. Életben marad, együtt fog járni, együtt fog vadászni a Csapattal... a végén pedig, tudd meg, te csupasz kis kölykökre vadászó, békaevő, halpusztító hitvány, *rád* fog vadászni! Most pedig hordd el magad, mert különben Szamburra, az Őzbakra mondom, akit megöltem (én nem élek ám holmi eléhezett szarvasmarha húsán!), bénábban még vissza az anyádhoz, mint ahogy a világra jöttél, te égett mancsú, te! Takarodjál!

Farkas apó elámulva nézett rá. Szinte elfeledkezett arról az időről, amikor becsületes harcban nyerte el Farkas anyót öt más farkas elől, amikor Farkas anyó még együtt járt a Csapattal, és nem hízelgésből nevezték Démonnak. Sir Kán szembe tudott volna nézni Farkas apóval, de Farkas anyóval nem szállhatott szembe, mert tudta, hogy ezen a helyen minden előny az övé, és hogy halálig harcolna. Így hát morogva kihúzta fejét a barlang szájából, s amikor kinn volt, elbődült.

- Minden kakas úr a maga szeméjén! Majd meglátjuk, mit szól a Csapat az emberkölyök nevelgetéséhez. A kölyök az enyém, s végül is az én fogamra kerül, ti lompos farkú tolvajok!

Farkas anyó lihegve vetette le magát a kölyök közé, Farkas apó pedig komolyan szólt hozzá:

- Sir Kánnak ebben igaza van. A kölyköt meg kell mutatni a Csapatnak. Meg akarod tartani, anyjuk?

- Hogy megtartom-e? - mondta lihegve Farkas anyó. - Meztelenül jött ide, éjszaka, egyedül, éhesen, de nem félt! Látod, most is félrelökte az egyik kicsikét. Az a béna mészáros megölte volna, és elszaladt volna a Vengungához, a parasztok pedig bosszúból minden tanyánkat felhajkuraszták volna. Hogy megtartom-e? Meghiszem azt! Feküdj csak nyugton, te kis béka. Bizony, Maugli - mert Mauglinak, Békának nevezlek el -, eljön még az idő, amikor te vadászol Sir Kánra úgy, ahogy ő vadászott rád.

- De mit szól majd a Csapat? - tűnődött Farkas apó.

A Dzsungel Törvénye világosan kimondja, hogy minden farkas visszavonulhat csapatától, amikor megházasodik; de mihelyt a kölykei akkorára cseperednek, hogy meg tudnak állni a maguk lábán, köteles elvinni őket a Csapatgyűlés elé, amely rendszeren egyszer jön össze havonként, telihold idején, azért, hogy a többi farkas is megismerhesse. Amikor itt szemügyre vették a kölyköket, szabadon járhatnak, amerre nekik tetszik. Amíg az első őzbakot el nem ejtették, csapatbeli felnőtt farkas semmi ürüggyel meg nem ölheti őket. A gyilkos büntetése: halál, bárhol találják is meg, és ha meggondoljuk, ez így igazságos.

Farkas apó megvárta, amíg a kölykei szaladni tudnak egy kicsit; aztán a Csapatgyűlés éjszakáján elvitte őket meg Mauglit meg Farkas anyót a Gyűlés Sziklájára, egy köves, sziklás dombtetőre, ahol száz farkas is megbújhatott. Akela, a nagy szürke rideg farkas (ridegnek szokták nevezni a magában élő állatot), aki erejével és ravaszságával az egész csapatot vezérelte, teljes hosszúságában végignyúlt a maga szikláján. Alatta negyvenegynéhány mindenféle nagyságú és színű farkas ült, szürkés szőrű vének, akik maguk is végeznek egy őzbakkal, és fiatal, fekete háromévesek, akik csak azt hiszik, hogy végezni tudnának vele. Ridegfarkas már egy esztendeje vezette őket. Ifjúkorában kétszer esett farkasverembe, egyszer meg úgy elverték, hogy halottként hagyták ott; ismerte hát az emberek viselkedését és szokásait. Nem sok szóbeszéd folyt a sziklán. A kölykök egymás hegyén-hátán ugrándoztak a kör közepén, ahol apjuk-anyjuk ült; hébe-hóba egy-egy idősebb farkas odament valamelyik kölyökhöz, alaposan szemügyre vette, aztán nesztelen léptekkel visszatért a helyére. Néha egy anya előretuszkolta

a fiát a holdfénybe: bizonyos akart lenni abban, hogy meglátták. Akela időnként elkiáltotta magát a szikláján:

- Ismeritek a Törvényt! Ismeritek a Törvényt! Nézzétek meg őket jól, farkasok!

És az aggódó anyák megismételték a kiáltását:

- Nézzétek meg jól, farkasok, nézzétek meg jól!

Végül - és most Farkas anyó nyakán minden szőrszál égnek meredt - Farkas apó Mauglit, a Békát (ahogy ők nevezték) tuszkolta a közepre. Nevetve ült ott, és játszadozott a holdfényben csillogó kavicsokkal.

Akela föl sem emelte fejét mancsáról, csak folytatta egyhangú kiáltását:

- Nézzétek meg jól!

A sziklák mögül fojtott morgás hallatszott. Sir Kán hangja, aki azt kiáltotta:

- Ez a kölyök az enyém! Adjátok ide! Mi köze a Szabad Népnek az ember kölykéhez?

Akela a füle botját sem mozdította, csak annyit mondott:

- Nézzétek meg jól, farkasok! Mi köze a Szabad Népnek akárki más parancsához, aki nem a Szabad Népből való?

- Nézzétek meg jól!

Mély hangú morgással feleltek erre. Egy fiatal, negyedik évében járó farkas, Akela ellen fordította Sir Kán kérdését.

- Mi köze a Szabad Népnek az ember kölykéhez?

Nomármost: a Vadon Törvénye azt parancsolja, hogy ha vita támad azon, befogadjanak-e egy kölyköt a csapatba, legalábbis két, csapatbeli farkasnak kell a pártját fogni, de az sem apja, sem anyja nem lehet.

- Ki fogja pártját ennek a kölyöknek? - kérdezte Akela. - Ki akar szólni a Szabad Nép közül?

Semmi válasz. Farkas anyó pedig már készült a harcra: tudta, hogy utolsó harca lesz az, ha arra kerül a sor.

Akkor aztán az egyetlen idegen fajtabeli, akinek szabad megjelennie a Csapat gyűlésén, Balú, az álmos barna medve, aki a Dzsungel Törvényére tanítgatja a farkaskölyköket, az öreg Balú, aki járhat-kelhet, amerre neki tetszik, mert csak diót, gyökeret, mézet eszik, Balú, mondom, hátsó lábára ült, és dörmögni kezdett.

- Az ember kölyke, az ember kölyke? - mondta. - Hát én pártját fogom az ember kölykének. Az ember kölyke a légynek se vét. Én nem tudom cifrázni a szót, de igazat beszélek. Hadd járjon a Csapattal, fogadjátok be a többivel együtt. Én magam tanítom majd.

- Még valakire van szükség - mondta Akela. - Hallottátok: Balú beszélt, fiatal kölykeink tanítója. Ki áll Balú mellé?

Fekete árnyék suhant be a körbe. Bagira volt, a fekete párduc, tetőtől talpig fekete, mint a sötét éjszaka; de ha úgy esett rá a fény, megvillant rajta a párduc bőrének jól ismert rajza, mint nedves selymen a mintázás. Mindenki ismerte Bagirát, és senkinek sem volt kedve összeakaszkodni vele, mert ravasz volt, mint Tabaki, merész, mint a vad bölény, féktelen, mint a sebzett elefánt. De a hangja, az olyan édes volt, mint a fáról csepegő vadméz, szőre pedig pihénél puhább.

- Ó, Akela és ti, Szabad Nép gyermekei - dorombolta -, nekem nincs jogom, hogy a ti gyűlésteken szót emeljek; de a Vadon Törvénye azt mondja, hogy ha kétség támad: meg kell-e ölni az új kölyköt vagy sem, akkor meg lehet váltani a kölyök életét. Azt pedig, hogy a váltásdíjat ki fizetheti, ki nem: a Törvény nem mondja meg. Igazat szólok-e?

- Helyes! Helyes! - mondták a mindig éhes fiatal farkasok. - Halljuk Bagirát! A kölyköt meg lehet váltani. Ez a Törvény!

- Tudom, hogy nincs jogom itt beszélni, hát engedelmeteket kérem.

- Beszélj! - kiáltották hűszan is.

- Egy meztelen kölyköt megölni: szégyen. Mellesleg szólva, mulatságnak is jobb lesz akkor vadászni rá, ha megnő. Balú már pártját fogta, én pedig megtoldom Balú szavát egy kövér bikával, most ejtettem el, nem egészen félmérföldnyire innét. Ezt ajánlom föl nektek, ha a Törvény parancsa szerint befogadjátok az emberkölyköt. Hát olyan nehéz dolog ez?

Egész sereg farkas kezdett zajongani egyszerre:

- Mit törődünk vele? Megöli a téli eső. Halálra pörköli a nap. Nekünk ugyan nem árthat ez a csupasz béka. Hadd járjon a Csapattal! Hol a bika, Bagira? Fogadjuk be! - Aztán ismét Akela mély, csaholó hangja hallatszott: - Nézzétek meg jól, farkasok, nézzétek meg jól!

Mauglit most is csak a kavicsok érdekelték, s észre sem vette, mikor a farkasok odaléptek hozzá, és egyenként szemügyre vették. Végül valamennyien lementek a dombról a megölt bikát megkeresni, s csak Akela, Bagira, Balú meg Maugli nevelőszülei maradtak ott. Sir Kán még egyre bömbölt az éjszaka homályában; erősen haragudott, amiért Mauglit nem adták oda neki.

- Bömbölj csak - mormogta Bagira a bajusza alatt -, ahogy én az emberi fajzatot ismerem, különb nótát is bömbölsz te még e miatt a meztelen kis jószág miatt.

- Jól van így, ahogy van - mondta Akela. - Az ember bölcs és bölcs a kölyke is. Valamikor még segítségünkre lehet.

- Bizony, segítségedre lehet, ha bajba kerülsz, mert senki fia nem remélheti, hogy örök életére vezére marad a Csapatnak - mondta Bagira.

Akela nem szólt semmit. Arra az időre gondolt, amely minden csapat minden vezérének életében elkövetkezik: amikor ereje elhagyja, gyöngül, egyre gyöngül, s végre is megölik a farkasok, és új vezér foglalja el a helyét, amíg meg nem ölik azt is.

- Vigyétek haza - szólt Farkas apóhoz -, s neveljétek a Szabad Néphez méltóan.

Hát így került be Maugli a szioni farkascapatba egy bika árán és Balú jó szaváért.

*

Most aztán bele kell nyugodnotok abba, hogy átsiklunk tíz-tizenegy esztendőn, s csak találgathatjátok, milyen csodálatos életet élhetett Maugli a farkasok közt, hiszen sok-sok könyvet kellene teleírnom, ha aprajára el akarnám beszélni. A farkaskölykökkel nőtt fel, csakhogy azok felnőtt farkasok voltak már, mire őbelőle nagyobbacska gyerek lett. Farkas apó taníttatta a tudnivalókra, a vadonbeli dolgok értelmére. Addig s addig, hogy egyszer csak a fünek minden zizzenése, a meleg éjjeli levegő minden lehelete, a feje fölött elhangzó bagolyhuhogás, a denevérkarmok karcolása, amint meg-megkapaszkodnak egy kicsit valamelyik fában, s a tócsákban fickándozó halacskák minden csobbanása éppen olyan érthető, éppen olyan világos volt neki, mint ahogy a dolgozó, felnőtt ember ismeri a maga munkájának minden csínját-bínját. Amikor nem tanult: leheveredett a napon, és aludt; aztán evett, és újra lefeküdt; ha

piszkosnak érezte magát, vagy melege volt, úszkált az erdei tavakban; ha egy kis mézre fáj a foga (mert Balú megtanította arra, hogy a méz meg a dió éppen olyan jó, mint a nyers hús), hát fölmászott érte a fára, s Bagira megmutatta neki, hogyan férközzék hozzá. Bagira föltelepedett egy ágra, s szólította Mauglit: - Gyere, testvérkém!

Maugli eleinte úgy mászott, mint a lajhár, de idővel olyan merészen lódította magát ágról ágra, hogy tán még a szürke majom se különben. Elfoglalta helyét a Gyűlés Szikláján is, amikor a Csapat összeült, és itt észrevette, hogy ha erősen ránéz akármelyik farkasra, az kénytelen lesütni a szemét. Ezt mulatságból is megtette. Máskor meg kihúzgálta a hosszú tüskéket barátai talpából, mert a farkas rettentő sokat szenved a bőrébe fúródó bogáncstól, tövistől. Éjszakánként le-lejárt a dombról a szántóföldekre, s kíváncsian nézegette a kunyhókban lakó falusiakat, de nem bízott az emberekben, mert Bagira megmutatott neki egy négyszögletes ládát, amelynek csapóajtaja oly ügyesen el volt rejtve a vadnövények közt, hogy szinte belelépett. Bagira azt mondta, hogy ez csapda. Semmit sem szeretett úgy, mint hogyha behatolhatott Bagirával az erdő sötét, meleg belsejébe, végigalhatta az egész álmosító napot, s éjszaka nézhette, hogyan vadászik Bagira. Bagira hatra-vakra gyilkolt, ha éhes volt. Ezt cselekedte Maugli is, de mégsem egészen ezt. Mihelyt annyi idős volt, hogy megérthette az okos szót, Bagira megmondta neki, hogy szarvasmarhához sohase nyúljon, mert egy bika életének árán került be a Csapatba. - Tiéd az egész vadon - mondta Bagira -, megölhetsz mindenkit, akinél erősebb vagy, de a bika kedvéért, amely megváltott, sohase ölj, és ne is egyél szarvasmarhát, se öreget, se fiatal. Ez a Vadon Törvénye. - Maugli pedig hűségesen engedelmeskedett.

Megnőtt, és úgy megerősödött, ahogy csak olyan gyerek erősödhetik meg, aki nem is tudja, hogy ő voltaképpen tanul valamit, s az égvilágon semmi egyébire nem kell gondolnia, mint az evésre.

Farkas anyó mondta neki egyszer-másszor, hogy Sir Kánban nem lehet megbízni, s neki előbb vagy utóbb meg kell ölnie Sir Kánt. Egy fiatal farkas a nap minden órájában emlékezett volna erre a tanácsra. Maugli elfelejtette, mert ő csak emberfióka volt, ámbár farkasnak mondta volna magát, ha akármilyen emberi nyelven meg tud szólalni.

Sir Kán minduntalan az útjába került a vadonban, mert amint Akela öregedett és gyengülni kezdett, a béna tigris nagy barátságba keveredett a Csapat fiatalabb farkasaival, akik hulladékokat lesve jártak utána. Akela sohasem tűrte volna ezt el, ha élni mer a tekintélyével. Sir Kán ilyenkor hízelgett nekik, és csodálkozott, hogy ilyen deli fiatal vadászok miért elégszenek meg egy haldokló farkas meg egy emberkölyök vezetésével. - Hallom - mondogatta Sir Kán -, hogy a Gyűlésen nem mertek a szeme közé nézni. - Ilyenkor aztán morogtak és berzenkedtek az ifjú farkasok.

Bagira mindent látott, mindent hallott; erről is tudott egyet s mást, s nemegyszer kereken megmondta Mauglinak, hogy Sir Kán még megöli; ilyenkor Maugli nevetve válaszolta:

- Itt a Csapat, itt vagy te, Balú is akármilyen lusta, odavág egyet-kettőt a kedvemért. Hát mitől féljek?

Egy meleg napon új gondolata támadt Bagirának, mert ismét fülébe jutott valami. Lehet, hogy Ikki, a tüskédisznó hozta a hírt. Amikor mélyen bent voltak a vadonban, s a fiú feje ott hevert Bagira szép fekete szőrén, a párdac egyszerre csak így szólt Mauglihoz:

- Testvérkém, hányszor mondtam már neked, hogy Sir Kán ellenséged?

- Annyiszor, ahány dió van ezen a pálmán - felelte Maugli, mert számolni persze nem tudott. - Hát aztán? Álmos vagyok, Bagira, Sir Kánnak pedig egyebe sincs, csak hosszú farka és hangos torka, akárcsak Maónak, a Pávának.

- De most nincs ideje az alvásnak. Balú tudja, én is tudom, a Csapat is tudja, még a legbutább állatok, az őzek is tudják. Tabaki megmondta neked is.

- Hohó! - kiáltott fel Maugli. - Tabaki nemrégiben azzal sértegetett, hogy én afféle meztelen emberkölyök vagyok, s nem arra születtem, hogy földimogyorót kaparjak ki. De én megfogtam Tabakit a farkánál fogva, s kétszer odavágtam egy pálmafa derekához, hogy tisztességre tanítsam.

- Bolondság volt. Igaz, hogy Tabaki nagy bajkeverő, de azért elmondott volna valamit, ami nagyon is fontos neked. Figyelj rám, testvérkém! A vadonban nem mer megölni Sir Kán, de jusson eszedbe, hogy Akela nagyon öreg. Hamarosan eljő az a nap, amikor nem tud elbánni az őzbakkal, s akkor nem vezérkedhetik tovább. Nagyobbára megöregedtek azok a farkasok is, akik megnéztek, amikor először vittek el a Gyűlés elé. A fiatalok pedig elhiszik, amit Sir Kán duruzsol a fülükbe, hogy emberkölyöknek nincs helye a Csapatban. Nemsokára ember lesz belőled.

- És micsoda az ember, hogy nem szabad neki a testvéreivel járni?! - kiáltott fel Maugli. - Én a vadonban születtem. Engedelmeskedem a Vadon Törvényének, s nincs olyan farkas a csapatunkban, akinek tüskét ne húztam volna ki a talpából. Hát persze hogy ezek a testvéreim!

Bagira egész hosszában elnyúlt, és félig behunyta szemét.

- Testvérkém - mondotta -, nyúlj csak az állam alá.

Maugli kinyújtotta erős, barna kezét, s éppen Bagira selymes álla alatt, ahol a csillogó szőr elrejtí a hatalmas, feszülő izmokat, egy kis kopasz helyre akadt.

- Az egész Dzsungelben senki sem tudja, hogy én, Bagira, ezt a bélyeget viselem, a nyakörv bélyegét. Pedig hát így van, testvérkém; emberek közt születtem, emberek közt halt meg az anyám, az udipuri királyi palota ketreceiben. Ezért fizettem meg érted a váltságdíjat a Gyűlésen, amikor meztelen kis kölyök voltál. Bizony, én is emberek közt születtem. Sohase láttam a vadont. Rácsok közt etettek vaslábosból, amíg egy éjszaka meg nem éreztem, hogy én Bagira vagyok, a Párduc, nem pedig emberek játékszere. Akkor a mancsom egyetlen csapásával összezúztam azt a hitvány zárat, és elszöktem. És mert kiismertem az emberek furfangjait, félelmetesebbé váltam a vadonban magánál Sir Kánnál is. Így van-e?

- Így - felelte Maugli -, a vadonban mindenki fél Bagirától, mindenki, csak Maugli nem.

- Ó, te emberkölyök vagy - mondta nagyon gyöngéden a Fekete Párduc -, és éppen úgy, ahogy én visszatértem a vadonba, neked is vissza kell térned végül az emberek közé, embertestvéreid közé, ha a Gyűlésen meg nem ölnék.

- De hát miért akarna akárki is megölni engem? - kérdezte Maugli.

- Nézz rám - mondta Bagira, és Maugli keményen a szeme közé nézett. A nagy párduc fél perc múlva félrefordította a fejét.

- Hát *ezért* - mondotta, végighúzva mancsát a faleveleken. - Még én sem tudok a szemed közé nézni, pedig én emberek közt születtem, és szeretlek téged, testvérkém. A többiek gyűlölnék, mert nem állják a tekintetedet, mert bölcs vagy, mert tüskétet húztál ki a lábukból, mert ember vagy.

- Erre bizony nem gondoltam - mondta bosszúsan Maugli, és összeráncolta sűrű, fekete szemöldökét.

- Hogy szól a Dzsungel Törvénye? Először üss, aztán nyelvelj. Már a meggondolatlanságodról is megismerszik, hogy ember vagy. De légy bölcs. Úgy érzem, hogy ha Akela elhibázza a legközelebbi zsákmányát, pedig hát minden vadászatán nehezebben ragadja torkon az őzbakot, a

Csapat ellene és ellened fordul. A vadonbeliek gyűlést tartanak a Sziklán, és akkor, akkor megvan! Tudom már! - kiáltotta Bagira, és felugrott. - Eredj le hamar az emberek kunyhóihoz a völgybe, s hozz fel olyan Piros Virágot, amit ők növesztenek ott: hogy ha eljön az ideje, erősebb barátod legyen, mint én vagy Balú vagy azok, akik szeretnek a Csapatból. Szerezd meg a Piros Virágot!

Piros Virágon Bagira a tüzet értette, de nincs olyan teremés a vadonban, aki a tüzet nevének nevezné. Minden vadállat halálosan fél tőle, és százféleképpen kerülgeti a nevét.

- A Piros Virágot? - ismételte Maugli. - Az a kunyhóikon kívül nyílik, alkonyatkor. Majd megszerzem.

- Így beszél egy igazi emberkölyök - mondta büszkén Bagira. - Ne feledd, hogy kis cserepekben nő. Szerezz egyet hamarosan, és tedd félre, hogy kéznél legyen, ha kell.

- Jó - mondta Maugli -, megyek. De bizonyos vagy abban, kedves Bagiram - és átkarolta a párduc fénylő nyakát, és mélyen belenézett nagy szemébe -, bizonyos vagy abban, hogy ez mind Sir Kán műve?

- A Letört Zárta mondom, amely megszabadított: bizonyos vagyok benne, testvércém.

- Hát akkor a Bikára fogadom, aki megváltott: érdeme szerint megfizetek Sir Kánnak, vagy talán még ráadást is adok - mondta Maugli, s azzal már indult is.

- Ez aztán ember! Ízről ízre ember - mondta magában Bagira, miközben újra lefeküdt. - Ó, Sir Kán, gyászosabb vadászatod sose volt, mint amikor erre a békára vadásztál most tíz esztendeje.

Maugli már messze járt az erdőben, gyorsan rohant, és tüzelt a szíve. Szállongott az esti köd, amikor a barlanghoz érkezett. Nagyot lélegzett, és lenézett a völgybe. A kölykök kint csatangoltak, de Farkas anyó a barlang gyomrában megismerte erről a lélegzésről, hogy valami bántja az ő békáját.

- Mi baj, fiam? - kérdezte.

- Holmi szófia denevérbeszédet hallottam Sir Kánról - felelte. - Ma éjszaka a szántóföldekre megyek vadászni - s egy ugrással eltűnt a bozótban, lefelé indulva a völgy mélyében kanyargó folyóhoz. Itt megállt, mert meghallotta a vadászó Csapat üvöltését, a hajsolt őzbak bőgését s azt a horkantást, amikor szembefordult üldözőivel. Most fiatal farkasok gonosz, keserű üvöltése hallatszott:

- Akela! Akela! Hadd mutassa meg az erejét a Ridegfarkas! Helyet a Csapat Vezérének! Ugorj, Akela!

A Ridegfarkas nyilván ugrott, és elvétette az ugrást, mert Maugli hallotta a foga összekoccanását, s aztán egy csahintást, amikor az őzbak felrúgta mellső lábával.

A többi már nem várta meg; továbbrohant, s a csaholás gyöngébben hallatszott a háta mögött, amikor leért a földekre, ahol a parasztok laktak.

- Igazat beszél Bagira - lihegte, amint befészkelte magát valami szénarakásba egy kunyhó mögött. - Holnap nagy napunk lesz, Akelának meg nekem.

Aztán odanyomta arcát az ablakhoz, és figyelte a tüzet, amely a tűzhelyen égett. Látta, hogy az asszony fölkel, és fekete koloncokkal táplálja éj idején. S amikor eljött a reggel, és fehéren, hidegen terjengett a köd, látta, hogy az embergyerek felkap egy földdel kitapasztott belsejű kosarat, megrakja izzó parázssal, köpönyege alá dugja, és kimegy, hogy ellássa a teheneket az istállóban.

- Hát ez az egész? - mondta magában Maugli. - Ha egy kölyök is megteheti, nincs mit félni tőle. - Megkerülte a házat, szembetalálkozott a fiúval, kivette kezéből a tapasztott kosarat, s amíg a fiú üvöltözött rémületében, hirtelen beleveszett a ködbe.

- Nagyon hasonlítanak hozzám - mondta Maugli, belefújva a kosárba, ahogy az asszonytól látta. - Ez az izé meghal, ha enni nem adok neki - és gallyat, háncsot szórt a vörös valamire. Félúton a domb felé találkozott Bagirával, akinek bundáján úgy csillogott a reggeli harmat, mint a drágakő.

- Akela elhibázta az ugrást - mondta a párdúc. - Már ma éjszaka megölték volna, de rád is fáj a foguk. Kerestek odafent.

- A szántóföldek közt jártam. Készen vagyok. Nézd! - és Maugli magasra tartotta a tüzes kosarat.

- Jól van! Mármost: láttam, hogy az emberek száraz ágat dugtak ebbe az izébe, s a Piros Virág tüstént kinyílt a végén. Nem félsz?

- Nem én. Mitől félnék? Emlékszem most már, hacsak nem álmodtam, hogy mielőtt farkassá lettem, hevertem a Piros Virág mellett, meleg volt és jólesett.

Maugli egész nap a barlangban ült, a tüzes kosarat gondozta, és száraz ágakat dugdosott belé, hogy lássa, milyenné válnak. Talált egy ágat, amellyel meg volt elégedve. Este, amikor Tabaki érte jött, és meglehetősen nyersen közölte vele, hogy várják a Gyűlés Szikláján, addig nevetett, amíg Tabaki el nem rohant. Még a gyűlésbe is nevetve ment.

Akela, a Ridegfarkas, sziklája mellett hevert, annak jeléül, hogy a Csapat vezérsége megüresedett; Sir Kán pedig nyíltan járkált fel s alá, és hízelegve vették körül hulladékon hizó farkashívei. Bagira Maugli mellé telepedett le. Maugli térde közé szorította a tüzes kosarat. Amikor mind összeverődtek, megszólalt Sir Kán. Ezt se merte soha megtenni, amíg Akela virágjában volt.

- Nincs joga - suttopta Bagira. - Mondd meg ezt! Gyáva fickó!

Maugli talpra ugrott.

- Szabad Nép! - kiáltott fel. - Hát Sir Kán vezeti a Csapatot? Mi köze egy tigrisnek ahhoz, hogy ki a mi vezérünk?

- Mivel látom, hogy a vezérség megüresedett, és felkértek, hogy szóljak... - így kezdte mondókáját Sir Kán.

- Ki kért fel? - szólt közbe Maugli. - Hát *mind* sakálok vagyunk, hogy csúszunk-mászunk ez előtt a mészáros előtt? A Csapat vezérsége egyedül a Csapat dolga.

Most ilyen kiáltások hallatszottak:

- Hallgass, emberkölyök! - Engedjétek beszélni! - Megtartotta a Törvényünket!

Aztán mennydörgő hangon szólaltak meg a Csapat vénei:

- Engedjétek beszélni a Halott Farkast.

Ha a Csapat vezére elhibázta az ugrást, Halott Farkasnak nevezik hátralevő életében, de ez nem szokott soká tartani.

Akela nehézkesen emelte föl öreg fejét:

- Szabad Nép! És ti is, Sir Kán sakáljai! Tizenkét esztendeig vezettelek benneteket vadászatról vadászatra, s ezalatt se csapdába nem került, se meg nem nyomorodott senki. Most elhibáztam az ugrást. Tudjátok, hogyan szótték-fonták ezt a ravaszságot. Tudjátok, hogy fiatal őzbak nyomára vezettek, csak hogy kiderüljön a gyöngeségem. Ügyesen csinálták. Most jogotok van, hogy megöljete a Gyűlés Szikláján. Kérdezem tehát: ki akar végezni a Ridegfarkassal? Mert az meg az én jogom, a Vadon Törvénye szerint, hogy egyenként jöjjetek ellenem.

Hosszú csönd támadt, mert egy farkas sem merészelt egymagában halálos harcra szállni Akelával. Ekkor elbődült Sir Kán:

- Eh, mit törődünk ezzel a fogatlan vén bolonddal? Meghal ez ügyis! Hanem az emberkölyke, az már eddig is tovább élt a kelleténél. Szabad Nép! Az emberkölyök első perctől fogva az én zsákmányom volt. Adjátok nekem. Unom már ezt az eszeveszett ember-farkas históriát. Tíz esztendeig zavarta a vadon életét. Adjátok nekem az emberkölyköt, különben mindig idejárom vadászni, s egy csont nem sok, annyit se láttok tőlem! Ember ez, ember fia, s én gyűlölöm, csontom velejéből gyűlölöm!

Most a Csapat nagyobbik fele így üvöltött fel:

- Ember! Mi közünk az emberhez? Menjen oda, ahová való!

- Az ám, hogy ránk zúdítsa a parasztokat? - lármázott Sir Kán. - Nem, adjátok csak nekem. Ember: és egyikünk sem tud a szeme közé nézni.

Akela újra fölemelte fejét, és így szólt:

- Velünk evett, velünk tanyázott. Hajtotta nekünk a vadat. Egyetlen szavát sem szegte meg a Vadon Törvényének.

- Én pedig egy bikával váltottam meg, amikor befogadták. Egy bika nem sokat ér, de Bagira becsülete ér annyit, hogy verekedjék érte - mondta legszelídebb hangján Bagira.

- Tíz esztendeje, hogy megváltottad egy bikával! - horkant fel a Csapat. - Mi közünk nekünk azokhoz a tízesztendőcsontokhoz?

- Vagy a becsülethez! - mondta Bagira, fehér fogait mutogatva. - Csakugyan, méltók vagytok a Szabad Nép nevére?

- Ember kölyke nem járhat a vadon népével! - üvöltötte Sir Kán. - Adjátok nekem!

- Testvérünk ő, ha vér szerint nem is az - folytatta Akela -, s ti meg akarjátok ölni! Igazán mondom, túlságosan soká éltem. Akadnak köztetek, akik szarvasmarhán élnek, másokról meg azt hallom, hogy Sir Kán tanítására hallgatva, sötét éjszaka beszöknek a falvakba, és gyerekeket ragadnak el a parasztok küszöbéről. Tudom hát, hogy gyávák vagytok, s gyávákhoz beszélek. Bizonyos, hogy meg kell halnom, s az életem nem ér sokat, különben felajánlanám az emberkölyök életéért. De a Csapat Becsületéért - erről a semmiségről megfeledkeztek, amióta vezér nélkül vagytok! - megígérem, hogy ha békén hazaengeditek az emberkölyköt, a fogamat sem mozdítom, amikor halálomra kerül a sor. Harc nélkül halok meg. Ez legalább három életet ment meg a Csapatnak. Többet nem tehetek; de ha akarjátok, megkíméllek attól a gyaláztatótól, hogy megöljete egy ártatlan testvéreteket, egy olyan testvért, akit a Vadon Törvénye szerint pártfogoltak és váltottak meg, hogy a Csapatba kerülhessen.

- Ember! Ember! Ember! - harsogta a Csapat, s a farkasok nagy része Sir Kán köré gyülekezett.

- Most rajtad a sor - szólt Bagira Mauglihoz. - Mi már mást nem tehetünk, csak harcolhatunk.

Maugli felállt, kezében tartva a tüzes kosarat. Aztán kinyújtotta két karját, és arcába ásitott a Gyűlésnek; de őrzöngött dühében és bánatában, mert igazi farkas módra a farkasok sohasem árulták el előtte, hogy mennyire gyűlölik.

- Hallgassatok ide, hé! - kiáltotta. - Elég volt a csaholásból. Ma éjszaka annyiszor megmondátok nekem, hogy ember vagyok, pedig igazán farkas akartam lenni köztetek életem végéig, hogy most már érzem: igazatok van. Így hát nem szólítalak többé testvérnek, hanem kutyának, ahogy az ember szokott. Hogy mit csinálók, mit nem, azt nem ti döntitek el. Az az én dolgom, és hogy világosabban lássunk, hát én, az ember, elhoztam ide egy keveset a Piros Virágból, amitől ti, kutyák, annyira féltetek.

Földhöz vágta a tüzes kosarat, s egyik-másik parázsló üszök lángra lobbantott egy-egy száraz mohacsomót. Az egész gyűlés rémulten hőkölt vissza a csúszva terjedő lángok elöl.

Maugli bedugta a kezében tartott száraz ágat a tűzbe, amíg csak a gallyai meg nem gyulladtak és ropogni nem kezdtek, s feje fölött forgatta a kushadó farkasok között.

- Te vagy az úr - mondta fojtott hangon Bagira. - Mentsd meg Akelát a haláltól. Mindig barátod volt.

Akela, a zord, vén farkas, aki soha életében senkitől nem kért kegyelmet, szánni való pillantást vetett Mauglira, amint ott állt, anyaszült meztelenen, hosszú fekete haját vállára vetve, a lobogó láng fényében, amely ugráltatta-reszkettette az árnyakat körülötte.

- Jól van! - mondta Maugli lassan körülnézve. - Látom, hogy kutyák vagytok. Elmegyek tőletek az én népemhez, ha ugyan valóban az én népem. A vadon bezárult előttem, el kell felejtenem a beszédeteket, a társaságotokat; de irgalmasabb akarok lenni, mint ti vagytok. Mivel testvéretek voltam, ha vér szerint nem is: megígérem, hogy ha majd ember leszek az emberek között, nem árulak el úgy az embereknek, ahogy ti elárultatok engem. - Megrúgta a tüzet, s a szikrák magasra szálltak. - Nem lesz háború köztem és a Csapat között. De még egy adósságot meg kell fizetnem, mielőtt elmegyek. - Előrement, oda, ahol Sir Kán ült, bambán belebámulva a lángokba, s megragadta a szakállánál fogva. Bagira utánasompolygott, hogy baj ne érhesse. - Állj föl, kutya! - kiáltotta Maugli. - Állj fel, ha ember beszél, mert kiégetem a bundádat!

Sir Kán füle hátralapult, a szemét pedig behunyta, mert közel volt hozzá az izzó ág.

- Ez a marhapusztító azt mondta, hogy megöl engem a Gyűlésen, mert kölyökkoromban nem tudott megölni. No, hát így verjük a kutyát, ha emberré cseperedünk! Meg ne moccanj, Béna, mert torkodba szalasztom a Piros Virágot! - Fejbe verte Sir Kánt az ággal, s a tigris vinnyogott, nyöszörgött halálos félelmében.

- No, most mehetsz, te megpörkölt vadmacska! De el ne felejtse, hogy amikor legközelebb idejövök a Gyűlés Sziklájához, férfiként jövök, és Sir Kán bundája lesz rajtam. Egyébként pedig Akela elmehet, és szabadon élhet, ahol akar. *Nem* fogjátok megölni, mert én nem akarom. És ti se üljetek itt tovább, a nyelveteket lógatva, mintha *valakik* volnátok. Kutyák vagytok, és én elkergetlek - így ni! Mehettek! - A tűz lángolva égett az ág végén, Maugli pedig jobbra-balra, körös-körül vagdalózott vele, s a farkasok üvöltve rohantak el, bundájukat kiégette a szikraeső. Végül nem maradt ott más, csak Akela, Bagira és vagy tíz farkas, aki Mauglinak fogta volt pártját. Aztán valami fájni kezdett Maugliban - de úgy, ahogy soha életében nem fájt neki semmi, és elakadt a lélegzete, és zokogott, s a könnyek csak úgy patakzottak az arcán.

- Mi ez? Mi ez? - kérdezte. - Nem akarom itthagyni a vadont, és nem tudom, mi ez. Talán meghalok, Bagira?

- Nem, testvérkém. Csak könnyek ezek, emberi könnyek - mondta Bagira. - Most már tudom, hogy nem vagy többé emberkölyök, hanem ember. A vadon immár csakugyan bezárul előtted. Hadd hulljon, Maugli... csak könny ez, semmi más.

Maugli hát ott ült, és úgy sírt, mintha a szíve szakadna meg; sohasem sírt még életében.

- Most pedig - mondotta - elmegyek az emberekhez. De előbb el kell még búcsúznom az anyámtól - s elment a barlangba, ahol Farkas apóék laktak, és ráborulva anyó bundájára, keservesen sírt, a négy kölyök pedig siralmasan üvöltött.

- Nem fogtok elfelejteni? - kérdezte Maugli.

- Soha, amíg nyomot tudunk szimatolni - mondták a kölykök. - Gyere el a domb tövéhez, ha ember leszel, s beszélünk majd veled; és lejáruk az irtásra, hogy együtt játsszunk éjszánkánként.

- Gyere el hamar - mondta Farkas apó. - Ó, gyere el hamar, te bölcs kis béka; mert anyád meg én öregek vagyunk már.

- Gyere el hamar - mondta Farkas anyó -, kicsi meztelen fiam; mert ide hallgass, ember fia: jobban szerettelek, mint tulajdon kölykeimet.

- Ígérem, hogy eljövök - mondta Maugli -, s ha eljövök, kiterítem Sir Kán bundáját a Gyűlés Sziklájára. Ne feledjétek el! Mondjátok meg a vadon többi lakójának is, hogy gondoljanak rám!

Pirkadni kezdett, amikor Maugli magányosan lement a domb oldalán, hogy megismerkedjék azzal a titokzatos teremtéssel, amelynek neve: ember.

A FARKASFALKA VADÁSZDALA

*Szambhur bődült kora hajnalon át,
egyszer, kétszer s tovább!
Egy ünő szökölt, egy ünő szökölt,
tópardon, ahol bikája legelt,
szemem fürkészve nyomára lelt,
egyszer, kétszer s tovább!*

*Szambhur bődült kora hajnalon át,
egyszer, kétszer s tovább!
Egy farkas osont, egy farkas osont,
a lesbe lapult falkához osont:
Utánam! Amott fut a hús meg a csont,
egyszer, kétszer s tovább!*

*A falka csaholt kora hajnalon át,
egyszer, kétszer s tovább!
A vadonban a talp nem hagy nyomokat,
éles szemünk sűrű árnyba kutat,
harsanjon a torkunk, rajta, Csapat,
egyszer, kétszer s tovább!*

KÁ VADÁSZATA

Leopárd pettyes bőrre vigyáz; szarvára bölény;
légy tiszta: vadász erejét mutatja sörényén a fény.

Vélnéd: az ökör letipor, vagy agancs átszúrja tudód?
Ne mondd: Tudjuk valahányan, tíz évaddal előbb.

Ne fojts idegen fiókát: tán a húgod vagy öcséd.
Lehet, hogy a medve az anyja, s őrzi az életét.

„Ki, ha én se” - rikolt a kölyök első prédája nyomán;
nagy a föld, s a kölyök kicsi: majd okosabb leszen évek
után.

Balú medve bölcs mondásai

Az, amit most el akarok mondani, még azelőtt történt, hogy Mauglit kitették a szioni farkas-csapatból, s hogy bosszút állt Sir Kánon, a tigrisen. Azokban a napokban volt, amikor Balú taníttatta a Vadon Törvényére. A hatalmas, komoly, öreg barna medvének nagy gyönyörűsége telt gyors eszű tanítványában, mert az ifjú farkasok csak annyit akarnak a Vadon Törvényéből megtanulni, amennyi az ő csapatjukról és törzsükről szól, s elszaladnak, mihelyt a Vadászó Verset el tudják mondani: „Nesztelen láb, sötétben is látó szem; olyan fül, amely a szelet is meghallja odújában; éles fog: ez az ismertetőjele minden testvérünknek, kivéve a sakált, meg a hiénát, akit gyűlölünk.” De Mauglinak, az emberkölyöknek sokkal többet kellett tanulnia ennél. Bagira, a Fekete Párduc, néha odasompolygott hozzájuk a vadonon keresztül, megnézni, hogy halad kedves testvérekéje, s dorombolva támasztotta fejét egy fa törzséhez, amíg Maugli fölmondta a leckéjét Balúnak. A gyerek majdnem olyan ügyes volt a fára mászásban, mint az úszásban, s az úszásban majdnem olyan ügyes, mint a futásban; így hát Balú, a Törvény Tanítója, az Erdei és Vizi Törvényekre egyaránt megtanította: hogyan kell megkülönböztetni a korhadt ágat az egészségestől; hogyan kell illendően beszélni a vadméhekkel, ha ötven láb magasságban rábukkan egy rajra; mit mondjon Mengnek, a Denevérnek, ha déli álmában megzavarta az ágak közt; hogyan figyelmeztesse a vízikígyókat a tócsákban, mielőtt közéjük csobban. A Dzsungel Népe nem szereti, ha megzavarják, és könnyen nekitámad a betolakodónak. Aztán megtanulta Maugli az Idegen Vadász kiáltását is, amit addig kell hangosan ismételni, amíg válasz nem jön rá, valahányszor idegen területen vadászik valaki a Dzsungel Népéből. Ez a kiáltás emberi nyelven azt jelenti: „Engedjetez itt vadászni, mert éhes vagyok”; a válasz pedig ez: „Vadássz hát ennivalóért, de mulatságból ne.”

Ebből láthatjátok, hogy Mauglinak sok mindent kellett kívülről megtanulnia, s ugyan kifáradhatott, amíg százszor is elmondta ugyanazt a dolgot. De hát Balú azt mondta Bagirának, amikor egyszer elpüfölte Mauglit, s a gyerek dühösen rohant el:

- Hiába, az emberkölyök - emberkölyök. Az egész törvényt meg kell tanulnia.

- De gondold meg, milyen kicsike - mondta a Fekete Párduc, aki elkényeztette volna Mauglit, ha szabadjára engedik. - Hogy férhet meg abban a kis fejben annyi hosszú beszéd?

- Van-e a vadonban olyan kis teremtes, hogy ne lehetne megölni? Ugye, hogy nincs? No, hát ezért tanítom ezekre a dolgokra, és ezért verem meg - persze nagyon szelíden -, ha elfelejti.

- Szelíden? Értesz is te a szelídséghez, te vén Vastalpú! - morogta Bagira. - Az arcát egészen összevissza verted csupa szelídségből. Az ám!

- Inkább én verjem összevissza tetőtől talpig, én, aki szeretem, mintsem hogy tudatlanságból baja essék - felelte Balú nagy komolyan. - Most a Vadon Mesterszavaira tanítom, amik megtalmazzák a madaraktól és kígyóktól s minden négy lábón vadászó állattól, a maga csapatját kivéve. Ha ezeket a szavakat megjegyzi, az egész Dzsungelben mindenkitől oltalmat kérhet. Hát ez nem ér meg egy kis verést?

- No, csak vigyázz, hogy meg ne öld az emberkölyköt! Nem fatörzs az, hogy rajta élesítsd a tompa körmeidet. De hát mik azok a Mesterszavak? Én ugyan inkább adok, mint kérek segítséget - Bagira kinyújtotta egyik mancsát, s megbámulta a végén ékeskedő acélkék, vésőnél különb karmokat -, de azért szeretném tudni.

- Idehívom Mauglit, ő majd elmondja - ha akarja. Gyere, testvérkém!

- Úgy zúg a fejem, mint a méhraj - szólalt meg egy haragos kis hang a fejük fölött, s Maugli bosszúsan, méltatlankodva csusszant le egy fatörzsről. Amint földet ért a lába, így folytatta:

- Bagira kedvéért jövök, nem teérted, vén, kövér Balú!

- Az mindegy nekem - mondta Balú, ámbár bántotta és megszorította ez a szó. - Hát mondd el Bagirának a Vadon Mesterszavait, amikre ma tanítottalak.

- Milyen népnek a mesterszavait? - kérdezte Maugli. Gyönyörúsége telt abban, hogy fitogtathatja a tudományát. - Sok nyelv van a Vadonban. Én valamennyit tudom.

- Tudsz ám egy kicsit, de nem sokat. Látod, Bagira, mindig ilyen hálátlanok a tanítójuk iránt. Egy süldő farkas se jött vissza soha, hogy megköszönje a tanítást az öreg Balúnak. Mondd hát a Vadászó Nép szavát, te nagy tudós, te!

- Egy vérből valók vagyunk, ti meg én - mondta Maugli, olyan medvekiejtéssel, ahogy az egész vadásznép szokta.

- Jó. Most a madarakét.

Maugli elmondta, a végén hozzátéve a kánya vijjogását.

- Most a kígyónépét.

A válasz egy leírhatatlan szisszenés volt; Maugli hátrarúgott a lábával, összezsapta a kezét, hogy tapsoljon saját magának, aztán felugrott Bagira hátára. Oldalvást ült, sarkával dobolva a párduc sima, fényes bundáján; Balúra pedig olyan rüt fintort vágott, amilyen csak telt tőle.

- No lám, lám! Ez megért egy kis verést - mondta gyöngéden a barna medve. - Majd megemlegetsz te még engem valamikor. - Aztán félrefordult, és elbeszélte Bagirának, hogyan kunyorálta ki a Mesterszavakat Hátitól, a Vad Elefánttól, aki minden ilyesmit tud, s hogyan vitte el Hátit Mauglit egy tavacskához, hogy a Kígyók szavát megtanulja egy vízikígyótól, mert ezt Balú nem tudta kimondani. Maugli most már többé-kevésbé biztonságban lehet minden bajtól a Vadonban, mert se kígyó, se madár, se vadállat nem fogja bántani.

- Szóval senkitől sem kell félnie - fejezte be szavait Balú, büszkén ütögetve nagy, bozontos mellét.

- Csak a saját törzsétől - mondta halkán Bagira; aztán fennhangon Mauglihoz fordult: - Vigyázz egy kicsit a bordáimra, testvérkém! Mit táncolsz így rajtam?

Maugli úgy próbálta magára vonni a figyelmet, hogy Bagira nyaka szőrét cibálta, és keményen rugdosta az oldalát. Amikor aztán odahallgattak rá, torkaszakadtából kiáltotta:

- Lesz nekem egy külön törzsem, egész nap azt vezetem majd az ágak közt!

- Micsoda új bolondság ez már megint, te kis álomlátó? - kérdezte Bagira.

- Igenis, és ágakat meg szemetet dobálunk az öreg Balúra - folytatta Maugli. - Megigérték nekem. Ohohó!

- *Brumm!* - Balú nagy mancsa lerántotta Mauglit Bagira hátáról, s amikor a gyerek ott feküdt hatalmas lábai közt, észrevehette, hogy Balú haragszik.

- Maugli! - mondta Balú. - Te a *Bender-loggal* álltál szóba, a Majmok Népével!

Maugli Bagirára nézett, hogy vajon az is haragszik-e. A párdac szeme olyan kemény volt, mint a jáspiskő.

- A Majmok Népével voltál együtt - a szürke majmokkal -, a Törvényt nem ismerő néppel - azokkal, akik akármit megesznek. Ez nagy szégyen.

- Amikor Balú fejbe ütött - mondta Maugli, még mindig hanyatt fekve -, elmentem, és a szürke majmok lejöttek a fáról, és megsajnáltak. Senki más nem törődött velem. - Szipogott egy kicsit.

- A majomnép szánakozása! - horkant fel Balú. - A hegyi patak némasága! A nyári nap hidege! - No, s aztán, emberkölyök?

- Aztán... aztán... diót meg más jó dolgokat adtak ennem, és - és - kezükben vittek föl a fák tetejére, és azt mondták, vérbeli testvérük vagyok, éppen csak farkam nincs, és valamikor a vezérük lehetek.

- Nincs is vezérük - mondta Bagira. - Hazudnak. Mindig is hazudtak.

- Kedvesek voltak hozzám, és kértek, hogy jöjjek el megint. Miért is nem vittetek el soha a Majmok Népéhez? Úgy állnak a lábukon, akárcsak én. Nem vernek erős mancsokkal. Egész nap játszadoznak. Engedjétek föl hozzájuk. Gonosz Balú, engedj föl! Megint játszani akarok velük!

- Hallgass ide, emberkölyök - mondta a Medve, s hangja úgy zúgott, mint forró éjszakán a mennydörgés. - Megtanítottalak a Vadon egész törvényére, minden nép törvényére, csak a majmókéra nem, akik a fák tetején laknak. Azoknak nincs törvényük. Azok nem tartoznak sehová. Még külön nyelvük sincs, lopott szavakat használnak, amiket úgy csíptek el, hogy az ágak közt hallgatóztak, leskelődtek. Mi nem járhatunk velük egy úton. Vezérük nincs. Emlékezőtehetségük nincs. Dicsekednek, fecsegnek, nagy népnek mondják magukat, amely nagy dolgokat visz majd végbe a Dzsungelben, de ha egy dió lepottyan a fáról, kacagva ugranak utána, és megfélemedeznek mindenről. Mi, vadonbeliek, szóba sem állunk velük. Nem iszunk ott, ahol a majmok isznak; nem járunk arra, amerre majmok járnak; nem vadászunk, amerre ők vadásznak; nem halunk meg ott, ahová meghalni húzódnak. Hallottál-e engem valaha a mai napig a Bender-logról beszélni?

- Nem - felelte suttogva Maugli, mert most, hogy Balú elhallgatott, nagyon csendes lett az erdő.

- A Vadon népe kivetette a majmokat beszédéből és elméjéből. Sokan vannak, gonoszak, piszkosak, szemérmetlenek, s ha egyáltalán van valami határozott kívánságuk, hát azt kívánják, hogy a Vadon népe észrevegye őket. De mi nem vesszük észre őket, még ha diót és szemetet hajigálnak is a fejünkre.

Alighogy elhallgatott, egész dió és gallyzapor zuhogott le az ágak közül, s fönn a levegőben, a vékony ágak közt, vakogás, üvöltés, dühös ugrálás hallatszott.

- A Majmok Népe tilalmas - mondta Balú -, tilalmas a Vadon Népének. Ezt ne feledd el!

- Tilalmas - mondta Bagira -, de azért mégis azt hiszem, hogy Balú óvhatott volna tőlük.

- É-én? Hogy is juthatott volna eszembe, hogy ilyen piszkokkal kezd játszani? A Majmok Népe! Piha!

Újabb zápor zuhogott a fejükre. Elsiettek onnét, és Mauglit magukkal vitték.

Amit Balú mondott a majmokról, a tiszta színigazság volt. A fák tetején éltek, s mert a vadállat ritkán szokott fölnézni, nem akadt alkalom, hogy a majmok és a Vadon Népe egymás útját keresztezzék. De ahol egy beteg farkasra, sebzett tigrisre vagy medvére bukkantak, a majmok megkínózták, s ágakkal, dióval hajigáltak meg minden állatot - csak úgy, mulatságból s abban a reményben, hogy észreveszik őket. Aztán értelmetlen nótákat üvöltöttek, visítottak, s biztatták a Vadon Népét, hogy másszék fel a fára, és verekedjék meg velük; vagy egymás között kezdtek dühös harcokat semmiért, s a halottaikat otthagyták, ahol a Dzsungel Népe is megláthatta. Mindig úgy volt, hogy éppen most fognak vezetőt választani, törvényeket és szokásokat elhatározni - de sohasem tették meg, mert emlékezetük nem tartott egyik naptól a másikig -, így aztán ezzel a mondással intézték el a dolgokat: „Amit a Bender-log *most* gondol, azt gondolja majd később a vadon.” Ez a mondás nagy vigasztalás volt nekik. Egy vadállat sem férközhetett hozzájuk, viszont egyik sem vette észre őket, s ezért örültek annyira, amikor Maugli eljött játszani velük és lettek dühösek, mikor meghallották, hogy Balú haragszik.

Sohasem szándékoztak ennél többet cselekedni - a Bender-log egyáltalán nem ismeri a szándékot; de valamelyikük kitalált valamit, amit nagyszerű dolognak tartott. Azt mondta a többinek, hogy Mauglinak sok hasznát vehetnék, ha megtartanák törzsükben, mert ágakat fonhatna össze, amik megvédenék őket a szél ellen, s ha velük maradna, őket is megtaníthatná erre. Persze Maugli, a favágó gyermeke, sokféle ösztönt örökölt, s apró kunyhókat szokott építeni lehullott ágakból, nem is gondolkozva azon: hogyan, miért csinálja ezt; a fákon leleselkedő majmok pedig csodálkozva nézték a játékát. Most aztán - azt mondták - igazán lesz vezérük, s a legbölcsebb nép lesz belőlük a vadonban - olyan bölcs, hogy mindenki észreveszi és irigylis majd őket. Ezért csöndesen nyomon követték Balút, Bagirát és Mauglit a vadonon keresztül, amíg a déli szundikálás ideje el nem érkezett. Maugli, aki erősen szégyellte magát, elaludt a párduc és a medve közt; szentül elhatározta már, hogy soha többé nem keveredik össze a Majmok Népevel.

A legközelebbi dolog, amire emlékezett, az az érzés volt, hogy kezek fogdossák lábát, karját - kemény, erős kis kezek -, aztán ágak súrolják az arcát - aztán az ingó ágak közül lebámulva hallgatta, hogyan veri fel Balú a vadont mély bömbölésével, s nézte, hogy ugrik föl Bagira a fa törzsére, valamennyi fogát villogtatva. A Bender-log diadalmasan üvöltött, s tovább ugrált a magasabb ágakra, ahová Bagira nem mert utána menni; közben mind ezt kiáltozta: - Észrevett minket! Bagira észrevett minket! A Vadon egész népe bámulja a mi ügyességünket és ravaszságunkat! - Aztán menekülni kezdtek; és a Majmok Népeének menekülése az erdőn keresztül olyan dolog, amit senki sem tud leírni. Vannak rendes útjaik és keresztútjaik, hegynek föl, völgynek le; valamennyi ötven-hetven-száz láb magasán a föld felett; ezeken az utakon éjjel is tudnak járni, ha kell. A legerősebb két majom hóna alatt fogta meg Mauglit, s átugrált vele egyik fatetőről a másikra, húslábnyi ugrásokkal. Magukban kétszer akkorát is tudtak volna ugrani, de a fiú súlya visszatartotta őket. Akárhogy émelygett és szédült Maugli, akaratlanul is élvezte ezt a vad rohanást, ámbár megijedt, amikor messze maga alatt pillantotta meg a földet, s a szíve mintha a torkában dobogott volna, amikor az üres levegőn keresztül lódulva, rettentő zökkenéssel, rázkódással értek át a másik fára. Kísérői olyan magasra rángatták fel, amíg recsegni, hajladozni nem érezte alattuk a legvékonyabb, legmagasabb ágakat - aztán egy csahintással és sikoltással a levegőbe lendültek - kifelé, lefelé, amíg kezükkel vagy lábukkal meg nem kapaszkodtak a legközelebbi fa alsóbb ágain. Néha mérföldre ellátott a csöndes, zöld vadon fölött, mint ahogy az árboc tetejéről mérföldre ellát az ember a tengeren - aztán ágak, levelek vágódtak az arcába, s két őrzőjével együtt majdnem a földön

volt megint. Így száguldott végig, nagy ugrálás, recsegés, rikoltozás, visítozás közben a Majmok Népe a fák országútján a foglyul ejtett Mauglival.

Egy ideig attól félt, hogy le találják ejteni, aztán megharagudott, de volt esze, hogy ne küzdjön velük; végül gondolkozni kezdett. Az első dolog, hogy üzenetet küldjön Balúnak és Bagirának, mert tudta, hogy a gyorsan haladó majmok messzire elhagyják a barátait. Lefelé hiába nézett volna, mert csak az ágak tetejét látta, hát fölfelé meresztette a szemét, s a messzi kékségben megpillantotta Csilt, a keselyút, amint ringatózva, keringve figyelte a vadont, és dögöt keresett. Csil látta, hogy a majmok cipelnek valamit, s néhány száz méterrel lejjebb ereszkedett, hogy meglássa: ennivaló-e, amit visznek. Meglepetve füttyentett egyet, amint észrevette, hogy Mauglit éppen fölhurcolják egy fa tetejére, s meghallotta ajkáról a keselyúkiáltást: - Egy vérből valók vagyunk, te meg én! - Az ágtenger összecsapódott a fiú fölött, de Csil tovább-
röppent a legközelebbi fáig, s éppen jókor ért oda: látta, amint ismét fölmerült a barna kis arc. - Figyeld a nyomomat! - kiáltotta Maugli. - Szólj a szioni csapatból való Balúnak és a Gyűlés Sziklájára járó Bagirának!

- Kinek a nevében, testvér? - Csil sohasem látta még Mauglit, de persze hallott már róla.

- Maugli, a Béka nevében. Emberkölyöknek neveznek! Figyeld a nyomo-maat!

Az utolsó szavakat visítva kiáltotta, mert a levegőn lódították keresztül, de Csil bólintott, és fölemelkedett olyan magasra, hogy már csak porszemecskének látszott, s ott függött, figyelve a fatetők ingását, amint Maugli kísérete végigviharzott rajtuk.

- Nem mennek ezek messzire - mondta magában nevetve. - Sohasem hajtják végre, amit elhatároztak. A Bender-log mindig új dolgokat kap föl. Most, ha nem tévedek, nagy bajba keverednek, mert Balú nem mai gyerek, Bagira pedig, azt hiszem, nemcsak kecskével tud elbánni.

Így hát tovább ringatózott szárnyain, lábát maga alá húzva - és várt.

Ezalatt Balú és Bagira őrzöngött dühében és bánatában. Bagira úgy mászott a fákra, mint soha azelőtt, de a vékony ágak letörtek a súlya alatt, és lecsúszott, a karmai tele voltak fakéreggel.

- Miért nem figyelmeztetted az emberkölyköt? - ordított rá szegény Balúra, aki nehézkes ügetésbe fogott abban a reményben, hogy utoléri a majmokat. - Érdemes volt félholtra verni, ha erre nem figyelmeztetted?

- Ó, siessünk! Még elcsíphetjük őket! - lihegte Balú.

- No, ez a gyorsaság egy sebesült tehenet se fárasztana ki. Te Törvénytartó, kölyöknás-pángoló - hiszen megpukkadsz, ha még egy mérföldet szaladgálsz így összevissza! Maradj nyugodtan, és gondolkozzál. Csinálj tervet. Nem szabad hajkurászni őket. Leejtik, ha nagyon a sarkukban vagyunk.

- *Brumm, brumm, huú!* Hiszen már eddig is leejthették, elunhatták a cipelést. Ki bízik a Bender-log kitartásában? Ó, hajigálj döglött denevéreket a fejemhez! Adj fekete csontokat ennem! Guríts be a vadméhek odvaiba, hogy halálra csípjenek, és temess el a hiéna mellé, mert én vagyok a világ legnyomorultabb medvéje! Brumm-brumm-buhú! Ó, Maugli, Maugli! Miért is nem óvtalak a Majmok Népétől ahelyett, hogy bevertem a fejedet? Talán ki is vertem a fejedből a mai leckét, s most egyedül maradsz a vadonban a Mesterszavak nélkül!

Balú fülére csapta mancsát, és jajgatva hempergett a földön.

- No, a szavakat legalább helyesen mondta el nekem az imént - szólalt meg türelmetlenül Bagira. - Balú, benned sem emlékezőtehetség, sem önérzet nincs. Mít szólna a Dzsungel, ha én, a fekete párdúc így hemperegnék, mint Ikki, a tüskésdisznó, s üvöltöznék hozzá?

- Bánom is én, mit szól a Vadon! Eddig meg is halhatott az a gyerek.

- Hacsak mulatságból le nem dobják a fáról, vagy szeszélyből meg nem ölik, nem féltem az emberkölyköt. Bölcs és tanult gyerek, s mindenekfölött a szemétől fél a Vadon Népe. Csak-hogy (és ez a nagy baj) a Bender-log hatalmában van - a majmok pedig, mert fatetőn élnek, senkitől sem félnek közülünk. - És Bagira elgondolkozva nyalogatta egyik mellső lábát.

- Micsoda bolond vagyok én! Ó, én kövér, barna, gyökérasó bolond! - mondta Balú, egy rándulással kiegyenesedve. - Nagyon igaz, amit Hátí, a Vad Elefánt szokott mondani: „*mindenki fél valakitől*”. A Bender-log, a Majmok Népe, Kától fél, az óriáskígyótól. Az éppen úgy tud fára mászni, mint ők. Éjszakánként majomkölyköket lopdos. Ha a nevét elsuttogják, hideg rázza a nyomorultakat. Jerünk Kához.

- Ugyan, mit tesz az meg miértünk? Nem tartozik a törzsünkhöz, mert lábatlan, és nagyon gonosz a szeme - mondta Bagira.

- De nagyon öreg és ravasz. Mindenekfölött pedig örökké éhes - mondta reménykedve Balú. - Ígérj neki sok kecskét.

- Egy teljes hónapig alszik, ha egyszer teleette magát. Lehet, hogy alszik most is, s még ha ébren van is: mi lesz, ha maga akarja megölni magának a kecskét? - Bagira nem sokat tudott Káról, és gyanakodó természete volt.

- Hát akkor te meg én, öreg vadászok, észre térítjük majd. - Balú odadörgölte kopott bundáját, barna vállát Bagirához, s elindultak, hogy megkeressék Kát, az Óriáskígyót.

Amikor rátaláltak, éppen sütkérezett a délutáni nap melegében, s bámulta szép új ruháját, mert tíz nap óta visszavonultan élt, megvedlett, s most ragyogott a bőre; nyújtogatta a föld felett nagy, tömpe orrú fejét, harminc láb hosszú teste különös gyűrűbe tekeredett; nyalogatta a száját, közelgő ebédjére gondolva.

- Nem evett még - dörmögte megkönnyebbülten Balú, mihelyt a szépen tarkázott, sárgásbarna új ruhát megpillantotta. - Vigyázz, Bagira! Vedlés után mindig vak egy kicsit, s könnyen nekitámad annak, aki közeledik hozzá.

Ká nem volt mérges kígyó - sőt meg is vetette, gyávának tartotta a mérges kígyókat -, ereje a szorításában volt, s ha óriási gyűrűivel egyszer körülcsavart valakit, annak örökre befellegzett.

- Jó vadászatot! - kiáltotta Balú két lábra állva, Ká is, mint egész fajtája meglehetősen süket volt, s előszörre nem hallotta meg a kiáltást. Aztán összegöngyölödött mindenre felkészülve, s lesunyta a fejét.

- Jó vadássszatot mindnyájunknak - felelte. - Hohó, Balú, mi járatban vagy itt? Jó vadássszatot, Bagira! Legalábbibssz egyikünknek enivaló kéne. Nem tudtok valami lábbon járó vadról? Egy ssszarvassztehénről vagy akár egy fiatal ósszszakról? Üresssz vagyok, mint a kssszaradt kút.

- Vadászzatunk - felelte közömbösen Balú. Tudta, hogy Kát nem szabad sürgetni. Túlságosan nagy darab állat.

- Engedjétek meg, hogy veletek tartssszak - mondta Ká. - Nektek, Bagira meg Balú, mindegy, hogy eggyel többet vagy kevessszebbet üttök - de én, én kénytelen vagyok napokig elvárni egy erdei csapásszon, vagy fél éjsszaka a fákon másszszkálni azért a reménysszégért, hogy egy kölyökmajmot elcsíphetek. Sz-ssz! Bisszszony, nem olyanok már az ágak sssze manap-sszág, mint fiatal koromban. Csupa korhadt ág, csupa ssszarasssz gally.

- Talán a tested nagy súlyának is lehet ebben egy kis része - mondta Balú.

- Hát meglehetőssz hosszúra nyúltam, meglehetőssz hosszúra - mondta kissé rátartian Ká. - De asszért mégissz az új fáknban van a hiba. Az utolsszó vadásszatomon majdhogy le nem essztem - igasszán kissz híja volt -, a lecsússzásszom sszaja, merthogy a farkam nem csavarodott ssszorossszan a fa köré, fölébressztette a majmokat, sssz asszok csak úgy ssszörták rám a ssszidalmakat.

- Lábatlan, sárga giliszta - morogta a bajusza alatt Bagira, mintha igyekeznék visszaemlékezni valamire.

- Sz-sss! *Esszt* issz mondták rám?! - kiáltott fel Ká.

- Valami effélét kiáltoztak a múlt hónapokban, de mi sohasem vesszük észre őket. Összebe-szélnek azok mindenfélét, még azt is, hogy valamennyi fogad kihullott, s nem mersz szem-beszállni kecskegidánál nagyobb állattal, mert (no de igazán szemérmetlenek ezek a majmok) - mert azt mondják, félsz a kecskebak szarvától - folytatta mézédés hangon Bagira.

Egy kígyó, különösen olyan vén, óvatos óriáskígyó, mint Ká, ritkán árulja el, hogy haragszik, de Balú és Bagira láthatták, hogyan törődnek és duzzadnak Ká nyakának mindkét oldalán a hatalmas nyelőizmok.

- A majmok elköltössztek - mondta nyugodtan. - Ma, amikor kijöttem a napra, hallottam, amint kiáltosssztek a fák tetején.

- Éppen - éppen a majmokat üldözzük most - kezdte mondani Balú; de torkán akadt a szó, mert medve-emlékezet óta most először vallotta be valaki a Vadon Népéből, hogy törődik a majmok dolgaival.

- Kétsszégtelenül nagy dolog lehet, ami két ilyen vadásszt (akik bissszonyossszan vesszérék a maguk vadonában) a Bender-log hajsszszolásszára indít - udvariaskodott Ká, miközben majd kifúrta oldalát a kíváncsiság.

- Az igazat megvallva - szólalt meg Balú -, én nem vagyok egyéb, csak a szioni farkaskölyök öreg és sokszor bolondos törvénytanítója; Bagira pedig...

- Az Bagira - mondta a fekete párduc, s összekaffantotta a száját, mert nem sokat várt az alázatosságtól. - Megmondom, miről van szó, Ká. Ezek a diótolvajok, ezek a pálmalevél-tépdésők ellopták az emberkölykünket. Talán hallottál már róla.

- Hallottam egy sssz másszt Ikkitől (a jámbor nagyon büsszke a tüsszskéire) valami emberféléről, aki beállt egy farkasszcsapatba. Hallottam, de nem hittem. Ikki teli van olyan történetekkel, amiket fél füllel hallott, éssz igen rosszul mond el.

- Csakhogy ez igaz ám. Olyan emberkölyök az, amelyet még nem látott a világ - mondta Balú. - A legjobb, legbölcsebb, legbátrabb emberkölyök - az én tulajdon tanítványom, aki minden vadonban híressé fogja tenni Balú nevét. Amellett pedig - én sze... mi szeretjük, Ká.

- Sz-sss! - Sz-sss! - mondta Ká, fejét rázogatva - Tudtam én issz valaha, hogy mi a ssszeretet. Olyan történeteket mondhatnék el!...

- Majd egy világos éjszakán, amikor mind jól leszünk lakva, hogy méltóképpen élvezhessük - szólt közbe gyorsan Bagira. - A mi emberkölykünk a majmok keze közt van - és tudjuk, hogy azok a vadon egész népéből egyedül Kától félnek.

- Egyedül tőlem félnek. Van issz rá okuk - mondta Ká. - Fecsegő bolond, hiú - hiú, bolond, fecsegő népszzég a majom. De ha emberféle kerül a keszzükbe, az nagy baj. Megunják a diót, amit lesszdedtek, és ledobják. Fél napig cipelnek egy ágat, azt hisszik, hogy nagy dolgokat visssznek majd véghezzz vele, assztán kettétörök. Nem irigylem asszt assz ember-két. Mit issz mondtak rólam? Hogy ssszárga hal vagyok?

- Giliszta, giliszta - mondta Bagira. - Mondtak azok egyebet is, de szégyellem elismételni.

- Majd megtanítjuk őket, hogy tisztelettel beszéljenek uruk-parancsolójuk személynél. Sssz-sss! Ssszegítünk asszon a félrekalandosszó emlékező tehetőségükön. Hát hová mentek asszal a kölyökkel?

- Azt csak a Dzsungel tudja. Napnyugat felé, azt hiszem - mondta Balú. - Azt hittük, te fogod tudni, Ká.

- Én? Hát honnan tudnám? Elcsípem őket, ha utamba kerülnek, de nem vadászok én sssze majmokra, sssze békákra - sssze ssszöld hínárra a pocsolya ssszínén, ami asszt illeti.

- Föl, föl! Föl, föl! Hahó, hahó, hahó! Nézz föl, Balú, a szioni farkascapat medvéje!

Balú fölnézett, hogy lássa, honnét jó a hang: hát Csil volt, a keselyű, lefelé ereszkedve felgömbült szárnya szélén csillogott a napfény. Közel járt már az az idő, amikor el szokott ülni, de végigkeringett az egész vadon fölött. A medvét kereste, de a sűrű lombok eltakarták a szeme elől.

- Mi baj? - kérdezte Balú.

- Láttam Mauglit a majmok között. Kért, hogy mondjam meg nektek. Figyeltem őket. Átvitték a folyón a majomvárosba - a Hideg Tanyára. Hogy egy éjszakát vagy tízet töltsenek ott, vagy csak egy órát - ki tudja? Megmondtam a denevéreknek, hogy örködjenek, amíg a sötétség tart. Hát ez volt az üzenet. Jó vadászatot mindnyájatoknak odalent!

- Teli gyomrot és mély álmat, Csil! - kiáltotta Bagira. - Megemlékezem rólad, amikor legközelebb zsákmányt ejtek, s a fejét egyedül neked teszem félre, drága Keselyűm.

- Szót sem érdemel az egész. A fiú tudta a Mesterszót. Ez volt a legkevesebb, amit megtehettem. - Azzal Csil keringve megindult a háló-ága felé.

- Nem felejtette el, amire tanítottam - mondta büszke kuncogással Balú. - Ha elgondolom, hogy kölyök létere eszébe jutott a madarak Mesterszava, mialatt egyik fáról a másikra rángatták!

- Elég erősen beleverted a fejébe - mondta Bagira. - De azért büszke vagyok rá. Most induljunk a Hideg Tanyára.

Valamennyien tudták, hol van ez a hely, de a Dzsungel Népe közül kevesen jártak arra, mert amit ők a Hideg Tanyának neveztek, egy régi, elhagyott város volt, amely beléveszett, belétemetődött a vadonba - s vadállatok ritkán telepsznek meg olyan helyen, ahol valaha ember tanyázott. A vaddisznó igen, de a vadásztörzsek soha. Mellesleg: ott laktak a majmok is, már amennyire róluk el lehet mondani, hogy egyáltalán laknak valahol - s olyan állat, aki ad magára valamit, arccal se fordult felé, hacsak szárazság idején nem, amikor a félig beomlott víztartókban és medencékben maradt egy kis víz.

- Fél éjszakát is megtart ez az út - ha nagyon sietünk - mondta Bagira. Balú igen komoly képet vágott. - Olyan gyorsan megyek, ahogy tudok - mondta aggodalmas hangon.

- Nem várhatunk rád. Gyere utánunk, Balú. Ká meg én nyakunk közé szedjük a lábunkat.

- A lábunkat? - mondta sértődötten Ká. - Nyugodt lehetssz, lépésszt tartok én a te négy lábaddal.

Balú tőle telhetően igyekezett, de kénytelen volt lihegve leülni, s a másik kettő otthagya: jöjjön utánuk. Bagira előresietett gyors párducügetéssel. Ká egy szót sem szólt, de akárhogy nyargalt is Bagira, az óriáskígyó lépést tartott vele. Ha vízhez értek, Bagira volt előnyben,

mert átugrott rajta. Ká pedig átúszott, fejét s vagy kétlábnyit a nyakából magasra tartva, de sík földön megint kipótolta ezt a veszteséget.

- Az Összezúzott Zárta mondom, amely megszabadított - szólt alkonyattájban Bagira -, nem lehet rád fogni, hogy lassan bandukolsz.

- Éhessz vagyok - felelte Ká. - Éssz különben issz foltosssz békának nevéssztek.

- Gilisztának, Ká, földi gilisztának - méghozzá sárgának.

- Mindegy. Gyerünk tovább - és Ká, mintha csak végigfolyt volna a földön: szűrös szemével megtalálta a legrövidebb utat, és arról sohasem tért le.

A Hideg Tanyán a majmoknak eszükbe sem jutottak Maugli barátai. Elvitték a fiút az Elveszett Városba, s egyelőre nagyon meg voltak elégedve magukkal. Maugli sohasem látott még indiai várost, s ez, ámbár jóformán romba dőlt már, mégis csodálatos és pompázó volt. Valami király építtette réges-régen egy kis dombra. Még nyomon lehetett követni a kőből épült műutakat, amelyek a leomlott kapukhoz vezettek, ahol egy-egy megmaradt faszilánk lógott még a kopott, rozsdás sarokvasakon. Fák nőttek kívül-belül a falakon; a mellvédek szétmállottak; vad kúszónövények lógtak ki a bástyatornyok ablakaiból.

A domb tetejét nagy, fedetlen palota koronázta; az udvarok s a szökőkutak márványa megrepedezett, vörös és zöld foltok éktelenkedtek rajta, s még a kövezett udvart is, ahol a király elefántjai szoktak tartózkodni, tökéletesen fölverte a fű - de még fiatal fák is nőttek rajta. A palotából hosszú sorait lehetett látni a várost alkotó tetőtlen házaknak: mint megannyi üres kaptár, tele sötétséggel; a téren, ahol négy út találkozott össze, idomtalan kötömb sötétlett - valaha bálvány lehetett; látszottak az árkok és gödrök az utcák sarkán, ahol valamikor a közutak voltak, s a templomok töredezett kupolái, amiknek oldalán vadfüge sarjadt ki. A majmok az ő városuknak nevezték ezt a helyet, s úgy tettek, mintha lenéznék a Vadon Népet, amiért az erdőben él. Pedig hát fogalmuk se volt arról, mire valók ezek az épületek, és hogyan kellene hasznukat venni. Körbeültek a király tanácstermének padozatán, bolhászkoztak, és embernek hitték magukat, vagy ki s be szaladgáltak a tetőtlen házakban, vakolatot és régi téglákat gyűjtöttek össze egy sarokba, aztán elfelejtették, hogy hová dugták, csapatostul összeverődtek, kiáltoztak - aztán egyszerre, uzsgyi, játszani mentek, föl s alá futkosva a király kertjének teraszain, s mulatságból rázogatták a rózsafákat, a narancsfákat, csak azért, hogy a virágot, a gyümölcsöt lehullani lássák. Kikutatták a palotának minden folyosóját, sötét alagútját, száz meg száz sötét kis szobáját, de sohasem emlékeztek arra, hogy mit láttak, mit nem, így jöttek-mentek, egyedül, kettesben vagy seregestül, s mondogatták egymásnak, hogy azt cselekszik, amit az emberek. Ittak a víztartókból, s beszennyezték a vizet, aztán verekedtek érte, aztán csoportokba verődtek, s azt kiáltották: „Nincs az egész Dzsungelben olyan bölcs, jó, okos, erős és nemes nép, mint a Bender-log, a Majmok Népe!” Aztán újramezték az egészséget, amíg meg nem unták a várost, és vissza nem tértek a fák tetejére, remélvén, hogy a Vadon Népe észreveszi őket.

Maugli, akit a Dzsungel Törvénye szerint neveltek, nem szerette és nem is értette ezt az életet. A majmok késő délután cipelték a Hideg Tanyára, s nem feküdtek le - mint ahogy Maugli tette volna ilyen hosszú utazás után -, hanem egymást kézen fogva körtáncot jártak, s énekelték a maguk bolondos dalait. Egyik majom beszédben közölte társaival, hogy Maugli elfogatása új korszakot jelent a Bender-log történetében, mert Maugli meg fogja tanítani őket, hogyan kell botokat, vesszőket összefonni, védelmül eső és hideg ellen. Maugli felkapott néhány indát, és csavargatni kezdte, s a majmok meg is próbálták utánozni; de egy-két perc múlva már nem érdekelte őket a dolog, kezdték egymás farkát cibálni, s négykézláb ugrándoztak, nagyokat vakkantva.

- Ehetném - mondta Maugli. - Idegen vagyok ebben a részében a vadonnak. Hozzatok ennivalót, vagy engedjétek vadászni.

Húsz-harminc majom rohant el egyszerre, hogy diót és vadgyümölcsöt hozzon neki; de útközben összeverekedtek, s ami kevés gyümölcs megmaradt, azzal kár is lett volna vissza térni. Maugli fáradt volt, bosszús és éhes; kóborolt az üres utcákon, el-elharsogva az Idegen Vadász kiáltását, de senki sem válaszolt neki, s Maugli érezte, hogy csakugyan átkozottul rossz helyre került. - Mind csupa színigazság, amit Balú mondott a Bender-logról - gondolta magában. - Nincs törvényük, nincs Vadászkiáltásuk, nincsenek vezetőik - csak bolond szavaik vannak, és apró, nyúlkaló, tolvaj kezük. Az én hibám lesz, ha itt éhen halok, vagy megölnek. De megpróbálom, hátha visszatérhetek a magam vadonába. Balú bizonyosan elver, de még az is jobb, mint buta rózsaszirmokat hajsolni a majmok között.

Mihelyt a város faláig eljutott: visszarángatták a majmok. Azt mondták neki: nem is tudja, mennyire boldog - és megcsipkedték, hogy hálálkodásra kényszerítsék. Összeszorította a fogát, s egy szót sem szólt, fölment a lármázó majmokkal egy teraszra, a vörös homokkő-víztartók fölött, amelyek félig tele voltak esővízzel. A terasz közepén egy romba dőlt, fehér márvány nyári lak volt, amely száz esztendővel azelőtt meghalt királyok számára épült valamikor. Kupolás teteje félig beomlott, s eltorlaszolta a palotából odavezető föld alatti folyosót, amelyen a királynék szoktak járni; de a falait áttört márványfaragások, szépséges, tejfehér kőcsipkék díszítették, agáttal, karneollal, jáspissal, lápiszlazulival kirakva - s amikor a hold feljött a domb mögött, keresztülragyogott az áttört falon, olyan árnyékot vetve a földre, mint valami fekete bársonyhímzés. Akármilyen fáradt, álmos és éhes volt is Maugli, akarva, nem akarva, kacagnia kellett, amikor egyszerre húsz majom is mondani kezdte neki, hogy mily nagyok, bölcssek, erősek és nemesek ők, s mekkora bolond volt, hogy el akarta hagyni őket.

- Nagyok vagyunk. Szabadok vagyunk. Csodálatra méltók vagyunk. Legcsodálatosabb népe a Vadonnak! Mindnyájan azt mondjuk, hát lehetetlen, hogy igaz ne legyen! - kiáltozták. - És mert te még nem hallottad ezt, elmondhatod a szavainkat a Vadon Népének, hogy ezentúl észrevegyenek bennünket: mindent elbeszélünk neked a mi nagyszerű népünkről.

Maugli nem tett semmi ellenvetést, a majmok pedig százával gyűltek a teraszra, hogy meghallgassák szónokaikat, akik a Bender-log dicsőségét zengték; s valahányszor egy szónok elhallgatott, mert elakadt a lélegzete, valamennyien egyszerre kiáltották:

- Úgy van! Igaz! Mindnyájan azt mondjuk!

Maugli bólogatott, pislogott, igent mondott, ha kérdeztek tőle valamit, s a feje csak úgy zúgott a lármától.

„Valamennyit Tabaki, a sakál haraphatta meg - gondolta magában -, most megvesztek. Ez bizonyosan nem más, mint veszettség. Hát sohasem fekszenek le ezek? No, most felhő kezdi eltakarni a holdat. Ha elég nagy lenne a felhő, megpróbálnék elillanni a sötétségben. Csakhogy fáradt vagyok.”

Ezt a felhőt figyelte a két jó barát is a város fala alatt húzódó, omladozó árokban; mert Bagira és Ká jól tudta, hogy nagy tömegben milyen veszedelmes a Majmok Népe, s nem akart veszedelembe kerülni. A majmok sohasem harcolnak, ha legalább százan nincsenek egy ellen, s nem sokan vannak a Dzsungelben, akik az ilyen túlerőnek fittyet hánynak.

- Én majd a nyugati falhossz megyek - sziszegte Ká -, gyorssszan lekússzom, úgy, hogy védjen a lejtő. Rám nem issz fogják ssszásszával vetni magukat, de...

- Tudom - mondta Bagira. - Bárcsak Balú itt volna! De hát tegyük meg, ami tőlünk telik. Ha a felhő eltakarja a holdat, a teraszra megyek. Ott valami tanácskozásféle folyik a gyerek dolgában.

- Jó vadásszatot - mondta Ká elszántan, és tovasiklott a nyugati fal felé. Véletlenül ez volt a legkevésbé rossz állapotban, s a nagy kígyónak sok idejébe tellett, amíg utat talált fölfelé a kövek közt.

A felhő eltakarta a holdat, s miközben Maugli azon törte a fejét, hogy mi is fog történni, egyszerre csak meghallotta Bagira könnyű lépéseit a teraszon. A fekete párduc szinte nesztelenül nyargalt le a lejtőn, és szétütött (igen, mert volt esze, hogy harapással ne vesztesse az időt) - szóval, jobbra-balra szétütött a majmok között, akik ötvenes-hatvanas sorokban ültek Maugli körül. A rémület és a düh üvöltése tört ki belőlük; amikor aztán Bagira belebotlott a lába alatt hempergő, rugdalózó testekbe, az egyik majom felkiáltott: - Egyedül van! Öljük meg! Öljük meg!

Egész dulakodó tömeg vetette magát Bagirára; harapták, karmolták, tépték, rángatták, ahogy csak győzték; öt-hat majom pedig Mauglit fogta le, fölcibálta a nyári lak falára, s belökték a romladozó bolthajtás hasadékán. Ember nevelte fiú csúnyán összezúzta volna magát ettől a jó tizenöt lábnyi zuhanástól, de Maugli a Balú tanítása szerint esett, és talpával érte a földet.

- Várj itt, amíg meg nem öltük a barátaidat - kiáltották a majmok -, aztán majd játszunk veled, ha ugyan a Mérges Kígyók Népe életben hagy!

- Egy vérből valók vagyunk, ti meg én - mondta el Maugli gyorsan a Kígyók kiáltását. Surrogást, sziszegést hallott maga körül a kötörmelékben. Biztonság kedvéért megismételte a kiáltást.

- Sssszip! Mindenki hajtssza le a fejét! - sziszegte vagy fél tucat csöndes hang. (Indiában minden rom előbb vagy utóbb kígyók tanyájává lesz; a régi nyári lakban csak úgy nyüzsögtek a kobra.)

- Állj ssszip csöndesszen, kissz tessztvér, nehogy ránk taposssz!

Maugli olyan mozdulatlanul állt, ahogy csak tudott; kibámult az áttört faragványok résein, s hallgatta a Fekete Párduc körül dühöngő harc veszett lármáját - a kiáltozást, makogást, pufogást, s Bagira mély, rekedt hörgését, amint előre-hátra rohant, keringett, és elmerült ellenségei tömegében. Amióta megszületett, Bagira először verekedett életre-halálra.

„Balúnak valahol a közelben kell lennie, Bagira nem jött volna el egyedül” - gondolta Maugli, aztán hangosan felkiáltott: - A víztartóhoz, Bagira! Gurulj a víztartó felé! Gurulj, és ugorj bele! Bújj a vízbe!

Bagira meghallotta, s ez a kiáltás új bátorságot öntött belé: hiszen Maugli él! Kétségbeesett, néma ütésekkel, lépésről lépésre verekedte ki az útját a víztartó felé. Ekkor a vadonhoz legközelebb eső, romba dőlt falon felhangzott Balú mennydörgő harci kiáltása. A vén medve megtette, ami tőle telt, de nem tudott hamarabb érkezni.

- Bagira! - kiáltotta - itt vagyok! Mászom! Sietek! Huuú! A kövek kicsúsznak a lábam alól... Várjatok csak, adta nyomorult majmai, itt vagyok már!

Föllihegett a teraszra. A majmok tüstént elborították a feje tetejéig, de egyszerre két lábra állt, kinyújtotta mellső mancsait, magához szorított annyi majmot, ahányat meg tudott fogni - és csapkodni kezdett köztük szabályos csattanásokkal, mint a gőzhajó kereke. Egy reccsenés, egy csobbanás elárulta Mauglinak, hogy Bagira el tudott verekedni a víztartóig, ahová a majmok nem tudták követni. A párduc lihegve hevert, éppen csak fejét emelve ki a vízből, a majmok

pedig hármás sorokban álltak a piros lépcsőkön, toporzékolnak dühükben, és lesték, hogy mindenfelől ráugorjanak, ha kijő a vízből, hogy Balút megsejtsse. Ekkor történt az, hogy Bagira fölemelte csöpögő állát, s kétségbeesésében elmondta a kígyók oltalomkérő kiáltását - egy vérből való vagyunk, ti meg én -, mert azt hitte, hogy Ká kereket oldott az utolsó pillanatban. Még Balú is, akit a majmok félig agyonnyomtak már a terasz szélén, kénytelen volt elnevetni magát, hallván, hogy a fekete párdúc segítségért kiált.

Ká még csak most tudott átpecekedni a nyugati falon, olyan lódulással érve a földre, amely a párkány egyik követ legurította az árokba. Esze ágában sem volt, hogy lemondjon kedvező helyzetéről; egyszer-kétszer összetekeredett és kinyújtózkodott, meg akarván bizonyosodni afelől, hogy hosszú testének minden porcikája sértetlen.

Közben tovább folyt Balú harca; a víztartó szélén ordítottak a majmok Bagira körül; Meng, a denevér ide-oda csapongva hordta szét a csata hírért a rengetegben - végül már Hádi, a Vad Elefánt is trombitálni kezdett; a Majmok Népének szétszórt csapatai messzi tájon fölbredtek, s a fatetőúton ugrálva jöttek bajtársaik segítségére a Hideg Tanya felé; a harc lármája sok mérföldnyi távolságra felriasztotta az alvó nappali madarakat.

Ekkor aztán előjött Ká, egyenesen, gyorsan, gyilkolni vágyóan. Az óriáskígyó harci ereje abban rejlik, hogy a fejével üt hatalmasat az ellenfelére; ennek az ütésnek lendületét testének egész ereje és súlya támogatja. Ha el tudtok képzelni egy lándzsát vagy egy ötmázsás faltörő kost, amelynek a nyelében hűvös, nyugodt hajtóerő lakozik: akkor nagyjából elképzelhetitek azt is, hogy milyen volt Ká, amikor harcolt. Egy négy-öt láb hosszú óriáskígyó le tud ütni egy embert, ha egyenesen mellbe vágja. Ká pedig, amint tudjátok, harminc láb hosszú volt. Első ütése egyenesen a Balú köré seregett majmok legsűrűjébe csapott - csöndesen, hangtalanul. Másodikra nem volt szükség. A majmok szétrebbentek ezzel a kiáltással: - Ká! Ká! Fussunk! Fussunk!

A majmoknak egész nemzedékeit nevelték illendőségre a szüleik azokkal a történetekkel, amiket Károl, az éjszakai tolvajról beszéltek el nekik. Ká olyan hangtalanul siklik végig a fák között, mint a fű növése, s el tudja lopni a világ legerősebb majmát is. Az öreg Ká oly hasonlatossá tud válni egy száraz ághoz vagy korhadt fatörzshöz, hogy a legbölcsebb állat sem ismeri meg, amíg a faág meg nem ragadja. Minden, amitől a majmok félnek a vadonban: Ká volt, kinek senki sem ismerte a hatalmas határát, senki sem tudott a szeme közé nézni, és senki sem került még ki élve a szorításából. Így hát rémült makogással rohantak fel a házak falaira, tetejére, s Balú megkönnyebbülten lélegzett föl. Sokkal vastagabb bundája volt, mint Bagirának, de azért keservesen megszenvedte ezt a harcot.

Ká csak most nyitotta ki először a száját egy hosszú szisszenésre - s a messziről jött majmok, akik a Hideg Tanya védelmére siettek, kushadva álltak meg ott, ahol voltak, amíg csak a megrakott ágak hajladozni, recsegni nem kezdtek alattuk. A falakon, az üres házakban elhallgattak a kiáltozó majmok, s a városra boruló csendben Maugli még azt is hallotta, amint Bagira megrázta nedves bundáját, és kimászott a víztartóból. Aztán újra kitört a lárma. A majmok magasabbra másztak a falakon, ott csimpaszkodtak a nagy kőbálványok nyaka körül, s visítva mászkáltak a mellvéd párkányzatán; Maugli pedig táncra perdült a nyári lakban, aztán kilesett az áttört faragványok közt, és elülső fogai közül bagolyhuhintást eresztett meg, ezzel adván értésére a majmoknak, hogy kikacagja őket.

- Szabadítsátok ki az emberkölyköt abból a csapdából, én már nem bírom tovább - lihegte Bagira. - Vegyük magunk mellé az emberkölyköt, és gyerünk! Hátha újra megtámadnak!

- Nem mossszdulnak asszok, amíg én nem ssszólok rájuk. Maradjatok csak ssszép nyugodtan!
- Ká szisszent egyet, s a város újra elcsöndesedett. - Nem jöhettem hamarabb, tessztvér, de asszt hisszem, hallottam hívó szavaidat! - szólt Bagirához.

- Hm... igen, lehet, hogy kiáltottam a harc hevében - felelte Bagira. - Megsebesültél-e, Balú?
- Még most sem tudom, nem szaggattak-e szét száz kis medveboccsá - mondta komoly képpel Balú, egymás után rázogatva meg a tagjait. - Huh, minden porcikám sajog! Ká, azt hiszem, az életünket köszönhetjük neked - Bagira meg én.
- Ssszót ssszem érdemel. Hol assz emberke?
- Itt, csapdában! Nem tudok kimászni! - kiáltotta Maugli. A romladozó bolthajtás íve a feje fölött volt.
- Vigyétek el! Úgy táncol, mint Maó, a páva; összetiporja a kicsikéinket! - kiáltottak odabenn a kobra kígyók.
- Hohó! - kacagott fel Ká. - Ennek assz emberkének mindenütt barátai vannak. Hússzódj hátra, emberke; ti meg bújjatok el, Mérgessz Kígyók! Betöröm a falat.

Ká figyelmesen körülnézett, amíg föl nem fedezett a kicsipkézett márványban egy halvány repedést, amely elárulta, hogy itt gyöngé pont van; kétszer-háromszor gyöngén megkoppintotta a fejével, hogy a távolságot kimérje, aztán testéből hatlábnyit fölemelt a földről, s orrával vagy hatszor teljes erejéből nekivágott a falnak. Az áttört márvány por- és törmelékfelhőben omlott össze. Maugli kiugrott a nyíláson, s egyenesen odarepült Balú és Bagira közé - egyik karjával az egyiket, másikkal a másikat ölelte át.

- Megsebesültél? - kérdezte Balú, miközben gyöngéden fölemelte.
- Fáj mindenem, éhes vagyok, egy csomó zúzódást is kaptam - hanem veletek gyalázatosan elbántak, testvéreim! Véreztek mind a ketten.
- Véreztek itt mások is - mondta Bagira, s ajkát nyalogatva nézett végig a teraszon meg a víztartó körül heverő majomhullákon.
- Ez mind semmiség, fő, hogy te épségben maradtál, büszkeségem, kicsi Békám - pityergett Balú.
- Erről majd később beszélünk - mondta Bagira olyan rideg hangon, hogy Maugli megriadt tőle. - De itt van Ká, akinek mi a győzelmet köszönjük, te meg az életedet. Köszönd meg neki a mi szokásunk szerint, Maugli.

Maugli megfordult, s meglátta az óriáskígyó fejét, amely egy lábnyira ringatózott az ő feje fölött.

- Úgy, hát essz assz emberke - mondta Ká. - A bőre nagyon puha. Meglehetősszen hasszonlít a majmokhosssz. Vigyásss, emberke, nehogy majomnak találjalak nésszni egysszer, félhomályban, vedléssz után.
- Egy vérből valók vagyunk, te meg én - felelte Maugli. - Az életemet köszönhetem neked ezen az éjszakán. Az én zsákmányom a tiéd is, ha egyszer megéhezel, ó Ká.
- Kösszönöm, tessztvérkém - mondta Ká, ámbár csúfondárosan hunyorgatott a szemével. - Hát assztán miféle zsákmányt ejt el egy ilyen meréssz vadásss? Asszért kérdésszem, hogy utánad mehesszek, ha legközelebb vadásssni indulssz.
- Én nem ejtek semmiféle zsákmányt - én még nagyon kicsi vagyok -, de kecskét szoktam felhajtani azoknak, akik hasznát tudják venni. Ha üres a gyomrod, gyere hozzám, és meglátod, hogy igazat beszélek. Van valami ügyesség ezekben itt (kinyújtotta két kezét) - s ha valamikor csapdába kerülsz, még megfizethetem, amivel neked meg Bagirának meg Balúnak tartozom. Jó vadászatot mindnyájatoknak, tanítómestereim!

- Jól beszéltél - dörmögött Balú, mert Maugli csakugyan szépen mondott köszönetet nekik. Az óriáskígyó egy pillanatig könnyedén Maugli vállán nyugtatta a fejét. - Bátor ssszív éssz udvariassz nyelv - mondotta. - Ezzel még ssszokra viheted a vadonban, emberke. De mossszt eredj innét gyorssszan a barátaiddal. Eredj aludni, mert lenyugsszik a hold, sssz ami mossszt követkesszik, azt neked nem lessz jó látni.

A hold lebukóban volt a dombok mögött, s a falakon, párkányokon összebújt remegő majmok körvonalai rozoga, roskatag rongyrakásokhoz hasonlítottak. Balú lement inni a víztartóhoz, Bagira a bundáját kezdte rendbe szedni, miközben Ká a terasz közepére siklott, s olyan csattanással csukta össze a száját, hogy valamennyi majomnak feléje fordult a szeme.

- Lenyugsszik a hold - mondotta. - Van-e még annyi világosság, hogy látni lehessen?

A falakról olyan nyögés hallatszott, mint mikor a szél jár a fatetők közt.

- Látunk, ó Ká.

- Jól van. Mossszt kesszdődik a tánc - assz éhessz Ká tánca. Üljetek nyugodtan, éssz figyeljtek.

Kétszer-háromszor megfordult, nagy körben, jobbról-balról ingatva a fejét. Aztán kanyargott, nyolcasokat írt le a testével, meg lágy, lassú háromszögeket, amik négy- és ötszögekbe olvadtak át, aztán összegöngyölödött hatalmas halomba, sohasem pihelve, sohasem sietve, és sohasem hagyva abba halk, zümmögő énekét. Eközben egyre sötétedett; végre el is tűntek a vonagló, tekergő gyűrűk, csak a pikkelyek súrlódó nesze hallatszott.

Balú és Bagira kövé meredten álltak, magukban brummogva, s nyakukon felmeredt a szőr. Maugli figyelt és csudálkozott.

- Majmok - szólalt meg végre Ká hangja -, tudjátok-e kesszeteket-lábatokat mossszgatni, ha én nem parancsolom? Bessszéljtek!

- Ha te nem parancsolod, ó Ká, se kezünket, se lábunkat nem tudjuk mozdítani!

- Jól van! Hát jyeretek mind egy lépésszel kösszelebb hosszám.

A majmok sorai tehetetlenül vánszorogtak előbbre, s Balú meg Bagira is mereven velük.

- Kösszelebb! - sziszegte Ká, s mind megmozdultak újra.

Maugli rátette kezét Balú és Bagira vállára, hogy elvezesse őket, s a két nagy vadállat úgy összerezsent, mintha álomból riadtak volna fel.

- Tartsd a vállamon a kezedet - suttogta Bagira. - Tartsd ott, különben vissza kell mennem, vissza kell mennem Kához. Áá!

- Csak az öreg Ká karikázik a porban - mondta Maugli -, gyerünk! - S hárman átcsusszantak a fal hasadékán, vissza a Dzsungelba.

- Húú! - szólalt meg Balú, amikor ismét a csendes fák tövében álltak. - Sose szövetkezem többé Kával - és egész testében összerázkódott.

- Többet tud, mint mi - mondta reszketve Bagira. - Ha még egy kicsit ottmaradok, magam is besétálok a torkába.

- Sokan megjárják azt az utat, amíg a hold újra felkel - mondta Balú. - Jó vadászata lesz - a maga módja szerint.

- De hát mit jelentett ez az egész? - kérdezte Maugli, aki semmit sem tudott az óriáskígyó elbűvölő erejéről. - Én csak annyit láttam, hogy egy nagy kígyó bolondos karikákat csinál, amíg be nem sötétedik. S az orra egészen össze volt verve, haha!

- Maugli - mondta haragosan Bagira -, az orra *miattad* volt összeverve, mint ahogy az én fülem, oldalam, mancsom meg Balú nyaka, válla *miattad* van összeharapdálva. Se Balúnak, se Bagirának nem fog öröme telni a vadászatban jó egynéhány napig.

- Semmiség - mondta fáradtan Balú - fő, hogy az emberkölyök megvan!

- Igaz, de sok időnkbe került, amit jó vadászattal tölthettünk volna el, sok sebünkbe, sok szőrünkbe, a hátamat félig megkopasztották, és végül majdhogy a becsületünk is rá nem ment. Mert eszedbe jusson, Maugli: én, a Fekete Párduc, kénytelen voltam Kától oltalmat kérni, s Balút meg engem szinte úgy elbutított az Éhes Kígyó tánca, mint holmi kis madarat. És ez mind azért volt, emberkölyök, mert te a majmokkal játszottál.

- Igaz, igaz - hagyta rá szomorúan Maugli. - Gonosz emberkölyök vagyok, s bánatot is érzek a gyomromban.

- Hm! Hogy szól a Vadon Törvénye, Balú?

Balú nem akarta már több bajba keverni Mauglit, de a Törvénnyel nem lehet tréfálni, hát azt morogta:

- A bánat nem állíthatja meg a büntetést. - De ne felejtsd el, Bagira, hogy milyen kicsi szegényke.

- Nem felejttem el; de rosszat cselekedett, és meg kell verni érte. Van-e valami mondanivalód, Maugli?

- Nincs. Rosszat cselekedtem. Balú meg te megsebesültetek. Megérdemlem a büntetést.

Bagira vagy hatszor rápaskolt: párducszemmel nézve a dolgot, ezek az ütések talán föl sem ébresztették volna az ő kölykeit, de egy hétesztendős fiú úgy érezhette, hogy irtózatosan helybenhagyták. Amikor a verésnek vége volt, Maugli prüszkölt egyet, s egy árva szó nélkül föltápászkodott.

- Most pedig - mondta Bagira - ugorj a hátamra, testvércém: hazamegyünk.

A Vadon Törvényének szépségei közé tartozik az is, hogy a büntetés minden rovást eltöröl. Utána nincs többé korholás.

Maugli lehajtotta fejét Bagira hátára, s oly mélyen elaludt, hogy föl sem ébredt, amikor odahaza a barlangban letették Farkas anyó mellé.

A MAJOM-TÖRZS VÁNDORÉNEKE

*Lengő fűzérben szökkenünk,
a féltékeny Holdig megyünk.
Rajunkat nem irigylitek?
Kívánnátok még egy kezet:
farkat, amely ügyesen kacsol?
Ámor nyíl íve így hajol.
Acsarkodtok ránk? Hasztalan:
farkad hátul lelóg, fiam!*

*Ágon sorban gubbaszkodunk,
gondolkodunk, sokat tudunk,
nagy hőstetteket álmodunk,
perc, és mindennel kész vagyunk.
Mi jó, nemes, bölcs, óriás:
megteremti rá gondolás,
és visszatér, ha elsuhan.
farkad hátul lelóg, fiam!*

*Hallgattunk sok beszédre már,
mit dúvad mondott vagy madár,
uszony, toll, pikkely, lepkeszárny -
hadarjuk karban, mindahány.
Kiváló! Még egyszer! Remek!
Beszélünk, mint az emberek.
Lám, kik vagyunk mi! Semmi baj:
farkad hátul lelóg, fiam!
Majomszokás, ős múltja van.*

Ugorj velünk, barát, a piniákon át,
tűzijátékként beragyogjuk a vadszőlőindák sorát.
Gomolyban ébredünk, nemes zajt művelünk,
me gládd, olyat teszünk, amely nagy és saját!

HOGYAN SZÜLETETT A FÉLELEM

Száraz a tó, szikkadt az ér,
sorstársak lettünk, te meg én,
torkunk lázas, bundánk poros.
Parton mind egymásra tapos;
mindent rémület csendesít,
már egyik sem vadászik itt;
gida lapul anyja alatt,
s lát megrettent farkashadat;
áll tikkadt parton a bika,
mellette apja gyilkosa.
*Száraz a tó, szikkadt az ér,
pajtások lettünk, te meg én.
Ha felhő száll és meghasad:
fegyverszünetünk megszakad.*

A Dzsungel Törvénye a legrégebb törvény az egész világon. Szó van abban jóformán mindenről, ami a Dzsungel Népével megeshetik. Olyan tökéletes, amilyenné csak az idő és a szokás tehet egy törvénykönyvet. Tudjátok, hogy Maugli életének nagy részét a szioni farkascapatban töltötte, s Balútól, a Barna Medvétől tanulta a Törvényt. Balú mondotta neki, amikor a fiú unni kezdte az örökös parancsokat, hogy a Törvény olyan, mint egy óriási Kúszónövény: mindenkit befon, senki sem menekülhet előle.

- Ha majd olyan öreg leszel, mint én, testvérkém, meglátod, hogy legalábbis *egy* törvénynek az egész Dzsungel engedelmeskedik. S az nem lesz valami gyönyörűséges látvány - mondta Balú.

Ez a beszéd Maugli egyik fülén bement, a másikon kijött: mert olyan gyerek, akinek egész élete evéssel meg alvással telik el, semmivel sem törődik, amíg valóban ott nem áll a szeme előtt. De aztán valamelyik esztendőben igaza lett Balúnak, s Maugli látta, hogy a Törvénynek az egész Dzsungel engedelmeskedik.

Akkor kezdődött a dolog, amikor egyszer majdnem egészen elmaradtak a téli esőzések, s Ikki, a Tüskésdisznó egy bambuszbozótban összehalálkozván Mauglival, elmondta neki, hogy a vad yamgyökerek kiszáradóban vannak. Azt pedig mindenki tudja, hogy Ikki nevetséges módon válogatós étel dolgában, s csak azt eszi meg, ami a legjobb, legérettebb. Maugli tehát felkacagott, s azt kérdezte:

- Mi közöm nekem ehhez?

- Most még nem sok közöd van hozzá - mondta Ikki mereven, kellemetlenül rázogatva a tüskéit -, hanem később... azt majd meglátjuk. Szoktál-e még beleugrálni a mély vízbe a Méhek Sziklája alatt, testvérkém?

- Nem. Az a bolondos víz egészen kiszárad, s nekem semmi kedvem, hogy betörjem a fejemet - mondta Maugli, aki akkoriban szentül hitte, hogy egymagának annyi esze van, mint öt dzsungellakónak együttvéve.

- Elég kár, egy kis repedésen talán menne belé valami bölcsesség. - Ikki gyorsan összegömbölyödött, nehogy Maugli meg találja cibálni a bajuszát. Maugli pedig elmondta Balúnak Ikki szavait. Balú igen komoly arcot vágott, s félig-meddig magában dünnyögte:

- Ha magam volnék, most más vadászterületet keresnék, mielőtt még a többiek gondolkodóba esnek. De hát idegen helyen verekedéssel szokott végződni a vadászat, s még bántani találnák az emberkölyköt. Várjunk, s lássuk, hogyan virágzik a *móva*-fa.

De azon a tavaszon egyáltalán nem virágzott a *móva*-fa, amelyet Balú annyira szeretett. A zöldes-sárgás hamvas virágokat már születésük előtt megölte a hőség, s csak egy-két rossz illatú szírom hullott le a fáról, amikor Balú hátsó lábaira állt, és megrázta. Aztán a szörnyű forróság lépésről lépésre kúszott be a Dzsungel szívébe. Előbb sárgára aszalta, aztán barnára, végül feketére. A szakadékok martján a zöld kúszónövények halott, töredezett, összevissza görbült szálakká égtek; a rejtett tavacsok kiapadtak, és a föld keményre sült körülöttük, széleiken úgy megmaradt az utolsó kis lábnyom is, mintha acélba metszették volna; a dús nedvű élősdű növények lehulltak a fákról, amikre felkapaszkodtak, s ott haltak meg a tövükben; a kiszáradt bambusz zörgött a forró szélben, s a Dzsungel legmélyén a moha lehámlott a fák törzséről - oly csupaszon, oly forrón álltak ott, akár csak a remegő kék görgetegkövek a folyó medrében.

A madarak meg a majmok már korán elköltöztek észak felé, mert tudták, mi következik; az őzek, a vaddisznók messzire kitortek a lesült szántóföldekre, s akárhányszor ott pusztultak el az emberek szeme láttára, akik maguk is gyöngék voltak ahhoz, hogy megöljék őket. Csil, a keselyű ottmaradt, meghízott, mert dögben nem volt hiány, s minden este hordozta a híreket a vadaknak, akiknek nem volt már erejük, hogy új vadászterületet harcoljanak ki maguknak. Elmondta nekik, hogy háromnapi járásnyira mindenfelé megölte a Dzsungelt a nap.

Maugli, aki sohasem ismerte az igazi éhséget, végül is állott, háromesztendő mézre fanyalodott, amit elhagyott sziklaodúkból kapart ki. Ez a méz fekete volt, mint a kökény, s poros a kiszáradt cukortól. Vadászott a fák kérge alatt mélyen elrejtőző rovarlárvákra is, s elrabolta a darazsak frissen kikelt fiókáit. Az erdő minden vadja csupa csont és bőr volt; Bagira hármat is megölhetett egy éjszaka, akkor sem lakott jól. De a víz hiánya volt a legnagyobb baj; mert a Dzsungel Népe ritkán iszik, de akkor aztán nagyot.

És a hőség egyre növekedett, kiszívott minden nedvességet - végül már a Vengunga főága volt az egyetlen folyó, amelynek halott partjai közt egy kis víz csörgedezett. Hátí, a Vad Elefánt, aki már százesztendősnél is öregebb volt, megpillantott egy hosszú, vékony, kék sziklataréjt, amely szárazon állt a folyó kellős közepén. Tudta, hogy a Béke Szikláját látja. Föltartotta hát az ormányát, és azon nyomban kihirdette a Víz-békét, mint apja cselekedte volt ötven esztendővel annak előtte. Az őzek, vaddisznók, bivalyok rekedten adták tovább a kiáltást; Csil pedig, a keselyű, nagy körökben szállt el messze-messze figyelmeztető sikkantásokkal.

A Dzsungel Törvénye halállal bünteti azt, aki Víz-béke idején vadászni mer az ivóhelyeken. Ennek oka pedig az, hogy az ivás fontosabb az evésnél. A Dzsungel minden lakója el tud tengődni valahogy, ha csak a vadászszákmány gyérül meg; de a víz - az víz, s ha csak egy forrásból lehet inni, minden vadászat megszűnik arra az időre, amíg a Vadon Népe ott jár, hogy szomját olthassa. Jó időkben, amikor bőven volt víz, mindenki az életét kockáztatta, ha lement inni a Vengungához - vagy akárhová - s ez a veszedelem csak fokozta az éjszakai járás-kelesek varázsát. Lemenni a vízhez olyan ügyesen, hogy levél se zörrenjen meg közben; térdig járni a zúgó sekély vízben, amely minden hátulról jövő hangot elfojt; ivás közben hátranézegetni, minden izmot megfeszítve a hirtelen rémület okozta, kétségbeesett ugrásra; végig-hengeredni a homokos víz szélén, s aztán vizes orral, az ivástól kigömbölyödve tért vissza a bámuló csordához - mindebben nagy gyönyörűsége telt minden nagy agancsú fiatal őzbaknak, éppen azért, mert tudták, hogy Bagira vagy Sir Kán minden pillanatban rájuk vetheti magát, és földre terítheti őket. De most vége volt ennek az egész életre-halálra szóló játéknak, s a Vadon Népe kiéhezve vonszolta fáradt testét az összezsugorodott folyóhoz - tigris, medve, őz, bivaly,

vaddisznó együtt itta a poshadt vizet, s ott lézengett körülötte, mert ahhoz is gyöngye volt, hogy odább álljon.

Őzek, vaddisznók egész nap jártak-keltek, hogy valami különb ennivalót találjanak száraz fakéregnél és hervadt levélnél. A bivalyok nem találtak pocsolót, amiben húsöljenek, zöld vetést, amibe belegázoljanak. A kígyók elhagyták a vadont, és lementek a folyóhoz, azt remélve, hogy találnak egy eltévedt békát. Nedves kövek közé csavarodtak, és sohasem támadtak neki a turkáló vaddisznónak, ha kinyomta őket a helyükből. A vízi teknősbékát már régen kipusztította Bagira, a legügyesebb vadász; a halak mélyen belétemetkeztek a kiszáradt iszapba. Csak a Béke Sziklája feküdt keresztül hosszú kígyó gyanánt a sekély vízen, s a fáradt kis hullámok sisteregve száradtak el forró oldalán.

Ide járt Maugli esténként, hús levegőt és társaságot keresve. Ilyenkor még a legéhesebb ellensége sem törődött volna vele. Csupasz bőre a többinél is soványabbnak, nyomorultabbnak mutatta. Haját csepűszínűre fakította a nap; bordái úgy kiugrottak, mint egy kosár bordái; térdén, könyökén olyan dudorodások voltak a négykézláb-mászástól, hogy összezsugorodott tagjai bogba kötött fűszálakhoz hasonlítottak. De csapzott haja alól hűvösen, nyugodtan nézett ki a szeme, mert ebben a nehéz időben Bagira volt a tanácsadója. Azt mondta neki, hogy nyugodtan járjon, lassan vadásszon, és soha, semmi körülmények között el ne veszítse a nyugalját.

- Gonosz idő ez - mondta a Fekete Párduc egy este, amikor olyan meleg volt, mint a kemencében -, de majd csak elmúlik, ha élve ki tudjuk várni a végét. Tele van-e a gyomrod, emberkölyök?

- Megraktam, de az nem sokat ér. Mit gondolsz, Bagira: megfeledeztek rólunk az Esők, és sohasem jönnek el többé?

- Dehogyan feledeztek! Látjuk mi még virágozni a móvafát, s látunk még friss fűvön hízott özgidákat is. Gyere le a Béke Sziklájához, hallgassuk meg, mi újság. Ül a hátamra, testvérem.

- Nem arra való idő ez, hogy terhet cipelj. Még meg tudok állni a lábamon. Hanem az szent igaz, hogy nem vagyunk hizlalt ökrök mi ketten.

Bagira végignézett kócos, poros oldalán, s azt suttopta:

- Az éjszaka megöltem egy igába fogott ökröt. Olyan mélyre süllyedtem már, hogy azt hiszem, nem mertem volna ráugrani, ha szabadon van. Húúú!

Maugli kacagott.

- Az ám, nagy vadászok vagyunk mi most - mondotta. - Én nagy hős vagyok - a csimaszevésben!

Azzal lementek együtt a recsegő bozót közt a folyó partjára, ahonnét minden irányban száraz homokzátonyok húzódtak el.

- Itt sem maradhat meg soká a víz - mondta hozzájuk szegődve Balú. - Nézzetek át a túlsó partra! Odaát olyan nyomok vannak, mintha emberek tapostak volna utat maguknak.

A szemközt levő part sík földjén a Vadon merev füve állva fonnyadt el, és száradt múmiává holtában. Az őzek és vaddisznók törte csapások - mind a folyó irányában - poros csatornákkal csikozták végig ezt a színtelen síkságot a tíz láb magas fű között. Akármilyen korán volt is még, valamennyi ösvény tele volt az elsőnek érkezőkkel, akik a vízhez siettek. Hallani lehetett az őztehének és gidák horkantásait az orrcsiklandozó porban.

Feljebb a folyón, a Béke Sziklája körül lassan folydogáló víz kanyarodójánál, a Víz-béke őrzőjeként állt Háti, a vad elefánt a fiaival. Sovány volt és szürke a hold fényében, s jobbra-balra ringatta a testét folytonosan. Kevéssel alatta állt az őzek előőrse; lejjebb a vaddisznó és vadbivaly; a szemközt levő parton pedig, ahol a víz széléig húzódtak le a nagy fák, a Húsevők helye volt - a tigris, a farkasok, a párduc meg a többiek helye.

- Csakugyan egy Törvény parancsol mindnyájunknak - mondta Bagira, miközben belegázolt a vízbe, s elnézte a sok zörgő agancsot és kidülledt szemet, az egymást taszigáló őzeket és vaddisznókat. - Jó vadászatot, véreim - tette hozzá, s egész hosszában elnyúlt. Egyik oldala kiállt a sekély vízből. A foga közt azt morogta: - Akkor volna igazán jó vadászat, ha a Törvény nem volna!

Az őzek éles füle meghallotta ezt az utolsó mondatot, s ijedt suttogás szaladt végig a soraikon.

- A Béke! Ne feledd a Békét!

- Béke legyen itt, Béke! - mordult rá Háti, a vad elefánt. - Még nincs vége a Békének, Bagira. Nem szabad vadásatról beszélni.

- Ki tudhatja jobban ezt, mint én? - felelte Bagira, fölfelé forgatva sárga szemét. - Hiszen én teknősbékaevő, békahalász vagyok! Hauú! Bárcsak faágrágással jól tudnék lakni!

- Azt *mi* szeretnők legjobban - bégette egy fiatal őzgidá, aki csak ezen a tavaszon született, s éppenséggel nem örült az életnek. Akármilyen nyomorult állapotban volt is a Vadon Népe, még Háti sem tudott elfojtani egy halk kacagást; Maugli pedig, a meleg vízben könyökölve, hangosan kacagott, s lábával csapkodta a víz tajtékját.

- Helyes a bögés, te kis rügyező szarvú - dorombolta Bagira. - Ha majd vége lesz a Békének, nem feledkezem meg erről a szavadról - és élesen rászzegezte szemét a sötétben, hogy bizonyosan ráismerjen majd az őzgidára.

Lassanként föl s lefelé mindenütt megkezdődött a beszélgetés az ivóhelyek közt. Hallani lehetett, amint a taszigálódó, rőfögő vaddisznó egy kicsivel több helyet kért; a bivalyok morgolódtak maguk közt, amint cammogtak a homokzátonyokon át, az őzek pedig siralmas történeteket beszéltek, keserves táplálékkereső vándorlásaikról. Egyszer-egyszer a túlsó parton levő Húsevőktől is kérdeztek valamit, de csupa rossz újságot hallottak, s a Vadonból süvöltő forró szél ide-oda csapódott a sziklák meg a recsegő ágak között, gallyakkal és porral szórva tele a vizet.

- Az emberek is sorra halnak az ekéik mellett - mondta egy fiatal őzbek. - Három ember mellett mentem el napkelte és alkonyat között. Mozdulatlanul heverték az ökreikkel együtt. Nemsokára mi is mozdulatlanul heverünk majd.

- A folyó apadt tegnap éjjel óta - mondta Balú. - Ó, Háti, láttál-e valaha ehhez hasonló szárazságot?

- Majd elmúlik, majd elmúlik - szólta Háti, ormányából vizet fecskendezve hátára és oldalára.

- Van itt köztünk valaki, aki nem bírja sokáig - mondta Balú, s a fiúra nézett, akit szeretett.

- Én? - szólalt meg méltatlankodva Maugli, és felült a vízben. - Nekem nincs hosszú szőröm, ami a csontjaimat eltakarja, de - de ha a te bundádat lehúznák, Balú...

Háti egész testében összerázkódott erre a gondolatra, Balú pedig szigorúan jelentette ki:

- Emberkölyök, ilyet nem illik mondani a Törvény Tanítójának. Engem még soha senki sem látott bunda nélkül.

- Nem akartalak megbántani, Balú; de hát te olyan vagy, mint a kókuszdió héjastul - én meg olyan, mint a kókuszdió - héja nélkül. Márpedig az a te barna héjad...

Maugli keresztbe tett lábbal ült, és szokás szerint mutatóujjával magyarázgatta a dolgokat; hanem most Bagira kinyújtotta puha mancsát, úgy megtaszította, hogy hanyatt feküdt a vízben.

- Egyre szebb lesz a dolog - mondta a Fekete Párduc, miközben Maugli prüszkölve vackolódott ki a vízből. - Előbb azt mondtad, hogy nyúzzák meg Balút, most meg kókuszdiónak nevezed. Vigyázz, hogy úgy ne tegyen, ahogy az érett kókuszdió szokott.

- Mít csinál az érett kókuszdió? - kérdezte Maugli, egy pillanatra meglepedkezvén az óvatosságról (pedig hát ez a legrégebb ugratások közé tartozik a vadonban).

- Beveri a fejedet - felelte Bagira nyugodtan, s újra visszalökte Mauglit.

- Kár a tanítómesteredet kicsúfolni - mondta a medve, amikor Mauglit harmadjára buktatták a vízbe.

- Kár? Úgy kell neked! Ez a meztelen kölyök itt szaladgál köztünk, majmok csúfjává teszi a régi híres vadászokat, és csupa mulatságból bajuszuknál fogva rángatja az erdő legkülönb vadjait!

Sir Kán beszélt így, a béna tigris, a víz felé sántikálva. Megállt egy kicsit, és gyönyörködve nézte, mekkora riadalom támadt a láttára a túlsó parton, az özek között. Aztán lehajtott a négyszögletes, bodros fejét, szűrcsölni kezdett, s azt morogta:

- Úgy látszik, a Vadonból csupaszk kölykök tanyája lett manapság. Nézz a szemembe, emberkölyök!

Maugli ránézett, vagyis inkább rámeresztette a szemét olyan hetykén, ahogy csak telt tőle - s egy pillanat múlva Sir Kán megzavarodva fordult félre.

- Emberkölyök ide, emberkölyök oda - dörögte magában ivás közben -, nem ember ez, nem is kölyök, különben megijedt volna. Jövőre még talán tőle kell majd engedelmet kérnem, ha inni akarok. *Aurrrh!*

- Még az is meglehet - mondta Bagira, és keményen a szeme közé nézett. - Még az is meglehet... Piha, Sir Kán! Micsoda szégyent hoztál ránk már megint?

A béna tigris bemártotta állát és pofáját a vízbe, és sötét, olajszerű csíkok kezdtek lefelé úszni a nyomán.

- Ember volt - mondta hidegen Sir Kán -, egy órával ezelőtt öltem meg. - S tovább dörögött, mormogott magában.

Az állatok sora megrázkódott, hullámszerűen kezdett, suttogás támadt, amely kiáltássá erősödött.

- Embert! Embert! Embert ölt!

Aztán mindenki Hátira nézett, a Vad Elefántra, de az úgy tett, mintha nem hallana semmit. Hátit sohasem cselekszik, amíg az ideje el nem érkezett: azért is olyan hosszú életű.

- Embert ölni, ilyenkor! Hát más zsákmányod nem akadt?! - riadt rá hangosan Bagira, miközben kimászott a vérrel mocskolt vízből, s macska módra megrázta mind a négy mancsát.

- Kedvtelésből öltem, nem azért, mert enni akartam.

A szörnyülködő suttogás újra kezdődött, s Hátit figyelő kis fehér szeme Sir Kán felé kezdett kacsintani.

- Kedvtelésből - ismételte elnyújtott hangon Sir Kán. - Most pedig inni és mosakodni jöttem ide. Meri-e valaki megtiltani?

Bagira háta meggörbült, mint szélben a bambusz, de Hádi fölemelte ormányát, s nyugodtan szólalt meg:

- Kedvtelésből öltél? - kérdezte; és ha Hádi kérdez valamit, ajánlatos felelni.

- Úgy van. Jogom volt hozzá! Ez az én éjszakám volt. Hiszen tudod, Hádi. - Sir Kán majdnem udvariasan beszélt.

- Igen, tudom - felelte Hádi. Hallgatott egy pillanatig, aztán így folytatta: - Eleget ittál már?

- Ma éjszakára eleget.

- Hát akkor eredj. A folyó vize ivásra való, nem arra, hogy bemocskolják. Csak a béna tigristől telhetett ki, hogy a jogával hetvenkedjék ilyen időben, amikor - amikor együtt szenvedünk, emberek és vadonbeliek egyaránt. Akár tisztára fürödtél, akár nem, eredj a vackodba, Sir Kán!

Ezek az utolsó szavak már úgy harsogtak, mint az ezüsttrombita, s Hádi három fia fél lépésnyivel előbbre moccant, ámbár erre semmi szükség nem volt. Sir Kán elsompolygott, még csak morogni sem mert. Tudta, amit mindenki tudott, hogy ha kenyértörésre kerül a dolog: Hádi a Vadon Ura, nem más.

- Miféle jogról beszél Sir Kán? - ságta Maugli Bagira fülébe. - Embert ölni *mindig* szégyen. A Törvény így szól. És Hádi mégis azt mondja...

- Kérdezd meg tőle. Én nem tudom, testvérekém. De akár volt joga, akár nem: ha Hádi meg nem szólal, én megtanítottam volna móresre azt a béna mézszárost. Idejönni a Béke Sziklájához, mindjárt egy ember meggyilkolása után - s ezzel még dicsekedni is -, hát ez sakálhoz illő dolog. Mellesleg szólva, a tiszta vizet is bemocskolta.

Maugli várt egy pillanatig, amíg össze tudta szedni a bátorságát, mert Hátit nemigen merték egyenesen megszólítani - aztán így kiáltott fel:

- Miféle joga van Sir Kánnak, Hádi?

Mind a két part visszhangozta szavait, mert a Dzsungel Népe roppantul kíváncsi természetű, s most olyasvalami játszódott le a szeme előtt, amit senki sem értett meg - talán csak Balú, aki nagyon elgondolkozó képet vágott.

- Régi történet ez - mondta Hádi -, még a Vadonnál is régibb. Csönd legyen mind a két parton, akkor elbeszélem.

Egy-két pillanatig tartott még a lökdösődés, taszigálás a vaddisznók meg a bivalyok közt - aztán a csordák vezetői egymás után dörmögtek: - Várunk! - és Hádi előrejött, amíg szinte térdig nem lábalt a vízben a Béke Sziklája mellett. Sovány volt, ráncos bőrű, sárga agyará; de azért látszott rajta, hogy *az*, aminek a Vadon tartja: mindnyájuk ura.

- Tudjátok, gyerekek - kezdte -, hogy senkitől, semmitől nem féltek annyira, mint az Embertől.

Helyeslő suttogás hallatszott.

- Ez a történet rád is vonatkozik, testvérekém - szólt Bagira Mauglihoz.

- Énrám? Én a Csapathoz tartozom - és a Szabad Népből való vadász vagyok - felelte Maugli.

- Mi közöm nekem az Emberhez?

- De azt nem tudjátok - folytatta Hádi -, hogy miért félték tőle. Hát elmondom. Amikor a Vadon kezdődött - senki sem tudja, mikor volt az -, mi, vadonbeliek együtt jártunk, és nem féltünk egymástól. Akkor nem volt szárazság; egy fán nőtt a levél, a virág, a gyümölcs, s mi semmi mást nem ettünk, csak levelet, virágot, fűvet, gyümölcsöt és fakérget.

- Örülök, hogy nem abban az időben éltem - mondta Bagira. - A fakéreg csak karom-élesztésre jó.

- És a Vadon Ura Tá volt, az Első Elefánt. Ő hajtotta ki a mély vizekből ormányával a Vadont, s amerre agyarával barázdát vont a földön, arra folytak a folyók; ahol lábával toppantott, azon a helyen édesvízű tavak fakadtak; és ha fűjt egyet az ormányán keresztül - így ni -, ledőltek a fák. Így alkotta meg Tá a Vadont, így mondták el nekem ezt a történetet.

- Egy kicsit tódíthattak rajta, amíg elbeszéltek - suttogta Bagira, s Maugli, a száját eltakarva, nevetett a szaván.

- Abban az időben nem volt még gabona, se dinnye, bors meg cukornád; kis kunyhók se voltak, amilyeneket mi mindnyájan láttunk; és a Dzsungel Népe semmit sem tudott az Emberről, hanem együtt élt a Vadonban, és *egy* nép volt. De egyszerre csak veszekedni kezdtek egymással az enivaló miatt, pedig volt itt legelője mindenkinek. Ellustultak. Mindenki ott akart enni, ahol éppen hevert - ahogy most is megtehetjük néha, amikor bőséges tavaszi esők vannak. Tá, az első elefánt, éppen új vadonokat teremtett, s a folyókat vezetgette a medrükben. Nem lehetett mindenütt egyszerre, hát az Első Tigris tette meg a Vadon urává és bírójává, hogy a Dzsungel Népe elébe járulhasson a pörlekedéseivel. Akkor még az Első Tigris is gyümölcsöt és fűvet evett, mint a többiek. Akkora volt, mint én, s nagyon szép - egész testének olyan volt a színe, mint a sárga futóka virágé. Azokban a szép időkben, amikor a Dzsungel új volt még, semmiféle csik vagy folt nem látszott a bundáján. A Dzsungel egész népe félelem nélkül járult eléje, s a szava törvénye volt az egész Dzsungelnek. Ne feledjétek, hogy akkor *egy* nép voltunk!

Hanem egy éjszaka valami vita támadt két őzbak között - olyanféle vita a legelő miatt, amilyeneket ti most agancsbal és mellsőlábbal szoktatok elintézni -, s azt mondják, hogy amint ezek ketten elmagyarázták a dolgot a virágok közt heverő Első Tigrisnek, egyik őz meglökte az agancsával, az Első Tigris pedig elfelejtette, hogy ő ura és bírója a Dzsungelnek, rávetette magát az őzbakra, és eltörte a derekát.

Addig az éjszakáig senki sem halt meg közülünk. Az Első Tigris, látván, hogy mit cselekedett, őrzöngeni kezdett a vér szagától, s elrohant az északi mocsarak közé. Mi, dzsungelbeliek, hogy így bíró nélkül maradtunk, harcolni kezdtünk egymással. Tá meghallotta a harc zaját, és visszajött. Akkor egyikünk ezt mondta, másikunk amazt, de Tá, látva a halott őzbakot a virágok között, megkérdezte, hogy ki ölte meg. Mi, dzsungelbeliek nem mondtuk meg, mert a vér szaga minket is megbolondított. Körbeszalagáltunk, összevissza ugráltunk, kiáltoztunk, fejünket ráztuk. Tá ekkor megparancsolta a lelógó ágú fáknak s a Dzsungel földön kúszó növényeinek: jelöljék meg az őzbak gyilkosát, hogy ráismerhessen. Aztán azt kérdezte: - Ki lesz most már a Vadon Népe ura? - Ekkor odaugrott a szürke majom, aki a faágak közt él, s azt mondta: - Ezentúl én leszek a Dzsungel ura. - Tá nevetett ezen, és így szólt: - Úgy legyen - és nagy haraggal ment el.

Ismeritek a Szürke Majmot, gyerekek? Éppen olyan volt akkor is, mint most. Eleinte bölcs arcot vágott, de kisvártatva vakarózni, ugrándozni kezdett, s amikor Tá visszajött, a szürke majom éppen fejfelé lógott egy fáról, csúfolkodva az alatta állókkal, azok meg visszacsúfolták. Így hát nem volt Törvény a Dzsungelben - csak bolondos fecsegés, értelmetlen szóbeszéd.

Ekkor Tá mindnyájunkat összehívott, és így szólt hozzánk: - Első urunk Halált hozott a Dzsungelra, a második Szégyent. Most már itt az ideje, hogy törvényünk legyen, olyan Törvény, amelyet nem szabad megszegni. Meg fogjátok ismerni a Félelmet, s ha megismertétek, tudni fogjátok, hogy ő az uratok, parancsolótok. A többi magától következik.

Mi, dzsungelbeliek, azt kérdeztük erre: - Mi az a Félelem? - Tá pedig azt felelte: - Keressétek, míg meg nem találjátok. - Mi tehát elkezdtek bejárni a Vadont, Félelmet keresve, s egyszerre csak a bivalyok...

- Hüm! - szólalt meg Misa, a bivalyok vezére, az ő homokzátonyukon.

- Igen bizony, Misa, a bivalyok voltak... Azzal a hírrel jöttek vissza, hogy a Dzsungel egyik barlangjában lakik a Félelem - nincs szőre, a hátsó lábain jár. Mi, vadonbeliek követtük a csordát, amíg a barlanghoz nem értünk, s a Félelem csakugyan ott állt a barlang szájánál. Mint ahogy a bivalyok mondták: nem volt szőre, s a hátsó lábain járt. Amikor bennünket meglátott: felkiáltott, s a hangja hallatára belénk szállt a félelem, amelytől azóta se tudunk megszabadulni, ha halljuk. Elrohantunk, egymást tiporva-tépve félelmünkben. Azon az éjszakán - így mondták nekem - mi, dzsungelbeliek nem feküdtünk le együtt ahogy addig szoktunk, hanem minden törzs külön húzódott - vaddisznó a vaddisznóval, őz az őzzel, szarv szarvval, csülök csülökkel, hasonló hasonlóval -, így hevertünk reszketve a Dzsungelben.

Csak az Első Tigris nem volt velünk, mert az még az Északi Mocsarak közt bujkált; s amikor hírét hallotta annak a Valaminek, amit a barlangban láttunk, így szólt: - Odamegyek ahhoz a Valamihez, és kitöröm a nyakát. - Egész éjjel rohant, amíg csak a barlanghoz nem ért; de amerre ment, a fák és kúszónövények megemlékeztek Tá parancsáról, lehajtották az ágait, és megjelölték futtában, végighúzva ujjait hátán, oldalán, homlokán, arcán. Ahol megérintették, jel maradt, csík maradt sárga bundáján. *És ezeket a csíkokat viselik a gyermekei mind a mai napig.* Amikor a barlanghoz ért, a Félelem, a szörtelem, kinyújtotta kezét, és így nevezte el: „az a Csíkos, aki éjszaka jár” - és az Első Tigris megijedt a Szörtelentől, és üvöltve nyargalt vissza a mocsarak közé.

Maugli itt csöndesen kuncogott, állát a vízbe lekapva.

- Olyan hangosan üvöltött, hogy Tá meghallotta, és így szólt: - Mi bajod? - és az első tigris, arcát az újonnan teremtett égre emelve (az is megöregedett ám azóta!) azt felelte: - Add vissza a hatalmam, Tá! Megszégyenültem az egész Dzsungel szeme láttára, elmenekültem a Szörtelen elől, s az szégyenletes nevet adott nekem. - És miért? - kérdezte Tá. - Mert bekent a mocsár iszapja - mondta az Első Tigris. - Akkor hát ússzál, és henterregj a nedves fűben, s ha csakugyan iszap az, lemosódik rólad - mondta Tá; s az Első Tigris úszott, aztán addig hentergett a fűben, hogy a Dzsungel már forgott körülötte: de egy foltocska sem változott meg a bőrén. Tá csak nézte és nevette. Akkor ezt kérdezte az Első Tigris: - Mit tettem én, hogy így kellett járnom? - Megölted az őzet - felelte Tá -, szabadjára engedted a Vadonban a Halált, s a Halállal együtt megijött a Félelem is, a Dzsungel népei félnek egymástól, mint ahogy te is félsz a szörtelentől. - Tőlem sohasem fognak félni - mondta az Első Tigris -, mert én kezdettől fogva ismerem őket. - Hát menj és lássad - felelte erre Tá. És az Első Tigris rohant erre, rohant arra, hangosan kiáltozott az őzeknek, vaddisznóknak, a tuskédisznóknak s minden vadonbélinek - és mind elmenekültek előle, egykori bírójuk elől, mert féltek tőle.

Ekkor visszajött az Első Tigris; a büszkesége megtört, fejét a földhöz verte, mind a négy lábával szaggatta a földet, s így szólott: - Ne feledd, hogy valaha a Dzsungel Ura voltam. Ne feledkezzél meg rólam, Tá! Hadd emlékezzenek a gyermekeim is arra, hogy valamikor nem ismertem a szégyent és a félelmet! - Tá pedig így felelt: - Ennyit megteszek a kedvedért, mert mi ketten együtt láttuk a Vadon születését. Legyen úgy minden esztendőben egy éjszakára, mint az őzbak megölése előtt volt - neked és gyermekeidnek. Ezen az egy éjszakán, ha össze-

találkoztok a Szórtelennel - annak neve pedig: Ember -, nem ti fogtok tőle félni, hanem ő fél tőletek, mintha a Dzsungel bírái és minden dolgoknak urai volnátok. Légy irgalmas hozzá félelmének éjszakáján, mert megismerted már, hogy mi a Félelem.

Erre így felelt az Első Tigris: - Ez elég nekem. - De amikor legközelebb ivott, meglátta a fekete csíkokat az oldalán; eszébe jutott, hogy milyen nevet adott neki a szórtelen, újra fellobbant haragja. Egy esztendeig a mocsarak közt élt, várván, hogy Tá a szavának álljon. És egy éjszakán, amikor a Hold Sakálja, az esti csillag ragyogva állt a Dzsungel fölött: érezte, hogy az ő éjszakája érkezett, s elment a barlanghoz, hogy találkozzék a Szórtelennel. És úgy történt, ahogy Tá ígérte, mert a Szórtelen leborult előtte, és a porban hevert, az Első Tigris pedig rásújtott, és eltörte a gerincét - mert azt hitte, hogy csak *egy* ilyen Valami van a Dzsungelben, s most megölte a Félelmet. Amikor a zsákmányát szagolgatta: hallotta, hogy Tá lejő az Északi Erdőkből - s egyszerre csak az Első Elefánt hangja, az a hang, amelyet éppen most hallunk...

A mennydörgés végigdübörgött a száraz, kiaszott dombok közt, de esőt nem hozott - csak száraz villámok lobbantak végig a dombok gerincén -, és Háti így folytatta:

- *Ezt* a hangot hallotta, s a hang így szólt hozzá: - Hát ez a te irgalmad? - Az Első Tigris a száját nyalogatta, s így felelt: - Hát aztán?! - Megöltem a Félelmet! - Tá pedig azt mondta: - Ó, te vak, bolond teremtés! Eloldoztad a Halál lábát, s most holtodig nyomon követ. Megtanítottad az Embert - *ölni*.

Az Első Tigris mereven állt a zsákmánya mellett, s így beszélt: - Ez is olyan most, mint az őzbak volt. Félelem nincs többé! Mától fogva ismét bíraskodni akarok a Vadon Népén.

Tá pedig azt felelte: - Soha többé nem fordul hozzád a Dzsungel Népe. Nem kerül többé utadba, nem alszik a közeledben, nem jár a nyomodban, és nem legelész a vackod körül. Csak a Félelem fog követni, s olyan ütéssel, amelyet nem is láthatsz, arra kényszerít, hogy engedelmessédjél az akarátának. Megnyitja lábad alatt a földet, hurokká szorítja a nyakad körül a kúszónövényeket; a fatörzseket magasabban növeszti össze körülötted, mint amekkorát ugrani tudsz - és végül elveszi a bundádat, hogy kölykeit burkolja belé, ha fáznak. Nem voltál irgalmas hozzá: ő sem lesz az tehozzád.

Az Első Tigris nagyon hetvenkedett, mert ez az éjszaka az övé volt még, így szólott: - Tá ígérete, az Tá ígérete. Csak nem akarja elvenni az éjszakámat? - És Tá ezt mondta: - Ez az éjszaka a tiéd, úgy, ahogy mondtam, de meg kell fizetni az árát. Megtanítottad az Embert ölni, s az Ember gyors eszű tanítvány.

- Itt van a lábam alatt - szólt az első tigris -, s eltört a gerince. Hadd tanulja meg a Dzsungel, hogy megöltem a Félelmet.

Tá erre elnevette magát, és így szólt:

- Megöltél egyet a sok közül, de csak mondd el magad a Dzsungelnek - mert az éjszakád véget ért.

Fölkelt a nap; és a barlang szájából másik Szórtelen lépett ki; látta a csapáson heverő zsákmányt s fölötte az Első Tigrist - és fogott egy hegyes botot...

- Most valami vágószerszámot dobálnak - mondta Ikki, és zörögve gurult le a parton, mert a *gond* nép nagyon ízes falatnak tartotta Ikkit - az ő nyelvükön Ho-Igunak nevezték -, s volt egynémely tapasztalata arról a gonosz kis fejszéről, amely úgy surrog végig a tisztáson mint a szitakötő.

- Hegyes bot volt az, amelyeneket a vermek fenekébe szoktak beverni - mondta Hádi. - A Szórtelen elhajította a botot, s az mélyen belefűrődött az Első Tigris oldalába. Úgy történt minden, ahogy Tá mondotta. Az Első Tigris üvöltve szaladgált összevissza a Vadonban, amíg végre ki tudta tépni sebéből a botot. Az egész Dzsungel megtudta, hogy a Szórtelen messziről tud sebezni, s a Félelem nagyobb lett, mint annak előtte. Így történt, hogy az első tigris megtanította a Szórtelent - ölni. És jól tudjátok, mennyi kárt okozott azóta mindnyájunknak, hurokkal, veremmel, csapdával, repülő bottal, a fehér füstből kiszálló csípős léggel (Hádi a puskagolyóra gondolt) - meg a Piros Virággal, amely kikérget bennünket a szabad ég alá. De azért minden esztendőnek van egy éjszakája, amikor a Szórtelen fél a Tigristől, Tá ígérete szerint, s a Tigris nem is adott neki soha okot arra, hogy enyhüljön a félelme. Ott őli meg, ahol találja, mert eszébe jut az Első Tigris megszegyenülése. Egyebekben pedig: a Félelem éjjelnappal keresztül-kasul járja a Dzsungelt.

- *Hihí! Huhú!* - füttyögtek az őzek, arra gondolván, hogy mit jelent mindez őnekik.

- És csak amikor mindenkit nagy, közös Félelem fog el, mint most: akkor tudjuk mi, vadonbeliek félretenni a magunk kis félelmeit; akkor tudunk úgy összetalálkozni egy helyen, ahogy most tesszük.

- Az Ember csak egy éjszakán fél a tigristől? - kérdezte Maugli.

- Csak egy éjszakán - felelte Hádi.

- De hiszen én is, más is, az egész Dzsungel tudja, hogy Sir Kán kétszer-háromszor is öl Embert egy hónapban.

- Úgy van. De *ilyenkor* hátulról ugrik rá, és ütés közben félrefordítja a fejét, mert tele van félelemmel. Ha az Ember ránézne, megszaladna. Ezen az egy éjszakán azonban nyíltan megy le a faluba. Bemegy a házak közé, bedugja a fejét az ajtón, az emberek arcra borulnak - ő pedig megöl egyet. *Egyet*, ezen az éjszakán.

- Ó - kiáltott fel Maugli a vízben hemperegve -, most már értem, miért parancsolta Sir Kán, hogy nézzek a szemébe! Rosszul járt, mert nem bírta el a tekintetemet, én pedig, annyi szent, nem borultam a lábához. De hát én nem vagyok ember, és a Szabad Néphez tartozom.

- Hm - morogta Bagira szőrös toroka mélyén. - Hát aztán tudja-e a Tigris, hogy mikor van az ő éjszakája?

- Csak akkor, amikor a Hold Sakálja tisztán ragyog az esti köd felett. A Tigris egyetlen éjszakája néha száraz nyárra esik, néha meg az esőzések idejére. Az Első Tigris nélkül sohasem lett volna ez így - és egyikünk sem ismerte volna meg a Félelmet.

Az őzek búsan mormogtak, Bagira szája pedig gonosz mosolyra rándult. - Hát az emberek ismerik-e ezt a mesét? - kérdezte.

- Senki sem ismeri, csak a tigrisek meg mi, elefántok - Tá gyermekei. Most ti is hallottátok, akik a víz mellett ültök - és én elvégeztem a mondanivalómat.

Hádi a vízbe mártotta ormányát, annak jeléül, hogy többet nem akar beszélni.

- De - de - szólalt meg Maugli, Balúhoz fordulva - miért nem evett az Első Tigris tovább is füvet, levelet, fakérget? Hiszen csak kitorpte az őzbak nyakát. *Nem ette meg*. Mi csábította arra, hogy húst egyék?

- A fák és a kúszónövények megbélyegezték, testvérekem, s olyan csíkos bundájú állattá tették, amilyenek mi ismerjük. Sohasem akart többé enni a gyümölcsseikből; de attól a naptól fogva az őzeken meg a többi Fűevőn bosszulta meg magát - mondta Balú.

- Hát akkor te *tudtad* ezt a történetet, mi? Miért nem hallottam én soha?

- Mert a Dzsungel tele van ilyen történetekkel. Se vége, se hossza nem volna, ha egyszer elkezdeném. Ereszd el a fülemet, testvérekem.

A DZSUNGEL TÖRVÉNYE

Hogy ízelítőt nyújtsak a Dzsungel törvényeinek mérhetetlen változatosságából: versbe szedtem (Balú kántáló szavalása nyomán) néhányat a farkasok törvényei közül. Száz és száz van még; amelyek itt példaként szerepelnek: egyszerűbb szabályok.

A Dzsungel Törvénye beszél: mennyként öreg és színigaz.
Ha a farkas tiszteli: él; de ha megszegi: hull a csikas.

Mint indanövény, e parancs előre s hátra mutat:
mert farkas óvja a falkát, falka a farkasokat.

*Naponta fürödj füledig; s igyál, de ne légy mohó;
az éj a vadászatidő s a nappal aludni való.*

*A sakál kullogjon a tigris után; de ha nől bajuszod:
vadászként nyerni az ételedet magad is tudod.*

*Ne feledd, hogy a tigris, a párduc, a medve: a Dzsungel ura.
Hagyd Hátit; és sose törj vadkanra, erősfogúra.*

*Ha találkozik falkával a falka, nem adva utat:
heveredj le, amíg a nagyok kitanácskozzák magukat.*

*Ha rokonnal vívsz: vele messze vonulj sűrű lombok alatt,
ne vegyen részt más: belső viszályba ne hulljon a had.*

*A farkas odúja: az ő menedéke, otthona,
se a falkavezér, se a nagygyűlés nem térhet oda.*

*Ház és mentsvár a farkasodú, de ha túl sekély,
a gyűlés üzen: Ily nyomorult vackot különbre cserélj!*

*Ha este vadásztál: csendbe maradj, ne csahold sikered:
az őz megijed, testvéreid étke messze üget.*

*Magad és párod s fiaid részére vadássz eleget,
de ne ölj az ölésért; és embert sose ölj, ne feledd!*

*Mindent be ne falj, ha a más prédáját elragadod:
a közös jog övé is, ezért hagyd néki a bőrt, cafatot.*

*A falka ölése közös hús: ahol leled, ott eheted,
s elvinni belőle tilos: meghalsz, ha odúdba viszed.*

*A farkas ölése: övé. Vele barlangjába mehet,
s ha önként adja: belőle a falka csak akkor ehethet.*

*A kölyökjog: egyévesé. A közösből része legyen,
mihelyt a többi evett. Ne tagadja meg egyike sem.*

*Otthonjog: anyáé. A közösből része legyen:
comb jusson a kölykeinek. Ne tagadja meg egyike sem.*

*Barlangjog: apáé. Ő táplálja a kölykeit, és
nem üzenhet a falka érte, csupán a nagygyűlés.*

*Mert mancsa erős, esztendeje sok, s elméje ravasz:
hol a törvény néma: a falkavezér parancsa igaz.*

*A Dzsungel Törvénye beszél: örökös, hatalmas erő.
Kövessd: ez a szóban az ín, izom és a vér s a velő.*

„TIGRIS! TIGRIS!”

„Jól vadászta? Mondd el nekem.”

„*Testvér, hideg volt a lesen.*”

„Hol van, melyet üztél, a vad?”

„*Testvér, a sűrűben szalad.*”

„Hát büszkeséged merre van?”

„*Testvér, behorpad oldalam.*”

„Szélsébséged elhagyott?”

„*Testvér, odúmban meghalok.*”

Most pedig térjünk vissza az első történetünkhöz. Amikor Maugli a Gyűlés Szikláján megve-rekedett a Csapattal, s elhagyta a farkasbarlangot, lement a szántóföldekre, ahol a parasztok laktak. De nem akart itt megállapodni, mert ez a hely túlságosan közel volt a vadonhoz, és Maugli tudta, hogy legalábbis egy acsarkodó ellensége van ott. Tovább sietett hát a völgyön lefelé haladó göröngyös úton, s kemény lépésben tett meg vagy húsz mérföldet, amíg csak ismeretlen vidékre nem ért. Sziklakkal teleszórt, vízmosásokkal vagdalt nagy síkságra nyílt a völgy. Egyik végén kis falu, másikon a sűrű vadon húzódott le egy tömegben a legelőig - s ott egyszerre véget ért, mintha kapával vágták volna el. Az egész síkságon mindenféle tehenek és bivalyok legelésztek. Amint a csordákat őrző kis pásztorfiúk meglátták Mauglit, felkiáltottak és elszaladtak; a sárga kóbor kutyák pedig, amelyek minden indiai falu körül kószálni szoktak, vadul ugatni kezdtek. Maugli csak ment tovább, mert éhes volt, s amikor a falu kapujához ért, észrevette a kapu egyik oldala mellett azt a tüskesövényt, amellyel alkonyatkor el szokták torlaszolni.

- Hm - mondta magában Maugli, mert élelemkereső éjszakai kódorgásai közben akárhányszor került ilyen torlasz az útjába -, hát itt is félnek az emberek a Vadon Népétől.

Leült a kapu mellett, s amikor arra jött egy ember, fölállt, kinyitotta a száját, és rámutatott annak jeléül, hogy éhes. Az ember rábámult, aztán visszaszaladt a falu egyik utcáján, s a papért kiáltozott. Nagy, kövér, fehér ruhás ember volt a pap, s homlokára piros és sárga jel volt festve.

Odament a kapuhoz, s nyomába csődült legalább száz ember, aki mind báméskodott, fecsegett, kiáltozott, és mutogatott Mauglira.

- Neveletlen népség az Ember - gondolta magában Maugli. - Csak a szürke majmok viselkednének így, mint ezek. - Hátravetette hosszú haját, és morcosan nézett a tömegre.

- Ugyan mitől ijedtetek meg? - kérdezte a pap. - Nézzétek, milyen nyomok vannak a karján, a lábszárán. Csupa farkasharapás. Farkas lopta gyerek, aki megszökött a vadonból.

Az ám: a farkaskölykök, játék közben, sokszor erősebben találtak hozzákapni Mauglihoz, mint ahogy akarták, s karja, lábszára csakugyan tele volt fehér forradásokkal. De Maugli bizony sohase nevezte volna harapásnak az ilyet. Jól tudta ő, mi az igazi harapás.

- Ajjaj - mondta két-három asszony is egyszerre. - Farkasok harapdálták össze szegénykét! Szép fiúcska. Olyan a szeme, mint a parázs. Bizisten, Messzua, hasonlít a te fiadhoz, akit a tigris ragadott el.

- Hadd nézzem meg - szólt egy asszony, aki csuklóján, bokáján nehéz rézkarikákat viselt, s kezét szeme fölé ernyőzve rábámult Mauglira. - Valóban hasonlít hozzá. Soványabb de máskülönben szakasztott a fiam.

A pap okos ember volt, és tudta, hogy Messzua a falu leggazdagabb parasztjának a felesége. Egy pillanatig fölneézett hát az égre, aztán ünnepélyesen így szólt:

- Amit a vadon elvett, a vadon visszaadta. Vidd haza a fiadat, húgom, s ne feledd, hogy tisztelni kell a papot, aki oly mélyen belelát az emberek életébe.

„A bikára mondom, amely megváltott - gondolta magában Maugli -, hiszen ez az egész fecsegés éppen olyan, mint amikor a Csapat megnézi az embert! Eh, ha már ember vagyok, emberré is kellennem.”

A tömeg lassan szétoszlott, s az asszony elvezette Mauglit a kunyhójába.

Volt abban egy vörösre lakkozott ágy, egy nagy, agyagból való hombár, furcsa, kidudorodó díszítésekkel, vagy hat darab réz főzőedény, egy kis benyílóban valami indiai isten szobra, a falon pedig egy valóságos tükör, amelyet falusi vásárokon szoktak árulni.

Az asszony kenyeret s egy nagy bögre tejet adott neki, aztán fejére tette kezét, s a szemébe nézett, mert azt gondolta: hátha az ő igazi fia jött vissza a dzsungelből, ahová a tigris elhurcolta.

Így szólt hozzá: - Natú, édes Natú!

Maugli nem mutatta, mintha ismerné ezt a nevet.

- Nem emlékszel arra a napra, amikor új cipőt adtam neked? - Megérintette Maugli lábát: bőre szinte olyan kemény volt, mint a szaru. - Nem - mondotta szomorúan az asszony -, ez a láb sohasem viselt cipőt, de azért nagyon hasonlítasz az én Natúmhoz, s mától fogva a fiam vagy.

Maugli kényelmetlenül érezte magát, mert sohasem volt még fődél alatt; de amint a szalmatetőre fölneézett, látta, hogy azt ugyan akármikor át tudja törni, ha szabadulni akar, s az ablak sincs megerősítve semmivel.

„Minek ember az ember - gondolta aztán magában -, ha nem érti meg az ember beszédét? Most olyan buta és néma vagyok, amilyen az ember lenne nálunk a vadonban. Meg kell tanulnom a nyelvüket.”

Nemhiába tanulta meg a farkasok között, hogyan kell utánozni az őzbak kiáltását, a kis vaddisznó rőfögését. Mihelyt Messzua kimondott egy szót, Maugli szinte tökéletesen utánozta.

Mire beesteledett, sok mindennek a nevét tudta már a kunyhóban.

Este aztán baj volt, mert Maugli nem akart olyan helyen hálni, amely annyira hasonlított egy párduccsapdához, mint ez a kunyhó; amikor az ajtót becsukták, az ablakon szökött ki.

- Hadd legyen kedve szerint - mondta Messzua férje. - Gondold meg, hogy sohasem alhatott még ágyban. Ha igazán a fiunk helyett került hozzánk, úgysem szökik meg.

Így hát Maugli elnyújtózott valami hosszú, tiszta fűben a szántóföld szélén. De még le sem hunyta a szemét, egy puha, szürke orr kezdte az álla alatt tapogatni.

- Piha! - mondta Szürke Testvér (Farkas anyó legidősebb kölyke). - Ezért ugyan érdemes volt húsz mérföldet loholni utánad. Fafüst és tehénhús szaga érzik rajtad, egészen olyan vagy már, mint az emberek. Ébredj, testvércém: híreket hozok.

- Mindenki jól van a Dzsungelben? - kérdezte Maugli, átölelve a farkas nyakát.

- Mindenki, csak azok a farkasok nem, akiket megégetett a Piros Virág. No de hallgass ide! Sir Kán messze vidékre ment vadászni, amíg újra ki nem nő a bundája, mert csúnyául összeperszelődött. Esküdjik, hogy amikor visszajön, a Vengungába dobálja a csontjaidat.

- Én is ott leszek ám. Magam is megfogadtam valamit. De mindig jó, ha hírt hall az ember. Ma fáradt vagyok - nagyon kifárasztott ez a sok új dolog, Szürke Testvér -, de azért csak hozz majd híreket nekem.

- Nem felejtetted el, hogy farkas vagy? Nem verik ki a fejedből az emberek? - kérdezte Szürke Testvér aggodalmaskodva.

- Soha. Mindig emlékezni fogok arra, hogy szeretlek téged meg a többieket, akik a barlangban laknak; de azt sem felejttem el soha, hogy kizártak a Csapatból.

- És hogy kizárhatnak egy másik csapatból is. Az ember csak ember, s a beszéde olyan, mint a béka brekegése a pocsolyában. Ha megint lejövök ide, a bambuszok közt várok rád, a legelő szélén.

Ettől az éjszakától fogva három hónapig Maugli alig lépett ki a falu kapuján, olyan szorgalmasan tanulta az emberek viselkedését, szokásait. Mindenekelőtt valami szövedarabot kellett a dereka köré csavarnia, s ez szörnyen kellemetlen volt neki; aztán pénzről tanulni, amit sehogyan sem tudott megérteni; aztán a szántásról, aminek hasznát nem látta be. Erősen bosszantották a falubeli gyerekek is. Szerencsére a Vadon Törvénye megtanította arra, hogy a nyugalomát megőrizze, mert a vadonban az élet és étel egyaránt a nyugalom megőrzésétől függ; de amikor kicsúfolták, amiért nem ment velük játszani vagy sárkányt eregetni, vagy mert rosszul ejtett ki egy-egy szót: igazán csak azért nem kapta föl és zúzta össze őket, mert tudta, hogy aljas dolog kis csupasz kölyköket megölni.

Fogalma sem volt az erejéről. A vadonban gyöngye volt a vadállatokhoz képest, de a falu népe azt mondta róla, hogy olyan erős, mint a bika.

Aztán meg arról sem volt fogalma Mauglinak, hogy a kaszt, a társadalmi osztály, amelyhez valaki tartozik, micsoda különbséget jelent ember és ember között. Ha a fazekas számára beleragadt az agyagos árokba, Maugli megragadta a farkánál fogva, és segítette hátára rakni a kanivarai vásárra szánt cserépedényt. Ez is erősen megbotrántoztatta az embereket, mert a fazekas alacsony kaszthoz tartozott, a számára pedig még nála is alábbvaló volt. Amikor a pap megdorgálta ezért, Maugli azzal fenyegette meg, hogy őt is felrakja a szamár hátára. A pap azt mondta Messzua férjének, hogy jó volna Mauglit minél hamarabb munkára fogni. A falu bírása rászólt Mauglira, hogy másnap hajtsa ki a bivalyokat, és őrizze, amíg legelnek. Maugli azt se tudta, hová legyen örömeiben. Ezen az estén, mivelhogy úgyszólván a község szolgálatába fogadták, ő is elment abba a társaságba, amely egy téglával kirakott helyen tanyáztatott esténként, egy nagy fügefafa tövében. Ez volt a falu kaszinója: itt találkozott, itt pipázgatott a bíró, a bakter, a borbély (aki a falu minden pletykáját tudta) meg az öreg Buldeó, a falu vadásza, akinek kovás puskája is volt. A fa felső ágain majmok ültek és fecsegték, a téglával kirakott hely alatt pedig kobrakígyó élt egy lyukban; ez minden este megkapta a maga kistányér tejét, mert szent állat volt. Az öregemberek a fa körül ültek és beszélgettek, s késő éjszakáig szívták a *hukát*, a nagy vízpipát. Csodálatos történeteket mondtak el istenekről, emberekről, kísértetekről; Buldeó pedig még csodálatosabbakat az őserdei vadállatok szokásairól. A körön kívül üldögélő gyermekeknek a szeme is majd kiugrott, úgy hallgatták. A történetek legnagyobb része állatokról szólt, hiszen a vadon szinte a házak ajtajáig ért. Az őz, a vaddisznó feltúrta a szántóföldeiket, s hébe-hóba a falu kapujából látni lehetett, amint alkonyatkor a tigris magával hurcolt egy embert.

Maugli persze tudott egyet s mást arról, amiről ezek beszéltek, s el kellett takarnia az arcát, hogy a nevetését észre ne vegyék, amikor Buldeó, kovás puskáját ölében tartva, egyik csodálatos történetet a másik után mondta el. Mauglinak csak úgy rázkódott a válla nevéttében.

Buldeó azt magyarázgatta, hogy az a tigris, amelyik Messzua fiát elragadta, kísértettigris, s a testében egy gonosz vén uzsorás lelke lakik, aki néhány esztendeje halt meg.

- Azért is tudom, hogy ez igaz - mondotta -, mert Purun Dász sántikált attól az ütéstől, amit egy zendülés közben kapott, amikor az adóskönyveit elégették. És sántikál az a tigris is, amelyikről beszélek, mert egyenetlenek a lábnyomai.

- Igaz, igaz, ennek így kell lenni - mondták bólogatva az öregek.

- Vajon a többi história is mind ilyen bolond szófiabeszéd? - szólalt meg Maugli. - Az a tigris azért sántikál, mert bénának született. Tudja azt mindenki. Gyerekbeszéd azt mondani, hogy egy uzsorás lelke lakik olyan állatban, akinek annyi bátorsága se volt soha, mint valami sakálnak.

Buldeónak a meglepetéstől egy pillanatra torkán akadt a szó, a bíró pedig tágra meresztette a szemét.

- Ohó, ez az a kis erdei kölyök, ugye? - mondta aztán Buldeó. - Hát ha olyan nagy bölcs vagy, legjobb lesz, ha elviszed a bundáját Kanivarába, mert a kormány száz rupiát tűzött ki a fejére. De még annál is jobb, ha nem járatod a szádat, amikor az idősebbek beszélgetnek.

Maugli fölállt, hogy elmenjen.

- Egész este itt hevertem, és odahallgattam - kiáltott vissza félvállról -, s Buldeó egyszer-kétszer ha mondott egy-egy igaz szót a vadonról, pedig hát itt van, a háza ajtaja előtt! Hát akkor hogy higgyem el, amit kísértetekről, istenekről meg tündérekéről mesél, akiről azt mondja, hogy látta őket?!

- Ideje már, hogy marhát őrizni menjen ez a gyerek - mondta a bíró; Buldeó meg szipákolás közben zsörtölődött Maugli szemtelensége miatt.

Legtöbb indiai faluban az a szokás, hogy néhány fiú kora reggel legelőre hajtja a teheneket és bivalyokat, s csak estére tér vissza velük. Ezek a csordák halálra tipornák a fehér embert, de túrik, hogy orrukig is alig érő gyerkőcök üssék-verjék, riogassák, terelgessék őket. A fiúk tökéletes biztonságban vannak az állatok közt, mert a csordát még a tigris sem meri megrohanni. De ha elkódorognak virágot szedni vagy gyíkot kergetni, néha elhurcolják őket.

Hajnalban Maugli végigment a falu utcáján, Rámának, a csorda hatalmas bikájának hátán; s a palakék színű bivalyok, ezek a vad szemű, hosszú, hátrahajló szarvú otromba állatok egyenként lépegettek ki az istállókból, s eregéltek utána. A Mauglival tartó gyerekek hamarosan megértették, hogy ő az úr közöttük. Hosszú, sima bambuszbottal ütötte a bivalyokat, s ráparancsolt Kámiára, az egyik fiúra, hogy a teheneket külön legeltesse, amíg ő továbbmegy a bivalyokkal - s nagyon ügyeljen, el ne kódorogjon a csordától.

Indiában a legelő csupa szikla, bozót, cserje, apró vízmosás - ezek közt szétszóródik, eltűnik a csorda. A bivaly rendszerint a pocsolyákhoz, sáros helyekhez ragaszkodik, s órák hosszat elhever a meleg sárban hemperegve, sütkérezve. Maugli továbbhajtotta a bivalycsordát a síkság széléig, oda, ahol a Vengunga folyó előtör a Vadonból; aztán lecsusszant Ráma hátáról, eltűnt egy bambuszkertben, s ott találta Szürke Testvért.

- Ó - mondta Szürke Testvér -, hány napja várok már itt! Mit jelent az, hogy most csordát terelgetsz?

- Megparancsolták - felelte Maugli. - Egy darabig én leszek a falu pásztorja. Mi újság Sir Kánról?

- Visszajött a mi vidékünkre, és soká lesett itt reád. Most újra elment, mert ritka a vad. De meg akar ölni.

- Jól van - mondta Maugli. - Amíg távol van, addig te, vagy valamelyik a négy testvér közül üljön itt ezen a sziklán, hogy láthassam, amikor kijövök a faluból. Ha visszajön, várj rám a vízmosásban, a *dák*-fa közelében, a síkság közepén. Nem muszáj, hogy belesétáljunk Sir Kán szájába.

Akkor aztán Maugli kiválasztott egy árnyékos helyet, lefeküdt és aludt, a bivalyok pedig legelésztek körülötte. A csorda őrzése a világ legkényelmesebb munkája Indiában. A jószág mendegél, legelészik, továbbmendegél; még bögni sem szokott. Mordul egyet-egyet, de a bivaly ennyi hangot is ritkán ad: egymás után telepszik bele az iszapos pocsolyákba, s addig-addig fúrja bele magát az iszapba, hogy végül már csak orra és bámész porcelánkékszeme látszik ki belőle - akkor aztán mozdulatlanul hever, mint a tuskó. A sziklák mintha remegnének a forró napsütésben, a pásztorfiúk hallják, amint egy keselyű (sohase több) megsikkan a fejük fölött szinte láthatatlanul. Tudják, hogy ha meghalának, vagy egy tehén felfordulna, ez a keselyű leereszkednék; a legközelebbi keselyű - mérföldekre innét - látná a leereszkedését, és utána indulna; aztán jönne a másik, aztán újra másik - s jóformán meg se haltak volna még, már egész sereg éhes keselyű teremne elő a semmiből.

...Aztán elalszanak, fölébrednek, újra elalszanak; kis kosarakat fonnak száraz fűből, tücsköket raknak azokba; vagy fognak két imádkozó sáskát, és összeverekedtetik; vagy nyakláncot fonnak piros és fekete erdei dióból; vagy elnézik a gyíkot, amint a sziklán sűtkérezik, vagy a kígyót, amint békára vadászik a pocsolyák szélén. Aztán egy-egy hosszú-hosszú nótát énekelnek, s a végén furcsán rezegettetik a hangjukat, ahogy csak arrafelé szokás. A napjuk hosszabbnak tetszik, mint sok más embernek egész élete. Olykor palotát raknak sárból, embereket, lovakat, bivalyokat gyúrnak; az emberek kezébe nádszálat dugnak, s azt mondják, hogy ezek királyok, a többi meg a hadseregük - vagy istenek, akiket imádni kell. Aztán leszáll az este, a gyerekek hujjogni kezdenek, a bivalyok feltápászkodnak a ragadós iszaptól, olyan cuppogással, mintha puskákat sütogetnének el egymás után, s az egész csorda csöndesen eregél a szürke síkságon át vissza, a falu pislogó lámpásai felé.

Maugli nap nap után kiterelte a bivalyokat a pocsolyákhoz, nap nap után látta Szürke Testvér hátát másfél mérföldnyiről, a síkság másik végén - erről tudta, hogy Sir Kán nem jött vissza -, s nap nap után heverészett a fűben, hallgatva a halk neszeket maga körül s álmodozva a vadonban töltött régi szép időkről. Ha Sir Kán elcsúszott volna béna lábával odafent a Vengunga-parti erdőségekben: ezeken a hosszú, csöndes délelőttökön Maugli azt is meghallotta volna.

De végül elkövetkezett az a nap, amikor nem látta Szürke Testvért a megbeszélt helyen. Nevetett, és a *dák*-fa mellett levő vízmosás felé terelte a bivalyokat. A vízmosást egészen elborították az aranyos-piros virágok. Ott állt Szürke Testvér, s a hátán égnek meredt minden szál szőr.

- Egy hónapra elbújt, hogy te megfeledkezzél az óvatosságról. Ma éjszaka bebarangolta a környéket Tabakival, s mindenütt nyomokban jár - mondta lihegve a farkas.

Maugli összeráncolta a szemöldökét.

- Sir Kántól nem félek, de Tabaki nagyon ravasz.

- Ne félj - mondta Szürke Testvér, kissé megnyalva a száját. - Hajnalban találkoztam Tabakival. Most már a keselyűknek mondja el bölcsességeit, de *nekem* mindent elmondott, mielőtt letörtem a derekát. Sir Kán azt tervezi, hogy ma este a falu kapujánál les rád - rád és senki másra. Most odafönt hever a Vengunga nagy, kiszáradt vízmosásában.

- Evett-e már ma, vagy üres gyomorral vadászik? - kérdezte Maugli. A válasz életet vagy halált jelentett neki.

- Hajnalban megölt egy disznót - és ivott is. Ne felejtse, hogy Sir Kán nem tud böjtölni, még a bosszú kedvéért sem.

- Ó, az a szamár! Az a szamár! Kölyökebb a kölyöknél! Evett-ivott, s azt hiszi, megvárom, amíg ki is alussza magát! Hol fekszik? Ha csak tízen volnánk, lefülelhetnénk fektében. Ezek a bivalyok nem mozdulnak, amíg meg nem szimatolják, a nyelvükön pedig nem tudok. Nem kerülhetnénk hátulról úgy a nyomába, hogy megérezzék a szagát?

- Messzire leúszott a Vengungán, hogy nyomát veszítsék - mondta Szürke Testvér.

- Ezt Tabaki tanácsolta neki, annyi bizonyos. Magától sohasem eszelte volna ki. - Maugli az ujját szopogatta, és gondolkozott. - A Vengunga nagy vízmosása a síkságba torkollik, nem egészen félmérföldnyire innét. Az erdön át elvezethetem a csordát a vízmosás eredetéhez, s levágtathatnánk rajta, csak hogy a végén kimenekülhet. Azt a végét is el kell zárni Szürke Testvér, ketté tudnád szakítani a csordát a kedvemért?

- Én talán nem, de bölcs segítőtársat hoztam magammal. - Szürke Testvér elloholt, s eltűnt egy lyukban. Aztán a lyukból kiemelkedett egy óriási szürke fej, amelyet Maugli jól ismert, s a forró levegőt megremegtette a vadon legkeservesebb hangja: a farkas déli vadászó üvöltése.

- Akela! Akela! - kiáltotta Maugli, és összecsapta kezét örömeiben. - Tudhattam volna, hogy te nem feledkezel meg rólam. Nagy dologban járunk, Akela. Szakítsd ketté a csordát. Tartsd össze a teheneket meg a borjakat, s vágd el tőlük a bikákat meg az igás bivalyokat.

A két farkas kanyargó vonalban szaladgált a morgó, öklelődző csorda közt, és két csoportra szakította. Egyikben voltak a bivalytehenek, borjaikat közrefogva; szemüket meregették, lábukat emelgették, hogy ha valamelyik farkas egy pillanatra is megáll, halálra tiporják. A másikban a bikák meg a növendék bikák fűjtak, toporzékoltak. Félelmesebbnek látszottak, de nem voltak olyan veszedelmesek, mert nem volt borjuk, amit védelmezzenek. Hat ember se tudta volna ilyen pontosan kettéválasztani a csordát.

- Hát most mit parancsolsz? - lihegte Akela. - Ezek megint megpróbálnak összekeveredni.

Maugli fölvetette magát Ráma hátára. - Tereld balra a bikákat, Akela! Te meg, Szürke Testvér, ha mi elmentünk, tartsd össze a teheneket, és hajtsd a vízmosás aljához!

- Meddig? - kérdezte Szürke Testvér lihegve, fogait csattogtatva.

- Odáig, ahol már magasabb a vízmosás partja, mint amekkorát Sir Kán ugrani tud! - kiáltotta Maugli. - És tartsd ott őket, amíg mi le nem érkeztünk!

A bikák nekiiramodtak, amint Akela csaholni kezdett; Szürke Testvér pedig ott termett a tehenek előtt. Rárohantak, ő meg futásnak eredt előttük, egyenest a vízmosás aljához, miközben Akela bal felé hajszolta a bikákat.

- Jól van! Még egy csaholás, s annak rendje és módja szerint útnak erednek. De most vigyázz, Akela! Ha eggyel többet csahintasz a kellesénél, neked fordulnak a bikák. Hajhó! Nehezebb mesterség ez, mint őzbakot hajszolni. Gondoltad volna-e, hogy ez a jószág ilyen gyorsan szalad? - kiáltotta Maugli.

- Va-vadásztam én ilyenekre is a régi jó időkben - hápogta a porfelhőben Akela. - Betereljem-e őket a vadonba?

- Igen, tereld! Gyorsan! Ráma majd megvész már dühében. Ó, csak meg tudnám neki mondani, hogy mit akarok ma tőle!

A bikákat most jobb felé terelték. Nagy recsegés-ropogás közben betörték a sűrű bozótba. A többi pásztorgyerek, aki félmérföldnyire onnét őrizte a jószágot, nyaka közé kapta a lábát, s rohant a faluba, azt kiáltozva, hogy a bivalyok megvadultak s elbogaroztak.

De Maugli terve elég egyszerű volt. Csak végig kellett kerülni a domb taréján, feljutni a vízmosás eredetéhez, aztán levezetni rajta a bikákat, s megszorítani Sir Kánt a bikák és tehének között, mert tudta, hogy ha Sir Kán teleette-itta magát, sem harcolni nem tud, sem felmászni a vízmosás martjára. Most szavával csöndesíteni kezdte a bivalyokat, Akela pedig messzire elmaradt, s csak egyet-egyet nyikkant, hogy a lógósokat megriassza. Nagy kört írtak le, mert nem akartak túlságosan közel kerülni a vízmosáshoz, nehogy Sir Kán megérezze a pecsenyeillatot. A megriadt csorda végül Maugli vezetésével körülfogta a vízmosás eredetét, egy füves helyet, ahonnan meredek csapás vezetett le magába a vízmosásba. Ebből a magasságból, a fatetők fölött, le lehetett látni egészen a síkságig; de Maugli a vízmosás martját vizsgálta. Nagy öröme olyan meredek volt az mindenütt, akár a fal. A vadszölőbe meg egyéb kúszónövénybe, ami benőtte, hiába próbált volna egy menekülő tigris belékapaszkodni.

- Hadd szusszanjanak, Akela - mondta Maugli, kezét magasra emelve. - Még nem szimatolták meg. Hadd szusszanjanak. Meg kell mondanom Sir Kánnak, hogy *ki* jár itt. Most már benne van a csapdában.

Szája elé tette két markát, s lekiáltott a vízmosásba - mintha alagútba kiáltott volna bele -, s a visszhang szikláról sziklára verte a hangját.

Hosszú idő múlva visszaérkezett az álmából felébresztett, telezabált tigris nyújtott, álmos morgása.

- Ki szólít? - kérdezte Sir Kán, s a vízmosásból rikoltva rebbent föl egy pompás tollú páva.

- Én, Maugli. Te marhatolvaj, ideje, hogy megjelenj a Gyűlés Szikláján! - Lefelé - hajszold őket lefelé, Akela! Lefelé, Ráma, lefelé!

A csorda megállt egy pillanatra a meredek lejtő szélén, de Akela teli torokból rázendített vadászkiáltására - s akkor, mint az örvény fölött hirtelen átsikló gőzhajók, egymás hegyénhátán csusszantak le; lábuk nyomán szállott a por, röpült a kő. Amint egyszer megindultak, nem volt többé megállás. Még jóformán le sem jutottak a vízmosás medrébe: Ráma megszimatolta Sir Kánt, és elbődült.

- Haha! - kacagott fel a bika hátán Maugli. - Tudod-e végre, mi ez? - És a fekete szarvak, tajtékzó szájak, kimeredt szemek áradata úgy söpört végig a vízmosáson, mint áradáskor a kőgörgeteg. A gyöngébb bivalyokat kinyomták a mart felé, s ott a kúszónövények közt téptek utat maguknak. Tudták már mind, hogy mi a dolguk - a bivalycsorda szörnyű rohama, amely előtt a világ semmiféle tigrise meg nem állhat. Sir Kán hallotta a csülkeik mennydörgését, föltápázkodott, és lefelé cammogott a vízmosáson, jobbra-balra nézegetve, hogy nem menekülhetne-e ki valamerre, de a vízmosás martja meredek volt mindenütt, s tovább kellett cammognia, ételtől-italtól elnehezedve. Semmi kedve nem volt a harcra. A csorda keresztül-csubukolt a pocsolyán, amelyből Sir Kán éppen most kelt ki, s a szűk hasadék csak úgy zengett a bivalybögéstől. Maugli hallotta a vízmosás aljából felelgető bögést, látta, hogy Sir Kán megfordul (a tigris tudta, hogy ha már két rossz közt lehet csak választani, okosabb a bikákkal szembeállni, mint a borjas tehennel) - aztán Ráma bicsaklott egyet, botlott egyet,

keresztülgázolt valami puhaságon... aztán a bikák még mindig nyomában voltak, amikor teljes erejéből beleütközött a másik csordába. Az összeütközés ereje leverte lábukról a gyöngébb bivalyokat. Ezzel a rohammal mind a két csorda kikerült a síkságra, öklelözve, toporzékolva, nagyokat horkantva.

Maugli kivárta a kellő időt, akkor lecsusszant Ráma nyakából, botjával jobbra-balra csapkodva.

- Gyorsan, Akela! Válaszd szét, szórd szét őket, különben egymást öklelik fel! Tereld el őket, Akela! Hó, Ráma! Hó, hó, gyermekeim! Csöndesedjete már le. Vége a veszedelemnek.

Akela és Szürke Testvér ide-oda futkostak, belekapkodva a bivalyok inába. A csorda megfordult, hogy újra felrohanjon a vízmosáson, de Mauglinak sikerült Rámát másfelé téríteni, s Ráma nyomán aztán a többi is megindult a pocsolyák felé.

Sir Kánnak nem kellett több taposás. Halott volt, s már gyülekeztek fölötte a keselyűk.

- Úgy halt meg, testvéreim, mint a kutya - mondta Maugli, kését keresgélve, amit nyakába akasztva egy tokban mindig magánál hordott, amióta emberek között élt. - De úgyse állta volna meg soha a harcot. A bundája szép lesz majd a Gyűlés Szikláján. Siessünk!

Emberek közt nevelődött gyermek sohasem is álmodott volna arról, hogy maga nyúzzon meg egy tíz láb hosszú tigris - de Maugli jobban tudta, mint akárki más, hogy hová s hogyan tapad egy állat bőre, hogyan lehet lehúzni. Hanem azért mégis kemény munka volt; egy óra hosszat vagdalt, tépett, nyögött Maugli; a farkasok meg a nyelvüket lógatták, vagy ha rájuk parancsolt, odamentek, és cibálták a bőrt.

Egyszerre csak azt érzi Maugli, hogy egy kéz nehezedik a vállára. Fölnéz, és Buldeót pillantja meg a kovás puskájával. A gyermekek elmondták a faluban a bivalyok megíramodását, s Buldeó haragosan jött ki: nagy kedve volt, hogy megbüntesse Mauglit, amiért nem vigyázott jobban a csordára. A farkasok egy szempillantás alatt eltűntek, mihelyt a közeledő embert észrevették.

- Micsoda bolondság ez? - szólalt meg bosszúsan Buldeó. - Azt hiszed, meg tudsz te nyúzni egy tigris? Hol ölték meg a bivalyok? No lám, ez a béna tigris. Száz rúpia van kitűzve a fejére. No jó, hát ez egyszer megbocsátunk, amiért elszalasztottad a csordát, s talán adok is neked egy rúpiát a jutalomból, ha majd bevitem a bőrt Kanivarába.

Kotorászott a zsebében, acélt, kovát keresve, s lehajolt, hogy Sir Kán bajuszát lepörkölje. A bennszülött vadászok rendszeren lepörkölnek a tigris bajuszát, nehogy a lelke feljárjon hozzájuk kísértetni.

- Hm - mondta Maugli, mintha csak magában beszélne, miközben a tigris egyik mellső lábáról rántotta le a bőrt. - Szóval el akarod vinni a bőrt Kanivarába a jutalomért, s talán nekem is adsz belőle egy rúpiát? No, hát én csak annyit mondok, hogy nekem magamnak van szükségem erre a bőrre. Hé, öreg, félre onnét azzal a tüzzel!

- Hogy mersz így beszélni a falu fővadászával? A szerencse meg a bivalyaid butasága segített ehhez a zsákmányhoz. Éppen jól volt lakva a tigris, különben húszmértföldnyire járna azóta. Még meg se tudod nyúzni tisztességesen, adta kis koldusfajzata, és nekem, Buldeónak mered azt mondani, hogy ne pörköljem le a bajuszát! Egy fityinget sem adok neked a jutalomból, hanem egy jó verést, azt igen. Hagyd ezt a dögöt!

- A Bikára mondom, aki megváltott - szólta Maugli, közben nekilátva a váll nyúzásának -, csak nem fogok egész nap ezzel a vén majommal nyüglődni? Gyere, Akela, bosszant ez az ember!

Buldeó, aki még mindig Sir Kán feje fölé hajolt, egyszerre csak azt érezte, hogy a fűben hever, s egy szürke farkas áll fölötte. Maugli úgy nyúzta tovább a tigrist, mintha egyedül lenne széles Indiában.

- I-igen - mondta a foga közt. - Tökéletesen igazad van, Buldeó. Egy fityinget sem adsz nekem a jutalomból. Régi háborúság volt e közt a béna tigris közt meg énköztem - nagyon régi háborúság, és - én lettem a győztes.

Ne legyünk igazságtalanok Buldeó iránt. Ha tíz esztendővel fiatalabb, s az erdőben össze-találkozik Akelával, bizonyosan szembeszáll vele, de az olyan farkas, amelyik engedelmessedik ennek a fiúnak, akinek meg külön háborúságai vannak az emberevő tigrisekkel... az olyan farkas nem lehet közönséges állat. „Boszorkányság ez, varázslat, mégpedig a leggonoszabb fajta” - gondolta magában Buldeó, s azon töprengett, vajon megvédelmezi-e a nyakában viselt amulett. Meg se moccant fektében, s egyre várta, hogy Maugli is tigrissé változik.

- Maharadzsa! Nagy király! - suttogta rekedt hangon.

- No, mit akarsz? - kérdezte Maugli. Magában nevetett egy kicsit, de a fejét sem fordította meg.

- Öregember vagyok. Nem tudtam, hogy több vagy közönséges pásztorfiúnál. Megengeded, hogy fölkeljek és elmenjek, vagy össze fog tépni a szolgád?

- Eredj, béke veled! De máskor ne avatkozz a vadászatomba! Engedd el, Akela!

Buldeó elbaktatott a falu felé, amily gyorsan a lába bírta; visszanézett a válla fölött, hogy vajon nem változik-e át Maugli valami szörnyeteggé. A faluba érve olyan mesét tált föl varázslatról, bűbájosságról, boszorkányságról, hogy a pap igen komoly képet vágott a hallatára.

Maugli folytatta a munkáját, de bealkonyodott már, mire a farkasok segítségével lehúzta Sir Kán testéről tarka bundáját.

- No, most rejtjük ezt el, és hajtsuk haza a bivalyokat! Segítsd összeterezni őket, Akela.

A csorda összeverődött a ködös alkonyatban, s mire a falu közelébe értek, Maugli világot látott égni, s összevert kagylók zörgését, templomi harangok kongását hallotta. Úgy látszott, a fél falu várja őket a kapunál.

- „Azért van ez, mert megöltem Sir Kánt” - gondolta, míg a feje körül kőzapor füttyörészett, s a parasztok azt kiáltották:

- Varázsló! Farkasfajzat! Erdei szellem! Távozz tőlünk! Siess innét, különben megint farkassá változtat a papunk. Lőj rá, Buldeó, lőj rá!

A vén kovás puska nagyot pukkant, s egy növendék bivaly elbödült kínjában.

- Ez is boszorkányság! - kiáltották a parasztok. - Elhárítja a puska golyót! Buldeó, a tulajdon bivalyodat találtad el!

- Mi ez! - kérdezte megrökönyödve Maugli, amint sűrűbben kezdtek hullani a kövek.

- Hasonlítanak a Csapathoz ezek a te testvéreid! - mondta Akela nyugodtan letelepedve.

- Azt gondolom, hogy ha van valami értelme ennek a lövöldözésnek, akkor ki akarnak téged zárni maguk közül.

- Farkas! Farkaskölyök! Eredj innét! - kiáltotta a pap, a szent *tulszi* növény ágát lóbálva.

- Már megint? A múltkor azért, mert ember voltam. Most azért, mert farkas vagyok. Gyerünk, Akela!

Egy asszony - Messzua volt - keresztültörte magát a csordán, és felkiáltott:

- Ó, fiam, édes fiam! Azt mondják rólad, hogy varázsló vagy, és olyan vadállattá tudsz változni, amilyenné akarsz. Én nem hiszem - de azért menj el, mert különben megölnek. Buldeó azt mondja, hogy boszorkánymester vagy, de én tudom, hogy Natú haláláért álltal bosszút.

- Gyere vissza, Messzua! - kiáltotta a tömeg. - Gyere vissza, különben megkövezünk!

Maugli valami kurta, csúnya kis kacchanást hallatott, mert egy kő szájon ütötte.

- Rohanj vissza, Messzua! Ez is olyan ostoba mese, amilyeneket a nagy fa tövében mondogatnak esténként. Legalább megfizettem a fiad életéért. Isten áldjon; gyorsan szaladj, mert sebesebben küldöm rájuk a csordát, mint ahogy az ő tégladarabjaik röpködnek. Nem vagyok boszorkánymester, Messzua, isten áldjon!

- No, még egyszer: rajta, Akela! - kiáltotta Maugli. - Hajtsd be a csordát!

A bivalyok amúgy is nagyon igyekeztek már, hogy bejussanak a faluba. Nem sok szükség volt Akela csahintására: úgy rohantak át a kapun, mint a forgószél, jobbra-balra szórva szét a tömeget.

- Számoljátok meg! - kiáltotta megvetően Maugli. - Hátha elloptam egyet! Számoljátok meg, mert én nem őröm tovább a csordátokat. Isten áldjon benneteket, emberek fiai, s köszönjétek Messzuának, hogy rátok nem megyek a farkasaimmal, s föl-alá nem hajkurászok az utcákon.

Sarkon fordult, és elment a Ridegfarkassal; s amikor felnézett a csillagokra, boldognak érezte magát.

- Többet nem alszom csapdában, Akela. Szedjük föl Sir Kán bundáját, és menjünk tovább. Nem - a falut nem bántjuk, mert Messzua jó volt hozzám.

Amikor fölkelt a hold, és tejszínűre festette a síkságot, az elszörnyedt parasztok látták Mauglit, amint két farkassal a nyomában, fején valami göngyöleget cipelve, azzal a kemény farkasügetéssel haladt, amely úgy eszi a hosszú mérföldeket, mint a tűz. A harangokat hangosabban kongatták, a kagylókat lármásabban csörgették, mint valaha; Messzua sírt, Buldeó pedig kicifrázta erdei kalandjának történetét - végül már azt állította, hogy Akela hátsó lábaira állt, és úgy beszélt, mint az ember.

Lemenőben volt már a hold, amikor Maugli meg a két farkas odaért ahhoz a dombhoz, ahol a Gyűlés Sziklája volt, és megállt Farkas anyó barlangjánál.

- Kizártak az Embercsapatból, anyám - kiáltotta Maugli -, de Sir Kán bundájával jöttem vissza, hogy szavamnak álljak!

Farkas anyó mereven lépdelt ki a barlangból nyomában a kölykei; szeme izzani kezdett, amint a tigrisbőrt meglátta.

- Megmondtam neki azon a napon, amikor fejét-vállát begyúrta ebbe a barlangba, s a te életedre tört, Kis Békám - hogy valamikor zsákmány lesz a vadászból. Jól tetted.

- Jól tetted, testvércém - szólalt meg egy mély hang a sűrűségből. - Nagyon elhagyatottak vagyunk itt a vadonban nélküled - és Bagira odarohant Maugli meztelen lábához.

Együtt másztak fel a Gyűlés Sziklájára, és Maugli kiterítette a bőrt arra a lapos kőre, amelyen Akela szokott ülni; odaszögezte négy bambuszszilánkkal, Akela pedig végigheveredett rajta, és elharsogta a régi kiáltást: - Nézzétek meg, farkasok, nézzétek meg jól! Éppen úgy, mint amikor Mauglit először hozták ide.

Amióta Akelát letették, a Csapatnak nem volt vezére; ki-ki kedve szerint vadászott, verekedett. De megszokásból eljöttek a hívó kiáltásra; némelyik béna volt, mert csapdába esett, másik lőtt seb miatt sántikált; sok megrühösödött, mert olyat evett, amit nem kellett volna; hiányoztak is sokan; de aki életben maradt, mind eljött a Gyűlés Sziklájára, és látta Sir Kán csikos bundáját a kövön, látta az üresen lógázó lábak végén fityegő óriási karmokat. És Maugli ekkor énekelni kezdett - formátlan volt az éneke, csak úgy magától tört ki belőle -, és hangosan kiáltotta el, föl s alá ugrálva a zörgő bőrön, sarkával ütve a taktust, amíg csak ki nem fogyott a lélegzetből. Szürke Testvér meg Akela közbe-közbe üvöltöttek.

- Nézzétek meg jól, farkasok! Megtartottam-e szavamat? - mondta végezetül Maugli. A farkasok azt felelték:

- Meg! - És egy ütött-kopott ordas felüvöltött:

- Vezess minket ismét, Akela! Vezess minket ismét, ó, emberkölyök, mert megcsömörlöttünk a törvény nélkül való élettől, szeretnénk megint Szabad Néppé lenni!

- Nem - morogta Bagira -, az nem lehet. Ha egyszer jóllaktok, megint rátok jöhet a veszettség. Nemhiába neveznek benneteket Szabad Népek. Szabadságért harcoltatok, hát meg is kaptátok. Egyétek meg, ó, Farkasok!

- Kizárt magából az Embercsapat is, a Farkascapat is - mondta Maugli. - Ezentúl egyedül vadászok a vadonban.

- Mi pedig veled vadászunk - mondta a négy kölyök.

Így hát Maugli elment, s e naptól fogva a négy kölyökkel vadászott a Vadonban. De nem maradt mindig egyedül, mert esztendőnk múlva férfi lett belőle, és megházasodott.

Hanem ezt majd később beszélem el.

MAUGLI DALA

melyet énekelt a Gyűlés Szikláján,
mialatt Sir Kán lenyúzott bőrén táncolt

Maugli éneke - én, Maugli, énekelek. Figyeljen a Dzsungel tettemre. Sir Kán mondta: ő megölné - még hogy ő megölné! A falu kapujában, a félhomályban megölné Mauglit, a Békát.

Evett és ivott. Igyál mélyen, Sir Kán: mikor iszol megint? Aludj, és álmodj az ölésről.

Egyedül vagyok a réten. Gyere hozzám, Szürke Testvér, gyere hozzám, Ridegfarkas, mert nagy játék készül.

Vezényeld ide a bölénybikákat, a kék bőrű, haragos szemű csordabikákat. Tereld őket, ahová én parancsolom.

Csendben alszol, Sir Kán? Ébredj, ó, ébredj! Itt jövök én és a bikák mögöttem.

Ráma, a bölények királya toporzékol. Vengunga vizei, merre ment Sir Kán? Ő nem Ikki, hogy gödröt kaparjon: sem Mor, a páva, hogy repüljön; sem Meng, a denevér, hogy lógaskodják az ágak között.

Kis bambuszok, csikorogtok együtt: mondjátok nékem, merre rohant ő? Au! Itt van ő! Ehu! Ő, itt van! Ráma léptei előtt fekszik a Béna! Fel, Sir Kán! Kelj fel és ölj! Itt hús van: törd ki a bikák nyakát!

Hsss: ő alszik. Ne ébresszük, mert igen nagy erejű. A keselyűk alálebegtek, hogy lássák; a fekete hangyák rámásztak, hogy megcsodálják. Nagy sereglés van tiszteletére.

Alala! Nincs ruhám, hogy beburkolózzam. A keselyűk pucéran látnak. Szégyellem, hogy találkoztam mindezzel a néppel.

Kölcsönözd nékem a bundádat, Sir Kán. Kölsönözd élénkcsíkos bundád, hogy a Gyűlés Sziklájára mehessek.

A bikára, ki megváltott engem, én ígéretet adtam - csöpp ígéretet. Csak annyit, hogy bundád hiányzik majd, ha szavam beváltom.

A késsel, az emberek eszközével, a vadász késével akarok lecsapni ajándékomért.

Vengunga vizei! Sir Kán nekem adta köntösét, csupa szeretetből. Húzd, Szürke Testvér, húzd, Akela: súlyos Sir Kán bőre.

Az emberi horda haragos. Köveket dobáltak, együgyűn beszéltek. Ajkam vérzik, fussunk el tőlük.

Az éjen át, a forró éjen át rohanjatok velem, testvéreim. Elhagyjuk a falu fényeit, s az alacsony Holdhoz érkezünk.

Vengunga vizei! Az emberi közösség kivetett magából. Nem okoztam kárukat, mégis félték tőlem. Miért?

Farkasfalka, te is kivetettél magadból. A Dzsungel zárva előttem, s a falu kapuja is zárva. Miért?

Ahogy Meng repül a vadállatok és madarak közt, úgy szállok én a falu és a Dzsungel közt. Miért?

Sir Kán bőrén táncolok, de szívem igen nehéz. Ajkamat összezúzták és megsebezték a falusi kődobások. Mégis szívem igen könnyű, mert visszatértem a vadonba. Miért?

Kétféle küzd bennem, ahogy a kígyók küzdenek tavasszal. Szememből szakad a zápor, mégis nevetek, amíg hull. Miért?

Két Maugli vagyok, és Sir Kán bőre lábam alatt van.

AZ egész Dzsungel tudja, hogy én győztem le Sir Kánt. Nézzétek, lássátok, ordasok!

Ehé! Szívem nehéz attól, amit nem érthetek...

A KIRÁLY ANKUSA

E négy a harmat kezdete óta be nem telhet sohasem:
krokodiltorok, keselyűgyomor, majomkéz s emberi szem.

Dzsungeli közmondás

Ká, az Óriáskígyó, talán kétszázadszor vedlett meg, amióta a világra jött; és Maugli, nem feledkezvén meg arról, hogy Ká az életét mentette meg a Hideg Tanyán végzett éjszakai munkájával - talán emlékeztek még erre -, elment hozzá, hogy felkösöntse. A vedlés mindig bosszússá, kedvetlenné teszi a kígyót, amíg az új bőr gyönyörűen csillogni nem kezd. Ká sohasem csúfolódott többé Mauglival, hanem elismerte a Dzsungel urának, mint a többiek - s megvitt neki minden hírt, amit egy ekkora óriáskígyó természetesen meghall. Amit Ká nem tudott az úgynevezett Középső Vadonról - a föld közelében s a föld alatt folyó életről, a sziklák, barlangok és faodúk életéről - azt bizony legkisebb pikkelyére is föl lehetett volna írni.

Aznap délután Maugli ott ült Ká összegöngyölödött testének gyűrűjében, s tapogatta a szétromgyolt, repedezett, régi bőrt, amely úgy hevert még összegabalyodva-tekeredve a sziklák közt, ahogy Ká otthagya. Ká udvariasan odagyúrte magát Maugli széles, csupasz válla alá, úgyhogy a fiú valóságos élő karosszékben pihent.

- Minden megvan rajta, még a szemhéj is - mondta halkan Maugli, a bőrrel játszadozva. - Különös érzés, hogy valaki a lába előtt lássa a tulajdon fejbőrét!

- Igen, csak hogy nekem nincs lábam - mondta Ká -, és mivelhogy a vedlés szokása az egész fajtámnak, nem találok benne semmi különöset. Te sohasem érzed vénnek, durvának a bőrodet?

- Olyankor megmosakszom, Laposfejű; de annyi igaz, hogy nagy hőségek idején nem bántam volna, ha fájdalom nélkül ki tudok bújni a bőrodból, s bőr nélkül szaladgálhatok.

- Én mosakszom is, vedlem is. Milyenek találsz az új ruhámat?

Maugli végigjártatta kezét a kígyó óriási hátának kockás mintázatán. - A teknősbéka háta keményebb, de nem ilyen tarka - mondta az ítélkező bíró hangján. - A béka, akiről elneveztek, tarkább, de nem ilyen kemény. Igazán szép - mint a liliumkehely tarka pettyei.

- Víz kellene neki. Az új bőr sohasem kapja meg az igazi színét az első fürdés előtt. Gyerünk fürödni!

- Majd elviszlek - mondta Maugli; kacagva hajolt le, és fölemelte Ká nagy testének középső részét, éppen ott, ahol legvastagabb volt. Akárcsak egy férfi próbált volna egy két láb vastag vízvezetékcsövet fölemelni. Ká nyugodtan hevert, és csendesen mulatott rajta. Aztán megkezdődött a rendes esti játék - a fiú, pompázó fiatal erejében, s a kígyó ragyogó új ruhájában, szemtől szemben álltak egymással, hogy megbirkózzanak, szemüket és erejüket összemérjék. Persze, Ká egy tucat Mauglit is összemorzsolhatott volna, ha nekiveselkedik; de óvatosan játszott, s erejének tizedrészét sem engedte soha szabadjára. Amióta Maugli elég erős volt ahhoz, hogy egy kis durva bánásmódot elbíron, Ká megtanította erre a játékra, és semmi sem tehetne volna hajlékonyabbá a fiú tagjait. Maugli sokszor szinte nyakig be volt csavarva Ká gyűrűi közé; erőlködött, hogy fél karját kiszabadítsa, és torkon ragadja Kát. A kígyó ekkor meglágyította szorítását, s Maugli két gyorsan mozgó lábával megpróbált belekapaszkodni óriási farkába, amely hátranyúlt, s valami sziklát vagy fatörzset keresett tapogatózva. Ide-oda

himbálóztak, szemtől szemben, mind a kettő várta az alkalmas pillanatot - akkor a szép, szoborszerű csoport a fekete-sárga gyűrűk és hadonászó karok, lábak örvényévé változott - aztán fölegyenesedett megint. - No most! No most! No most! - mondta Ká, cselet vetve a fejével, amit még Maugli gyors keze sem tudott elhárítani. - Ide nézz! Most itt talállak el, testvércém! Most itt meg itt! Hát megbénult a kezed? Most itt, megint!

A játék vége mindig ugyanaz volt - egy egyenes, taszító ütés a kígyó fejével, amitől a fiú felbucskázott. Maugli sohasem tanulta meg, hogyan védekezzék a villámgyors támadás ellen, s Ká vélekedése szerint hiába is próbálta volna.

- Jó vadászatot! - dörögte végül Ká; és Maugli, mint rendszeren, vagy hatlépésnyire repült el lihegve, kacagva. Amikor fölkel, a keze tele volt füvel. Aztán elkísérte Kát a bölcs kígyó kedves fürdőhelyére - mély, szurokfekete kis tó volt az, sziklák vették körül, s elsüllyedt fatörzsek tették érdekessé. A fiú, vadonbéli szokás szerint, némán siklott bele, és a víz alatt kezdte átúszni; hangtalanul emelkedett ki a vízből, hanyatt feküdt, karját feje alá téve, elnézte a sziklák fölött felkelő holdat, s lábujjaival szétpaskolta a tükörképét. Ká csiszolt gyémánt alakú feje úgy szelte a vizet, mint a borotva; aztán kiemelkedett, hogy megpihenjen Maugli vállán. Csöndesen feküdtek, testük gyönyörűséggel szívta magába a hús vizet.

- Milyen jó itt - mondta végül álmosan Maugli. - Az Embercsapat, ha jól emlékszem, ilyenkor kemény deszkára fekszik holmi sárcsapdákból, gondosan kizárja a jó, tiszta szelet, bűzös szövetekbe takargatja nehéz fejét, és csúnyán énekel az orrán keresztül. Bizony, jobb itt a Dzsungelben!

Egy siető kobrakígyó végigsiklott egy sziklán, ivott, odaszólt nekik: - Jó vadászatot! - és továbbssurrant.

- Ssss! - szisszent föl Ká, mintha hirtelen eszébe jutott volna valami. - Hát szóval a Dzsungel megád neked mindent, amit valaha is kívántál, testvércém?

- Mindent éppen nem - nevetett Maugli -, különben minden hónapban akadna egy új, erős Sir Kán, akit megöljek. Néha a magam kezével is szeretnék harcolni, a bivalyok segítségével nélkül. Megkívántam azt is, hogy az Esős Évszakban süssön a nap, nyár derekán pedig esőfelhők takarják el a napot; és valahányszor üres volt a gyomrom, mindig kívántam, hogy bárcsak elejthetnék egy kecskét; és valahányszor kecske volt a zsákmányom, mindig azt kívántam, bárcsak őzbak lenne; ha őzbak volt, nilgajt szerettem volna. De hát így érezzük ezt mind, ahányan vagyunk.

- Egyéb vágyad nincs? - kérdezte az óriáskígyó.

- Mi egyebet kívánhatnék? Itt van a Dzsungel s a Dzsungel barátsága! Mi egyéb lehet még napkelte és napnyugta közt?

- Hát, a kobra azt mondta... - szólalt meg Ká.

- Miféle kobra? Az, amelyik az imént siklott el erre, nem szólt semmit. Vadászott.

- Egy másik.

- Sokszor szóba állasz a Mérges Néppel? Én békét hagyok nekik. Halált hordoznak az elülső fogukban, s ez veszedelmes, mert olyan kicsikék. De melyik tarajossal beszéltél?

Ká lassan oldalára fordult a vízben, mint a gőzös a viharos tengeren. - Három-négy hónapja lehet - mondotta -, a Hideg Tanyán vadásztam. Gondolom, emlékszel még arra a helyre. Az az állat, amelyet kergettem, visítva futott előlem, túl a víztartókon, abba a házba, amelynek az oldalát egyszer betörtem a kedvedért, s bemenekült a földbe.

- De hiszen a Hideg Tanya népe nem él föld alatti odúban! - Maugli tudta, hogy Ká a Majmok Népéről beszél.

- Nem is élt az, csak szeretett volna élni - felelte Ká, s megrándult a nyelve. - Bemenekült egy föld alatti üregbe, amely nagyon messzire nyúlt el. Utána mentem, megöltem, aztán elaludtam. Amikor fölébredtem, beljebb mentem az üregbe.

- A föld alatt?

- Az ám! A végén ráakadtam egy Fehértarajosra, egy kobrakígyóra, s az olyan dolgokról beszélt nekem, amikről sohase tudtam, s olyasmiket mutatott meg, amikhez hasonlót sohase láttam.

- Újfajta vadat? Jó vadászat volt? - kérdezte Maugli hirtelen feléje fordulva.

- Nem volt az vad, a fogam beletört volna; de a Fehértarajos azt mondta, hogy egy ember az életét is odaadná érte, ha csak láthatná is ezeket a dolgokat. És úgy beszélt, mint aki ismeri az embert.

- Megnézzük - mondta Maugli. - Most jut eszembe: valamikor ember voltam.

- Lassan, lassan. A sietség ölte meg a Sárga Kígyót, aki a napot megette. Beszélgettünk ott a föld alatt, s én szólottam rólad - úgy, mint emberről. A Fehértarajos pedig azt mondta - s az olyan öreg ám, mint a Dzsungel! -, rég nem láttam embert. Hozd ide, hadd lássa meg mindezeket a dolgokat, amiknek legkisebbikéért is sok-sok ember meghalna.

- Bizonyosan valami újfajta vad. Pedig a Mérges Nép nem szokta nekünk elárulni a vadat. Barátságatlan nép az.

- *Nem* vad. Hanem - hanem - én nem tudom megmondani, micsoda.

- Elmegyünk oda. Fehértarajost se láttam még soha, s szeretném látni a többit is. Megölte?

- Csupa halott dolog az. Azt mondja, hogy ő az őrizője valamennyinek.

- Hm! Mint ahogy a farkas áll a hús fölött, amit elvitt a maga tanyájára. Gyerünk!

Maugli partra úszott, meghengergett a fűben, hogy megszáradjon, s azzal megindultak a Hideg Tanya felé - abba az elhagyott városba, amelyről hallottatok már. Maugli akkoriban cseppet se félt a Majmok Népétől, de a majmok bezzeg rettegetek tőle. Hanem a majomtörzsek most a Dzsungelben portyáztak, s a Hideg Tanya üresen, némán állott a holdfényben. Ká a királyné kerti háza felé tartott, amely a teraszon emelkedett, átsiklott a romhalmazon, lebukott a félig beomlott lépcsőn, amely a kerti ház közepéből vezetett lefelé. Maugli elmondta a kígyókiáltást: - Egy vérből valók vagyunk, ti meg én! - s négykézláb utána mászott. Sokáig másztak le egy lejtős ide-oda kanyargó folyosón, s végül olyan helyre jutottak, ahol egy harminclábnyi magasban fejük fölött növény nagy fa gyökere kimozdított egy hatalmas követ a falból. Keresztül másztak a résen, s egy nagy, boltozatos pincébe jutottak, amelynek kupolás tetejét ugyancsak összerombolták a gyökerek, úgyhogy egy-két fénysugár behatolt a sötétségbe.

- Biztos tanya - mondta lábra állva Maugli -, de túlságosan messze van ahhoz, hogy mindennap idejárjon az ember. Aztán mi látnivaló van itt?

- Hát én semmi sem vagyok? - szólalt meg egy hang a pince közepén. Maugli valami fehérséget látott mozogni, s egyszerre csak fölmeredt előtte a legnagyobb kobrakígyó, amelyet életében látott - egy szinte nyolc láb hosszú teremtség. Az örökös sötétség sárgás elefántcsontfehér színre fakította. Még fölmeredő tarájának pápaszemrajza is halványsárgára fakult. Szeme pislogott, akár a rubin - mindenestül csudálatos egy teremtség volt.

- Jó vadászatot! - mondta Maugli, aki udvariasságától és késétől egyformán nem vált meg soha.
- Mi újság a városban? - kérdezte a kobra, nem viszonzva a köszöntést. - Mi újság a fallal övezett nagy városban - a száz elefánt, húszezer ló és megszámlálhatatlan szarvasmarha városában - a Húsz Király Királyának városában? Megsüketülök itt, és régen nem hallottam a hadigongok döngését.
- A fejünk fölött vadon van - mondta Maugli. - Nem ismerek más elefántot, csak Hátit meg a fiait. Bagira minden lovat agyonsújtott egy faluban - a király pedig - mi az: király?
- Mondtam neked - szólt Ká szelíden a kobrához -, mondtam neked már négy hónapja, hogy a városod nincs többé.
- A város - a nagy erdei város, amelynek kapuit a Király Tornyai őrzik - sohasem múlhatik el. Akkor építették, amikor még az apám apja sem bújt ki a tojásból - és állni fog akkor is, amikor a fiam fia olyan fehér lesz, mint én. Szalomdi építette, Csandrabidzsa fia, Vijedzsa unokája, Jegaszuri dédunokája, Bappa Raval idejében. Hát ti ki jószágátok?
- Itt nyomot vesztettünk - mondta Maugli, Kához fordulva. - Nem értem, amit beszél.
- Én sem. Nagyon öreg már... Ó, Kobrák Atyja, csak a Dzsungel van itt, miként kezdettől fogva volt.
- Hát akkor kicsoda *ez* - kérdezte a Fehér Kobra -, kicsoda *ez*, aki félelem nélkül ül itt előttem, nem tudja a Király nevét, és emberi ajakkal beszél a nyelvünkön? Kicsoda *ez* a kést hordó, kígyónyelvű teremtes?
- Mauglinak hívnak - volt a válasz. - A Dzsungelből való vagyok. Népem a Farkasok; Ká a testvérem. Kobrák Atyja - ki vagy *te*?
- Én a Király Kincsének őrzője vagyok. Kurrun Rádzsa rakatta fölém ezt a követ, amikor még fekete volt a bőröm: hogy meghalni tanítsam azokat, akik lopni jönnek ide. Aztán a fölemelt kő helyén leeresztették a kincset, s hallottam uraimnak, a papoknak énekét.
- Hm - mormogta magában Maugli. - Volt már dolgom pappal az Embercsapatban, és - tudom, amit tudok. Hamarosan baj lesz itt.
- Ötször emelték fel a követ, amióta idejöttem, de mindig csak azért, hogy még több kincset eresszenek le, sohasem azért, hogy elvegyenek belőle. Nincs ehhez a gazdagsághoz hasonló sehol - száz király kincse van itt. De réges-régen történt, hogy a követ utoljára megmozdították, s azt hiszem, a városom megfélekedezett róla.
- Nincs itt város. Nézz föl! Ott vannak a nagy fák gyökerei, amik szétrepesztgetik a köveket. Fa és ember nem nő egy helyen - erősködött Ká.
- Kétszer-háromszor jutottak ide emberek - felelte vadul a Fehér Kobra -, de nem szólaltak meg, amíg a sötétben tapogatózva hozzájuk nem férkőztem - s akkor sem kiáltoztak soká. De te hazugságokkal jössz ide, te kígyóember, s el akarod velem hitetni, hogy a város - *nincs*, s az őrségemnek vége. Az ember sokat változik esztendőnk múltával. De *én* nem változom soha! Amíg a követ föl nem emelik, s a papok le nem jönnek, azokat a dalokat énekelve, amiket én ismerek, s meleg tejjel meg nem itatnak, és föl nem visznek megint a napvilágra: addig én - én - én vagyok a Király Kincsének Őrizője, én és senki más! Azt mondod, a város kihalt, és itt vannak a fák gyökerei? Hát akkor hajolj le, és vidd el, amit akarsz. Te kígyónyelvű ember: ha élve kijutsz arra, amerre bejöttél, szolgálid lesznek a kisebb Királyok.

- Megint nyomot vesztettünk - mondta hidegen Maugli. - Lehetséges az, hogy egy sakál ilyen mélyre lemászott, és megmarta a Fehértarajost? Bizonyosan megveszett. Kobrák Atyja, nem látok én itt semmi elvinnivalót.

- A Nap és a Hold Isteneire mondom, halálos vesztség szállta meg ezt a fiút - sziszegte a kobra. - Mielőtt örökre lezárul a szemed, megadom neked ezt a kegyet. Nézz hát, és lásd meg, amit ember nem látott soha!

- A Dzsungelben rosszul jár az, aki kegyről beszél Mauglinak - mondta foga közt a fiú -, de hát a sötétség mindent elváltoztat, tudom. Megnézem, ha ezzel örömet szerzek neked.

Hunyorgó szemmel nézett körül a pincében, s egy marék csillogó valamit emelt fel a földről.

- Ohó - mondta -, ez afféle limlom, amilyennel az Embercsapat szokott játszani: csakhogy ez itt sárga, az meg barna volt.

Ledobta az aranypénzeket, és előbbre ment. A pince padozatát öt-hat lábnyira elborította a vert arany és ezüst, amely a kirepedt zsákokból folyt szét, s a hosszú évek során rétegekbe rakódott az érc, mint apálykor a homok. Rajta, benne vagy kiemelkedve belőle, mint roncsok a homokból, ékkövekkel kirakott, kalapáltezüst elefántülések, vertarany lemezekkel borítva, karbunkulussal és türkizzel díszítve. Gyaloghintók, hordozóágyak királynék számára, ezüsttel és zománccal befoglalva és kiverve, nefrit tartórudakkal, borostyán függönykarikákkal; arany gyertyatartók, aminek karjain átfúrt smaragdok remegtek; rég elfelejtett istenek öt láb magas, felékített szobrai, ezüsből, drágakő szemmel; páncélruhák, acéljuk arannyal bevonva, összaszott, megfeketedett gyöngyszemekkel beszegve, sisakok, tarójukon és szegélyükön galambvérszínű rubinnal; pajzsok lakkból, teknősbékahéjból, orrszarvúbőrből, vörös aranytartóval és díszítéssel, szélükön smaragddal kirakva; egész rakás gyémántmarkolatú kard, tör és vadász-kés; arany áldozati csészék és kanalak, olyan hordozható oltárok, aminőket sehol sem látni a világon; nefrit serlegek és karkötők; tömjénfüstölők, fésűk, illatszerez, körömfestékes, szemfestékes tégelyek, mind csupa domborított aranyból; megszámlálhatatlan orrgyűrű, karperec, ujjra való gyűrű, fejdíszítő abroncs; hét ujj széles derékkötők, négyszögletesre csiszolt gyémántokból és rubinokból; vassal háromszorosan kivert faládikák, amiknek fája már szerteporlott, s halomszámra látszott bennük a csiszolatlan csillagzafír, opál, macskaszem, zafír, rubin, gyémánt, smaragd és gránát.

A Fehér Kobrának igaza volt. Nincs a világon annyi pénz, amennyivel meg lehetett volna vásárolni ezt a kincset, évszázados háború, fosztogatás, kereskedés, adóztatás válogatott zsákmányát. Maga a vert pénz is fölbecsülhetetlen volt, nem is beszélve a drágakövekről; pusztán az arany és ezüst nyers súlya két-háromszáz tonna lehetett. Manapság is minden bennszülött indiai uralkodónak, még ha szegény is, van egy kincstára, amelyet folyton növel. Megesik néha, hogy egy felvilágosodott fejedelem elküld negyven-ötven bivalyosszekérre való ezüstöt, hogy állampapírokra váltsa be; de a legtöbb ma is titkos helyen őrzi a kincseit.

Hanem hát Maugli természetesen nem értette, mit jelent ez a holmi. A kések érdekelték egy kicsit, de nem lehetett olyan jól forgatni őket, mint az övét, hát ledobta. Végül talált valamit, ami igazán elbűvölte, a pénzek közt félig eltemetett elefánt-ülés elejére fektetve. Egy három láb hosszú ankus, vagyis elefántösztöke volt az - olyasmi, mint egy kisebbfajta hajóskampó. A felső vége kerek, ragyogó rubin volt, s attól lefelé a nyele vagy nyolc hüvelyknyi hosszúságban szorosan egymás mellé helyezett nyers türkizekkel volt kirakva, úgyhogy igen jó fogás esett rajta. Ez alatt nefrit szegély volt virágmintákkal körülvéve - a levelek smaragdból, a virágok kelyhe csupa rubin, belemélyesztve a hideg, zöld kőbe. A nyél többi része tiszta elefántcsont volt; az ösztöke alsó vége pedig - a hegye meg a kampója - aranyberakású acél, elefántfogást ábrázoló képekkel; ezek a képek érdekelték Mauglit, mert látta, hogy van valami közük barátjához, a Hallgatag Hátihoz.

A Fehér Kobra folyton a sarkában volt.

- Hát nem érdemes meghalni ezért a látványért? - kérdezte. - Nem voltam-e igen kegyes hozzád?

- Nem értem - mondta Maugli. - Ez a holmi kemény és hideg, semmiképpen nem enivaló. Hanem ezt - és fölemelte az ankust -, ezt el szeretném vinni, hogy napvilágon nézzem meg. Azt mondtad, hogy tiéd itt minden? Add ezt nekem, hozok helyette békákat, hogy megedd.

A Fehér Kobra valósággal összerázkódott gonosz gyönyörűségében. - Persze hogy odaadom - mondotta. - Neked adok mindent, ami itt van - amíg el nem mégy.

- De most elmegyek. Ez a hely sötét és hideg, s ezt a hegyes holmit ki szeretném vinni a Dzsungelbe.

- Nézz a lábad alá! Mi van ott?

Maugli felemelt egy fehér, sima valamit.

- Egy ember koponyája - mondta nyugodtan. - S itt van két másik.

- Sok esztendővel ezelőtt jöttek ide, hogy elvigyék a kincset. Szóltam hozzájuk egyet-kettőt - s most csöndben vannak.

- De mi szükségem van nekem erre a holmira, amit kincsnek neveznek? Ha ideadod az ankust, hogy elvigyem, az jó vadászat. Ha nem, úgyis jó vadászat. Én nem verekszem a Mérges Néppel, s tudom a törzsed Mesterszavát is.

- Itt csak *egy* Mesterszó van - az enyém!

Ká villogó szemmel lódult előre.

- Ki mondta nekem, hogy idehozzam az Embert? - sziszegte.

- Persze hogy én - susogta a vén Kobra. - Rég nem láttam Embert, s ez itt a mi nyelvünkön beszél.

- De arról nem volt szó, hogy megölöd. Hogy menjek vissza a Dzsungelbe, ha azt kell mondanom, hogy a halálba vezettem? - mondta Ká.

- Még nem beszélek arról, hogy megölöm. Hogy pedig te hogyan menj vissza? Hát ott a lyuk a falban! Most csend legyen vén majomvadász! Ha megérintem a nyakadat, többet híredet se hallja a Dzsungel. Innen még ember élve nem távozott. Én a Király Kincsének Őrizője vagyok!

- De hát, te fehér pincebogár, mondom neked, hogy nincs itt se király, se város! Körülöttünk mindenfelé a Dzsungel van! - kiáltotta Ká.

- A kincs meg itt van. De azért egyvalamit megtehetünk. Várj egy kicsit, Sziklák Lakója, s nézd meg, hogy szalad a fiú. Van itt elég hely a kergetőzésre. Élni jó. Szaladgálj, kergetőzz egy kicsit, fiú!

Maugli nyugodtan Ká fejére tette a kezét.

- Ez a fehér jószág eddig csak az Embercsapatból való emberekkel akadt össze. Engem nem ismer - suttogta. - Ő akarta ezt a hajszát. Legyen neki kedve szerint.

Maugli úgy állt ott, hogy lefelé fordította a kezében lévő ankus hegyét. Most hirtelen elhajította, s az egyenesen a nagy kígyó taraja mögé repült, s a földhöz szegezte. Ká egy szempillantás alatt egész súlyával a vonagló testre vetette magát, s a tarajától farkáig megbénította. A

Kobra vörös szeme lángolt, s az a hathüvelyknyi rész, ami a fejéből szabadon maradt, dühösen csapkodott jobbra-balra.

- Öld meg! - kiáltotta Ká, amikor Maugli a késéhez kapott.

- Nem - mondta a fiú a pengét előrántva -, nem ölök soha többé, csak ha ennem kell. Hanem nézz csak ide, Ká! - Megragadta a kígyót a taraja mögött, a kés pengéjével kifeszítette a száját, s megmutatta a felső állkapocs szörnyű méregfogait, amik feketén, kiszáradva heverték az ínyében. A Fehér Kobra tovább élt, mint a mérge. Megesik ez kígyókkal.

- Kiszáradt fa - mondta Maugli; intett Kának, hogy engedje el, kirántotta az ankust, és felszabadította a Fehér Kobrát.

- A Király Kincsének új őrizőre van szüksége - mondta komolyan. - Kiszáradt fa, rosszat cselekedtél. Szaladgálj, kergetőzzél, kiszáradt fa!

- Megszégyenítettél, ölj meg! - sziszegte a Fehér Kobra.

- Túlságosan sokat beszéltél már ölésről. Most megyünk. Ezt a hegyes dolgot elviszem, Kiszáradt fa, mert harcoltam veled, és legyőztelek.

- Hát akkor vigyázz, hogy ez a dolog *téged* ne öljön meg végül. Ez a halál! Eszedbe jusson: ez a Halál! Elég ereje van, hogy egész városom minden lakóját megölje. Nem lesz soká a tiéd, Dzsungelbeli Ember, de azé sem, aki elveszi tőled. Ölni, ölni, ölni fognak a kedvéért! Az én erőm kiszáradt, de az ankus elvégzi a dolgomat. Ez a Halál! Halál! Halál!

Maugli kimászott a lyukon a folyosóra, s csak annyit látott még, hogy a Fehér Kobra dühösen mardossa ártalmatlan fogaival a földön heverő istenek merev arany-ábrázatát, s azt sziszegi: - Ez a Halál!

Örültek, hogy ismét kijuthattak a napvilágra, s amikor visszaérkeztek a maguk Dzsungeljába, s Maugli megcsillogtatta az ankust a reggeli napsugárban, majdnem olyan öröme telt benne, mintha friss virágot tűzött volna a hajába.

- Ragyogóbb ez még Bagira szeménél is - mondta gyönyörködve, amint a rubint forgatta. - Megmutatom neki, de mit akart mondani a Kiszáradt fa, amikor a halálról beszélt?

- Nem tudom. Farkam hegyéig szomorú vagyok, amiért nem kóstolta meg a késed ízét. Csupa gonoszság van azon a Hideg Tanyán - föld felett, föld alatt egyaránt. De most megéheztem. Jössz-e velem vadászni ma hajnalban? - kérdezte Ká.

- Nem, Bagirának látni kell ezt a holmit. Jó vadászatot! - Maugli eltáncolt a nagy ankust forgatva, s időnként megállva, hogy megbámulja, amíg csak el nem ért a Dzsungelnek abba a részébe, ahol Bagira többnyire tartózkodni szokott. Amikor rátalált, a párduc éppen ivott valami nagy zsákmány után. Maugli elejétől végig elmondta neki kalandját, s Bagira közben időnként az ankust szimatolgatta. Amikor Maugli a Fehér Kobra utolsó szavaihoz ért, a párduc helyeslően morgott.

- Hát igazat mondott a Fehértarajos? - kérdezte gyorsan Maugli.

- Én az udipuri Királyi Ketrecekben születtem, s gyomromba vettem, hogy tudok egy s mást az emberekről. Sok ember van, aki háromszor is gyilkolna egy éjszaka magáért azért a nagy piros kőért.

- De hiszen a kő csak megnehezíti a használatát. Az én fényes kis késem többet ér - és nézd! -, a piros kő nem ennyivaló. Hát akkor *miért* gyilkolnának miatta?

- Eredj aludni, Maugli. Emberek közt éltél és -

- Emlékszem. Az ember akkor is öl, amikor nem vadászik - mulatságból, időtöltésből. Ébredj föl, Bagira! Minek csinálták ezt a hegyes holmit?

Bagira félig kinyitotta szemét - igen-igen álmos volt -, s huncutul hunyorgatott.

- Azért csinálták, hogy Hádi fiainak fejébe döfködjék, hogy a vér szivárogon belőle. Láttam ilyet Udipur utcáján, a ketreceink előtt. Ez a holmi sok Hádi-fajtának a vérét megkóstolta már.

- De minek döfködik az elefántok fejét?

- Hogy megtanítsák őket az Ember Törvényére. Az embernek se karma, se agyara nincs, hát ilyen dolgokat készít - s még rosszabbakat is.

- Mindig csak vérről, vérről hallok, ha csak ember készítette dologhoz nyúlok is - mondta undorodva Maugli. Kissé fárasztotta már az ankus súlya. - Ha tudtam volna ezt, el sem hozom. Először Messzua vére a kötélén, most meg Hádié... Sohasem akarom hasznát venni. Ide nézz!

Az ankus csillogva elröpült, s hegygel lefelé eltemetkezett a fák közt, vagy harminc lépésnyire innét.

- Így tiszta marad a kezem a Haláltól - mondta Maugli a friss, nedves földre döngölve a tenyerét. - A Kiszáradt fa azt mondta, hogy nyomon fog követni a Halál. Vén, fehér, veszett jószág.

- Már akár fehér, akár fekete, akár élet, akár halál, én lefekszem és alszom, testvérekem. Nem tudok egész éjjel vadászni és egész nap üvöltöni, mint némelyek.

Bagira elment egy kétmérföldnyire levő vadásztanyára, amit csak ő ismert. Maugli könnyűszerrel kiválasztott magának egy alkalmas fát, összebogozott három-négy kúszónövényt, s amennyi idő alatt ezt elmondom, már fönn is lebegett egy függőágyban, ötven láb magasságban. Őt ugyan nemigen bántotta az erős napfény, de azért követte a barátai szokását, s kerülte a napot, amennyire lehetett. Amikor a fák túlságosan hangos lakói felébresztették, ismét alkonyodott. Közben azokról a szép kavicsokról álmodozott, amiket elhajigált.

- Legalább megnézem még egyszer azt a holmit - mondotta, s egy kúszónövény szárán lesiklott a földre; de Bagira ott állt előtte. Maugli hallotta szuszogását a félhomályban.

- Hol az a hegyes dolog?! - kiáltotta Maugli.

- Egy ember elvitte. Itt a nyoma.

- No, most meglátjuk, igazat mondott-e a Kiszáradt fa. Ha ez a hegyes dolog a Halál, az ember meghal. Gyerünk utána.

- Előbb zsákmányról gondoskodjunk - mondta Bagira. - Az üres gyomor figyelmetlenné teszi a szemet. Az ember lassan szokott járni, s a Dzsungel elég nedves, hogy a legkönnyebb nyomot is megőrizze.

A zsákmányt megszerezték, amely hamar csak lehetett, de azért majdnem három órába tellett, amíg elkészültek evéssel, ivással, és nekiláttak a nyom követésének. A Dzsungel Népe tudja, hogy az evést semmiféle okból nem szabad elsietni.

- Azt gondolod, hogy az a hegyes dolog megfordul az ember kezében, és megöli? - kérdezte Maugli. - A Kiszáradt fa azt mondta róla, hogy Halál.

- Meglátjuk, ha megtaláljuk - mondta Bagira, leeresztett fejével ügetve. - Páratlan láb (ezzel azt akarta mondani, hogy csak egy ember nyomát látja) - s annak a dolognak a súlya mélyen benyomta a talpát a földre.

- Hohó! Hisz ez olyan világos, mint a nyári villám - felelte Maugli, s gyors, szaggatott, nyomozó ügetéssel haladtak, hol árnyékban, hol meg a hold fényében, a két csupasz láb nyomán.

- Most gyorsan szalad - mondta Maugli. - A lábujjai szétállnak. - Aztán valami nedves talajra értek. - Miért fordult itt félre?

- Várj csak! - mondta Bagira, és nagyszerű ugrással olyan messzire vetette magát előre, amennyire csak tudta. - Az első tennivaló, ha egy nyom érthetlenné válik, hogy előreugrunk, és nem hagyjuk ott a magunk zavaró nyomait a földön. - Bagira szembefordult Mauglival, s odakiáltotta: - Itt egy Másik nyom találkozik az elsővel. Ez kisebb láb nyoma, s az ujjai befelé fordulnak.

Maugli odaszaladt, és megnézte.

- Ez egy *Gond* vadász lába - mondotta. - Nézd! Itt a fűben vonszolta az iját. Ezért fordult olyan gyorsan félre az első nyom. Nagylábú elbújt Kislabú elől.

- Igaz - mondta Bagira. - No most, nehogy egymás nyomait keresztezve eltöröljük a jeleket, mindegyikünk induljon el külön nyomon. Én vagyok Nagylábú, testvérkém, te pedig Kislabú, a *Gond* vadász.

Bagira visszaugrott az eredeti nyomhoz, s otthagya Mauglit, aki a kis erdei vadember különös, keskeny nyoma fölé hajolt.

- Most - mondta Bagira, lépésről lépésre haladva a lábnyomok fonalán - én, Nagylábú, itt oldalt fordulok. Most elbújok egy szikla mögé, és csöndesen állok, a lábamat se merem fölemelni. Halljuk a te nyomodat, testvérkém!

- Most én, Kislabú, odamegyek a sziklához - mondta Maugli a nyomon végigsietve. - Most leülök a szikla alá, a jobb kezemre támaszkodom, az íjam a lábujjaim közt van. Soká várok, mert mély itt a lábam nyoma.

- Én is - mondta Bagira, a szikla mögött elrejtőzve. - Várok, s egy kőre támasztom a hegyes dolog végét. Elcsúszik, mert a kőn karcolást látok. Halljuk a te nyomodat, testvérkém!

- Egy-két gally meg egy nagy ág le van itt törve - mondta halkán Maugli. - No, most hogy mondjam el ezt? Ahá! Világos már. Én, Kislabú, elmegyek, zajt ütve, dobogva, hogy a Nagylábú meghallhasson. - Lépésről lépésre távozott a sziklától a fák között, felemelve hangját, amint egy kis vízeséshez közeledett. - Messze - megyek - ahol - a vízesés - zaja - elfojtja - lépésem - nesztét - és itt - várok. Halljuk a te nyomodat, Bagira, Nagy lábú!

A párduc mindenfelé kutatta, hová vezet Nagylábú nyoma a szikla mögöl. Aztán megszólalt:

- A szikla mögöl térden bújok elő, a hegyes dolgot magam után vonszolva. Nem látok senkit, hát rohanni kezdek. Én, Nagylábú, gyorsan rohanok. A nyom világos. Ki-ki kövesse a magáét. Én rohanok!

Bagira továbbrohant a világosan jelzett nyomon, Maugli pedig a *Gond* vadász lépéseit követte. Egy ideig csönd volt a Dzsungelben.

- Hol vagy, Kislabú? - kiáltotta Bagira. Maugli hangja jobb felől válaszolt, alig ötven lépésnyiről.

- Hm - mondta nagyot köhintve a párduc -, ezek egymás mellett futnak, s egyre közelebb kerülnek egymáshoz!

Még fél mérföldet vágattak, mindig megőrizve körülbelül ugyanazt a távolságot, amikor Maugli, akinek a feje nem volt oly közel a földhöz, mint Bagiráé, felkiáltott:

- Összetalálkoztak! Jó vadászatot - nézz ide! Itt volt Kislábú, sziklán térdelve - és az ott csakugyan Nagylábú!

Nem egészen tizlépésnyire előttük, egy töredezett sziklarakáson elterülve, ott feküdt egy környékbeli paraszt teste - hosszú, könnyútollú *Gond* nyílvevő ment be a hátán, és jött ki a mellén.

- No, hát olyan vén, olyan veszett bolond volt a Kiszáradt fa, testvérekem? - kérdezte halkán Bagira. - Egy halál máris történt.

- Gyerünk tovább. De hol van az elefántvérivó - a vörös szemű túske?

- A Kislábúnál - talán. Most megint páratlan nyom következik.

A nyomozók éles szeme most egy könnyű ember páratlan nyomát látta, aki gyorsan szaladt, és terhet cipelt a bal vállán. A nyom egy száraz fűvel borított, kiugró terület körül futott - úgy látszott, mintha minden egyes lépés izzó vasba nyomódott volna.

Egyikük sem szólalt meg, amíg a nyom egy vízmosásba rejtőző tábortűz hamvához nem vezetett.

- Már megint! - mondta Bagira, s megállt, mintha kővé meredt volna. Egy ráncos *Gond* vadász teste hevert ott, lábával a hamuban, s Bagira kutatóan nézett Mauglira.

- Bambusszal ütötték le - mondta a fiú, egy pillantást vetve a holttestre. - Én is használtam ilyet a bivalyok közt, amikor az Embercsapatnak szolgáltam. A Kobra Atyja - sajnálom, hogy kicsúfoltam - jól ismerte ezt a fajzatot... ahogy én is ismerhettem volna. Nem mondtam, hogy az ember mulatságból gyilkol?

- Valójában a piros meg a kék kövek kedvéért gyilkoltak - felelte Bagira. - Jusson eszedbe, hogy én Udipurban voltam a Királyi Ketrecekben.

- Egy, két, három, négy nyom - mondta Maugli a hamu fölé hajolva. - Négy patkolt lábú ember nyoma. Ezek nem járnak olyan gyorsan, mint a *Gondok*. Ugyan mit vétett nekik ez a kis erdei ember? Nézd, itt álltak és beszélgettek mind az öten, mielőtt megölték. Jerünk vissza, Bagira! Nehéz a gyomrom, s mégis úgy mozog ide-oda, mint a sárgarigó fészke az ág végén.

- Nem jó vadász aki lábon hagyja a zsákmányt. Tovább! - mondta a párduc. - Az a nyolc patkós láb nem jutott messzire.

Többet nem is beszéltek egy álló óráig, miközben a négy „patkós lábú” ember széles nyomát követték.

Világos, meleg nap volt már, s Bagira egyszerre csak megszólalt:

- Füstöt érzek.

- Az ember mindig jobban szeret enni, mint szaladni - felelte Maugli, ki- s beszaladgálva a most felkutatott új Dzsungel alacsony, törpe bozótjai közt. Bagira, kissé balra tőle, leírhatatlan torokhangot hallatott.

- Ez sem eszik már többé - mondotta. Tarka ruharongyok heverték egy bokor alatt s körülöttük egy kis elszórt liszt.

- Ezt megint bambusszal csinálták - mondta Maugli. - Nézd! Ezt a fehér port eszik az emberek. Elvették a zsákmányt ettől, aki az ételüket vitte - őt magát meg Csilnek, a keselyűnek adták zsákmányul.

- Ez már a harmadik - mondta Bagira.

- Friss, nagy békákat viszek a Kobra Atyjának, és kövérre hizlalom - gondolta magában Maugli. - Az elefántvérivó maga a Halál - de azért még mindig nem értem a dolgot!

- Tovább! - mondta Bagira.

Fél mérföldet sem haladtak még, amikor meghallották Kót, a varjút. Halotti dalt énekelt egy tamariszkfa tetején, amelynek árnyékában három ember feküdt. A kör közepén félig kialudt tűz füstölgött egy vaslemez alatt, amelyen kovásztalan, feketére égett kenyértészta volt. A tűz mellett hevert a rubinos-türkizes ankus, ragyogva a nap fényében.

- Ez aztán gyorsan dolgozik, itt mindennek vége - mondta Bagira. - Hogy haltak meg ezek, Maugli? Semmi külső jel sincs egyiken sem.

A vadon lakója tapasztalásból éppen annyit megtanul a mérges növényekről és bogyókról, mint akárhány doktor. Maugli szagolgatta a tűzből felszálló füstöt, letört egy darabot a megszenesedett kenyérből, megkóstolta és kiköpte.

- A halál almája - mondta köhögve. - Az *első* tehette bele ezeknek az ételébe, akik előbb a *Gond* vadászt ölték meg, aztán őt.

- Ez az igazi jó vadászat! Egyik zsákmány a másik után! - mondta Bagira.

A halál almájának nevezik a vadonban a túskealmát vagy daturát, egész India leggyorsabban ölő mérge.

- Mi lesz most? - szólalt meg újra a párduc. - Most nekünk kell megölnünk egymást ezért a vörös szemű gyilkos szerszámért?

- Tud ez beszélni? - kérdezte suttogva Maugli. - Megbántottam, amikor elhajítottam? Nekünk kettőnknek nem árthat, mert mi nem kívánjuk azt, amit az emberek kívánnak. Ha itt marad, bizonyosan tovább gyilkolja az embereket egymás után, olyan gyorsan, mint ahogy a dió hull a szélben. Nem szeretem az embereket, de mégsem kívánom, hogy hatosával haljanak meg egyetlen éjszakán.

- Hát aztán? Hiszen csak emberek. Megölték egymást, és tetszett nekik a mulatság - mondta Bagira. - Az az első kis erdei ember ügyesen vadászott.

- Azért mégiscsak kölykök, a kölyök pedig vízbe fullad, hogy beléharaphasson a vízben tükröződő holdba. Én voltam a hibás - mondta Maugli, aki úgy beszélt most, mintha mindenről mindent tudna a világon. - Sohasem hozok többé idegen holmit a Dzsungelbe - még ha olyan szép lenne is, mint a virág. Ez - és óvatosan megfogta az ankust - visszamegy a Kobra Atyjához. De először is aludnunk kell, és nem feketünk le ezek mellé az alvók mellé. Ezt is el kell temetnünk, különben megszökik, és másik hat embert öl meg. Áss egy lyukat az alatt a fa alatt.

- De testvércém - mondta Bagira, s elindult, amerre Maugli küldte -, mondom neked, hogy nem a vérivó a hibás. Az emberekben van a hiba.

- Mindegy - felelte Maugli. - Áss egy mély lyukat! Majd ha fölbredünk, kiásom és visszaviszem.

.....
Harmadnap éjjel, amint a Fehér Kobra búslakodva, megszegyenülve, kirabolva, magányosan ült a sötét pincében, a fal lyukán keresztül beröpült hozzá a türkiz ankus, s lecsapódott a földön szétszórt aranypénzek közé.

- Kobra Atyja - mondta Maugli (gondosan a fal másik oldalán maradva) -, szerezz egy fiatal és érett társat a népedből, aki segítsen neked őrizni a király kincsét, nehogy valaha élő ember kikerüljön innét.

- Ahá! Hát visszajött... Mondtam, hogy ez a dolog a Halál. Hogy lehet az, hogy te még élsz? - motyogta a vén Kobra, szeretettel köréje tekeredve az ankus nyelének.

- A Bikára mondom, amely megváltott: nem tudom! Ez a holmi hatszor gyilkolt egyetlen éjszakán. Ne engedd ki többé!

DAL A KIS VADÁSZRÓL

*Ha Mor, a páva rebben, ha majomnép kiált,
ha Csil keselyű csap le, s a földön megpihen,
egy árny, egy sóhaj libben a sűrűségén át,
a félelem, kicsiny vadász, a félelem!
Lapulva, titkosan egy sejtelem suhan,
és fojtott suttogás széttáruul nesztelen
és verejtéközön váj a szemöldökön:
a félelem, kicsiny vadász, a félelem!*

*A Hold a hegyre kúszott, fénybordás lett a szirt,
hideg nyirok diderget bűvő ösvényeken,
horkanva-szimatolva egy lehelet legyint:
a félelem, kicsiny vadász, a félelem!
Feszítsed ijadat, röptesd nyiladat,
lándzsád a légbe szúr a gúnyos sűrűben,
kezed erőtelen és orcád vértelen:
a félelem, kicsiny vadász, a félelem!*

*Forró felhő vihart küld, zuhannak a fenyők,
fénylő záporlökések paskolnak élesen,
s a mennyet túlharsogva egy benső hang dörög:
a félelem, kicsiny vadász, a félelem!
Redőket vés a víz, szökdel sok kis kavics,
minden levéleret látsz villámfényesen,
de torkod kiapadt, szíved mint fejsze csap:
a félelem, kicsiny vadász, a félelem!*

RÁTOK SZABADÍTOM A DZSUNGELT

Fátylat boríts rá, gyomlepel!
Folyondár, szódd kanyarogva át!
Arcát, hangját feledjük el
és érintését és szagát:

Oltárkövön sötét hamunyom:
a fehér zápor mossa le.
Őz-ünő kölykez a parlagon,
nem háborítják már sose.
Mállás az ajtótlan falon,
nem lakja többé senki se.

Emlékeztek még, ugye, hogy amikor Maugli odaszegezte Sir Kán bundáját a Gyűlés Sziklájára, azt mondta a szioni csapat ottmaradt tagjainak, hogy mostantól fogva egymagában jár majd vadászni a vadonba; Farkas apó és anyó négy kölyke pedig kijelentette, hogy vele tart. De nem olyan könnyű ám egy perc alatt új életet kezdeni - a vadonban különösen nem. Amikor a szétszűllött csapat eloldalgott, Mauglinak első dolga az volt, hogy hazament a Farkas család barlangjába, s egy napot meg egy éjszakát végigaludt. Aztán elmondott Farkas apónak és anyónak annyit, amennyit az emberek közt átélt kalandjaiból megérthettek; s amikor nyúzókéésének pengéjét megcsillantotta a reggeli nap fényében (az a kés volt az, amellyel Sir Kánt megnyúzta) - azt mondták rá, hogy mégiscsak tanult valamit. Aztán Akela és Szürke Testvér magyarázták el, hogy mi részük volt a vízmosásbeli nagy bivaly hajszában. Balú is földöcögött a dombra, hogy mindent meghalljon, Bagira pedig vakarózott gyönyörűségében, hogy mily pompásan vezette Maugli ezt a hadjáratot.

Régen fölkelte már a nap, de lefekvésre senki sem gondolt. Farkas anyó beszélgetés közben egyszer-egyszer hátravetette a fejét, s elégedetten szippantott, amikor a szél odavitte hozzá a tigrisbőr szagát a Gyűlés Sziklájáról.

- Akela és Szürke Testvér nélkül - mondta végül Maugli - semmit sem tehettem volna. Ó, anyám, anyám! Ha láttad volna a fekete bivalybikákat, amint lerohantak a vízmosáson, vagy be a kapun, amikor az Embercsapat kővel hajigált engem!

- Örülök, hogy ezt nem láttam - mondta ridegen Farkas anyó. - Nem szoktam eltűnni, hogy a kölykeimet ide s tova hajszolják, mint valami sakálokat. Én bizony bosszút álltam volna az Embercsapaton; de megkíméltem volna az asszonyt, aki tejet adott neked. Bizony, egyedül azt kíméltem volna meg.

- No, no, csöndesebben, Ráksa - mondta lustán Farkas apó. - Fő, hogy visszajött a mi kis Békánk, s olyan bölcs lett, hogy tulajdon apja is megnyalhatja a lábát; mit árt az, hogy egy-két sebhellyel több vagy kevesebb van a fején? Hagyj békét az embereknek! - Balú is, Bagira is utánamondták: - Hagyj békét az embereknek!

Maugli lehajtotta a fejét Farkas anyó derekára, elégedetten mosolygott, s azt mondta, hogy ami őt illeti, ő ugyan holta napjáig sem akart embert látni, hallani - de még szagolni sem.

- De mi lesz - szólalt meg fülét hegyezve Akela -, mi lesz, ha *ők* nem hagynak békét neked, testvérkém?

- Öten vagyunk - mondta Szürke Testvér körülnézve a társaságban s az utolsó szónál összekaffantva fogait.

- Mi is részt vennénk abban a vadászatban - mondta Bagira Balúra pillantva, s megsuhogtatta farkát. - De minek gondolsz most az emberekre, Akela?

- Megmondom - felelte a Ridegfarkas. - Amikor annak a sárga tolvajnak a bundája kiterítődött a sziklára, én visszamentem a nyomainkon a faluba. Beleléptem a saját régi nyomomba, kitértem az irányból, lefeküdtem, hogy vegyes nyomot hagyjak, ha valaki üldözni találna bennünket. De amikor már úgy összezavartam a nyomot, hogy magam is alig ismertem rá, Meng, a denevér jött arra, a fák közt vadászgatva, s a fejem fölött akaszkodott meg. Azt mondta Meng: - Az Embercsapat faluja, ahonnet az emberkölyköt elkergették, úgy zúg, mint a darázs-fészek.

- Nagy követ hajítottam belé - nevetett Maugli. Gyakran szokott mulatságból érett gyümölcsöt hajítani a darázs-fészekbe - aztán elrohant a legközelebbi tavacskáig, s a darázsak nem érték utol.

- Megkérdeztem Menget, hogy mit látott. Azt mondta, hogy a Piros Virág kinyílt a falu kapujában, s puskás emberek ülnek körülötte. No mármost: én tudom, mert jó okom van rá - és Akela lenézett az oldalán, horpaszán lévő régi kicserzett sebhelyekre -, hogy az emberek nem hordanak puskát csak úgy mulatságból. Testvérekem, nemsokára puskás ember követi a nyomunkat - ha ugyan nincs nyomon máris.

- De miért? Az emberek kivetettek maguk közül. Mit akarnak még? - kérdezte bosszúsan Maugli.

- Te ember vagy, testvérekem - felelte Akela. - Nem a mi dolgunk, Szabad Vadászoké, hogy megmondjuk, mit s miért tesznek a testvéreid.

Éppen csak annyi ideje volt, hogy visszarántsa a mancsát, mert a nyúzóké mélyen beledöfött a helyén a földbe. Maugli gyorsabban süjtött, semhogy emberi szem követhette volna - de hát Akela farkas volt; még a kutyával is megeshetik, pedig az már messze eltávolodott ősétől, a vadfarkastól, hogy mély álmából ébreszti föl az oldalát megérintő kerék, és sértetlenül ugrik félre, mielőtt a kerék lelapítaná.

- Máskor - mondta nyugodtan Maugli, visszatéve kését a tokjába - ne merj egy lélegzetre emlegetni engem meg az embereket.

- Tyú, de éles fog - mondta Akela, a késpenge vágását szimatolva -, de azért megromlott a szemed, testvérekem, amíg az Embercsapattal éltél. Megöltem volna egy őzbakot, amíg te lecsaptál rám.

Bagira talpra ugrott, főlszegte fejét, amennyire csak tudta, szimatolni kezdett, s egész testében megmerevedett. Szürke Testvér gyorsan követte példáját; kissé balra tartott tőle, hogy felfogja a jobbról jövő szelet; Akela pedig ötven lépést szaladt szél irányában, s félig lapuló helyzetben megmerevedett ő is. Maugli irigykedve nézte őket. Igen kevés emberfiának volt olyan szaglása, mint neki, de a vadonbeliek orrának hajszálrugó-érzékenységét sohasem érte utol; a füstös faluban töltött három hónap pedig sokat rontott rajta. De azért megnedvesítette az ujját, orrához dörzsölte, s egyenesen állt, hogy a magasban járó szagot fogja el. Ez a leggyöngébb, de legtisztább szag.

- Ember! - mondta Akela, és leült.

- Buldeó! - mondta Maugli, és ő is visszatelepedett a helyére. - Nyomon követ bennünket. Ni, ott csillog a napfény a puskáján.

A napfény csak egy szemrebbenésnyi időre tört meg az ócska flinta sárgaréz veretén, de a vadonban semmi sem hasonlít ehhez a villanáshoz, csak amikor a felhők száguldanak az égen: olyankor villan meg így egy darab csillámkő, egy tócsa vagy egy sima falevél. De most felhőtlen, csendes nap volt.

- Tudtam, hogy emberek jönnek majd utánuk - diadalmaskodott Akela. - Nemhiába voltam én a Csapat vezére!

A négy kölyök nem szólt semmit, csak hasmánt lecsúszott a dombról, úgy beleolvadva színével a tüskés bozótba, mint a vakond a mezőbe.

- Hová mentek csak úgy szó nélkül?! - kiáltott utánuk Maugli.

- Pszt! Amíg a nap delelőre érne, idegurítjuk a koponyáját! - felelte Szürke Testvér.

- Vissza! Vissza - és várjatok! Embernek nem szabad embert enni! - kiáltotta Maugli.

- Hát ki volt farkas mostanáig? Ki vágott felém késsel, amiért embernek gondoltam? - szólt Akela, amikor a négy farkas bosszúsan visszatért és letelepedett.

- Nem vagyok köteles minden tettemnek okát adni! - mondta dühösen Maugli.

- No lám, ez az ember! Most az ember beszél! - morogta bajusza alatt Bagira. - Éppen így beszéltek az emberek Udipurban is, a Királyi Ketrecek körül. Mi, vadonbeliek tudjuk, hogy az ember a legbölcsebb a világon. Ha hinnénk a fülünknek, tudnánk, hogy ő a legbolondabb. - Aztán hangosan folytatta: - Ebben igaza van az emberkölyöknek. Az ember csapatosan jár vadászni. Egyet megölni, hacsak nem tudjuk, hogy a többi mit akar: rossz vadászat. No, gyerünk, tudjuk meg, mi a szándéka velünk ennek az embernek.

- Nem megyünk - morogta Szürke Testvér. - Vadássz egyedül, testvérkém. *Mi* tudjuk, hogy mit akarunk... Azt a koponyát eddig már ide is hozhattuk volna.

Maugli egyik barátjáról a másikra nézett, szeme könnyel telt meg. Előrelépett a farkasok felé, s fél térdre ereszkedve így szólt:

- Hát én nem tudom, mit akartok? Nézzetek rám!

Látszott rajtuk, hogy kényelmetlenül érzik magukat, s ha szemük elkalandozott, Maugli újra meg újra visszakényszerítette. Végül már minden szőrük szála égnek állt, minden porcikájuk reszketett - Maugli pedig csak meresztette rájuk a szemét.

- No hát - mondotta -, ki a vezér ötünk közül?

- Te vagy a vezér, testvérkém - mondta Szürke Testvér, és megnyalta Maugli lábát.

- Hát akkor kövessetek! - szólt Maugli, s a négy kölyök farkát behúzával szegődött a nyomába.

- Ez is azért van, mert az Embercsapattal élt - mondta Bagira utánuk settenkedve. - Most már valami egyéb is van a vadonban, Balú, nemcsak a Dzsungel Törvénye.

A vén medve nem szólt semmit, de annál többet gondolt.

Maugli nesztelenül vágott át a vadonon, egyenest Buldeó ösvényének, amíg csak a bozótot széthajtva meg nem pillantotta az öreget, aki puskáját vállán hordva loholt a kétnapos nyomon.

Emlékeztek, ugye, hogy amikor Maugli távozott a faluból, Sir Kán nyers bőre nehezedett a vállára, Akela és Szürke Testvér pedig mögötte ügettek - úgyhogy ez a hármás nyom igen világos volt. Most odaért Buldeó, ahová Akela, mint tudjátok, visszament, és összekeverte a nyomokat. Itt leült, köhögött, dörögött, meg-megindult erre-arra a vadonban, hogy újra

megtalálja a nyomot - s egész idő alatt kóhajtásnyira volt azoktól, akik lestek rá. Senki sem tud olyan csendes lenni, mint a farkas, ha nem akarja, hogy meghallják; és Maugli is ámbár a farkasok véleménye szerint igen esetlenül mozgott, úgy jött-ment, mint az árnyék. Úgy vették körül az öreget, mint delfinek gyűrűje a sebesen haladó gőzöst - s miközben körülvették, nyugodtan beszélgettek egymással, mert az ő beszédjük a legalsó foka alatt kezdődik annak a hanglétrának, amelyet a gyakorlatlan emberi fül meg tud hallani. (A másik végén van Mengnek, a denevérnek vékony visongása, amit igen sok ember egyáltalán nem hall. Ennél a hangnál kezdődik a madarak, denevérek és rovarok beszéde.)

- Különb ez minden zsákmánynál - mondta Szürke Testvér, miközben Buldeó hajlongott, báméskodott és lihegett. - Olyan, mint egy eltévedt vaddisznó a folyó menti vadonban. Mit beszél? - mert Buldeó dühösen motyogott magában.

Maugli tolmácsolta Buldeó szavait:

- Azt mondja, hogy egész farkashordák táncolhattak körülöttem. Azt mondja, hogy soha életében nem látott ilyen nyomot. Azt mondja, hogy fáradt.

- Majd megpihen, mielőtt megint nyomra lelne - mondta hidegen Bagira, megkerülve egy fatörzset, mintha szembekötősdit játszanának. - Hát most meg mit csinál az a sovány jószág?

- Eszik - vagy füstöt ereget a szájából. Az emberek mindig játszanak a szájukkal - mondta Maugli, s a néma cserkészek látták, amint az öreg rátölt vízpipájára, rágyújt, és pőfékel. Örültek a dohány szagának, mert ettől ezután sötét éjszaka is megismerhetik Buldeót, ha kell.

Aztán egy kis csapat szénégető jött le az ösvényen; természetesen megálltak egy-két szóra Buldeóval, aki legalábbis húszmérföldnyi vidéken híres vadász volt. Aztán mind leültek és pipáztak. Bagira meg a többiek odamentek a közelükbe, és figyeltek, miközben Buldeó mesélni kezdte Mauglinak, az ördögfiókanak történetét - elejétől végig, sok toldással és kitalálással fűszerezve. Hogy hát tulajdonképpen ő ölte meg Sir Kánt; Maugli átváltozott farkassá, és egész álló délután küzdött vele, aztán megint fiúvá változott, és megbabonázta Buldeó flintáját, úgyhogy a golyó megfordult a levegőben, amikor Mauglira célzott, s magának Buldeónak egyik bivalyát ölte meg; a falu pedig jól tudván, hogy ő a legbátrabb vadász Szioniban, elküldte, hogy ölje meg ezt az ördögfiókat. De közben a falu rátette a kezét Messzuára meg az urára, akik nyilván szülei ennek az ördögfiókanak; eltorlaszolta őket tulajdon kunyhójukban, s most megfogják kínozni mind a kettőt, hogy boszorkány és varázsló voltakát bevallják - akkor aztán megégetik őket.

- Mikor? - kérdezték a szénégetők, mert ők is nagyon szerették volna látni a ceremóniát.

Buldeó azt felelte, hogy semmi sem történik addig, amíg vissza nem tér, mert a falu azt akarja, hogy előbb ölje meg a Dzsungel fiát. Aztán majd ítékeznek Messzua és az ura fölött, s a falubeliek szétosztják maguk közt a földjeiket meg a bivalyaikat. Messzua urának van egynéhány gyönyörű szép bivalya. - Kitűnő dolog boszorkányokat elpusztítani mondta Buldeó -, márpedig olyan emberek, akik farkaskölyköket tartanak a házuknál, mi egyebek lehetnének, mint a legrosszabb fajta boszorkányok?

- De hát - vetették közbe a szénégetők - mi lesz, ha az angolok neszt veszik a dolognak? Úgy hallották, hogy sült bolond nép az angol: azt se tűri, hogy becsületes gazdaemberek békességben égethessék meg a boszorkányokat.

- Ej - mondta Buldeó -, a falu bírása azt jelenti majd, hogy Messzua meg az ura kígyómarástól pusztultak el. Ez már rendben volna, most csak a farkaskölyköt kell még megölni. Nem láttak véletlenül valami ilyenféle teremtetést?

A szénégetők óvatosan körülnéztek, s köszönték jó csillaguknak, hogy nem láttak semmi effélét; de nem kételkedtek abban, hogy ha valaki, hát olyan bátor ember, mint Buldeó, majd csak rátalál. Lemenőben volt a nap, s a szénégetőknek az a gondolatuk támadt, hogy lemennek Buldeó falujába, és megnézik a gonosz boszorkányt. Buldeó azt mondta, hogy neki ugyan kötelessége az ördögfiókat megölni, de a világért sem engedheti, hogy egy csapat fegyvertelen ember menjen át a vadonon - hiszen ha ő nincs velük, minden pillanatban előbukkanhat a farkaskísértet. Elkíséri hát őket, s ha véletlenül megjelenik előttük a boszorkány fajzatja - hát majd megmutatja, hogyan bánik el az ilyenekkel Szioni legjobb vadásza. A pap azt mondta, hogy olyan varázsszert adott neki ez ellen a teremtés ellen, hogy tökéletesen biztos a dolgában.

- Mit mond? Mit mond? Mit mond? - ismételték minden percben a farkasok; és Maugli sorban tolmácsolta Buldeó szavait, amíg csak a boszorkányhistoriához nem értek - ezt maga sem fogta fel, hát azt mondta, hogy azt a pár embert, aki olyan jó volt hozzá, csapdába ejtették.

- Hát szokott ember embert csapdába ejteni? - kérdezte Bagira.

- Azt mondja. Nem értem, mit beszél. Bolondok ezek valamennyien. Mi köze hozzám Messzuának meg az urának, hogy csapdába ejtik őket? És miért beszélnek a Piros Virágról? Ennek nyomára kell jönnöm. Akármit akarnak is tenni Messzuával, nem teszik meg addig, amíg Buldeó vissza nem tér. Így hát... - Maugli erősen gondolkozott, ujja játszadozott a nyúzókés nyelével; Buldeó meg a szénégetők pedig bátran lépdeltek tovább libasorban. - Tüstént visszamegyek az Embercsapathoz - mondta végül Maugli.

- S mi történjék ezekkel? - kérdezte Szürke Testvér, éhes pillantást vetve a szénégető barna vállára.

- Kísérd őket haza énekszóval - mondta gúnyosan mosolyogva Maugli -, nem akarom, hogy sötétség előtt a falu kapujához érjenek. Vissza tudjátok tartani őket?

Szürke Testvér megvetően mutogatta fehér fogait.

- Körbe-karikába vezethetjük őket, mint a pórásra kötött kecskét - ha jól ismerem az embert.

- Arra nincs szükség. Csak énekelj egy kicsit, hogy ne ballagjanak olyan magánosan, és nem kell a legédesebb éneket kiválasztani, Szürke Testvér. Eredj velük, Bagira, és segíts énekelni. Ha leszáll az éjszaka, találkozunk a falu előtt. - Szürke Testvér tudja, hol.

- Nem könnyű vadászat emberkölyköt szolgálni. Mikor aludjam? - mondta ásitózza Bagira, ámbár látszott a szemén, hogy tetszik neki a mulatság. - Még hogy csupasz bőrű embereknek énekeljek? No de hát próbáljuk meg.

Lehajtotta fejét, hogy jobban törjön ki belőle a hang, s hosszúra nyújtva elkiáltotta: - Jóóó vadászatoóó! - Alkonyatkor elég félelmes kezdet volt ez az éjféli kiáltás. Maugli hallotta, amint zúgott, emelkedett, halkult, s valami félelmes nyöszörgésfélében elhalt a háta mögött - s kacagott magában, amíg a vadonon keresztülrohant. Látta az egy csomóba verődött szénégetőket; a vén Buldeó flintáját, amelynek csöve ingadozott, mint a banán levele, egyszerre mind a négy világtáj felé. Aztán Szürke Testvér nekieresztette a *jalahi jalaha*-kiáltást, amit özbak-hajszoláskor szoktak hallatni, meg amikor a *nilgájt*, a nagy, kék tehenet hajtják maguk előtt. Mintha a világ végéről jött volna ez a kiáltás, közelebb, egyre közelebb, s egy hirtelen elhallgató sikolyban végződött. Aztán felelni kezdett a másik három - már maga Maugli is megesküdtött volna, hogy egy egész csapat üvölt torkaszakadtából -, aztán mind a négy rázendített a Dzsungel nagyszerű Reggeli Dalára - s el nem engedtek egyetlen cifrázatot, cirádát, trillát sem, amit minden mély torkú farkas tud a csapatban. Én csak úgy nagyjából

tudom ideírni ezt az éneket - de képzeljétek el, hogyan hangozhatik, amikor a Dzsungel délutáni csöndjét veri föl:

*Egy percre még testünk sötét
árnyékot nem vetett,
most lenge árny nyomunkba jár,
léptünk hazaiüget.
Csend, nyugalom; lomb és orom
éles karéjt vetít.
Nyugtot neked, ha tiszteled
a Vadon Törvényeit!*

*Kürt, puskapor követ nyomon:
bújjunk vackunkba csak!
Szirt, domb alatt lapuljanak
az erdei urak.
Emberi nép sok ökre lép,
igát húz, és ekét,
félelmetes hajnal repes,
lángban dereng a rét.*

*Barlangba bújj! A Nap kigyúl,
lélegzik sok fűszál.
Bambusz között, mint kis tücsök:
int és cirrenve száll.
Óvatosan és nyugtalan
lesünk mindenfelé,
s az ég alól vadréce szól:
„A nappal: emberé!”*

*A harmatot, mely áthatolt
bundánkon: nap nyeli;
az itatót, az úsztatót
posványá perzseli.
Már a sötét senkit se véd,
csuklyát ránk nem terít.
Nyugtot neked, ha tiszteled
a Vadon Törvényeit.*

De hát nem lehet emberi nyelven kifejezni, hogyan hatott ez az ének, azt az üvöltő dühöt sem, amit a négy farkas vitt bele minden egyes szóba. Hallották a fák recsegését, amint az emberek sietve felmásztak az ágak közé. Buldeó újra meg újra elmondta bűvös varázsigéit. - A farkasok aztán lefeküdtek és aludtak, mert mindent a maga rendje és módja szerint csináltak (mint mindenki, aki a maga munkájából él) - senki sem tud jól dolgozni, aki nem alszik.

Eközben Maugli egymás után hagyta maga mögött a mérföldeket, kilencet egy óra alatt; rohant, és örült, hogy ilyen mozgékony tudott maradni, holott hónapokig poshadt az emberek között. A fejében az az egy gondolat járt csak, hogy Messzuát meg az urát ki kell menteni a csapdából, akármiféle is az; mert természettől fogva idegenkedett minden csapdától. Később aztán - fogadkozott magában - bőségesen megfizeti majd adósságát a falunak.

Bealkonyodott már, amikor meglátta a jól ismert legelőket s a *dák*-fát, amelynek tövén Szürke Testvér várt rá Sir Kán megölésének reggelén. Akármennyire haragudott is az egész emberi fajzatra, valami szorongatta a mellét, fojtogatta a torkát, amikor a falusi kunyhók tetejét

megpillantotta. Észrevette, hogy mindenki szokatlanul korán tért haza a mezőről, s ahelyett hogy ki-ki hazamenne, s az estebédjével törődne, az emberek csoportba verődnek a falu fája alatt, fecsegnek, lármáznak.

- Hiába: az ember nem lehet meg anélkül, hogy csapdát ne állítson a másik embernek - gondolta magában Maugli. - Múlt éjszaka Maugli volt... de mintha sok esős évszak telt volna el az óta az éjszaka óta. Ma éjszaka Messzuán s az urán van a sor. Holnap s aztán még sok éjszakán ismét Maugli következik majd.

A fal mellett surrant el egészen Messzua kunyhójáig, s az ablakon át benézett a szobába. Ott feküdt Messzua: szája felpeckelve, keze-lába összekötve; nehezen lélegzett, nyögött; az urát cifra festésű ágyhoz kötözték. A kunyhónak az utcára nyíló ajtaja erősen be volt zárva, három-négy ember ült előtte, hátával hozzátámaszkodva.

Maugli igen jól ismerte a falusiak viselkedését és szokásait. Tudta, hogy amíg ehetnek, beszélgethetnek, pipázhatnak, addig nem csinálnak semmi egyebet, de ha egyszer jóllaktak, veszedelmessé válnak. Buldeó nemsokára megérkezik - s ha kísérete megtette kötelességét, igen érdekes történetet mondhat el. Így hát Maugli bemászott az ablakon, fölébe hajolt a férfinak meg az asszonynak, elvágta a testüket szorító köteleket, kiszedte szájukból a pecket, s körülnézett, hogy nincs-e egy kis tej a kunyhóban.

Messzua majd megőrült már kínjában és félelmében (egész délelőtt ütötték-verték, kövel hajigálták) - s Maugli éppen jókor tapasztotta szájára a kezét, hogy kiáltását elfojtsa. Az ura csak riadt és dühös volt; ült a földön, s a piszkot szedegette ki a szakállából.

- Tudtam, tudtam, hogy eljön - zokogta végül Messzua. - Most már *tudom*, hogy az én fiam! - és szívére ölelte Mauglit. Maugli idáig tökéletesen nyugodt volt, de most egész testében remegni kezdett, s ez roppantul meglepte.

- Mire valók ezek a kötelek? Miért kötözték meg? - kérdezte egy kis idő múlva.

- Hogy megöljék, amiért fiává fogadott téged - mi egyébért? - mondta mogorván a férfi. - Nézz ide! Folyik a vérem.

Messzua nem szólt egy szót sem, de Maugli az ő sebeit nézte - hallották, hogy a fogát csikorgatja, amikor meglátta a vért.

- Ki tette ezt? - kérdezte Maugli. - Megfizet érte!

- Az egész falu. Azért vádolnak boszorkánysággal, mert téged befogadtunk.

- Nem értem. Hadd mondja el Messzua.

- Tejet adtam neked, Natú, emlékszel? - szólalt meg félénken Messzua. - Mert a fiam voltál, akit elvitt a tigris, és mert nagyon szerettelek. Azt mondták: anyád vagyok, egy ördög anyja, s ezért megérdemlem a halált.

- Micsoda az az ördög? - kérdezte Maugli. - Halált, azt láttam már.

A férfi sötéten pillantott föl, de Messzua nevetett.

- Látod - szólt az urához -, tudtam - mondtam, hogy nem varázsló. - Az én fiam - az én fiam!

- Akár fiad, akár varázsló, mit érünk azzal? - felelte a férfi. - Annyi, mintha már meg is haltunk volna.

- Ott az út a Dzsungel felé - szólt Maugli az ablakra mutatva. - Kezetek-lábatok szabad. Gyertek!

- Mi nem ismerjük úgy a Dzsungelt, fiam, mint - mint te - szólalt meg Messzua. - Nem hiszem, hogy messzire eljutnánk.

- S a férfiak meg az asszonyok nyomunkban lesznek, és visszahurcolnak ide - mondta az ura.

- Hm - mondta Maugli, és nyúzókése hegyével csiklandozta a tenyerét -, senkit sem akarok bántani ebben a faluban - most még. De nem hiszem, hogy megállítanának. Egyéb gondjuk lesz nemsokára. Ó! - fölkapta fejét, s a kívülről behallatszó lármára és lábdobogásra figyelt. - No hát hazaengedték végre Buldeót?

- Azért küldték el ma reggel, hogy téged megöljön! - kiáltott fel Messzua. - Találkoztál vele?

- No igen - találkoztunk. Találkoztam. Lesz neki egy kis mesélnivalója, s amíg elmondja, mi sokat végezhetünk. De előbb meg kell tudnom, mit akarnak. Gondoljátok meg, hová mentek, s mondjátok meg nekem, ha majd visszajövök.

Kiugrott az ablakon, s megint végigfutott a falu védőfala mellett, amíg annyira nem jutott, hogy meghallgassa a fügefa körül tolongó emberek beszédét. Buldeó köhögve, morogva hevert a földön, s a többiek faggatták. Haja a vállára hullott; kezéről, lábáról lejött a bőr a fáramászástól; beszélni is alig tudott, de erősen érezte, hogy milyen nevezetes ember lett belőle. Időnként mondott valamit ördögökről, éneklő ördögökről, varázslatról - éppen csak annyit, hogy a tömeg ízelítőt kapjon abból, ami következik. Aztán vizet kért.

- Eh - mondta magában Maugli. - Locsogás-fecsegés. Az emberek édestestvérei a Benderlognak, a Majmok Népének. Most kimossa a száját vízzel; most füstöt ereget; ha mindezzel elkészül, még hátra van, hogy elmondja a történiáját. Nagyon bölcs népség az ember, azt meg kell adni. Senkit sem hagynak ott Messzua őrizetére, amíg a fülük jól nem lakott Buldeó meséivel. Én pedig - éppen úgy ellustulok, mint ők!

Megrázkódott, és visszaurrant a konyhához. Éppen az ablakhoz ért, amikor érezte, hogy egy nyelv megérinti a lábát.

- Anyám - mondotta, mert jól ismerte ezt a nyelvet -, mit csinálsz te itt?

- Hallottam a gyermekeim énekét az erdőben, s utána jöttem a legkedvesebbiknek. Kis Békám, szeretném látni azt az asszonyt, aki tejet adott neked - mondta a harmattól csurom vizes Farkas anyó.

- Megkötözték, és meg akarják ölni. Elvágtam a köteleit, s az urával átmegy a Dzsungelen.

- Elkísérem én is. Öreg vagyok, de a fogam még megvan. - Farkas anyó hátsó lábaira állt, és benézett az ablakon a sötét konyhába.

- Én adtam neked először tejet; de jól mondja Bagira: az ember végül is az emberhez szegődik.

- Lehet - mondta Maugli baljóslatú arckifejezéssel -, de ma éjjel éppenséggel nem ezen a nyomon járok. Várj itt, és vigyázz, hogy meg ne lásson az asszony!

- *Te* sohasem féltél *tőlem*, Kis Békám - mondta Farkas anyó; azzal behátrált a magas fű közé, és eltűnt úgy, ahogy csak ő tudott eltűnni.

- Most pedig - mondta vidáman Maugli, amikor ismét beugrott a konyhába - valamennyien ott ülnek Buldeó körül, s az elmond nekik mindenfélét, ami *nem* történt meg. Ha befejezte a meséjét, azt mondják, okvetlenül idejönnek a Piros - idejönnek tűzzel, s elégetnek titeket. Mi lesz akkor?

- Beszéltem az urammal - mondta Messzua. - Kanivara harminc mérföld ide, de Kanivarában angolokat találunk.

- Miféle csapat az? - kérdezte Maugli.

- Nem tudom. Fehérek: azt mondják, ők kormányozzák az egész országot, s nem engedik, hogy az emberek eléggessék, vagy tanúskodás nélkül verjék egymást. Ha odaérhetünk ma éjszaka, életben maradunk. Ha nem: meghalunk.

- Hát akkor éljetez. Ma éjszaka egy ember sem megy ki a kapukon. De hát mit csinál ő?

Messzua ura térdelve ásta fel a földet a kunyhó egyik sarkában.

- A pénzecskéjét szedi elő - mondta Messzua. - Egyebet nem vihetünk magunkkal.

-Ahá. Az a valami, ami kézről kézre jár, és sohasem melegszik meg. Hát egyebütt is van rá szükség, nemcsak itt? - kérdezte Maugli.

A férfi bosszúsan bámult rá.

- Bolond ez, nem ördög - mormogta magában. - Pénzen lovat vehetek. Így összetörve nem tudunk messzire menni, s a falu nyomunkban lesz egy óra múlva.

- Mondom, hogy *nem* lesz a nyomotokban, amíg én nem engedem; de azért a ló helyes gondolat, mert Messzua fáradt. - Messzua ura felállt, s az utolsó rúpiát a deréktakarójába kötötte. Maugli kiségtette Messzuát az ablakon. A hűvös éjjeli levegő felfrissítette az asszonyt, de a Dzsungel igen sötétnek és félelmetesnek látszott a csillagok fényében.

- Tudjátok a Kanivarába vezető nyomot? - suttogta Maugli.

A házaspár rábólintott.

- Jó. Ne feledjétek: nincs mitől félni. Sietni is fölösleges. Csak - csak - meglehet, lesz valami kis éneklés előttetek és mögöttetek a Dzsungelben.

- Azt hiszed, el mernénk tölteni a Dzsungelben egy éjszakát, ha a megégetéstől nem kellene félnünk? Jobb, ha vadállatok ölnek meg, mint ha emberek - mondta Messzua férje; de Messzua Mauglira nézett, és mosolygott.

- Mondom - folytatta Maugli, éppen úgy, mintha Balú volna, és századjára ismételné a Dzsungel valamelyik törvényét egy buta kölyök előtt -, mondom, hogy a Dzsungelben egyetlen fogat sem fennek, egyetlen mancsot sem emelnek rátok. Meg nem állít sem ember, sem állat, amíg Kanivarát meg nem pillantjátok. Őrizni fognak benneteket. Gyorsan Messzuához fordult, s így szólt:

- Ő nem hiszi, de te hiszed, ugye?

- Hiszem, fiam. Ember, kísértet, vadonbeli farkas - hiszem.

- Ő meg fog ijedni, ha a népem énekét hallja. Te tudni fogod, mi az, és megérted. Most eredj, de lassan: nincs miért sietni. A kapuk zárva vannak.

Messzua zokogva vetette magát Maugli lábához, de az gyorsan fölemelte, és összeborzongott. Aztán a nyakába borult Messzua, és minden áldó szót ráárasztott, amit csak tudott; hanem az ura sóvár szemmel nézte a földjeit, s így beszélt: - Ha elérünk Kanivarába, és meghallgatnak az angolok, olyan pört akasztok a papnak, a vén Buldeónak meg a többinek a nyakába, hogy csontig rágja a falut. Kétszeresen megfizetnek a műveletlen maradt földekért s az éhen maradt bivalyaimért. Nagy igazságot akarok!

Maugli felkacagott.

- Nem tudom, mi az az *igazság* - no de gyertek csak ide jövő esőzésekör, s nézzétek meg, mi maradt a faluból.

Elindultak a Dzsungel felé, és Farkas anyó előbukkant rejtekhelyéről.

- Menj utánuk - szólta Maugli -, s ügyelj, hogy az egész Dzsungel tudja: ezt a két embert nem szabad bántani! Szólj meg csak egy kicsit... Bagirát szeretném idehívni.

Felhangzott, elhalkult a hosszú-hosszú üvöltés, s Maugli látta, hogy Messzua ura összerezzen és megfordul - már-már vissza akar menekülni a kunyhóba.

- Menjtek csak tovább! - kiáltotta vígan Maugli. - Mondtam, hogy énekelni fognak. Ez a kiáltás elkísér benneteket Kanivaráig. Ez a Dzsungel Vendéglátása!

Messzua előrenoszogatta az urát, s a sötétség elnyelte őket meg Farkas anyót, amikor egyszerre csak fölbukkant Bagira, szinte Maugli lába előtt, reszketve gyönyörűségében az éjszakától, amely megvadítja a Dzsungel Népét.

- Szégyellem magamat a testvéreid miatt - mondta dorombolva.

- Miért? Talán nem daloltak elég édes hangon Buldeónak? - kérdezte Maugli.

- Nagyon is édes hangon! Nagyon is! Még én is megfeledkeztem miattuk a büszkeségemről, s a Letört Zárta mondom, amely megszabadított, magam is énekelve jöttem át a Dzsungelen, mintha a tavasz motoszkált volna bennem! Nem hallottál bennünket?

- Egyéb dolgom is volt. Kérdezd meg Buldeót, tetszett-e neki a dal. De hol a négy testvér? Azt akarom, hogy az Embercsapatból senki se lépjen ki a kapukon ma éjszaka.

- Mi szükség van ehhez a négy testvérré? - szólta Bagira, egyik lábáról a másikra állva, izzó szemmel hangosabban dorombolva, mint valaha. - Magam is meg tudom állítani őket, testvérekem. De lesz-e legalább zsákmány? Az ének meg a fára kapaszkodó emberek nagyon megnövelte a kedvemet. Ugyan micsoda az ember, hogy törődjünk vele - az a meztelen, barna, szőrtelen, fogatlan földtúró, földevő? Egész nap követtem - fényes délben - ragyogó napsütésben. Terelgettem, mint farkas az őzbakot. Bagira vagyok én! Bagira! Bagira! Úgy táncoltam azokkal az emberekkel, mint most az árnyékkal. Ide nézz! - A nagy párduc felugrott, ahogy a macskakölyök ugrik a feje fölött szállongó hervadt levél után -, jobbra-balra sújtott az üres levegőbe, hogy csak úgy suhogott; nesztelenül visszahullt a földre, felugrott újra meg újra; a félig doromboló, félig morgó hang úgy hangzott, mint a gőz forrongása az üstben. - Bagira vagyok én - a Dzsungelben - az éjszakában - s magamban van az erőm. Ki tudja kiállni az ütésemet? Emberkölyök, halljad: lábamnak egyetlen ütésével olyan laposra tudnám verni a fejedet, mint a döglött béka nyáron!

- Üss hát! - mondta Maugli, nem a Dzsungel, hanem a falu nyelvén - s az emberi szótól egyszerre megállt Bagira, leült, a vékonya remegett, feje éppen egy magasságban volt Maugliéval. Maugli újra rámeredt - úgy, ahogy a lázongó farkaskölykekre nézett volt -, tekintete belefűrődött a párduc berillzöld szemébe. A zöld szem mélyén lassan kialudt a vörös láng, mint egy húszmérföldnyire ellátzó világítótorony kialvó fénye; Bagira lesütötte szemét, nagy fejét lehajtotta - lejjebb, egyre lejjebb -, s reszelős piros nyelve nyalni kezdte Maugli lábát.

- Testvér - testvér - testvér! - suttogta Maugli, gyöngéd, de határozott kézzel simogatva Bagira nyakát, remegő hátát. - Nyugodj meg! Nyugodj meg! Az éjszaka a hibás, nem te.

- Ez a sok éjjeli illat - mondta bűnbánóan Bagira. - A levegő hangos szóval beszél hozzám. De hogy tudhatod ezt te?

Igen: az indiai falu körül mindenféle illattal tele a levegő, s az olyan teremtésre, aki jóformán az orrával gondolkodik, éppen olyan bolondító hatással vannak az illatok, mint az emberre a zene meg a kábítószer. Maugli még tovább becézgette egy-két percig a párducot; az pedig lefeküdt, mint a macska a tűz mellett: lábát szügye alá húzta, szemét félig lehunyta.

- Te hozzá is tartozol a Dzsungelhez meg nem is - szólalt meg végre. - Én meg csak egy fekete párduc vagyok. De szeretlek téged, testvércém.

- Soká fecsegnek ezek ott a fa alatt - mondta Maugli, eleresztve füle mellett a párduc utolsó szavait. - Sok mesét mondhatott nekik Buldeó. Most már hamarosan nekiindulnak, hogy kivonszolják az asszonyt meg az urát a csapdából, és beledobják a Piros Virágba. De széttörve találják a csapdát - hahaha!

- Hallgass ide! - szólt Bagira. - Már nem lázas a vérem. Engedd, hogy *engem* találjanak ott! Nem sokan hagyják el a házukat, ha egyszer velem találkoznak. Nem először volnék ketrecben; s alig hiszem, hogy *engem* meg tudnának kötözni.

- Hát jó, de légy okos - mondta nevetve Maugli, mert maga is olyan vakmerő kezdett már lenni, mint a párduc, amely besurrant a kunyhóba.

- Phú - dörmögte Bagira -, csupa emberbűz ez a hely, no de éppen olyan ágy van itt, amilyen Udipurban feküdtem, a Királyi Ketrecben. Hát akkor most lefekszem... (És Maugli hallotta, amint az ágy fonott kötelei megreccsennek a hatalmas állat súlya alatt.) - A Letört Zárta, amely megszabadított: azt fogják hinni, hogy nagy zsákmányt ejtettek! Gyere, ülj le mellém, testvércém; majd együtt kívánunk nekik „jó vadászatot”!

- Nem, más gondolat jár a gyomromban. Ne tudja meg az Embercsapat, mi részem volt nekem ebben a multságban. Vadássz a magad szakállára. Én nem akarom látni őket.

- Hát legyen úgy - mondta Bagira. - Ohó, jönnek is már!

A fügefafa alatt, a falu másik végén mind zajosabbra fordult a tanakodás. Vad kiáltások hallatszottak; férfiak és asszonyok rohantak az utcán, bunkósbottal, bambusszal, sarlóval, kézzel hadonászva. Buldeó meg a pap jártak elől, a tömeg a sarkukban, s azt kiáltozták mind: - Lássuk a boszorkányt! Lássuk a varázslót! Izzó pénzzel kell sütögetni őket, hogy valljanak! Fejükre kell gyújtani a kunyhót! Majd megtaníttjuk, hogyan fogadjanak be farkasördögöket! Nem, üssük előbb! Fáklyát! Több fáklyát! Buldeó, forró legyen a puskád csöve!

Az ajtó reteszével egy kis baj volt. Túlságosan is megerősítették; de a tömeg nekiveselkedett, és letépte, s a fáklyafény beáradt a szobába. Ott pedig - egész hosszában elnyúlva az ágyon, keresztbe vetett mancsait lelógatva az ágy fejénél - feketén, mint a pokol, félelmesen, mint egy gonosz lélek - Bagira hevert. Fél percig tartó, kétségbeesett csönd - a tömeg első sorai meghökölnek, és utat törnek maguknak, vissza a küszöbről -, és ebben a pillanatban Bagira fölemeli fejét, és ásít - hosszan, megfontoltan, tüntetően -, ahogy akkor ásítana, ha magával egyenlő rangú teremtetést akarna megsérteni. Rojtos ajka hátraszalad, tágra nyílik, vörös nyelve felgöndörödik; álla úgy leereszkedik, hogy mélyen belátni forró torkába, ínyéből világosan merednek ki a roppant szemfogak, amíg végre össze nem csapódnak, olyan zajjal, mint egy páncélszekrény bezáruló ajtaja.

A következő pillanatban üres volt az utca; Bagira kiugrott az ablakon, s ott állt Maugli mellett, az ordító, visító tömeg pedig egymás hegyén-hátán bukdácsolva, halálos rémületben rohant ki-ki a maga kunyhója felé.

- Ezek meg se moccannak reggelig - mondta nyugodtan Bagira. - És most mit csinálunk?

Míntha a délutáni álom csöndje ereszkedett volna a falura, de amint füleltek, meghallották, hogy nehéz hombárokat húzogatnak földes padlón az ajtók elé. Bagirának tökéletesen igaza volt: a falu nem mozdul meg napkelte előtt. Maugli csöndesen ült, gondolkozott, s az arca egyre jobban elsötétült.

- Rosszat tettem? - kérdezte végre Bagira, és hízelkedve simult a lábához.

- Nagyon is jól tettél mindent. Most őrizd őket napkeltéig. Én alszom egyet. - Maugli berohant a Dzsungelba, végignyúlt egy sziklán, mint a halott, s aludt, átaludta az egész következő napot az éj leszálltáig.

Amikor fölébredt, Bagira állt mellette: lába előtt frissen elejtett őzbak. Bagira kíváncsian figyelte, amint Maugli munkához látott nyúzókéssel, evett, ivott, s állát kezére támasztva megfordult.

- Az ember meg az asszony épségben eljutottak addig, ahonnan már látni lehetett Kanivarát - mondta Bagira. - Farkasanyád hazazüzent Csillel, a keselyűvel. Még éjfél előtt találtak egy lovat a szabadulásuk éjszakáján, és gyorsan haladtak. Jól van-e így?

- Jól van - felelte Maugli.

- A falubeli Embercsapat pedig nem mozdult, amíg magasan nem járt a nap ma reggel. Aztán evett, és gyorsan visszazaladt ki-ki a házába.

- Nem láttak meg téged véletlenül?

- Meglehet. Pirkadatkor a porban hemperegtem a kapu előtt, s lehet, hogy egy kicsit énekelgettem is magamban. No, testvérkém, itt már nincs tennivalónk. Gyere vadászni velem és Balúval. Új vadméhodvakat akar megmutatni neked, s mind azt szeretnénk, ha velünk élnél megint, úgy, mint régen. Ne nézz olyan csúnyán, hiszen még én is megijedek tőled! Az embert meg az asszonyt nem dobják be a Piros Virágba, a Dzsungelben pedig rendben van minden. Nem igaz? Felejtsük el az Embercsapatot.

- Nemsokára a varjú se károg utánuk. Hol legelész ma éjszaka Háti?

- Ahol neki tetszik. Ki tudhatja a Hallgatag szándékait? De hát miért kérdezed? Mit tud Háti, amit mi nem tudunk megtenni?

- Mondd meg neki, hogy jöjjön ide hozzám a három fiával.

- No de testvérkém... jól tudod: Hátival nem lehet ám csak úgy beszélni, hogy „gyere ide” meg „eredj oda”. Jusson eszedbe, hogy ő a Dzsungel ura - s amikor még az Embercsapat nem változtatta meg a nézésedet, ő tanítgatott a Dzsungel Mesterszavaira.

- Mindegy. Most tudok olyan Mesterszót, amelynek ő is engedelmeskedik. Mondd meg neki, hogy jöjjön el Mauglihoz, a Békához; és ha nem akarja mindjárt meghallani, mondd azt, hogy a burtpuri mezők elpusztítása dolgában.

- A burtpuri mezők elpusztítása dolgában - ismételte kétszer-háromszor Bagira, hogy el ne tévessze. - Megyek. Lehet, hogy Háti rettentően megharagszik, de én szívesen odaadnám egyhavi zsákmányomat olyan Mesterszóért, amely a Hallgatagnak parancsolni tud.

Elment; Maugli pedig dühösen döfködte a földet nyúzókéssel. Sohasem látott még embervért, amíg Messzua vérét meg nem látta - s ami neki sokkal többet jelentett: meg nem szagolta - a húsába vágó köteleken. Messzua pedig jó volt hozzá, és Maugli, amennyire egyáltalán tudott valamit szeretetről, oly mélységesen szerette Messzuát, ahogy a többi embert gyűlölte. De bármennyire utálta is őket, fecsegésüket, kegyetlenségüket, gyávaságukat - a Dzsungel minden kincséért sem szánta volna rá magát, hogy embert öljön, s újra érezze orrában azt a rettenetes vérszagot. A terve egyszerűbb volt, de sokkal alaposabb; s nevetett magában, amikor elgondolta, hogy az egészet a fűgafa tövében mesélő Buldeó szavai juttatták az eszébe.

- Csakugyan Mesterszó volt - súgta fülébe Bagira. - A folyó mentén legelésztek, s úgy engedelmeskedtek, mint holmi bivalyok. Nézd, jönnek is már!

Háti és három fia a maguk szokott módján, némán értek oda. A folyó iszapja meg sem száradt még az oldalukon, s Háti elgondolkozva rágcsálta egy fiatal banánfa zöld szárát, amit agyaraival kibillentett a földből. De hatalmas testének minden ízén látta Bagira (mert tudott ám látni, ha szeme előtt voltak a dolgok) - hogy itt most nem a Dzsungel Ura beszél egy emberkölyökkel, hanem egy megijedt teremtes olyan valakivel, aki *nincs* megijedve. Három fia egymás mellett lépdelt az apjuk nyomában.

Maugli alig emelte fel a fejét, amikor Háti „jó vadászatot” kívánt neki. Hagyta Hátit himbálózni, egyik lábáról a másikra állni, s csak nagy későre szólalt meg; amikor végre kinyitotta a száját, akkor is Bagirához beszélt, nem az elefántokhoz.

- Elmondok egy történetet, attól a vadásztól hallottam, akit ti ma meghajszoltatok - szólalt meg Maugli. - Egy öreg, bölcs elefántról szól, aki verembe esett, s a verem fenekéből kiálló hegyes karó végighasította a testét, jóformán talpától a vállá hegyéig - a hasítás fehér nyoma máig is látszik rajta. - Maugli kinyújtotta kezét, s amint Háti megfordult, a holdfényben látszott palaszínű oldalán a hosszú, fehér kéreg - mintha izzó korbáccsal vágta volna végig rajta. - Emberek jöttek oda, hogy kihúzzák a veremből - folytatta Maugli -, de az elefánt elszakította a köteleit, mert erős volt; elment, és nem is mutatkozott, amíg a sebe be nem gyógyult. Akkor aztán egy éjszaka haragosan megjelent a vadászok földjén. Igen, most jut eszembe: három fia is volt. Sok-sok Esős Évszak elmúlt már azóta - és messze történt a dolog, a burtpuri mezőkön. Mit arattak azokon a földeken a következő aratáskor, Háti?

- Én arattam le a termést a három fiammal - felelte Háti.

- És hogyan szántottak aratás után? - kérdezte Maugli.

- Ott nem szántottak - mondta Háti.

- És mi lett az emberekkel, akik a föld terméséből éltek?

- Elmentek.

- És a kunyhókkal, amikben az emberek aludtak?

- A tetejüket szétszaggattuk, a falaikat elnyelte a vadon.

- Hát aztán?

- A Dzsungel annyi jó földet vett el kelettől nyugatig, amennyit én két éjszaka tudok bejárni; északról délig annyit, amennyit én három éjszaka járok be. Őt falura szabadítottuk rá a Dzsungelre; és ezekben a falvakban meg a hozzájuk tartozó földeken, legelőkön és puha szántókon ma egyetlenegy embert sem táplál a föld. Ez volt a burtpuri mezők elpusztítása, amit én meg a fiaim vittünk véghez; s most azt kérdelem tőled, emberkölyök, hogyan jutott hozzád ennek a híre? - szólta Háti.

- Egy ember mondotta - s most látom, hogy Buldeó igazat is tud beszélni. Jól csináltad, fehér sebhelyes Háti; de másodjára még jobban csinálod majd, mert ember fog irányítani. Ismered azt a falut, ahonnan engem kivetett az Embercsapat? Lusták, esztelenek, kegyetlenek valamennyien, játszanak a szájukkal, s nem zsákmányul, de mulatságból ölik meg azt, aki gyöngébb náluk. Ha teleették magukat, tulajdon fajtájukat is készek behajtani a Piros Virágba. Szememmel láttam. Nem helyes, hogy tovább éljenek itt. Gyűlölöm őket!

- Hát öld meg - mondta Háti legifjabb fia; kitépett egy fücsomót, mellső lábain leverte gyökereiről a földet, s eldobta, közben pedig lopva tekingetett jobbra-balra kis piros szemével.

- Mit csináljak én fehér csontokkal? - felelte bosszúsan Maugli. - Farkaskölyök vagyok én, hogy koponyákkal játszodozzam a napon? Megöltem Sir Kánt, s a bundája ott rothad a Gyűlés Szikláján; de - de nem tudom, hogy hová lett Sir Kán, s a gyomrom még mindig üres. Most

olyat akarok elvenni, amit a szememmel látok, a kezemmel megérinthetek. Szabadítsd rá a Dzsungelt arra a falura, Hátí!

Bagira összerázkódott és lekuporodott. Azt meg tudta érteni, hogy ha nagy az inség, gyorsan végigrohan valaki a falu utcáján, és jobbra-balra belevág a tömegbe, vagy csellel megöli az alkonyatkor szántogató embereket; de ez a terv - hogy egy egész falut meggondolatlanul eltöröljenek ember és állat szeme előtt -, ez megrémítette. Felfogta már, miért hívatta Maugli Hátit. Csak a hosszú életű elefánt tervezhet és folytathat ilyen háborút.

- Meneküljenek, ahogy a burtpuri mezőkről menekültek az emberek - amíg nem szántja földjeiket, csak az eső, s az orsók pergése helyett csak az esőcseppek peregnek a vastag levelekről -, amíg Bagira meg én a pap házában nem ütünk tanyát, s az őzbak a templom mögött levő víztartóhoz nem jár inni! Szabadítsd rájuk a Dzsungelt, Hátí!

- De hát nekem - nekünk semmi bajunk nincs velük - s a nagy kínszenvedés vörösen látó dühe kell ahhoz, hogy leszaggassuk a födelet az alvó emberek feje fölül - mondta habozva Hátí.

- Hát ti vagytok talán az egyetlen füevők a Dzsungelben? Hajtsátok oda a népeiteket. Hadd végezzék a dolgot az őzek, a vaddisznók, a *nilgájok*. Te akár egy tenyérnyit se mutass meg a bőrből, amíg az egész mezőt le nem tarolták. Szabadítsd rájuk a Dzsungelt, Hátí!

- Gyilkolás nem lesz? Az agyaram vörös volt a burtpuri mezők elpusztításakor - és azt a szagot nem akarom érezni többé.

- Én sem. Azt sem akarom, hogy a csontjaik ott heverjenek a pusztá földön. Hadd menjenek, találjanak új tanyát. Itt nem maradhatnak. Láttam és szagoltam annak az asszonynak a véré, aki ennem adott, akit megöltek volna, ha én nem vagyok. Ezt a szagot csak a küszöbükön növő friss fű szaga fojthatja el. Itt ég a számban. Szabadítsd rájuk a Dzsungelt, Hátí!

- Ó - mondta Hátí -, így égett az én bőrömön is a karó hasította seb, amíg csak azt nem láttuk, hogyan hálnak meg a falvak a tavaszi növények sarjadása közt. Most már értek mindent. A te háborúd a miénk is lesz. Rájuk szabadítjuk a Dzsungelt!

Maugli lihegése még alig csendesedett - egész testét rázta a düh és a gyűlölet -, már üres is volt a hely, ahol az elefántok álltak. Bagira rémülten nézett rá.

- A Letört Zárta mondom, amely megszabadított - szólalt meg nagy sokára a párdac -, te volnál az a csupasz kis jószág, akiért szót emeltem a Csapat előtt, amikor még minden olyan fiatal volt? Dzsungel Ura, ha erőm elfogy, emelj szót értem - Balúért - mindnyájunkért! Kölykek vagyunk hozzád képest! Letört, földre tapodott ágak! Őzgidák, akiket elhagyott az anyjuk!

Mauglit elképesztette az a gondolat, hogy Bagira holmi kis eltévedt őzgidá; kacagott, visszafojtotta lélegzetét, zokogott, újra kacagott - végül is belevetette magát egy nagy tóba, hogy el tudjon hallgatni. Körbeúszkált, fel-felbukkant a holdsugarak közt, akárcsak a béka, amelyről nevét kapta.

Eközben Hátí és a fiai megindultak négyen négy irányba, s némán lépdeltek lefelé a völgyeken, egymérföldnyire onnét. Mentek, mendegéltek két álló napig - vagyis jó hatvanmérföldnyire - a Dzsungelen keresztül, és minden lépésüket, ormányuknak minden meglóbálását megfigyelte, szóvátette, meghányta-vetette Meng meg Csil meg a Majmok Népe meg valamennyi madár. Aztán legelészni kezdtek, s nyugodtan legelésztek vagy egy hétig. Hátí és fiai olyanok, mint Ká, az Óriáskígyó. Sohasem sietnek, amíg nem muszáj.

Ennek az időnek a vége felé valami szóbeszéd kezdett átszivárogni a vadonon - senki sem tudta, ki indította el -, hogy ebben meg ebben a völgyben jobb enni-innivalót lehet találni.

A vaddisznók - azok persze a világ végére is elmennének, csak jóllakhassanak - elsőnek mozdultak meg, csapatostul, a sziklákon keresztülrobogva; aztán jöttek az őzek azokkal az apró vadrókákkal, amelyek a nyájak elhullásából élnek; a vaskos vállú nilgájok egy vonalban haladtak az őzekkel, mögöttük meg a mocsarokból jövő vadbivalyok. Akármilyen kicsiség visszafordította volna ezeket a szétszórt, kószáló nyájakat; legelésztek, bolyongtak, ittak, és legeltek megint; de valahányszor riadalom támadt, mindig akadt, aki megnyugtassa őket. Egyszer Ikki, a Tüskédisznó, aki csodákat mesélt arról, hogy milyen pompás legelők vannak egy kicsivel odább; másszor Meng rikkantott vidáman, s végigröpült egy tisztáson, hogy megmutassa: nincs ott senki; vagy Balú ballagott el egy ingadozó sor mellett, gyökereket majszolva, s félig ijeszttel, félig esetlen taszigálással visszaterelte a helyes útra. Sokan visszafordultak, sokan elfutottak, sokan megunták a vándorlást - de nagyon sok maradt olyan, aki tovább ment előre. A következő tíz nap végén így állt a dolog: az őzek, a vaddisznók, nilgájok nyolc-tíz mérföldes sugarú körben keringtek, a Húsevők pedig a körön kívül cikáztak. A kör közepén volt a falu, a falu körül érőben volt a vetés, a vetés közt, magas rudak tetején, amolyan galambdúcfélékben ültek az emberek, hogy a madarakat és egyéb tolvajokat elriasszák. Most már nem csalogatták tovább az őzeket. A Húsevők a sarkukban voltak, s kényszerítették őket előre - befelé.

Egy sötét éjszakán Háti és három fia lelopózkodt a vadonból, és ormányával kitördelte a madárijesztők karóit; úgy zuhantak le, mint a virágzó bürök levágott szára, s a lepotyogó emberek közvetlen közelből hallották az elefántok mély öblögetését. Aztán a megriadt őzek seregének előőrsei árasztották el a falu legelőit és szántóföldjeit; és velük jött az éles csülkű turkáló vaddisznó; amit az őz meghagyott, azt a vaddisznó tette tönkre. Időnként farkasriadalom zavarta meg a nyájakat; ide-oda futkostak kétségbeesésükben, letiporva a fiatal árpát s laposra döngölve az öntözőcsatornák partjait. Hajnalhasadás előtt a kör külső oldalán egy helyütt enyhült a nyomás. A Húsevők hátrább húzódtak, és nyílt ösvényt hagytak déli irányban; ezen az ösvényen egyik öznyáj a másik után menekült el. Mások - a merészebbek - a bozótban telepedtek meg, hogy másnap éjjel fejezzék be a lakomát.

De a munkájukat voltaképpen elvégezték. Amikor a falubeliek reggel kinéztek a földjeikre: látták, hogy oda a termés. Ez pedig annyit jelentett, hogy vagy meg kell halni, vagy el kell menni innét - hiszen évről évre olyan közel voltak az éhhalálhoz, mint hozzájuk a Dzsungel. Amikor a bivalyokat legelőre küldték, az éhes állatok látták, hogy az őzek lekopasztották a legelőt; továbbmentek hát a vadonba, és elkalandoztak vad testvéreikkel. Alkonyatkor a falu három-négy póni lova bevert fejfel nyúlt el az istállóban. Ezeket az ütéseket csak Bagira mérhette rájuk, s csak Bagirának juthatott eszébe olyan szemtelenség, hogy az utolsónak élettelen testét kihurcolja az utcára.

A falubeliek nem mertek ezen az éjszakán tüzet rakni a mezőn, s így Háti és három fia nyugodtan tallózhatták, amit a többi meghagyott; ahol pedig Háti tallózik, ott nincs szükség utána senki másra. Az emberek elhatározták, hogy a félretett vetőmagból éldegélnek az esős évszak végéig, aztán cselédnek szegődnek el, amíg az elveszett évet ki nem tudják pótolni; de amikor a gabonakereskedő éppen a maga teli gabonáskosaraira gondolt, s arra, hogy milyen jó áron adhatja majd el a vetőmagot: Háti erős agyarái kiásták vályogkunyhója sarkát, és szétzúzták a tehéntrágyával kitapasztott nagy, fonott hombárt, amelyben a drága magvakat tartogatta.

Amikor ezt a veszteséget is fölfedezték, a papon volt a beszéd sora. Imádkozott az istenekhez, de választ nem kapott. Lehetséges, mondotta, hogy a falu, tudtán kívül, megsértette a Dzsungel valamelyik istenét - mert annyi bizonyos, hogy a Dzsungel fordult ellenük. Így hát elhívták a vándor *Gond* nép legközelebb fekvő törzsének vezetőjét. Apró, bölcs, erősen fekete bőrű vadászok voltak ezek a *Gondok*, a Dzsungel legmélyén éltek, őseik India legrégibb

fajtájából származtak - valamikor övük volt az ország. Jóltartották a *Gondok* vezetőjét minden-
nel, amijük volt; az pedig fél lábon állt, kezében tartva az íját; haja csimbókján két-három
mérgezett nyíl volt keresztülütve; félig ijedten, félig megvetően nézte az aggódó parasztokat és
tönkretett földjeiket. Azt akarták tudni, nem az ő istenei - a Régi Istenek - haragszanak-e
rájuk, s milyen áldozatokkal kellene megengesztelni őket. A *Gond* nem szólt semmit, csak
fölkapott egy *karela*indát, amelyen a vad, keserű tök terem, s keresztül-kasul kötözte vele a
templom kapuját a merev tekintetű, vörös bálvány orra előtt. Aztán karjával a levegőbe bökött
a Kanivarába vezető út felé; visszaindult a maga Dzsungeljébe, és figyelte a Vadon Népét,
amely lassan szivárgott át az erdőn. Tudta, hogy ha a Dzsungel megmozdul: csak fehér ember
remélheti, hogy kitéríti az útjából.

Nem volt szükség arra, hogy megkérdezzék a vélekedését. Vadtök fog nőni azon a helyen,
ahol ők az istenüket tisztelték - s minél előbb menekülnek onnét, annál jobb.

Csakhogy nehéz dolog ám egy falut a maga horgonyköteleiről leszakítani. Ottmaradtak, amíg
csak valami nyári eledelük maradt, s megpróbálták diót szedni az erdőben; de villogó szemű
árnyékok figyeltek rájuk, és álltak eléjük még fényes délben is, s ha rémülten futottak vissza a
falaik közé - azokról a fatörzsekről, amelyek mellett alig öt perccel azelőtt jöttek el, közben
valami hatalmas állat karmos mancsa hasogatta, véste le a kérget. Minél többen ültek otthon a
falujukban, annál merészebbé váltak azok a vadak, amelyek a Vengunga-parti legelőkön szök-
deltek és csaholtak. Nem győzték kifoldozni, újra tapasztani a vadon felé eső üres istállók
hátsó falait; a vaddisznó bedöntötte, a csomós gyökerű kúszóindák utána siettek, és széjjel-
terpeszkedtek az újonnan nyert területen, a durva fű pedig úgy meredezett az indák mögött,
mint a visszavonulókat üldöző manósereg lándzsái. Először a legényemberek menekültek el, s
vitték a hírt mindenfelé, hogy a falu el van átkozva. - Ki harcolhatna - mondták - a Dzsungel
ellen vagy a Dzsungel Istenei ellen, amikor még a falu kobrakígyója is otthagya a fügefafa alatt
lévő odúját? Így aztán ami kis érintkezésük volt a külső világgal, az is összezsugorodott, s a
síkságra vezető járt ösvények megritkultak, begyepesedtek. Végül már nem zavarta őket
Hátinak és három fiának éjszakai trombitálása - mert nem volt több vesztenivalójuk. A lábon
álló termés, a földben levő mag mind elpusztult. A külső földek már kezdték elveszteni régi
alakjukat - ideje volt, hogy a kanivarai angolok irtalmára bízzák magukat.

A bennszülöttek szokása szerint egyre halogatták az indulást egyik napról a másikra - végül is
ott érte őket az esős évszak kezdete. A javítatlan háztetőkön csak úgy zuhogott be a víz, a
legelőn bokáig ért. A nyári forróság után egyszerre kiszáradt minden. Akkor aztán útnak
eredtek - férfiak, asszonyok, gyermekek - a vakító, forró reggeli esőben. De természetesen
búcsúzóul visszanéztek még egyszer az otthonukra.

Amikor az utolsó, teherrel megrakott család kilépett a kapun, hulló gerendák és beomló szal-
matetők recsegését hallották a falak mögül. Látták egy pillanatra, amint egy fényes, kígyózó
fekete ormány fölemelkedik, és szétveri a korhadt tetőket. Eltűnt - aztán megint egy
reccsenés, a nyomában visítás. Háti úgy tépdeste a háztetőket, mint mi a vízililiomot, s egy
visszapattanó gerenda megdőfte. De csak ez kellett neki, hogy egész erejével nekiveselkedjék.
Az egész Dzsungelben senki sincs, aki olyan gyönyörűségét lelné a pusztításban, mint a
megdühödött vad elefánt. Hátrarúgott egy vályogfal felé; az összegörnyedt ettől a rúgástól, és
sárga sárrá olvadt szét a zuhogó esőben. Aztán tovább forgott és visított Háti, végigszáguldott
a szűk utcán, jobbra-balra nekidőlt a kunyhóknak, megrázta a rozoga ajtókat, az ereszeket
felkunkorította - három fia pedig úgy tombolt mögötte, mint egykor, a burtpuri mezők
elpusztítása idején.

- A Dzsungel el fogja nyelni ezeket a kagylóhéjakat - mondta egy nyugodt hang a pusztítás közepette. - Most a külső falat kell ledönteni - és Maugli, akinek csupasz vállán és karján lecsurgott az eső, félreugrott egy fal mellől, amely lerogyant, mint a fáradt bivaly.

- Minden meglesz a maga idején - lihegte Háti. - Ó, de Burtpurban vörös volt az agyaram! A külső falhoz, fiaim! Fejjel! Egyszerre! Most!

A négy elefánt egymás mellett feszült neki a falnak; a külső fal behorpadt, meghasadt, ledőlt - s a falubeliek a rémülettől megnémulva látták a rombolók agyaggal mocskolt, vad fejét a tátongó rés mögött. Aztán futottak hajléktalanul, étel-ital nélkül, végig a völgyön - falujuk pedig düledezve, szétcibálva, megtaposva, beleveszett mögöttük az esőbe.

Egy hónap múlva az egész hely csupa gödör és halom volt, fiatal, puha zöld növényekkel borítva; s az Esős Évszak végén zúgó Dzsungel hullámozott mindenütt, ahol fél esztendővel azelőtt még békén szántogattak az emberek.

MAUGLI ÉNEKE AZ EMBEREK ELLEN

*Indák kanyarogjanak ellenetek,
a rengeteg oltsa ki tűzhelyetek!
A ház, a tető befonódjék,
amíg a gerenda meging,
s a karéla, sötét, keserű karéla
kötözze, temesse be mind!*

*Falkám majd dőlt kapunál dalol,
csűrben denevér hintázva honol,
s őrszem lesz a mérges kígyó,
hol tűz ragyogott-lobogott,
s a karéla, sötét, keserű karéla
szaporán gyümölcsözik ott.*

*Halljátok e zajt, dideregve, vakon:
holdkelte előtt majd kérem adóm,
és pásztorotok lesz a farkas,
határaitok köve rom,
s a karéla, sötét, keserű karéla
felmagzik az ágyatokon.*

*A földeteket majd én aratom,
s nyomorogtok a hulladékmagokon,
szarvas legyen ökrötök eztán
a vetetlen pusztá felett,
a karéla, sötét, keserű karéla
hajtson lugast, ezeret.*

*Indákat küldök: erős seregek
fojtó hóhéraitok legyenek!
A fák induljanak ellenetek,
míg a holt gerenda meging,
s a karéla, sötét, keserű karéla
kötözze, temesse be mind!*

A VÖRÖS KUTYÁK

Fehér, csodálatos éjszakák - ó, vad rohanás,
bölc szimatolás, jó vadászat, biztos fogás!
ó, hajnali illat! A harmat elillan érintetlenül!
nekifutás a ködsűrűben, felijesztett vad menekül,
megfordul a zerge, kering, s mindenfelől keríti a baj -

Ó, mennyi veszély hűvös éjeken!
Egész napon át elrejt a hegyalj,
s kezdődik este a küzdelem:
Hajrá-haj!

Maugli életének legkellemesebb része azután kezdődött, hogy a falura rászabadította a Dzsungelt. Nyugodt volt a lelkiismerete, mert megfizette az adósságát; barátja volt az egész Dzsungel - sőt félt is tőle egy kicsit. Amit cselekedett, látott, hallott, egyik néptől a másikhoz járva társaival vagy egymagában - abból sok-sok történet kerekednék ki, éppen olyan hosszú, mint ez itt. Így például sohasem fogjátok meghallani, hogyan találkozott össze a mandlai veszett elefánttal; ez az elefánt huszonkét ökröt ölt meg, akik tizenegy szekér ezüstpénzt vittek a kormányzóság kincstárába, s szétszórta a porba a fényes rúpiákat; nem fogjátok megtudni, hogyan verekedett Drakalával, a krokodilussal egy hosszú éjszakán át az északi mocsarakban, s hogyan törte szét nyúzókéjét a vadállat hátpikkelyein; hogyan talált új, hosszabb kést egy ember nyakába kötve, akit egy vadkan ölt meg; hogyan nyomozta ki és ölte meg a vadkant, hogy a kés árát megszolgálja; hogyan került egyszer a nagy éhínség idején a költöző őzek közé, akiknek vágató, fölhevült csordája majdhogya halálra nem tiporta; hogyan mentette meg a Hallgatag Hátit attól, hogy ismét karós verembe essék, s hogyan esett másnap ő maga egy ravaszul megcsinált leopárdverembe; hogyan törte Hátit darabokra a feje fölött a vastag gerendákat; hogyan fejté meg a vadbivalyokat a mocsárban; és hogyan...

De hát egyszerre csak egy történetet lehet elmondani. Farkas apó, Farkas anyó meghalt; Maugli nagy sziklát gördített a barlangjuk szája elé, és elmondta fölöttük a Halotti Éneket, Balú nagyon megöregedett és elnehezedett - s még Bagira is, pedig neki acélból voltak az idegei és vasból az izmai, valamivel lassabban vetette már magát a zsákmányára, mint annak előtte. Akela szürke bundája az öregségtől fehér lett, mint a tej; bordái kilátszottak, úgy járt, mintha fából volna, s Maugli vadászott helyette. De a fiatal farkasok, a szétszóródott szioni csapat gyermekei szaporodtak-gyarapodtak, s amikor már vagy negyvenen voltak - gazdátlan, erős hangú, tiszta lábú öt éves farkasok -, Akela azt mondta nekik, hogy gyűljenek össze, tartsák meg a Törvényt, és vezetés alatt járjanak, amint az a Szabad Néphez illik.

Ebbe Maugli nem avatkozott bele, mert azt mondta, evett ő már a keserű gyümölcsből, és ismeri a fáját; hanem amikor Fáó, Fáóna fia (apja a Szürke Nyomkereső volt Akela vezérsége idején) a Dzsungel Törvénye szerint kiverekedett magának a Csapat vezérségét, s a régi kiáltások és énekek újra felhangzottak a csillagos ég alatt: az emlékek kedvéért Maugli is elment a Gyűlés Sziklájára. Ha kedve kerekedett, hogy beszéljen, a Csapat csöndben hallgatta meg, s Akela mellett ült a sziklán, Fáó fölött. Jó vadászat és édes álom napjai voltak ezek. Idegennek eszébe sem jutott, hogy betörjön Maugli népének (mert így hívták a Csapatot) dzsungel-részébe; a fiatal farkasok meghíztak, megerősödtek, és sok kölyköt hoztak el megnézni a Gyűlés Sziklájára. Maugli mindig ott volt, amikor a kölyköket megnézték; visszaemlékezett arra az éjszakára, amikor egy fekete párdac egy csupasz, barna kisgyereket hozott a csapat elé, s a szíve most is megremegett erre a kiáltásra: „Nézzétek meg, farkasok, nézzétek meg

jól!” Egyébkor messzire járt a vadonban négy testvérével, új dolgokat ízlelt, tapintott, látott és érzett.

Egy alkonyatkor könnyed lépésekkel ügetett végig a dombok láncolatán, hogy odaadja Akelának az elejtett őzbak felét, a négy testvér pedig utána ballagott, egy kicsit marakodva, egymás hegyén-hátán keresztülbukdácsolva - csak azért, mert örültek az életnek. Egyszerre csak olyan kiáltást hallott, aminő Sir Kán gonosz napjai óta nem ütötte meg a fülét. *Fiel*nek nevezik a Dzsungelben ezt a borzalmas kiáltást: a sakál szokta hallatni, ha tigris nyomában vadászik, vagy ha nagy élő zsákmányra bukkan. Ha el tudjátok képzelni a gyűlölet, diadal-maskodás, félelem és kétségbeesés keveredését valami rosszindulatfélével - akkor lehet egy kis fogalmunk arról a *fie*lről, amely felzúgott, elhalkult, aztán remegve-vakogva halt el messze, túl a Vengungán. A négy testvér egyszerre megállt, morogni kezdett, meredezett a szőre. Maugli a késéhez kapott, és megállt ő is, arcába szökkent a vér, összeráncolta szemöldökét.

- Hm... Itt semmiféle csíkos állatnak nincs joga vadászni - mondotta.

- Ez nem az Előreszaladó kiáltása - felelte Szürke Testvér. - Valami nagy zsákmány lehet. Füleljetek csak!

Újra felhangzott a kiáltás, félig zokogva, félig nevetve, mintha lágy, emberi ajka volna a sakálnak. Maugli ekkor nagyot lélegzett, és rohanni kezdett a Gyűlés Sziklája felé, útközben siető csapatbeli farkasokat érve utol. Fáo és Akela együtt voltak a sziklán; alattuk ültek a többiek. Minden idegszáluk megfeszült. Anyák és kölykeik a tanyájukra menekültek, mert ha a *fie*l felhangzik, a gyöngye teremtéseknek félre kell takarodniuk az útból.

Semmi más nem hallatszott, csak a Vengunga csörgedezése, csobogása a sötétségben, s a könnyű esti szellő zúgása a fák közt - amikor egyszerre megszólalt egy farkas a folyó túlsó partján. Nem csapatbeli farkas, mert azok mind együtt voltak a sziklán. Hangja hosszú, kétségbeesett csaholássá változott; ilyenformán hangzott: „Dól-dól-dól-dól!” Fáradt lábak lépéseit hallották a sziklákon; aztán egy görhes farkas - oldalán véres csíkok, jobb mellső lába sánta, szája habba keveredett - belódult a körbe, és lihegve hevert le Maugli lába elé.

- Jó vadászatot! Ki csapatába való vagy? - szólította meg Fáo komoly hangon.

- Jó vadászatot! Von-tolla a nevem - volt a válasz. Azt jelentette ez, hogy magános farkas, aki maga küszködik magáért, párjáért, kölykeiért valami elhagyatott tanyán, ahogy sok farkas szokta délvidéken. Von-tolla: ez a név annyi, mint Kívülálló - aki minden csapaton kívül áll. Amint a farkas ennyit elmondott, tovább lihegett, s látni lehetett, hogyan rázza meg egész testét szíve dobogása.

- Mi költözik? - kérdezte Fáo, mert az egész Dzsungel ezt szokta kérdezni, ha a *fie*l felhangzik.

- A *dól*, a dekkáni dól - a Vörös Kutya, a Gyilkos! Délről jött északra az átkozott fajzatja, azt mondván, hogy a Dekkán üres már - s közben folyvást pusztított a maga területén kívül. Utolsó újholdkor öten voltunk még a párommal és három kölykömmel. A párom tanítani akarta őket: hogyan kell vadászni a legelőkön, rejtekből rávetni magukat az őzbakra - ahogy mi szoktuk, akik nem tartozunk csapathoz. Éjfélkor még hallottam őket; teli torokból csaholtak a nyomon. De amikor a hajnal szellője megindult, mereven feküdtek a fűben - halljad, Szabad Nép, mind a négyen, utolsó újholdkor! Én vérbosszút akartam állni - és össze-találkoztam a Vörös Kutyákkal.

- Hányan voltak? - kérdezte hirtelen Maugli; a Csapat mély hangon morgott magában.

- Nem tudom. Három közülük nem ejt több zsákmányt, de végül meghajszoltak, mint az őzbakot; három lábon futottam előlük. Nézzed, Szabad Nép!

Főlemelte megnyomorodott mellsőlábát. Feketéllett a rászáradt vértől. Az oldalában kegyetlen, mély harapások, a torka tépett, sebzett.

- Egyél - mondta Akela, fölkelve a hús mellől, amit Maugli hozott neki, s a Kívülálló rávetette magát az ételre.

- Megszolgálom - mondta alázatosan, amint kissé elverte az éhségét. - Adj nekem egy kis erőt, Szabad Nép, és én is zsákmányolok majd. Újholdkor tele volt a tanyám, és most üres - s a vérbosszút még nem álltam meg egészen.

Fáó hallotta, hogyan ropogtat fogával egy combcsontot. Elismerően morgott.

- Még szükségünk lehet ezekre a fogakra - mondotta. - Voltak kölykek is a Vörös Kuttyák közt?

- Nem, nem. Csupa Vörös Vadász, csapatbeli felnőtt kuttyák - nehezek, erősek ahhoz képest, hogy a Dekkánban gyíkhúson élnek.

Von-tolla szavai annyit jelentettek, hogy a *dólok*, a dekkáni vörös vadászó kuttyák zsákmányoló útra indultak - s a Csapat tudta, hogy dóloknak még a tigris is átengedi friss zsákmányát. Egyenes irányban csapnak át a Dzsungelen, s akivel összetalálkoznak, leterítik, és darabokra szaggatják. Nem olyan nagyok, s félig sem olyan okosak, mint a farkas, de igen erősek, és igen sokan vannak. A dól például nem is kezdi csapatnak nevezni magát, amíg századmagával nincs - negyven farkas pedig már erős csapatnak számít. Vándorlásai közben Maugli eljutott a Dekkán magas fűvel benőtt síkságának szélére, s látta a félelmet nem ismerő dólokat aludni, játszadozni, vakarózni azokban a kis üregekben és cserjékben, ahol tanyázni szoktak. Lenézte és gyűlölte őket, mert másféle szaguk volt, mint a Szabad Népnek, mert nem barlangokban laktak - legfőképpen pedig mert szőr volt a lábujjaik közt, ő és barátai pedig tiszta lábúak voltak. De azt tudta - mert Hádi elmondta neki -, hogy milyen szörnyű dolog egy vadászó dólcsapat. Még Hádi is félrehúzódik előle - s amíg valamennyit meg nem ölik, vagy amíg ritkulni nem kezd a zsákmány, addig meg nem lehet állítani útjában.

Akela is tudott egyet s mást a dólokról, mert csöndesen odaszólt Mauglinak:

- Jobb Csapatban meghalni, mint vezér nélkül és egyedül. Jó vadászat ez - és az én utolsó vadászatom. De az emberi élet mértéke szerint neked még sok-sok napod és éjszakád van hátra, testvérem. Eredj északra, és fekdj le, s ha közülünk marad valaki a dólok ittjárta után: az majd hírt visz neked a harcról.

- Ó - mondta nagy-erős komolyan Maugli -, hát a mocsarak közé menjek halat fogni, faodúban hálni, vagy a Majmok Népétől kérjek segítséget, és diót ropogtassak, miközben idelelni harcol a Csapat?

- Halálos harc lesz ez - mondta Akela. - Te még sohasem találkoztál a dóllal - a Vörös Gyilkossal. Még a Csíkos bőrű is...

- Ugyan, ugyan - mondta megvetően Maugli. - Megöltem már egy csíkos bőrű majmot, s gyomrom mélyéig bizonyos vagyok, hogy Sir Kán a tulajdon párját is otthagya volna a dólok étkéül, ha a harmadik dombon túlról megszimatolja a csapatjukat. Hallgass hát ide: volt egyszer egy farkas - az apám; meg egy másik farkas - az anyám; és volt egy vén szürke farkas (nem egészen jól mondom, most fehér) -, aki apám és anyám volt egyszerre. Ezért tehát - főlemelte a hangját - azt mondom, hogy ha jön a dól, s amikor jön a dól, Maugli és a Szabad Nép egy szívvel-lélekkel vesz részt a vadászaton, s a Bikára mondom, aki megváltott - arra a Bikára, akit Bagira adott értem abban a régi időben, amelyre ti, csapatbeliek már nem emlékeztek -, mondom, s a fák meg a folyó is hallják, és kérjék számon, ha elfelejteném:

mondom, hogy ez a kés az én késem, *fog* lesz a Csapat szolgálatában - és nem hiszem, hogy kicsorbult az éle. Ím, ez a szó, amely kiszállott belőlem.

- Nem ismered te a dólt, farkasnyelvű ember - mondta Von-tolla. - Nekem nincs más kívánságom, csak az, hogy a vérbosszút megállhassam, mielőtt darabokra tépnek. Lassan mozognak, idegen földön zsákmányolva útjukban, de két nap alatt én is megerősödöm egy kissé, és visszafordulok, hogy a Vérbosszút megálljam. De neked, Szabad Nép, azt tanácsolom: menj északra, s elégedjél meg szűk táplálékkal, amíg a dól tovább nem vonult. Ez a vadászat nem hoz zsákmányt.

- Hallgassátok, mit mond a Kívülálló! - kacagott fel Maugli. - Szabad Nép, menjünk északra, ássunk ki gyíkot és patkányt a parti odúkból, nehogy valamiképpen összetalálkozzunk a Vörös Kutyaival. Csak pusztítsa a vadászterületünket, mi meg északon bujkáljunk, amíg neki kedve nem szottyán, hogy visszaadja azt, ami a miénk. Kutya az, kölyökkutya, sárga hasú, tanyátlan, s szőr van az ujjai közt. Hat-nyolc kölyket vet egyszerre, mint Csikáj, az ugrópatkány. Hát persze hogy menekülnünk kell, Szabad Nép, s megkérnünk az északi népeket, hogy a döglött szarvasmarha hulladékát engedjék át nekünk! Ismeritek ezt a mondást: „Északon férgék vannak, délen tetvek - *mi* vagyunk a Dzsungel népe!” Válasszatok, válasszatok! Jó vadászat ez! A Csapatért - az Egész Csapatért -, a tanyáért, a vacokért; az itthoni zsákmányért s az idegen vadászterületért; az öztehenet hajtó párotokért s a barlangbeli icipici kölykökért: szálljunk szembe! Szálljunk szembe! Szálljunk szembe!

A Csapat egyetlen mély, recsenő vakkantással válaszolt - úgy hangzott az éjszakában, mintha egy nagy fa dőlné ki. - Szálljunk szembe! - ezt kiáltották mind.

- Maradjatok a többiekkel - szólt Maugli négy testvéréhez. - Szükségünk lesz minden fogra. Fáó és Akela majd előkészítik az ütközetet. Én elmegyek, és megszámolom, hányan vannak azok a kutyák.

- A halálba rohansz! - kiáltotta félig fölemelkedve Von-tolla. - Mit tehet ilyen csupasz teremtés a Vörös Kutya ellen? Jusson eszedbe: még a Csíkos bőrű is...

- No, meglátszik rajtad, hogy Kívülálló vagy - kiáltotta vissza Maugli -, de hát majd akkor beszélünk, ha a dólok megdöglöttek. Jó vadászatot, mint közönségesen!

Elsietett a sötétben, izgatottan, esze nélkül, alig ügyelve, hogy hová lép - s természetesen, ennek az lett a vége, hogy egész hosszában végigesett Ká hosszú testén, aki a folyó közelében egy őzcsapáson leste a zsákmányt.

- Ksssz! - szisszent fel bosszúsan Ká. - Hát vadonba illő dolog ez, így dobogni, dobokolni, s egész éjszakai vadászatomat elrontani - amikor úgyszólván olyan gyéren jár a vad?

- Csakugyan hibás voltam - mondta feltápáskodva Maugli. - Pedig téged kerestelek, Laposfejű, de hát valahányszor találkoztunk, mindig annyival vagy hosszabb és szélesebb, mint a karom. Nincs neked párod az egész Vadonban, bölcs, öreg, erős, szépséges Ká.

- Hát ez a nyom vajon hová vezet - mi a szándékom? - kérdezte Ká megenyhült hangon. - Egy hónapja sincs még: valami kést hordozó emberkölyök köveket hajigált a fejemhez, és úgy csúfolódott velem, mint egy gonosz kis majom, amiért a szabadban találtam elaludni.

- Az ám, s a világ négy tája felé riasztottál el minden hajszolt őzet, Maugli pedig vadászott, Laposfejű uram meg süket volt, nem hallotta a füttyét, s nem tisztult el az őzek útjából - felelte nyugodtan Maugli, leülve a kígyó tarka pikkelyeire.

- Most meg ugyanaz az emberkölyök szelíd, csiklandozó szavakkal jön ugyanahhoz a Laposfejűhöz, bölcsnek, erősnek, szépségesnek mondja, és Laposfejű hisz neki, és helyet csinál annak a kőhajigáló emberkölyöknek, és - no, kényelmesen ülsz legalább? Tud-e Bagira ilyen jó pihenőhelyet adni neked?

Ká, mint rendesen, puha függőágyfélévé változott Maugli súlya alatt. Maugli kinyújtotta kezét a sötétségben, s magához húzta Ká sima, kötélszerű nyakát; a kígyó rátette fejét a fiú vállára, s az akkor mindent elmondott neki, ami az éjjel történt a Dzsungelben.

- Lehet, hogy bölcs vagyok - mondta végül Ká -, de süket bizonyosan. Különböleg meghallottam volna a *fielt*. Nem csodálom, hogy olyan nyugtalanok a Füevők. Hányan vannak a Vörös Kuttyák?

- Még nem láttam. Egyenesen hozzád jöttem. Te öregebb vagy, mint Hádi. Hanem Ká - és Maugli izgett-mozgott örömeiben -, ez aztán jó vadászat lesz. Kevesen látjuk meg a jövő újhódat.

- Minek avatkozol te ebbe? Jusson eszedbe, hogy ember vagy; ne feledd, hogy melyik Csapat vetett ki magából. Törődjenek a kuttyákkal a farkasok. *Te* ember vagy.

- Tavalyi dió - idei fekete föld; ami elmúlt, elmúlt. Igaz, hogy ember vagyok, de a gyomromban úgy rémlik, hogy ma éjszaka farkasnak mondtam magamat. Tanúságul hívtam a Folyót s a Fákat. A Szabad Néphez tartozom, Ká, amíg a dólok el nem vonultak.

- Szabad Nép! - szisszent fel Ká. - Szabad tolvajok! És te halálos veszedelembe rohansz halott farkasok emlékéért? Ez nem jó vadászat.

- Szavamat adtam. Hallották a Fák, hallotta a Folyó. Amíg a dólok el nem vonultak, szavamat vissza nem vehetem.

- Hssz! Az már egészen más. Azt gondoltam, magammal viszek az északi mocsarakhoz - de az adott szó - még egy csupasz, szörtelen kis emberkölyök szava is - adott szó marad. Hát én, Ká, azt mondom...

- Gondold meg jól, Laposfejű, mielőtt magad is halálos veszedelembe rohannál. Nekem nem kell a szavad, mert úgyis tudom...

- No jó - mondta Ká. - Nem adom szavamat; de milyen gondolatot forgatsz a gyomrodban: mit akarsz tenni, ha itt lesznek a Vörös Kuttyák?

- Át kell úszniuk a Vengungán. Azt gondoltam, hogy a gázlóknál szembeszállok velük, késemet forgatva, hátam mögött a Csapattal; döfködve, szurkálva lefelé tereljük őket a folyó mentén, vagy lehűtjük a torkukat.

- A dól nem engedi terelni magát, a torka pedig forró - mondta Ká. - Ez után a vadászat után nem marad se emberkölyök, se farkaskölyök, csak lerágott csont.

- Ej, ej, ej... ha meghalunk, meghalunk. Nagyon jó vadászat lesz. De az én gyomrom még fiatal; nem sok Esős Évszakot láttam. Se bölcs nem vagyok, se erős. Nincs jobb terved, Ká?

- Én száz és még egyszer száz Esős Évszakot láttam. Hádi még el sem vetette tej-agyarait, amikor az én nyomom már nagy volt a porban. Az Óstojásra mondom, sok fánál öregebb vagyok én, és mindent láttam, ami a Dzsungelben történt.

- De *ez* új vadászat - mondta Maugli. - Soha még dól nem keresztezte a mi csapásainkat.

- Ami van, az volt is. Ami lesz, az nem más, mint egy visszatérő, elfelejtett esztendő. Maradj csöndben, amíg végigszámolom az éveimet.

Egy jó óra hosszat heverészett Maugli a kígyó gyűrűi közt. Ezalatt Ká, fejét mozdulatlanul a földre fektetve, végiggondolta mindazt, amit látott és tudott, amióta a tojásból kikerült. Mintha szemében kialudt volna a fény, s csak két darab tompa opál lett volna. Egyszer-egyszer apró, merev mozdulatokat tett a fejével jobbra-balra, mintha vadászna álmában. Maugli nyugodtan szundikált, mert tudta, hogy nincs jobb a világon, mint aludni vadászat előtt, s megszokta, hogy elaludják a nap s az éj akármelyik órájában.

Aztán érezte, hogy Ká háta nagyobbra, szélesebbre nő alatta, amint az óriáskígyó felfújta magát, s olyat szisszent, mint az acélhüvelyből kihúzott kard.

- Láttam valamennyi halott évszakot - szólalt meg végül Ká -, a nagy fákat és vén elefántokat meg a sziklákat, amelyek csupaszak és hegyesek voltak a moha növekedése előtt. Élsz-e még, emberkölyök?

- Csak most ment le a hold - mondta Maugli. - Nem értem...

- Hssz! Már ismét Ká vagyok. Tudtam, hogy csak kis idő telt el. Most pedig lemegyünk a folyóhoz, és megmutatom neked, mit kell tenni a Vörös Kutya ellen.

Egyenesen, mint a nyíl, a Vengunga főága felé fordult, s kevéssel a Béke Szikláját rejtő mélység fölött csobbant a vízbe. Maugli utána.

- Nem, ne ússzál! Sietek. Hátamra, testvércém!

Maugli bal karjával átfogta Ká nyakát, jobb kezét erősen a testéhez szorította, lábát kifesztette. Aztán Ká szelni kezdte a víz árját, úgy, ahogy csak ő tudta, s a pettyes víz fodra ott tajtékzott Maugli nyaka körül, lábát erre-arra ringatta az örvény, amely a kígyó csapkodó teste alatt kavargott. Egy-két mérföldnyire a Béke Sziklája fölött a Vengunga összeszűkül, nyolcvan-száz láb magas márványsziklák között, s vize úgy rohan, mint a malomárokban, mindenféle rúd kövek közt és fölött. De Mauglinak nem fájt a feje a víz miatt; nemigen akadt olyan víz a világon, amely őt megijesztette volna. Nézegette a szoros két oldalát, és aggodalmasan szimatolt, mert volt valami keserű-édes illat a levegőben, olyasféle, mint egy nagy darázs-fészék illata forró nyári napon. Ösztönszerűen mélyebbre merült a vízbe, csak időnként emelte föl a fejét, hogy lélegzetet vegyen. Ká horgonyt vetett, kétszeresen rácsavarta farkát egy elsüllyedt sziklára, Mauglit is körülgyűrűzte, s így tartotta meg a vadul rohanó vízben.

- Ez a Halál Helye - mondta a fiú. - Minek jövünk ide?

- Alszanak - mondta Ká. - Hát nem szalad meg a Csíkosbőrű elől. De Hát és a Csíkosbőrű egyképpen megszalad a Vörös Kutya elől - és azt mondják, a Vörös Kutya senki elől nem szalad meg. De hát ki elől szalad meg a Sziklák Pici Népe? Mondd meg nekem, Dzsungel Ura - *ki* az ura a Dzsungelnek?

- Ezek - suttogta Maugli. - Ez a Halál Helye. Gyerünk innét!

- Nem: nézd meg jól, mert most alszanak. Éppen olyan ez a hely, mint amikor a karodnál is kurtább voltam.

A Vengunga-szoros hasadozott, viharverte szikláit a Dzsungel kezdete óta a Sziklák Pici Népe lakta - India szorgalmas, dühös, fekete vadméhei; és Maugli jól tudta, hogy minden nyom, minden csapás félrekanyarodik félmérföldnyivel a szoros előtt. Évszázadok óta lakott ezen a helyen a Pici Nép, rajzolt hasadékról hasadékra, továbbrajzolt ismét, odaszáradt mézzel festette be a fehér márványt, s mélyre nyúló, nagy lépeket készített a belső barlangok sötétjében, ahol sem ember, sem állat, sem tűz, sem víz nem érhetett hozzájuk soha. A szoros mindkét oldala mintha csillogó fekete bársonyfüggönnyel lett volna teleaggatva, s Maugli megborzadt, amint megpillantotta - mert ez a függöny nem volt más, mint millió meg millió összekapasz-

kodott, alvó méh. Azonkívül is mindenféle kolonc, füzér, odvas fatörzshöz hasonló dolog volt a sziklafalakra erősítve: elmúlt esztendőkből való lépek vagy új méhvarosok, amik a széltől védett szoros árnyékában épültek, s nagy tömeg szivacsos, rothadt törmelék, ami a tetőről legurult, és fennakadt a sziklafalba kapaszkodó fák és kúszónövények között. Maugli fülelés közben nemegyszer hallotta, amint egy mézzel megrakott lép suhogva, csusszanva felborult vagy leesett valahol a sötét folyosókban; hallotta a szárnyak bosszús zúgását, a kárba vesztett méz csökönös csöp-csöp-csöpögését, amíg végre valami párkányon kiért a szabad levegőre, és lustán folydogált lefelé az ágakon. Volt egy pici kis part a folyó egyik oldalán, alig öt láb széles; ezen magasra felhalmozódott számtalan év hulladéka. Volt ott halott dolgozó méh, here, söpredék, régi lép, mézet keresve betévedő, rabló pillék szárnya - mindez a legfinomabb fekete por sima oszlopaiban felhalmozva. Ennek a halomnak éles szaga is elriaszthatott minden szárnyatlan teremtest, ha tudta, hogy mi az a Pici Nép.

Ká ismét fölfelé haladt a folyón, amíg a szoros elején egy homokzátonyhoz nem ért.

- Itt az idei zsákmány - mondotta. - Nézd!

A zátonyon hevert egy pár fiatal öz meg egy bivaly csontváza. Maugli láthatta, hogy sem farkas, sem sakál nem nyúlt a csontokhoz; a maguk természetes módján feküdtek.

- Ezek átléptek a vonalon, nem tudták a Törvényt - mormogta Maugli -, s a Pici Nép megölte őket. Gyerünk innét, mielőtt fölébrednek.

- Hajnalig nem ébrednek föl - mondta Ká. - És most elbeszélék neked valamit. Egy délvidéki, úzott őzbak sok-sok esős évszakkal ezelőtt idejött délről. Nem ismerte a Dzsungelt, és farkascapat járt a nyomában. A félelem elvakította, leugrott a magasból, s a Csapat rohant utána fölhevülve, elvakulva. Magasan járt a nap, a Pici Népből sokan voltak künn, és igen haragosak voltak. Sokan ugrottak a Csapatból a Vengungába, de ezek meghaltak, még mielőtt a vízbe értek volna. Akik nem ugrottak le, fönt haltak meg a sziklák között. De az őzbak életben maradt.

- Hogyan?

- Mert elsőnek jött; futott, hogy az életét megmentse, leugrott, mielőtt a Pici Nép észre vette volna, s már a vízben volt, mire összegyültek, hogy gyilkoljanak. Az utána rohanó Csapat tökéletesen elpusztult a Pici Nép támadásától.

- És a bak megélt? - ismételte lassan Maugli.

- Legalábbis nem *akkor* halt meg, ámbár senki sem várta a leugrását, hogy erős testével fenntartsa a vízen, mint ahogy egy bizonyos vén, kövér, süket, sárga Laposfejű megtenné egy emberkölyök kedvéért - igenis, még ha az egész Dekkán valamennyi Vörös Kuttyája volna is a nyomában. No, mit forgatsz a gyomrodban?

Ká feje közel volt Maugli füléhez. A fiú csak kis idő múltán válaszolt.

- Olyan ez, mintha a Halál bajuszát cibálná meg az ember - hanem azért, Ká, te igazán a legbölcsebb teremtés vagy az egész Dzsungelben.

- Sokan mondták már ezt. Hát, szóval, ha a Vörös Kuttyák üldözőbe vesznek...

- Bizonyos, hogy üldözőbe vesznek. Hohó! Sok kis túske van a nyelvem alatt, amivel a bőrüket megszurkálhatom.

- Ha nekihevülve, elvakulva utánad erednek, s csak a válladat nézik: azok, akik odafönt meg nem hálnak, vagy itt érnek a vízbe vagy lejjebb - mert a Pici Nép fölbolydul, és elborítja őket. No mármost, a Vengunga éhes víz, s nekik nem lesz barátjuk, aki fenntartsa őket; aki élve marad, lesodródik a Szioni-tanyák gázlójáig - ott aztán nyakon csípheti a csapatod.

- Hé, hahó! Ennél jobb már csak az lehetne, ha eső esnék a száraz évszakban. Most már csak az a kis futás és ugrás van hátra. Megmutatom magamat a dólóknak, hogy jó közletről üldözzenek.

- Láttad a sziklákát a fejed fölött? A szárazföld felől?

- Bizony nem. Arról megfeledkeztem.

- Eredj, és nézd meg! Korhadt talaj, tele hasadékkal, lyukkal. Ha csak egyszer nem vigyázol, hogy hová teszed azt az esetlen lábadat: vége a vadászatnak. Itt hagylak most, és - egyedül a te kedvedért - üzenetet viszek a Csapatnak, hogy tudja, hol várjon a dólókra. Ami engem illet, én semmiféle farkasnak nem vagyok bőrrokona.

Ha Kának nem tetszett valami ismeretség, kellemetlenebb tudott lenni, mint akárki a Dzsungel Népe közül - talán az egy Bagirát kivéve. - Leúszott a folyón, s a sziklával szemközt rátalált Fáóra meg Akelára, akik az éjjeli neszekre füleltek.

- Hssz! Kuttyák! - mondta jókedvűen. - A dólók a folyón fognak leúszni. Ha nem féltek, megölhetitek őket a gázlóknál.

- Mikor jönnek? - kérdezte Fáó. - És hol az én emberkölykem? - tette hozzá Akela.

- Jönnek, amikor jönnek - mondta Ká. - Várjatok, majd meglátjátok. Ami a *te* emberkölykedet illeti, akinek szavát vetted, s ezzel a halálba küldted, a *te* emberkölyked *velem* van - s ha még nem halt meg, arról nem te tehetsz, te fehér kutya! Várj itt a dólókra, s örülj, hogy az emberkölyök meg én a te pártodon harcolunk.

Ká ismét felúszott a folyón, s lehorgonyozta magát a szoros közepén, fölnevezve a sziklapárkány vonalára. Egyszerre meglátta Maugli fejét, amint a csillagok felé kiemelkedett a szikla mögöl - aztán zizzenés hallatszott a levegőben, majd a lábbal lefelé vízbe zuhanó test éles, tiszta csobbanása -, s egy perc múlva a fiú ismét Ká testének gyűrűjében pihent.

- Nem éjszakára való ugróhely ez - mondta nyugodtan Maugli. - Ugrottam én kétekkorát is mulatságból, de ez rossz hely odafönt - alacsony bokrok, mély hasadékok, mind tele Pici Néppel. Három hasadék mellett nagy köveket raktam egymásra. Ezeket majd futás közben letaszítom, s a Pici Nép dühösen ébred föl a hátam mögött.

- Ez emberi beszéd és emberi ravaszság - mondta Ká. - Bölcs vagy, de a Pici Nép mindig haragos.

- Nem: alkonyatkor távol és közel minden szárny megpihen egy időre. Alkonyatkor fogok játszani a dólókkal, mert azok legjobban szeretnek napvilágnál vadászni. Most Von-tolla vérnyomait követik.

- Csil nem hagyja ott a döglött ökröt, s a dól sem a vérnyomot - mondta Ká.

- Hát én majd új vérnyomot adok neki a tulajdon véreből, ha lehet, s piszokkal etetem meg. Itt maradsz-e, Ká, amíg visszajövök az én Vörös Kuttyáimmal?

- Igen, de mi lesz, ha megölnék téged a Vadonban, vagy ha a Pici Nép megöl, mielőtt le tudnál ugrani a folyóba?

- Ha itt lesz a holnap, majd gondoskodunk a holnapi zsákmányról - idézte Maugli a dzsungelbeliek mondását, s hozzátette: - Ráérsz halotti dalt énekelni, ha már meghaltam. Jó vadászatot, Ká!

Eleresztette az óriáskígyó nyakát, s leúszott a szoroson, mint a fatörzs a megáradt folyón, a túlsó part felé igyekezve, ahol álló vizet talált, s hangosan felkacagott boldogságában. Semmit sem szeretett úgy Maugli, mint a „Halál bajuszát megcibálni” - ahogy ő mondotta -, s

megmutatni a Dzsungelnek, hogy ő a legfőbb ura. Balú segítségével gyakran fosztott ki méhfészkeket magános fákon, s tudta, hogy a Pici Nép irtózik a vadfokhagyma szagától. Szedett hát belőle egy kis csomót, összekötötte háncskötéssel, aztán megindult a Von-tolla vére nyomán; a nyom déli irányban haladt a tanyáktól vagy ötmérföldnyire. Közben félrehajtott fejével nézegette a fákat, és nevetett magában.

- Béka-Maugli voltam - mondta magában -, Farkas-Mauglinak neveztem magamat. Most előbb Majom-Maugli leszek, aztán Ózbak-Maugli. A végén pedig: Ember-Maugli. Hahó! - és végigcsúsztatta hüvelykujját a kése tizennyolc hüvelyknyi élén.

Von-tolla nyoma, amelyen véges-végig érzett a sötét vérfoltok szaga, vastag, sűrű fákból álló erdőben futott. Az erdő északkelet felé terjedt, s fokozatosan ritkult, amíg kétférföldnyire a Méhek Sziklájától véget nem ért. Az utolsó fától a Méhek Sziklájának alacsony bozótjáig nyílt térség volt, ahol egy farkas aligha találhatott rejtekhelyet. Maugli végigloholta a fák között, mérte a távolságokat egyik ágtól a másikig; itt-ott fel is mászott egy fára, s próbából átugrott egyikről a másikra, amíg a nyílt térségre nem jutott. Ezt gondosan vizsgálta vagy egy óra hosszat. Aztán megfordult, tovább haladt Von-tolla nyomán ott, ahol elhagyta, megtelepedett egy fának kiugró ágán, vagy nyolc láb magasan, s csöndesen üldögélt, kését fenve a talpán, és magában dudorászva.

Kevéssel dél előtt, amikor már igen melegen sütött a nap, meghallotta a dólcsapat lépéseinek nesztét, s megérezte utálatos szagukat, amint könyörtelenül ügetnek Von-tolla nyomán. Felülről nézve a Vörös Kutya feleakkorának sem látszik, mint a farkas, de Maugli tudta, milyen erős a lába meg az állkapcsa. Megfigyelte a nyomot szimatoló vezér rikító pejszínű fejét, s odakiáltotta neki: - Jó vadászatot!

A vadállat felnézett, társai megálltak a háta mögött - egész sereg vörös kutya. Farkuk lelóg, válluk izmos, combjuk gyöngye, szájuk véres. A dól rendszerint igen csöndes nép, s tulajdon dzsungelében sem udvariaskodik. Jó kétszázan csődülhettek össze Maugli alatt, de ő látta, hogy a vezetőik éhesen szimatolják Von-tolla nyomát, s tovább akarják ragadni magukkal a Csapatot. Ez így nem lesz jó, mert még fényes nappal találnak a Tanyákhoz érni - Maugli pedig sötétedésig a fa alatt akarta őket tartani.

- Kinek az engedelmével jöttök ide? - kérdezte Maugli.

- Minden vadon a mi vadonunk - volt a válasz, s az a dól, aki felelt, megmutatta fehér fogait. Maugli mosolyogva pillantott le, és tökéletesen utánozta a Csikájnak, a Dekkán ugrópatkányának cincogását - értésére adván ezzel a Vörös Kutyaéknak, hogy nem becsüli őket többre, mint Csikájt. A Csapat szorosan körülfogta a fa törzsét, s a vezér vad ugatással fán ülő majomnak nevezte Mauglit. Válaszképpen Maugli lenyújtotta egyik csupasz lábszárát, és éppen a vezér feje fölött facsargatta szőrtelen ujjait. Ez aztán bőségesen elég volt, hogy örült dühre gerjessze az egész Csapatot. Akinek szőr van a lábujjai közt, nem szereti, ha emlékeztetik erre. Maugli elkapta a lábát, amikor a vezér felugrott a levegőbe, és mézédés hangon lekiáltotta neki: - Kutya, Vörös Kutya! Eredj vissza a Dekkánba, és egyél gyíkot! Eredj a testvéredhez, Csikájhoz - kutya, kutya, vörös kutya! Valamennyi lábujjad közt szőr van! - azzal újra széttárta a lábujjait.

- Gyere le, amíg ki nem éheztetünk, te szőrtelen majom! - ordította a Csapat. Éppen ez kellett Mauglinak. Végignyúlt az ágon, arcát a fa kérgére fektetve; jobb karja szabadon maradt. Alaposan megmondta a Csapatnak, hogy mit gondol és mit tud róluk, viselkedésükről, szokásaikról, párjukról és kölykeikről. Nincs a világon olyan méreggel itatott csípős nyelv, mint a vadonbelié, ha haragjukat és megvetésüket akarják kifejezni. Ha egy kicsit gondolkodtok a dolgon, beláthatjátok, hogy ennek így is kell lenni. Ahogy Kának mondotta Maugli: sok kis tüske volt a nyelve alatt, s lassan, megfontoltan hajszolta a dólokat hallgatásból morgásba,

morgásból ordításba, ordításból rekedt, őrző üvöltésbe. Próbáltak visszavágni csípős szavaira, de hát akárcsak egy kölyök akart volna a dühöngő Kának megfelelni; s Maugli jobb keze egész idő alatt tetterre készen hajlott be az oldala mellett, lába pedig belekapaszkodott az ágba. A nagy, pejszínű vezér sokszor ugrott föl a levegőbe, de Maugli nem mert egy elhibázott dőfést megkockáztatni. Az állat természetes erejét végül úgy megnövelte a düh, hogy hét-nyolc lábnyi magasra ugrott föl. Akkor aztán előreszökkent Maugli keze, akárcsak egy fán ülő kígyó feje; megragadta a nyaka tövével: az ág megrázkódott, amikor ez a súly húzni kezdte, s majdhogy le nem rántotta Mauglit a földre. De Maugli szorítása nem enyhült, s lassan-lassan fölhúzta az ágra az állatot, amely úgy lógott, mint egy vízbe fült sakál. Bal kezével a kése után nyúlt, és levágta vörös, lompos farkát, aztán ismét ledobta a dőlt a földre. Csak ez kellett neki. A Csapat most már nem megy tovább Von-tolla nyomán, amíg meg nem ölte Mauglit vagy Maugli őket. Láta, hogy körben letelepszene, vékonyuk reszketése azt jelentette, hogy ott is maradnak. Felmászott hát egy magasabb ágra, kényelmesen megvetette a hátát, és elaludt.

Három-négy óra múlva fölébredt, és megszámolta a Csapatot. Ott volt valamennyi, csöndesen, rekedten, kiszáradt torokkal, acélvillogású szemmel. A nap hanyatlóban volt. Félóra múlva a Sziklák Pici Népe abbahagyja a munkát - s amint tudjátok, a Vörös Kutya nem tud jól verekedni a félhomályban.

- Nem volt szükségem ilyen hűséges őrizőkre - mondta udvariasan felállva egy ágon -, de ezt nem fogom elfelejteni. Igazi vörös kutyák vagytok, de véleményem szerint sokan vagytok ebből a fajtából. Ezért nem adom vissza a farkát annak a nagy gyikevőnek. Talán nem tetszik, Vörös Kutya?

- Magam tépem ki a gyomrod! - üvöltötte a vezér a fa tövét kaparva.

- No, csak gondold meg a dolgot, ó, bölcs dekkáni patkány. Sok-sok farkatlan kis vörös kutya jó ezután a világra, sebzett vörös farkcsontokkal, ami viszketni fog, ha forró lesz a homok. Eredj haza, Vörös Kutya, és sírd el otthon, hogy egy majom tette ezt veled. Nem akarsz menni? No jó, hát gyere velem, majd megtanítalak én bölcsességre!

Majom módra átlendült a legközelebbi fára, aztán a másikra, onnan ismét a másikra, s a Csapat, éhes fejét emelgetve, utána. Néha-néha úgy tett, mintha leesnék, s a Csapat egymás hegyén-hátán rohant, hogy ott legyen a koncolásnál. Különös látvány volt - a fiú, aki az alkonyi világításban csillogó kését a magas ágak közt ugrált, s a néma Csapat, amely odalenn tülekedve követte, és vörös szőre csak úgy lángolt. Amikor Maugli az utolsó fához ért, elővette a vadfokhagymát, egész testét gondosan bedörzsölte vele, s a dőlök odalént megvetően üvöltöttek. - Farkasnyelvű majom, azt hiszed, eltünteted ezzel a nyomodat? - mondták. - Utánad megyünk halálig!

- Fogd a farkadat - mondta Maugli, s hátradobta a farkat arra, amerről jött. A Csapat ösztönszerűen utánavetette magát. - Most aztán gyertek utánam - halálig!

Lecsusszant a fáról, s meztelen lábával széleseben indult el a Méhek Sziklája felé, mielőtt még a dőlök észrevették volna, hogy mi a szándéka.

Mély hangon fölüvöltöttek, s nekiindultak azzal a lassú, nehézkes ügetéssel, amely a végén mindig legyőzi azt, aki rohanva menekül előlük. Maugli tudta, hogy csapattempójuk sokkal lassúbb, mint a farkasoké; különben sohasem merte volna megkockáztatni, hogy két mérföldet vágta a szemük láttára. A vörös kutyák bizonyosra vették, hogy a fiú végül is a karmaik közé kerül, ő pedig bizonyos volt abban, hogy úgy játszhatik velük, ahogy akar. Csak arra kellett ügyelnie, hogy elég fölhevülten üldözzék, nehogy időnek előtte visszaforduljanak. Ügyesen, egyenletesen, rugalmasan futott; a farkatlan vezér alig ötméternyire járt a nyomában; a Csapat vagy negyedmérföldnyi területen szóródott szét, őrző, elvakultan a mé-

szárlás dühös vágyától. Maugli fülével ítélte meg a távolságot, és állandóan megtartotta; utolsó erőfeszítését arra tartogatta, hogy a Méhek Szikláján gyorsan száguldjon át.

A Pici Nép nyugalomra tért, mihelyt alkonyodni kezdett, mert nem a későn nyíló virágok évszaka volt; de amint Maugli első lépéseitől döngeni kezdett az üreges talaj: olyan hangot hallott, mintha az egész föld zümmögne. Most aztán úgy rohant, ahogy még soha életében, egymás után rúgott föl egy-két-három kőrakást, bele a sötét, édes illatú hasadékokba; olyan zúgást hallott, mint ahogy a tenger zúgása hallatszik egy pincebarlangban; szeme sarkából látta, hogy háta mögött elsötétül a levegő; látta messze maga alatt a Vengunga folyását s a vízben egy lapos, gyémánt alakú fejet; teljes erejéből előreugrott, a farkatlan vörös kutya a válla felé kaffantott a levegőben - aztán Maugli talpa megérintette a biztonságot adó folyót. Bent volt a vízben, elakadó lélegzettel, de diadalmasan. Egyetlen csípés nem érte a testét, mert a fokhagyma szaga megállította a Pici Népet arra a néhány pillanatra, amíg közöttük volt. Amint a víz alól felbukkant, Ká gyűrűi körülfojták. A szikla párkányáról egymás után ugrottak le valami koloncok - úgy látszott, mintha összekapaszkodott méhek zuhannának le, egyenesen, mint a mérőón; de mielőtt a kolonc a vizet érte volna, a méhek fölrepültek, s egy dól teste táncolt csak lefelé a folyón. Odafentről dühös, kurta vakkantásokat lehetett hallani, s ezeket mintha a parton megtörő hullámok zúgása fojtotta volna el - a Pici Nép szárnyainak zaja. Sok dól beesett a hasadékokba, amelyek föld alatti barlangokkal voltak összeköttetésben - ott fulladozott, küszködött, kaffogott a felabajgatott lépek között; s végül még holtan is fölemelték az alatta hullámzó méhtömegek, és kilökték valami lyukon át a folyó felé, hogy leguruljon a fekete hulladékhalmokra. Voltak dólok, amelyek rövidet ugrottak, fennakadtak a sziklák közt növény fák; ezeket teljesen elborították a méhek; de a legnagyobb részük, őrzöngve a csipésektől, a folyóba vetette magát, a Vengunga pedig - ahogy Ká mondotta - éhes víz.

Ká erősen tartotta Mauglit, amíg a fiú lélegzethez nem jutott.

- Itt nem maradhatunk - mondta. - A Pici Nép csakugyan fölébredt. Gyere!

Maugli lassan úszva s gyakran a víz alá bukva, lefelé haladt a folyón; kését a kezében tartotta.

- Lassan-lassan - mondta Ká. - Egy fog nem ölhet meg száz ellenséget, hacsak nem kobrafog - és sok dól gyorsan a vízbe ugrott, amikor látta, hogy a Pici Nép fölébred.

- Annál több dolga lesz hát a késemnek. Tyhú, hogy jön utánunk a Pici Nép! - Maugli újra a víz alá bukott. A víz színét ellepték a vadméhek haragosan zúgva és megcsípve mindenkit, akit találtak.

- A hallgatás még sohasem ártott meg senkinek - mondta Ká (az ő pikkelyein fullánk nem hatolt át) -, s az egész hosszú éjszaka előtted áll még, hogy vadászhas. Hallgasd csak, hogy üvöltenek!

A csapatnak majdnem fele észrevette, hogy milyen csapdába kerültek a társaik, s hirtelen oldalt kanyarodva ott ugrált a vízbe, ahol a szoros sziklái már egyszerű meredek parttá alacsonyodtak. Dühös kiáltásaik s a „fán ülő majomra” szórt fenyegetéseik, aki így megcsúfolta őket, összekeveredtek azoknak vakkantásaival és morgásával, akiket a Pici Nép megbüntetett. A parton maradni annyit jelentett, mint elpusztulni - ezt minden dól tudta. Csapatjuk lefelé úszott a folyón, a Béke Sziklájának mély örvényei felé, de a haragos Pici Nép még ott is üldözte, és visszakényszerítette a vízbe. Maugli hallotta a farkatlan vezér hangját, amint ráparancsolt a népére, hogy tartson ki, és gyilkoljon le minden szioni farkast. De Maugli nem vesztegette idejét hallgatózásra.

- A sötétben gyilkolnak mögöttünk! - kaffant föl egy Vörös Kutya. - Itt vérrel van festve a víz!

Maugli lebukva úszott, mint a vidra, a víz alatt megdöfött egy küszködő kutyát, mielőtt még a száját is kinyithatta volna, s a vízen sötét hullámok gyűrűztek, amikor a test féloldalt fordulva felbukkant. A dólok meg akartak fordulni, de az ár nem engedte, a Pici Nép szurkálta fejüket, fülüket - s közben hallhatták a szioni csapat kihívó kiáltását, amely egyre hangosabban és mélyebben zúgott a sűrűsödő homályban. Maugli újra lebukott, s megint elmerült, és megint holtan bukkant föl egy dól, s a csapat végében újra felharsant a láрма; némelyek azt üvöltötték, hogy jobb lenne kimenni a partra, mások azt kiáltották oda a vezérnek, hogy vezesse vissza őket a Dekkánba, mások meg Mauglinak parancsolgatták, hogy mutassa meg magát, hadd ölje meg.

- Úgy mennek a harcba, hogy kétféle szándék van a gyomrukban és sokféle hang a torkukban - mondta Ká. - A többi már a te lenn várakozó testvéreid dolga. A Pici Nép hazamegy aludni. Messzire üldözött bennünket. Most visszafordulok én is, mert semmiféle farkasnak nem vagyok bőrrokona. Jó vadászatot, testvérekem, s el ne felejtsetek, hogy a Vörös Kutya alacsonyán harap.

A part mentén egy farkas rohant három lábon, fel s alá ugrálva, fejét a földhöz közel, féloldalt tartva, hátát összegörbítve, magasan felszökkenve a levegőbe, mintha a kölykeivel játszanék. Von-tolla volt, a Kívülálló. Egy szót sem szólt, csak folytatta szörnyű mulatságát a dólok mellett. Ezek már régóta a vízben voltak, nehezen úsztak, bundájuk átázott, súlyos volt, lompos farkuk úgy húzódott utánuk, mint a szivacs; oly fáradtak és összetörtek voltak, hogy hallgattak ők is, s némán figyelték a velük egy vonalban mozgó, lángoló farkaszemet.

- Nem jó vadászat ez - mondta lihegve az egyik.

- Jó vadászatot! - mondta Maugli, amint vakmerően kiemelkedett a vadállat mellett, s válla mögé dőfte a hosszú kést, erős taszítással, hogy a haldokló utolsó harapását elkerülhesse.

- Itt vagy, emberkölyök? - kiáltott át a vízen Von-tolla.

- Kérdezd ettől a halottól, Kívülálló! - felelte Maugli. - Egy se jött le a vízen? Én megtöltöttem szeméttel ezeknek a kutyáknak a száját; kifogtam rajtuk fényes nappal, vezetőjük elvesztette a farkát; de egynéhány maradt még neked is. Merre hajtsam őket?

- Várok rájuk - mondta Von-tolla. - Elöttem van az egész éjszaka.

Mind közelebről hallatszott a szioni farkasok csaholása. - A Csapatért, az Egész Csapatért: szálljunk szembe! - És a folyó kanyarulata továbbhajszolta a dólokat a Tanyákkal szemközt lévő homokzátonyok és gázlók közé.

Ekkor már észrevették tévedésüket. Fél mérföldnyivel följebb kellett volna a partra szállniuk, hogy szárazföldön rohanhassák meg a farkasokat. Most már késő volt. A parton véges-végig csupa lángoló szem - és a szörnyű *fielen* kívül, amely napnyugta óta el nem hallgatott, semmi más hang nem hallatszott a Dzsungelben. Úgy rémlett, mintha Von-tolla kaffantana rájuk, hogy lépjenek ki a partra; a dólok vezére azt kiáltotta: - Forduljatok meg, és fogjátok meg! - Az egész csapat a part felé fordult, lubickolva csapott át a sekély vízen; a Vengunga vize fölkkavarodott, tajtékzott, nagy hullámok jártak egyik parttól a másikig, mint egy hajó hullámverése. Maugli utánuk rohant, szúrta-vágta a dólokat, amint összegabalyodva, egy hullámban zúdultak föl a folyó partjára.

És ekkor hosszú küzdelem kezdődött, dagadt, feszült, szétforgácsolódott, szűkült, tágult a vörös, nedves zátonyokon, összefonódott fatörzsek fölött és között, át a bozóton, fűcsomók közt, mert még most is két dól jutott minden farkasra. De olyan farkasokkal állottak szemben, akik az Egész Csapatért harcoltak; és nemcsak a Csapat kurta, magas, domború mellkasú vadászaival, hanem az aggodalmas szemű anyafarkasokkal is, akik a kölykeikért küzdöttek;

itt-ott egy süldő, egyéves farkassal, akinek első bundája még alig gyapjasodott meg, s már ott cibálta-rángatta anyja mellett az ellenséget. Tudnivaló, hogy a farkas az ellenség nyakának ugrik, vagy oldalába kap, a dól pedig a hasat szereti kiharapni, tehát amikor a dólok kikászálódtak a vízből, és föl kellett emelni a fejüket, az előny a farkasok részén volt. Szárazföldön a farkasok álltak rosszabbul; de Maugli kése vízben és parton egyaránt szüntelenül járt. A négy testvér utat vágott magának Mauglihoz. Szürke Testvér, a fiú térdei közt sunnyadva, a hasát védelmezte - a többiek hátát és két oldalát -, vagy fölötte állt, ha leverte lábáról egy ugró, ordító dól, amely egész súlyával rávetette magát a nekifeszített pengére.

A többi - összegabalyodott zűrzavar volt, zilált, hullámozó tömeg, amely jobbról balra, balról jobbra vonszolódott a part mentén, s közben lassan meg is fordult saját középpontja körül. Itt egy duzzadó halom, mint valami vízhólyag egy örvényben, s úgy is pattant szét, mint egy vízhólyag, fölvetve négy-öt megtépázott kutyát, amely mind küszködve igyekszik vissza az örvény közepére; amott két-három kutya földre terített egy magános farkast, de az nagy ügyel-bajjal továbbvonszolja őket, s elmerül a többi közt; itt egy esztendő s süldőt fenntart a lábán a körülötte lévő nyomás, pedig már megölték - az anyja pedig, néma dühében őrjöngve, földön meghengergetve, kaffog és harcol tovább; s valahol a harcolók legsűrűjében egy farkas meg egy dól, minden egyébről megfeledkezve, addig ravaszkodik, hogy elsőnek ragadhassa meg a másikat, amíg mind a kettőt el nem söpri a dühös harcosok áradata. Maugli egyszer elsodródott Akela mellett, akinek mindkét oldalába egy dól kapaszkodott, míg a farkas majdnem fogatlan állkapcsa egy harmadiknak vékonyába kaffant össze; egyszer meg Fáót látta, aki egy dól nyakába mélyesztette fogait s előrevonszolta a huzakodó vadállatot oda, ahol már az egyévesek is végezhetek vele. De a harc dandárja vak zűrzavar volt a sötétségben; ütés, taposás, hempergés, kaffogás, morgás, fojtogatás, cibálás, tépdelés körös-körül, elől-hátul. Az éj előbbre haladtával nőtt a kerge körbeforgás is. A dólok féltek megtámadni az erősebb farkasokat, de még nem mertek megfutamodni sem. Maugli érezte, hogy közeledik a vég, s megelégedett azzal, hogy súlyos sebeket ejtett. Az egyéves süldő farkasok nekibátorodtak; helyel-közzel volt már idő lélegzetet venni, szót szólni egy barátjához, s akárhányszor a kés puszta villanása is félreterelt egy-egy kutyát.

- A hús már közel jár a csonthoz! - kiáltotta Szürke Testvér. Vagy húsz mély sebből vérzett.

- De még a csontot is össze kell törni - mondta Maugli. - Hujjahó! Így csináljuk ezt mi a Dzsungelben! - s a vörös penge végigszaladt egy dól oldalán, akinek hátsó részét eltakarta egy rákapaszkodott farkas.

- Ez az én zsákmányom! - horkant fel összeráncolt orrlyukain át a farkas. - Hagyd ezt nekem!

- Még mindig üres a gyomrod, Kívülálló? - kérdezte Maugli. Von-tolla félelmesen helyben volt hagyva, de szorítása megbénította a dólt, aki nem tudott megfordulni és hozzáférközni.

- A bikára, amely megváltott! - mondta Maugli keserű kacagással -, hisz ez a farkatlan kutya! - és csakugyan, a nagy pejszínű vezér volt az.

- Nem okos dolog kölyköket és anyafarkasokat ölni - bölcselkedett tovább Maugli, kitörölve szeméből a vért -, hacsak a Kívülállót is meg nem öli az, aki ezt megtette; a gyomrom úgy gondolja, hogy ez a Von-tolla megöl most téged.

Egy dól odaugrott a vezére segítségére; de mielőtt belevághatta volna fogát Von-tolla vékonyába, Maugli kése a torkában volt, s a többit elvezette Szürke Testvér.

- Így csináljuk mi ezt a Dzsungelben - mondta Maugli.

Von-tolla egy szót sem szólt, csak állkapcsa csattant össze újra meg újra a Vörös Kutya gerincén, miközben az élet elapadt benne. A kutya megrázkódott, feje lekonyult, nem mozdult többet - Von-tolla pedig lezuhant rá.

- Hú, a Vérbosszút megálltad - mondta Maugli. - Énekeld el a Diadaléneket, Von-tolla.

- Ez nem vadászik többet - mondta Szürke Testvér -, és Akela is régóta hallgat már.

- A csont összetört! - mennydörögte Fáó, Fáóna fia. - Mennek! Úzzétek, öljétek, Szabad Nép vadászfiái!

Egyik dől a másik után sompolygott a sötét, véres homokzátonyokról a folyóhoz, neki a sűrű vadonnak, fölfelé vagy lefelé a folyó mentén, amerre szabad utat láttak.

- Vérbosszú! Vérbosszú! - kiáltotta Maugli. - Vérbosszút kell állni! Megölték a Ridegfarkast! Egyetlen kutyát se engedjétek el élve!

Kését villogtatva rohant a folyó felé, hogy útját állja minden dólnak, aki a vízben keres menekülést - de ekkor megpillantotta Akelának kilenc halott halomba roskadt teste alól kibukkanó fejét és mellét - és Maugli térdre roskadt a Ridegfarkas mellett.

- Ugye megmondtam, hogy ez lesz az utolsó harcom? - lihegte Akela. - Jó vadászat volt. Hát te hogy vagy, testvércém?

- Élek, és sokat megöltem.

- Én is. Most pedig meghalok, és szeretném, ha melletted halhatnék meg, testvércém.

Maugli térdére fektette a rettentően összeszabdalt fejet, s átkarolta a megtépett nyakat.

- Régen elmúlt már Sir Kán ideje meg az emberkölyöké, aki meztelenül hempergett a porban.

- Nem, nem: én farkas vagyok. Tejtestvére vagyok a Szabad Népeknek! - kiáltotta Maugli. - Nem akarok ember lenni!

- Ember vagy, testvércém, szemem fénye. Ember vagy, mert különben a Csapat megfutamodott volna a Vörös Kutya elöl. Én neked köszönöm az életemet, s ma éppen úgy megmen-tetted a csapatot, mint én egykor téged. Elfelejtetted? Most minden adósság meg van fizetve. Menj a magad népéhez. Újra mondom neked, szemem fénye: ennek a vadászatnak vége van. Menj a magad népéhez.

- Soha. Egyedül fogok vadászni a Dzsungelben. Megmondtam.

- Nyár után Esős Évszak jön, azután tavasz. Menj vissza, amíg nem kergetnek.

- Ki kergetne engem?

- Maugli fogja Mauglit kergetni. Menj vissza a magad népéhez. Menj az Emberhez.

- Majd ha Maugli kergeti Mauglit, elmegyek - felelte a fiú.

- Nincs több mondanivalóm - szólt Akela. - Lábra tudnál segíteni, testvércém? Én is voltam valaha a Szabad Nép vezére.

Maugli óvatosan, gyöngéden félreemelte a holttesteket, átölelte Akelát mind a két karjával, és talpra segítette. A Ridegfarkas pedig nagyot lélegzett, és belekezdett a Halotti énekbe, amit minden Csapatvezérnek el kell énekelnie halála előtt. Az ének lassan-lassan erőre kapott, mind emeltebb hangon zengett-zúgott messze túl a folyón - aztán az utolsó „Jó vadászatot!” kiáltásra került a sor, Akela egy rázkódással kiszabadította magát Maugli öleléséből, felugrott a levegőbe, és holtan esett vissza utolsó és legrettentőbb zsákmányára.

Maugli csak ült, fejét térdére hajtva, nem törődve semmivel a világon, miközben a menekülő dólok maradványait utolérték és letiporták a könyörtelen anyafarkasok. Lassan-lassan elhaltak a kiáltások, s a farkasok a sebektől mereven, sántikálva tértek vissza, hogy a veszteséget számba vegyék. A csapatbeliek közül tizenöt s rajtuk kívül vagy hat anyafarkas hevert holtan a folyó partján, de seb nélkül nem maradt senki. Maugli csak ült, ült a hűvös hajnalhasadásig, amikor Fáó a kezébe hajtotta nedves, vörös fejét, s Maugli hátrahúzódva mutatott rá Akela sovány testére.

- Jó vadászatot! - mondta Fáó, mintha Akela élne még; aztán összeharapdált válla fölött hátraszólt: - Üvöltsetek, kutyák! Farkas halt meg az éjjel!

De a kétszáz harcos Vörös Kutya közül, akik azzal dicsekedtek, hogy minden vadon az ő vadonjuk, s hogy semmi élő teremtés meg nem állhat előttük: hírmondó sem maradt, aki a Dekkánba megvigye ezt a szót.

CSIL ÉNEKE

(Ezt a dalt Csil akkor vijjogta, amikor a keselyűk sorra lecsaptak a tetemekkel telt folyómederbe a nagy harc után. Csil mindenkinek jó barátja, de szíve rideg: hiszen tudja, hogy a Dzsungel csaknem minden lakója előbb-utóbb az ő csőrére jut.)

*Elmentek a társak az éj sűrűjén.
(Csil! Ints nekünk, Csil!)
Már szűnik a harc dühe: jelt adok én.
(Csil! Vezérünk, Csil!)
Engem hívtak, ha préda jutott,
őket hívtam, ha zerge futott.
A nyomok tűnnek: mind béna, halott.
Merész vezetők, sebesen követők,
(Csil! Ints nekünk, Csil!)
szarvast terelők és leteperők,
(Csil! Vezérünk, Csil!)
a vérszag után ólálkodók,
az óvatosak s a dulakodók:
mind nyomtalan, örökös éjbe bukók.
Jó társak voltak. Halni de kár!
(Csil! Ints nekünk, Csil!)
Nyugosztalom őket én, a madár:
(Csil! Vezérünk, Csil!)
Dermedt szem, alvadt vér a fogon,
feküsznek, holtak a holtakon,
s az én rajaim falnak szilajon.*

TAVASZI FUTÁS

Ember az emberhez tér! Felbolydul a vadon.
Aki testvérünk volt, már holnap messzi megy.
Sűrűség népe, halljad, ítélkezz társadon:
felelj, mi tartsa itt? léptét mi kösse meg?

Ember az emberhez tér! Feljajdul a vadon.
Aki testvérünk volt: most nagy a bánata.
Ember az emberhez tér! Szerettük őt nagyon:
ember-útján mi nem követhetjük soha.

Két esztendővel a Vörös Kutyákkal vívott nagy harc és Akela halála után körülbelül tizenhét esztendősen lehetett Maugli. Idősebbnek látszott, mert korához képest igen megerősítette és megnövelte a kemény testmozgás, a jó táplálkozás meg az, hogy mindig megfűrödhetett, ahányszor csak melege volt egy kicsit, vagy belepte testét a por. Félóra hosszat tudott fél kézen lógni egy fa felső ágán, ha úgy esett a dolog, hogy végig kellett kutatnia szemével a fatetőkön vezető utakat. Meg tudott állítani egy vágató őzbakot, s fejénél fogva félre tudta taszítani. Még az északi mocsarakban élő nagy, kék vadkanokat is megtorpanásra tudta bírni. A Dzsungel Népe, amely valamikor az esze miatt félt tőle, most az erejétől rettegett, s ha nyugodtan járt-kelt a dolga után, már jöttenek elszuttogott hírére is feltisztultak előtte az erdei csapások. Pedig szemének mindig szelíd volt a tekintete. Még harc közben sem lángolt úgy, mint Bagiráé. Csak egyre érdeklődőbbé, izgatottabbá vált - s ez azok közé a dolgok közé tartozott, amiket maga Bagira sem tudott megérteni.

Megkérdezte Mauglit, s a fiú nevetve válaszolta:

- Ha elhibázom a zsákmányt, bosszús vagyok. Ha két napig nincs mit ennem, nagyon bosszús vagyok. Hát nem beszél ilyenkor a szemem?

- A szájad éhes - mondta Bagira -, de a szemed nem mond semmit. Vadászat, evés, úszás mindegy neki, akár a kőnek a nedves vagy a száraz idő.

Maugli lustán nézett rá hosszú szempillái alól, s a párduc, mint rendesen, most is lesunyta a fejét. Bagira ismerte urát, parancsolóját.

Messze künn heverésztek egy domb oldalában, amely a Vengungára nézett, s a reggeli ködök fehéres-zölde foszlányokban szállongtak alattuk. Napkeltével a ködfoszlányok felkavart, hullámzó aranytengerré váltak, s hasadékaik közt az alacsonyan álló sugarak csíkokat szasztottak végig a száraz fűvön, ahol Maugli és Bagira feküdtek. Vége felé járt a hideg idő; a levelek, a fák kopottak, színtelenek voltak, s valami száraz, percegő zörgés hallatszott mindenfelé, amerre a szél fúj. Egy kis levél dühösen csapkodott egy ágat, ahogy a víz árába került magányos levél szokta. Ez a nesz ingerelte Bagirát; mély, kongó köhintéssel szívta be a reggeli levegőt, hanyatt vetette magát, s mellső lábával a fölötte bólogató levél felé csapott.

- Fordul az esztendő - mondotta. - A Dzsungel élete továbbhalad. Közeledik az Új Beszéd ideje. Ez a levél tudja ezt. Jól van ez így.

- A fű száraz - felelte Maugli egy fücsomót kitépve. - Bezáródott még a tavasz szeme is (ez egy kis, trombita alakú, hamvas, piros virág, amely a fű közt kúszik szanaszét). Mondd, Bagira, helyes az, hogy a fekete párduc hanyatt fekvé heverészik, és a levegőt paskolja lábával, mint a vadmacska?

- Hm - tessék? - mondta Bagira. Látszott rajta, hogy egészen másra gondolt.

- Azt kérdelem, helyes-e, hogy a fekete párduc így fintorog, kaffog, üvölt, hempereg? Jusson eszedbe, hogy a Dzsungel Urai vagyunk, te meg én.

- Az ám, igen, igen, hallom, emberkölyök. - Bagira sietve megfordult és fölült, tépett fekete oldala csupa por volt. (éppen most vedlette le téli bundáját.) - Annyi bizonyos, hogy a Dzsungel Urai vagyunk! Ki olyan erős, mint Maugli? És ki olyan bölcs? - Furcsán elnyújtott hangon beszélt; Maugli megfordult, hogy lássa: nem csúfolódik-e talán a Fekete Párduc. Mert a Dzsungelben sok a kétértelmű szó. - Azt mondtam, hogy kétségtelenül a Dzsungel Urai vagyunk - ismételte Bagira. - Rosszat cselekedtem? Nem tudtam, hogy az emberkölyök nem fekszik többé a földön. Talán bizony repül?

Maugli ültében térdére támasztotta könyökét, és végignézett a napsugaras völgyön. Valahol lent az erdőben egy madár próbálgatta rekedt, éles tavaszi hangon tavaszi dalának első hangjait. Ez még csak árnyéka volt annak a simán szökdelő, hívogató kiáltásnak, amit később hallat majd - de Bagira meghallotta.

- Azt mondtam, hogy közeledik az Új Beszéd ideje - morogta farkát suhogtatva a párduc.

- Hallom - felelte Maugli. - De miért rázkódik az egész tested? Melegen süt a nap.

- Ez Ferao, a skarlátszínű harkály - mondta Bagira. - Ő nem felejtette el. Most nekem is eszembe kell hogy jusson a magam éneke - azzal dorombolni, búgni kezdett magában, időnként elégedetlenül fülelve hátrafelé.

- Nincs vad a közelben - mondta Maugli.

- Ugyan, hát mind a két füled bedugult, testvérkém? Nem a zsákmányoló szavam ez, hanem az énekem: készülök arra az időre, amikor szükségem lesz rá.

- Elfelejtettem. Majd megtudom, ha az Új Beszéd ideje elérkezik, mert akkor te meg a többiek mind elszaladtok, és magamra hagytok engem. - Ezt meglehetősen vadul mondta Maugli.

- De igazán, testvérkém - szólalt meg újra Bagira -, mi nem szoktunk mindig...

- De ha mondom, hogy igen! - vágott közbe Maugli bosszúsán hadonászva a mutatóujjával. - Igenis elszaladtok, és én, a Dzsungel Ura, kénytelen vagyok egyedül járni. Hogy volt az tavaly, amikor cukornádat akartam gyűjteni egy embercsapat földjéről? Futárt küldtem Hátihoz - mégpedig *téged!* -, s megparancsoltam, hogy ekkor meg ekkor éjjel jöjjön oda, és tépje le nekem az édes füvet az ormányával.

- És két éjszakával később jött - mondta kissé összekushadva Bagira -, s abból a hosszú, édes fűből, amit te úgy szeretsz, többet gyűjtött össze, mint amennyit akármiféle emberkölyök meg tud enni az esős évszak éjszakáin. Én nem voltam hibás.

- Nem azon az éjszakán jött, amikor üzentem érte. Nem, hanem trombitált, szaladgált, ordított a völgyekben a holdvilágos éjszakán. A nyoma olyan volt, mint három elefánté, mert bujkált a fák között. Táncolt a holdvilágon, az Embercsapat házai előtt. Láttam, és mégsem jött el hozzám, márpedig *én* vagyok a Dzsungel Ura!

- Ez az Új Beszéd ideje volt - mondta még mindig igen alázatosan a párduc. - Lehet, testvérkém, hogy nem Mesterszóval hívtad akkor. Hallgasd Feraót, és örülj!

Mauglinak mintha elpárolgott volna a rosszkedve. Hanyatt feküdt, fejét a karjára fektette, szemét lehunyta. - Nem tudom - nem is törődöm vele - mondta álmosan. - Aludjunk, Bagira. Szomorú a gyomrom. Csinálj pihenőhelyet a fejemnek.

A párduc sóhajtván feküdt vissza, mert hallotta, amint Ferao újra meg újra gyakorolja énekét, a tavaszi Új Beszédet, ahogy a Dzsungelben mondják.

Az indiai Dzsungelben az évszakok majdnem átmenet nélkül olvadnak egymásba. Látszatra csak kettő van - a nedves meg a száraz; de ha közelebbről megfigyeli az ember, láthatja, hogy a patakozó eső meg a forró porfelhők leple alatt szabályos sorban járja útját mind a négy évszak. A tavasz a legcsodálatosabb, mert nem kopasz-csupasz mező borít új levéllel és virággal, hanem maga előtt hajszolja, félretakarítja azt a sok lógó, előregeedett, félig zöld levelet, amelynek az enyhe tél megkegyelmezett, s a félig felöltözött, elvéhnedt földet ismét újjá, fiatallá varázsolja. És ez oly jól sikerül neki, hogy sehol a világon nincs olyan tavasz, mint a Dzsungelben.

Egyik nap még fáradt minden; állott és régi még a nehéz levegőben szállongó illat is. Nem lehet ezt megmagyarázni, de így érzi az ember. Aztán jön egy másik nap - a szem semmi változást nem vesz észre -, amikor minden illat új és gyönyörűsége, s a Dzsungel Népeinek bajusza gyökeréig megremeg, s a téli bőr hosszú, kócos cafatokban válik le oldalukról. Aztán meglehet, hogy esik egy kis eső, s valamennyi fa, bokor, bambusz, moha meg leves levelű növény fölébred - szinte hallod a növekedése nesztét, amelybe éjjel-nappal valami mély zümmögés vegyül. *Ez* a tavaszi nesz - valami remegő bűgás, ami nem méhektől, nem is vízeséstől, nem is a fatetők közt járó szélből származik - nem más, mint a meleg, boldog világ dorombolása.

Idáig Maugli mindig gyönyörködött az évszakok váltakozásában. Rendesen ő látta meg elsőnek a Tavasz Szemét, mélyen a fű között s az első gomolygó tavaszi felhőket, amik páratlanul szépek a vadonban. Itt is, ott is fölcsendült a hangja nedves, csillagfényes, virágzó helyeken, beleszólt a nagy békák karénekeibe, vagy csúfolódott a fehér éjszakában huhogó apró baglyokkal. Akárcsak a népe, ő is a tavaszt választotta ki vándorlásai idejének - csak azért a gyönyörűségért, hogy rohanhasson a meleg levegőben, 30-40-50 mérföldet is bejárt alkonyattól a hajnalcsillag feljöttéig, s lihegve, kacagva, különös virágokkal koszorúzva tért vissza. A négy testvér nem járt vele vad rohanásaiban, hanem elment együtt énekelni a többi farkassal. A Dzsungel Népe erősen szorgoskodik tavasszal, s Maugli hallgatta, amint morognak, visítanak, füttyülnek, ki-ki a maga hangján. Ez a hang más, mint a többi évszakban, s ezért nevezi a Dzsungel a tavaszt az Új Beszéd idejének.

De ezen a tavaszon, mint Bagirának mondta, megváltoztak az érzelmek a gyomrában. Amióta a bambusz hajtásai pettyesbarna színt öltöttek, egyre várta azt a reggelt, amikor az illatok megváltoznak. De amint ez a reggel elérkezett, s Mor, a Páva, bronzkék-arany díszben tündökölve végigkiáltott a ködös erdőkön, és Maugli kinyitotta száját, hogy a kiáltást továbbadja: torkán akadt a szó, s valami olyan érzés fogta el, amely a lábujja hegyénél kezdődött, s a hajánál végződött - a tökéletes boldogtalanság érzése. Végignézett magán, hogy nem lépett-e tüskébe. Mor kikiáltotta az új illatokat, a többi madár átvette a szót, a Vengunga-parti sziklákról hallotta Bagira rekedt sikoltását - ez a hang valahol középen jár a sas vijjogása és a ló nyerítése közt. A Majmok Népe rikácsolt, fecsegett fönt, az újonnan rügyező ágak között - és Maugli csak állt; melle, amely megfeszült, hogy Mornak válaszoljon, apró sóhajtasokkal ereszkedett meg, amint boldogtalansága kihajtotta belőle a levegőt.

Körülnézett, de semmi mást nem látott, csak gúnyolódó majmokat, akik a fákon szaladgáltak - és Mort, aki farkát teljes ragyogásában szétteregtetve táncolt a domb lejtőjén.

- Megváltoznak az illatok! - rikoltotta Mor. - Jó vadászatot, testvérekém! Miért nem válaszolsz?

- Jó vadászatot, testvérekém! - sivitotta Csil, a keselyű meg a párja, együtt ereszkedve le. Oly közel surrantak el Maugli orra előtt, hogy a pihés fehér tollak szinte az arcát súrolták.

Könnyű tavaszi eső - elefánt-esőnek nevezik - söpört végig a Dzsungelen vagy félmérföldnyi szélességben, nyomában nedvesen bólogtak a friss levelek, s kettős szivárvány és halkan morajló mennydörgés közt múlt el.

A tavaszi zümmögés felhangzott egy pillanatra, és ismét elcsitult, de mintha a Dzsungel egész népe egyszerre szólalt volna meg. Csak Maugli hallgatott.

- Jó ételt ettem - mondta magában. - Jó vizet ittam! Torkom nem ég, és nem szűkül össze, mint amikor abba a kékpettyes gyökérbe haraptam, amelyről Úú, a teknősbéka azt mondta, hogy ennivaló. Mégis nehéz a gyomrom, és rútul beszéltem Bagirával meg a többivel, a Dzsungel Népével, az én népemmel. Melegem is van, fázom is, pedig se melegem nincs, se nem fázom, csak bosszant az, amit nem láthatok. Hohó! Ideje, hogy szaladjunk egyet! Ma éjszaka keresztülvágok a dombokon; igen, tavaszi futás lesz ez, az északi mocsarakig meg vissza. Nagyon is könnyen vadásztam már régóta. Velem jön a négy testvér is, mert úgy elhíznak, mint valami fehér hernyók.

Szólította őket, de a négy közül egy sem válaszolt. Messzebb voltak, semhogy meghallhatták volna - a tavaszi dalokat énekelték a Csapat többi farkásával a Holdról meg az Őzbakról; mert tavasszal a Dzsungel Népe nem sokat törődik azzal, hogy nappal van-e vagy éjszaka. Maugli kiadta az éles, ugató hívó hangot, de az egyetlen válasz a pettyes kis vadmacska gúnyos miákolása volt, aki az ágak közt bujkált korai madárfészkekért. Mauglit egész testében megrázta a düh, félig kirántotta a kését. Aztán gögösen kifeszítette a mellét, ámbar nem láthatta senki, s komolyan lépdelt le a lejtőn, állát fölszegve, szemét lesütve. De népe közül senki sem szólította meg: mind a maga dolgával volt elfoglalva.

- Igen - mondta magában Maugli, ámbar szíve mélyén tudta, hogy nincs igaza. - Ha a Vörös Kutya jön a Dekkánból, vagy Piros Virág táncol a bambuszok között, az egész Dzsungel vinnyogva szalad Mauglihoz, s nagy elefántnevekkel tiszteli meg. De most, mert a tavasz szeme kivirult, és Mornak persze mutogatni kell csupasz lábát holmi tavaszi táncban - most úgy megvész az egész Dzsungel, akár Tabaki... A Bikára, amely megváltott! Én vagyok a Dzsungel Ura vagy nem én? Csend legyen! Mit csináltok itt?

Két csapatbeli fiatal farkas futott le egy ösvényen, szabad helyet keresve, ahol megverekedjék. (A Dzsungel Törvénye szerint a Csapat szeme láttára tilos verekedni.) Nyakukon úgy meredezett a szőr, akár a drót, dühösen csaholtak, s lekuporodva igyekezett mindegyik elsőnek kapni nyakon a másikat. Maugli odaugrott, két kézzel megragadta a két kinyújtott nyakat, s azt várta, hogy hanyatt tudja lökni a farkasokat, mint ahogy játék közben vagy csapatvadászaton akárhányszor tette. De eddig még sohasem avatkozott tavaszi verekedésbe. A két állat előreszökött, félrelökte, és szót sem vesztegetve, szorosan egymásba kapaszkodva marakodott, hempergett a földön.

Maugli még jóformán el sem esett, máris talpon volt, kivonta kését, megvillogtatta fehér fogát, s abban a pillanatban meg tudta volna ölni mind a kettőt, semmi másért, csak mert verekedtek, amikor ő azt akarta, hogy nyugton legyenek - holott a Törvény szerint minden farkasnak joga van verekedni. Behúzott vállal, késével célozgatva ugrált körülöttük, készen arra, hogy egymás után beléjük döfjön, amint a dulakodás első zűrzavara elmúlt; de várakozás közben mintha elhagyta volna testét az erő. A kés hegye leereszkedett. Hüvelyébe dugta, és nézte a harcot.

- Nyilván mérget ettem - sóhajtott végül. - Amióta a Piros Virággal szétvertem a Gyűlést, amióta Sir Kánt megöltem - senki csapatbeli nem tudott félrelökni engem. S ezek az utolsók a Csapatban, fiatal kis vadászok! Elhagyott az erőm, most meg kell halnom. Ó, Maugli, miért nem ölöd meg őket?

A verekedés addig tartott, amíg egyik farkas meg nem szaladt. Mauglit magára hagyták a feltúrt, véres földön. Hol a késére, hol a kezére-lábára nézett, s az eddig soha nem ismert boldogtalanság úgy elborította, mint a víz az úszó fatönköt.

Ezen az estén korán ejtett zsákmányt, és csak keveset evett, hogy jó állapotban induljon neki tavaszi futásának; és magában evett, mert a Dzsungel egész népe elment énekelni vagy verekedni. Tökéletes fehér éjszaka volt, mint arrafelé mondják. Minden, ami zöld, mintha egy hónapra valót nőtt volna reggel óta. A tegnap még sárga levelű ágból nedv csöpögött, amikor Maugli letörte. A moha mélyen, melegen göndörödött a lába alatt, a fiatal fűnek nem volt sebző éle, s a Dzsungel valamennyi hangja úgy zengett, mint egy mély hárfahúr a hold érintésére. Az Új Beszéd holdja volt ez, mely bőségesen árasztotta fényét sziklára, tóra, becsusszantotta fatörzsek és kúszónövények közé, átsiklatta millió levél között. Maugli megfeledkezett boldogtalanságáról, és gyönyörűségében hangosan énekelve vágott neki az útnak. Inkább repült, mint futott, mert azt a hosszú lejtőt választotta ki, amely a vadon szívéen keresztül vezet az északi mocsarakhoz. A rugalmas föld elfojtotta lépései nesztét. Ember tanította ember botorkálva kereste volna útját a csalóka holdfényben, de Maugli izmai, évek tapasztalásától megedzve, úgy emelték a fiút, mint a pelyhet. Ha korhadt fatörzs vagy rejtett kő került lába alá, meg sem lassúdva, erőfeszítés nélkül, oda se figyelve ugrotta át. Ha megunt a földön járást, majom módra felkapaszkodott kezével a legközelebbi kúszónövényre, s úgy látszott, hogy inkább kúszva, mint mászva jutott fel a vékony ágak közé, és ott a fatetők útján haladt tovább, amíg ismét mást nem gondolt, és hosszú, lombos, hajló ágon le nem csusszant a földre. Voltak csendes, forró mélyedések nedves sziklák közt, ahol lélegezni is alig lehetett az éjjel nyitók és a kúszónövények rügyei mentén fakadó virágok nehéz illatától; sötét fasorok, ahol a holdfény olyan szabályos foltokban világított, mint egy templomhajó pettyes márványkockái; sűrűségek, ahol a nedves új sarj melle magasságáig ért, és dereka köré fonta karjait; széttört sziklakkal borított dombtetők, ahol körül köre ugrált felriadt kis rókák tanyái közt. Messziről, halványan hallotta, amint egy vaddisznó - srrr-brrr - fente az agyaráat egy fatörzsön; aztán elment a nagy, szürke, magános vadállat mellett, aki vonalakat hasogatott egy nagy fa kérgén, szájáról csöpögött a tajték, szeme lángolt, mint a tűz. Vagy oldalt fordult, mert összeverődő szarvak és sziszegő morgások zaját hallotta, és elsurrant két dühös őzbak mellett, akik lesunyt fejjel botladoztak erre-arra, s a testükön véres csíkok feketéltettek a holdfényben. Vagy valami rohanó vízű gázlónál meghallotta Dzsakalát, a krokodilust, aki úgy bömbölt, mint a bika, vagy felzavart két összezsavarodott mérges kígyót - de mielőtt feléje dőhettek volna, már messzi járt a csillogó parti kavicsokon, és újra eltűnt a Dzsungel mélyében.

Így nyargalt, egyszer kiáltozva, másszor énekelve magában, ezen az éjszakán nem volt a Dzsungelben boldogabb teremtés nála. Aztán a virágok illata figyelmeztette, hogy közel jár a mocsarakhoz, márpedig azok messze túl voltak legtávolabbi vadászterületén is.

Itt meg három lépés után elsüllyedt volna az ember tanította ember, de Maugli lábának szeme volt, és úgy vitte egyik fücsomótól a másikig, zsombéktól zsombékig, hogy az igazi szemétől nem várt segítséget. Kiszaladt az ingovány közepéig, récéket riasztva fel rohantában, s leült egy mohlepte fatörzsre, mely a fekete vízből állt ki. Körös-körül ébren volt a mocsár, mert tavasszal a Madárnépnek könnyű az álma, és csapatostul jön-megy egész álló éjszaka. De senki sem törődött Mauglival, aki a magas nád közt ült, dallamokat dünnyögött magában, s vizsgálgatta kemény barna talpát, nincs-e valami észrevétlen túske benne. Mintha egész boldogtalansága háta mögött maradt volna a maga vadonában, s éppen torkaszakadtából énekelni kezdett, mikor megint visszatért ez az érzés - tízszer erősebben, mint annak előtte.

Most megijedt Maugli. - Hát itt is? - mondta félig hangosan. - Utánam jött - és hátranézett, nem áll-e a háta mögött az a bizonyos valami. - Nincs itt senki. - A mocsárbeli éjjeli neszezés tovább tartott, de se madár, se állat nem szólította meg, nyomorúságának újonnan feltámadt érzése egyre növekedett.

- Bizonyos, hogy mérget ettem - mondta aggodalmas hangon. - Úgy kell lenni, hogy figyelmetlenségből mérget ettem. S elmegy tőle az erőm. Megijedtem, s mégsem én voltam az, aki megijedt, Maugli ijedt meg két verekedő farkastól. Akela vagy akár Fáó is lecsöndesítette volna őket - de Maugli megijedt. Ez nyilvánvaló jele annak, hogy mérget ettem... De mit bánják ezt a dzsungelbeliek? Énekelnek, üvöltenek, verekszenek, csapatostul futkosnak a holdvilágon, én pedig - ó, jaj! - halódom a mocsárban a méregtől, amit megettem. - Annyira sajnálta magát, hogy szinte elfakadt sírva. - Aztán pedig - folytatta - itt találnak majd a fekete vízben fekve. Nem, visszamegyek a magam vadonába, a Gyűlés Szikláján halok meg, s Bagira, akit szeretek, ha nem jár visongva a völgyben - Bagira talán őrzi majd egy darabig, ami megmarad belőlem - nehogy Csil úgy bánjon velem, ahogy Akelával bánt.

Nagy, forró könnycsepp pottyant a térdére, s nyomorúságában Maugli még boldognak érezte magát, a boldogtalansága miatt - ha ugyan meg tudjátok érteni az ilyen feje tetejére állított boldogságot. - Ahogy Csil, a keselyű bánt Akelával - ismételte - azon az éjszakán, amikor megszabadítottam a Csapatot a Vörös Kutyaaktól. - Egy pillanatra megnyugodott, s a Ridegfarkas utolsó szavaira gondolt, amikre ti is emlékeztek még. - Hát sok bolond dolgot mondott Akela halála előtt, mert a gyomrunk megváltozik, amikor meghalunk. Azt mondta, hogy... Eh, azért én mégis a Dzsungelhez tartozom!

Izgatottságában, amint visszagondolt a Vengunga partján vívott harcra, ezeket az utolsó szavakat hangosan kiáltotta el, s egy vad bivalytehén a nád között térdre szökött, azt horkantva: - Ember!

- Ú! - mondta Misa, a Vadbivaly (Maugli hallotta, amint megfordult a pocsolyában) - ez nem ember. Csak a szioni csapatbeli szörstelen farkas. Ilyen éjszakákon szaladgálni szokott.

- Ú! - mondta a tehén, ismét leejtve fejét a füre - azt hittem, ember.

- Mondom, hogy nem az. Hej, Maugli, van-e valami veszedelem? - bögte Misa.

- Hej, Maugli, van-e valami veszedelem?! - kiáltotta vissza gúnyosan a fiú. - Csak erre az egyre gondol Misa: van-e valami veszedelem? De mit törődöl Mauglival, aki éjszaka örködve jár-kél a Dzsungelben?

- Milyen hangosan kiált! - mondta a tehén.

- Így kiáltoznak azok - felelte megvetően Misa -, akik feltúrják a füvet, de nem tudják, hogyan kell megenni.

- Kevesebb is elég volt ennél - morogta magában Maugli -, kevesebb is elég volt tavaly, hogy kipiszkáljam Misát a pocsolyából, s egy káka-kötőfékkel végiglovagoljam a hátán a mocsarat. - Kinyújtotta kezét, hogy letörje az egyik leveles kákaszálat, de sóhajtozva visszahúzta. Misa buzgón kérődzött tovább, s a hosszú fű hullámozott, amerre a tehén legelt. - Nem akarok *itt* meghalni - mondta bosszúsan Maugli. - Meglátna Misa, aki egy vérből való Dzsakalával meg a disznóval. Menjünk túl a mocsáron, és lássuk, mi lesz ott. Sohasem volt még ilyen a tavaszi futásom - melegem is van, meg fázom is. Rajta, Maugli!

Nem tudott ellenállni annak a kísértésnek, hogy a nádason keresztül Misához lopózzék, és megcsiklandozza a kése hegyével. A víztől csepegő nagy bika úgy ugrott ki a pocsolyából, mint egy szétrobbanó bomba, Maugli pedig hasát fogta nevéttében.

- Most már elmondhatod, hogy a szioni csapatbeli szőrtelen farkas a pásztorod volt egyszer, Misa! - kiáltotta.

- Farkas? *Te?* - horkantotta a bika az iszapban toporzékolva. - Az egész Dzsungel tudja, hogy szelíd szarvasmarhák pásztorja voltál - olyan emberkölyök, amilyen amott a szántóföldek közt, a porban kiáltoz. Hogy *te* a vadonhoz tartozol! Micsoda vadász az, aki itt mászkál a piócák közt, mint a kígyó, s egy piszkos tréféért - egy sakáltréféért - megszégyeníti engem a párom előtt? Gyere csak szilárd földre, és majd megmutatom... meg én...

Misának habzott a szája, mert Misa a legdühösebb természetű állat volt az egész Dzsungelben.

Maugli változatlan szemmel figyelte, hogy pöfög, hogy csapkod maga körül. Amikor már a sok röpködő iszapkolonc közt nem lehetett hallani a hangját, így szólt:

- Miféle Embercsapat tanyázik itt a mocsarak tájékán, Misa? Ez a vadon új nekem.

- Hát akkor menj észak felé - bömbölte bosszúsan a bika (mert Maugli meglehetősen erősen találta a késsel megcsiklandozni). - Meztelen tehénpásztorhoz illő tréfa volt. Eredj, és mondd el a falubelieknek ott, a mocsár szélén.

- Az Embercsapat nem szereti a dzsungelbeli történeteket, s azt sem hiszem, Misa, hogy a Tanács törődik azzal, hogy egy karcolással több vagy kevesebb van a bőrödön. De azért elmegyek, és megnézem azt a falut. Igenis, elmegyek! Most pedig csönd legyen. Nem minden éjszaka esik meg, hogy olyan pásztorod van, mint a Dzsungel Ura.

Kilépett a mocsár szélének remegő földjére, jól tudván, hogy ott Misa nem rohanja meg, s futtában kacagva gondolt a bika bosszankodására.

- Még nem hagyott el egészen az erőm - mondotta. - Lehet, hogy az a mérge nem hat csontig. Ni, ott egy csillag fénylik az ég alján. - Kezéből ellenzőt formált a szeme elé, s úgy nézett oda.

- A Bikára, aki megváltott - ez a Piros Virág - a Piros Virág, amely mellett üldögéltem, mielőtt - mielőtt még a régi szioni csapathoz kerültem! Most, hogy megláttam, nem futok tovább.

A mocsár széles síkságban végződött, s azon valami fény pislákol. Maugli rég nem törődött már az emberek dolgaival, de ezen az éjszakán a Piros Virág csillogása előrehajszolta.

- Megnézem - mondta -, mint egyszer régen, s meglátom, mennyire változott az Embercsapat.

Megfeledezett arról, hogy nincs a saját vadonában, ahol azt tehet, amit akar, gondtalanul ügetett a harmatos fűvön át, amíg oda nem ért ahhoz a kunyhóhoz, ahonnan a fény jött. Három-négy kutya kezdett ugatni, mert a kunyhó egy falu szélén volt.

- Hó - mondta Maugli, nesztelenül leülve, minekutána egy mély farkasmorgással elhallgattatta a kutyákat. - Jöjjön, aminek jönnie kell. Mi dolgod van még neked, Maugli, az Embercsapat tanyáival? - megdörzsölte a száját; eszébe jutott, hogy ezen a helyen érte a kődobás évekkal ezelőtt, amikor a másik Embercsapat kitaszította.

A kunyhó ajtaja kinyílt, s egy asszony nézett ki rajta a sötétségbe. Egy gyerek felsírt, s az asszony hátraszólt neki:

- Aludj. Csak egy sakál ébresztette fel a kutyákat. Mindjárt reggel lesz.

Maugli rázkódni kezdett a fűben, mintha láza volna. Jól ismerte ezt a hangot, de hogy bizonyos legyen a dolgában, halkán odaszólt neki (és csudálkozott, hogy vissza tud emlékezni az emberi beszédre): - Messzua! Ó, Messzua!

- Ki szólít? - kérdezte az asszony, és megremegett a hangja.

- Hát elfelejtettél? - mondta Maugli. Torka száraz volt, amint beszélt.

- Ha te vagy, mondd meg, milyen nevet adtam neked? - félig becsukta az ajtót, s kezét mellére szorította.

- Natú! Ohé, Natú! - mondta Maugli, hiszen ezt a nevet adta neki Messzua, amikor először került az Embercsapathoz.

- Gyere, fiam! - kiáltotta az asszony, s Maugli a világosságba lépett, s ott látta maga előtt Messzuát, azt az asszonyt, aki jó volt hozzá, s akinek életét ő valamikor régen megmentette az Embercsapattól. Öregedett, a haja megsürkült, de szeme és hangja nem változott. Asszonyok módjára azt várta, hogy Mauglit akkorának fogja látni, amekkora elválásuk idején volt, s szeme most csodálkozva szaladt föl Maugli mellétől a fejéig, amely az ajtó szemöldökfáját verte.

- Fiam - dadogta, aztán lábához borult. - De ez már nem az én fiam. Erdei isten ez, ó!

Ahogy ott állt Maugli az olajlámpa vörös fényében - erős, nagy és szép volt, hosszú fekete haja a vállára omlott, a kés a nyakában lógott, fejét fehér jázmin koszorúzta -, könnyen össze lehetett téveszteni az erdei mondák valamelyik vad istenével. A függőágyban szunyókáló gyerek felugrott, és hangosan sikoltzott rémületében. Messzua megfordult, hogy megnyugtassa, Maugli pedig mozdulatlanul állt, nézgetve a vizesvödröket, főzőfazekakat, a hombárt s a többi emberi holmit - s észrevette, hogy emlékszik valamennyire.

- Mit akarsz enni, inni? - suttogta Messzua. - Itt minden a tiéd. Neked köszönhetjük az életünket. De mondd, az vagy-e akit én Natúnak neveztem, vagy pedig igazán valami isten?

- Natú vagyok - mondta Maugli -, s igen messzire kerültem a lakóhelyemtől. Megláttam ezt a világosságot, és idejöttem. Nem tudtam, hogy téged talállak itt.

- Amikor Kanivarába kerültünk - mondta félénken Messzua -, az angolok segíteni akartak bennünket a falubeliek ellen, akik meg akartak égetni. Emlékszel?

- Csakugyan, nem felejtettem el.

- De mire az angol törvény emberei felkészültek, odamentünk azoknak a gonosz embereknek a falujába, és híre-pora sem volt már.

- Arra is emlékszem - mondta Maugli, és megrándult az orrcimpája.

- Így hát az uram napszámba kezdett járni, és végre - mert igazán erős ember volt - itt jutottunk egy kis földhöz. Nem olyan gazdag hely ez, mint a régi falunk, de hát kettőnknek nem kell több.

- Hát hol van - hol van az a férfi, aki a szemétben kezdett ásni, amikor megijedt azon az éjszakán?

- Meghalt - most egy éve.

- És ez? - mutatott Maugli a gyerekekre.

- A fiam. Két esős évszakkal ezelőtt született. Ha isten vagy, részesítsd a Dzsungel barátságában, hogy épségben járhasson a - a te néped közt... ahogy mi jártunk akkor éjjel.

Fölemelte a gyermeket, s az, félelméről megfélemedkezve, kinyújtotta kezét, és játszani kezdett a Maugli mellén függő késsel. Maugli gondosan tolta félre az apró ujjacskákat.

- Ha pedig Natú vagy, akit a tigris vitt el - folytatta elfúló hangon Messzua -, akkor az öcséd. Add reá a bátya áldását.

- Hajaj, mit tudom én, mi az az áldás? Nem vagyok én sem isten, sem ennek a bátyja - és - ó, anyám, nehéz a szívem. - Megborzongott, amikor a gyermeket letette.

- Meghiszem azt - mondta Messzua a fazekak körül sűrögve-forogva. - Így jár, aki a mocsárban szaladgál éjnek idején. Bizonyos, hogy a láz a velődbe vette be magát. - Maugli kissé elmosolyodott arra a gondolatra, hogy a Dzsungelben akármi is megárthat neki. - Tüzet rakok, és meleg tejet iszol. Dobd el azt a jázminkoszorút: nehéz az illata ilyen szűk helyen.

Maugli mormogva ült le, s arcát a kezébe temette. Mindenféle soha nem ismert, különös érzés rohanta meg, mintha megmérgezték volna; szédült, és kissé betegnek érezte magát. Hosszú kortyokban itta a meleg tejet. Messzua időnként megsimogatta a vállát; nem tudta egészen bizonyosan, vajon az ő egykori Natúja-e ez a fiú, vagy valami csudálatos vadonbeli teremtség - de örült, hogy legalább húsból-vérből van.

- Fiam - mondta végül, s a szeme sugárzott a büszkeségtől -, mondták-e már neked, hogy a legszebb férfi vagy a világon?

- He? - vakkantotta el magát Maugli, mert hát persze nem hallott ő effélét soha életében. Messzua csöndesen, boldogan nevetett. Maugli arcának kifejezése eleget mondott neki.

- Így hát én vagyok az első? Jól van, ámbár ritka eset, hogy anya mondjon a fiának ilyen dolgokat. Nagyon szép vagy. Sohasem láttam még ilyen szép férfit.

Maugli megfordította fejét, s megpróbált kemény válla fölött visszanézni; Messzua újra nevetni kezdett - addig s addig, hogy Maugli is kénytelen volt együtt nevetni vele, maga sem tudta, miért, s a kisgyerek kacagva szaladgált egyiktől a másikhoz.

- No, ne bosszantsd a bátyádat - mondta Messzua, s fölkapta a keblére. - Ha fél olyan szép leszel, mint ő, egy király legkisebb lányával házassítunk össze, s nagy elefántokon ülsz majd.

Maugli minden harmadik szavát sem értette ennek a beszédnek. Hosszú futása után hatni kezdett rá a meleg tej, összegubbaszkodott, s egy pillanat múlva mélyen aludt. Messzua hátrahajította szeméről a haját, takarót terített rá, és boldog volt. Maugli vadonbeli szokás szerint végigaludta az éj hátralevő részét, s az egész következő napot; ösztönei sohasem aludtak egészen, és értésére adták, hogy itt nincs mitől félnie. Végre fölébredt; olyat ugrott, hogy az egész kunyhó összerázkódott bele, mert a ráterített takaró miatt azt álmodta, hogy csapdába került; ott állt, kezét a késén tartva, álmos, kimeredt szemmel, harcra készen.

Messzua nevetett, és elé tette a vacsorát. Csak néhány darab füstös, tűzön sült lepény, egy kis rizs meg egy rakás keserű, szárított tamarindgyümölcs volt - Mauglinak éppen arra elég, hogy megcsalja a gyomrát, amíg esti vadászatra indul. A mocsár harmatának illata éhessé és nyugtalanná tette. Szerette volna befejezni tavaszi futását, de a gyerek csökönyösen a karjára ült, Messzua pedig török-szakad, ki akarta fésülni hosszú, kékesfekete haját. Amíg fésülte, bolondos bölcsődalokat énekelt, s hol fiának szólította Mauglit, hol meg könnyörgött neki, hogy adjon át valamit a gyerekeknek az ő vadonbeli hatalmából. A kunyhó ajtaja be volt csukva, de Maugli azért meghallott egy jól ismert hangot, s látta, hogy esik le rémületében Messzua álla, amikor egy nagy, szürke mancs benyúlt az ajtó alatt, s odakint Szürke Testvér fojtott, bűnbánó, aggódó, féltő hangon kezdett vinnyni.

- Maradj künn, és várj! Amikor hívtalak, nem jöttél! - mondta Maugli a Dzsungel nyelvén - s a nagy szürke mancs eltűnt.

- Ne... ne hozd magaddal a - a szolgálodat - mondta Messzua. - Én - mi - mindig békeességben élünk a Dzsungellel.

- Béke van közöttünk - mondta felállva Maugli. - Gondolj arra az éjszakára, amikor Kani-varába mentetek. Húszával voltak ilyenek előtted, mögötted. De látom, hogy a Dzsungel Népe még tavasszal sem felejt. Megyek, anyám.

Messzua alázatosan félrehúzódott - mégiscsak erdei isten ez, gondolta -, de amikor Maugli már az ajtóra tette a kezét, megszólalt benne az anya, s újra nyakába borult a fiúnak.

- Gyere vissza! - suttogta. - Akár a fiam vagy, akár nem, gyere vissza, mert én szeretlek... nézd, ez is búsul.

A gyerek sírt, mert elmegy az ember, akinek olyan csillogó kése van.

- Gyere vissza - ismételte Messzua. - Ez az ajtó éjjel-nappal nyitva vár rád.

Maugli torka úgy remegett, mintha kitépték volna belőle a hangot, amikor ezt felelte:

- Okvetlenül visszajövök.

- Most pedig - mondotta, amikor a küszöbön alázatosan sunyító farkassal útnak indult - egy kis panaszom van ellened, Szürke Testvér. Miért nem jöttetek hozzám ti négyen, amikor már oly rég hívtalak?

- Oly rég? Csak tegnap éjszaka. Mi az Új Beszéd dalait énekeltük a Dzsungelben. Nem emlékszel?

- De igen.

- És mihelyt a dalokat elénekeltük - folytatta komolyan Szürke Testvér -, követtem a nyomodat. Otthagytam a többieket, és utánad eredtem. De hát mit csináltál te, hogy az Embercsapattal ettél és háltál?

- Sohase történt volna így, ha jöttök, amikor hívlak - mondta Maugli, s gyorsabban kezdett szaladni.

- És mi lesz most? - kérdezte Szürke Testvér.

Maugli éppen válaszolni akart, amikor egy fehér ruhás leány jött velük szembe a falu széléről arra vezető ösvényen. Szürke Testvér egy szempillantás alatt eltűnt, Maugli pedig nesztelenül behátrált a mezőn, a magasra nőtt gabona közé. Majdnem megérintette volna kezével a leányt, amikor a meleg, zöld szálak összezárultak az arca előtt, és ő is eltűnt, mint egy kísértet. A leány felsikoltott, mert csakugyan kísértetnek hitte, aztán nagyot sóhajtott. Maugli széthárította kezével a szálakat, s addig nézett a leány után, amíg el nem vészett a szeme elől.

- Most már igazán nem tudom - mondta Maugli, és ő is felsóhajtott. - Miért nem jöttetek, amikor hívtalak?

- Követünk téged - követünk téged - mormogta Szürke Testvér Maugli sarkát nyalogatva. - Követünk mindig, csak az Új Beszéd idején nem.

- És követnétek az Embercsapathoz is? - suttogta Maugli.

- Hát nem követtelek azon az éjszakán, amikor a régi Csapatunk kivetett magából? Ki ébresztett fel, amikor a gabona közt aludtál?

- Igaz. De megtennétek-e újra?

- Hát ma éjjel nem követtelek?

- Igen, de újra meg újra - és talán még többször is, Szürke Testvér?

Szürke Testvér elhallgatott. Amikor végre megszólalt, azt morogta magában: - Igaza volt a Feketének.

- Mit mondott?

- Hogy az Ember végül is az Emberhez megy. És Ráksa, az anyánk, ő is azt mondta.

- Azt mondta Akela is a Vörös Kutya éjszakáján - mormogta Maugli.

- Azt mondja Ká is, aki mindnyájunknál bölcsebb.

- Hát te mit mondasz, Szürke Testvér?

- Egyszer kivetettek téged maguk közül gonosz szavakkal. Kövel sebeztek meg a szájadat. Elküldték Buldeót, hogy megöljön. Bele akartak dobni a Piros Virágba. Te mondtad, nem én, hogy gonoszak és esztelenek. Te voltál, nem én - én csak a népem után megyek - aki rájuk szabadította a Dzsungelt. Te voltál és nem én, aki keserűbb dalt énekelt ellenük, mint akár a mi énekünk a Vörös Kutya ellen.

- Azt kérdeztem, hogy mit mondasz te?

A beszélgetésük futás közben folyt. Szürke Testvér némán ügetett egy darabig, aztán így szólt:

- Emberkölyök - Dzsungel Ura - Ráksa fia - tejtestvérem -, igaz, tavasszal egy kicsit megfeledkeztem erről - de azért - nyomod az én nyomom - tanyád az én tanyám - zsákmányod zsákmányom - halálos harcod halálos harcom. A másik három helyett is mondom. De mit mondasz te a Dzsungelnek?

- Helyesen mondasz. A vad megpillantása és elejtése közt nem jó várni. Menj előre, és hívd össze a többieket a Gyűlés Sziklájára - ott majd elmondom, mit forgatok a gyomromban. De talán nem jönnek el, talán megfeledkeznek rólam az Új Beszéd idején.

- Hát te nem felejtettél el semmit? - kaffantotta vissza Szürke Testvér, miközben elnyúlva vágatott előre. Maugli elgondolkozva követte.

Minden más évszakban az egész Dzsungel összegyűlt volna erre a hírré, s mindenkinek a nyakán fölborzolódt volna a szőr, de most nagyon elfoglalta őket a vadászat, a verekedés, a zsákmányolás, az ének. Szürke Testvér egyiktől a másikhoz futkosott, ezt kiáltva: - A Dzsungel Ura visszamegy az emberek közé! Gyertek a Gyűlés Sziklájára! - S a boldog, mohó nép mind csak ezt felelte: - Majd visszajő meleg nyárban. Az Eső visszahozza a tanyára. Szaladj, és énekelj velünk, Szürke Testvér!

- De a Dzsungel Ura visszamegy az emberek közé - ismételte Szürke Testvér.

- Ej-haj, azért az Új Beszéd ideje éppen olyan édes! - felelték. És amikor Maugli nehéz szívvel odaért a jól ismert sziklák közé, arra a helyre, ahol a Gyűlés elé vitték: csak a négy testvért találta ott; az öregségtől szinte megvakult Balút, s a nehézkes, hidegvérű Kát, aki Akela üres helye köré csavarodott.

- Hát itt ér véget a nyomod, emberkölyök? - szólalt meg Ká, amikor Maugli földre vetette magát, arcát kezébe temetve. - Kiáltsd el a harci kiáltásodat! Egy vérből valók vagyunk, te meg én - ember és kígyó.

- Miért is nem haltam meg a Vörös Kutyaival verekedve? - nyögött fel a fiú. - Elhagyott az erőm, és nem a mérge miatt. Éjjel-nappal kettős lépteket hallok a nyomomban. Ha megfordulok, úgy érzem, abban a pillanatban bújt el előlem valaki. Benézek a fák mögé: nincs ott. Kiáltok, és senki sem felel, de mintha valaki hallgatóznék, és elnyelné a választ. Lefekszem, de nincs nyugovásom. Megfutom a tavaszi futást, de nem tudok megcsendesedni. Megfürdök, de nem tudok lehűlni. A zsákmányolás beteggé tesz, de nincs kedvem harcolni, csak zsákmányért. Testemben van a Piros Virág, csontom vízzé vált, és - én - nem tudom, amit tudok.

- Mi szükség van a sok beszédre? - szólalt meg lassan Balú, arrafelé fordítva fejét, ahol Maugli hevert. - Megmondta Akela a folyó partján, hogy Maugli fogja Mauglit visszahajtani az Embercsapathoz. Megmondtam én is. De ki hallgat most Balúra? Bagira - hol is van Bagira ma éjjel? Ő is tudja. - Ez a Törvény.

- Tudtam én ezt már akkor, emberkölyök, amikor a Hideg Tanyán találkoztunk - mondta Ká, s fordított egy keveset roppant gyűrűin. - Végül is emberek közé megy az Ember, még ha nem űzi is el a Dzsungel.

A négy testvér hol egymásra, hol Mauglira nézett - izgatottan, de engedelmesen.

- Hát nem űz el a Dzsungel? - dadogta Maugli.

Szürke Testvér meg a másik három dühösen morgott, s rákezdte: - Amíg mi élünk, senki fia ne merje...

De Balú szavukba vágott:

- Én tanítottalak a Törvényre. Az én dolgom, hogy beszéljek - mondotta -, és messzire látok én, bár ezeket a sziklákat nem látom az orrom előtt. Kis Béka, indulj el a magad csapásán; üss tanyát a magad vére, csapata, népe közt, de ha szükséged van a lábra, fögra, szemre vagy éjszaka küldött hirtelen üzenetre: eszedbe jusson, Vadon Ura, hogy tiéd a Dzsungel, csak szólítanod kell.

- Tiéd a Középső Vadon is - mondta Ká. - És nem csekély nép nevében szólok én!

- Ó, jaj, testvéreim - kiáltotta Maugli, és zokogva tárta szét karjait. - Nem tudom, amit tudok! Nem akarnék menni, de vonszol a két lábam. Hogy hagyjam el ezeket az éjszakákat?

- Emeld föl a szemed, testvérkém - mondta Balú. - Ebben a vadászatban nincs semmi szégyen. Ha megettük a mézet, az üres lépet otthagyjuk.

- Ha egyszer megvedlettünk - mondta Ká -, nem bújunk ismét bele a régi bőrünkbe. Ez a Törvény.

- Hallgass ide, szívemnek legrágább gyermeke - folytatta Balú. - Nincs itt szó, nincs akarat, amely téged visszatartson. Emeld föl a szemed! Ki meri vállalni a Dzsungel Urát? Láttalak játszani a fehér kavicsokkal, amikor kis béka voltál még; és látott Bagira is, aki egy frissen elejtett fiatal bikáért megvásárolta az életedet. Csak mi ketten élünk azok közül, akik akkor *megnéztek*; mert Ráksa, a nevelőanyád meghalt, s a nevelőapád is; régen meghalt azóta az akkori farkascapat; hogy Sir Kán hová lett, azt tudod; Akela pedig meghalt a dólok közt, s ott halt volna meg a második szioni csapat is a te bölcsességed és erőd nélkül. Itt már csak vén csontok maradnak. Már nem az emberkölyök kéri a Csapatot, hogy elbocsássa, hanem a Dzsungel Ura választ új csapatot magának. Ki merné felelősségre vonni az Embert?

- De hát Bagira és a Bika, aki megváltott - mondta Maugli. - Nem szeretném...

Szavait félbeszakította az alattuk levő bozótból hallatszó ordítás és ágretegés - s egyszerre csak előtte állt Bagira fényesen, erősen, félelmesen, mint mindig.

- Ezért nem jöttem eddig - mondotta, vértől csepegő mancsát kinyújtva. - Hosszú vadászat volt, de most holtan hever a bokrok közt - egy másodfű bika - az a Bika, amely felszabadít téged, testvérkém. Minden adósság meg van fizetve. Egyebekben: Balú szava az én szavam is.

- Megnyalta Maugli lábát. - Emlékezz arra, hogy Bagira szeretett téged! - kiáltotta, és elrohant. A domb tövében újra felkiáltott: - Jó vadászatot az új csapáson, Dzsungel Ura! Emlékezz: Bagira szeretett téged!

- Hallottad - mondta Balú. - Nincs is tovább. Eredj most; de előbb gyere ide hozzám. Ó, bölcs Kis Béka, jere ide hozzám!

- Nehéz a régi bőrt levenni - mondta Ká, amikor Maugli csak zokogott, zokogott, arcával a vak medve oldalához simulva, karjával átfogta a nyakát, miközben Balú gyöngye mozdulattal próbálta a lábát megnyalni.

- Halványulnak a csillagok - mondta Szürke Testvér, a hajnali szellőt szimatolva. - Hol tanyázunk ma? Mert mostantól kezdve új csapáson járunk.

És ez az utolsó Maugli történet.

BÚCSÚZTATÓ ÉNEK

(Ezt az éneket hallotta Maugli maga mögött
a Dzsungelben, míg Messzua ajtajához érkezett)

BALÚ:

*Aki hajdan, jól tudod,
egy bölcs békát oktatót,
arra kér most, ne feledd:
ember-törvényt meg ne szegd;
ha tiszta, ha sárlepett:
mint vad nyomát, úgy kövesd
napon át és éjen át,
ne bírálgasd igazát.
Az kér, aki mind felett
téged legjobban szeret.
Mondd, ha szíved rosszra lel:
„Eh! Tabaki énekel!”
Ha gonoszság rád ömöl,
mondd: „Lám, Sir Kán itt is öl!”
Vagy ha kés szívedre les:
törvényt tarts, utat kövess.
(Bimbó, pálma, méz, gyökér
őrizzen, és baj nem ér!)
Szél, fa, víz a föld felett
s a vadon legyen veled!*

KÁ:

*Harag-tojás: félelem.
Héjatlán szem: tiszta szem.
Kobra ínye rossz mirigy,
kobrabezédnek se higgy.
Nyílt, igaz szó ad erőt,
utat tár a szív előtt.
Akkorát üss, mint te vagy.
Korhadat gallyba ne akadj.
Torkod mérje ételed,
szádat ne fojtsa szemed.
Evés után szunyni kell,
vermed mélyen rejtsen el;
aki gonddal rejtező,
rá nem lelhet az ölő.*

*Mosd a bőröd, csukd a szád
a négy világtáj iránt.
(Barlang, sziklameredély
kísérjen s kék tószegély!)*
Szél, fa, víz a föld felett
s a vadon legyen veled!

BAGIRA:

*Ketrec volt bölcsőm nekem,
az embert jól ismerem,
tört rácsomra mondhatom:
emberfi, ügyelj nagyon!
Illat s dísz után ne fuss,
macskaösvényre ne juss.
Sakálember közeleg?
ne köss fegyverszünetet,
s hogyha könnyű útra hí,
ne engedj, s ne higgy neki:
hogy a gyengét sértse meg,
kéri segítségedet.
Hagyd a majom-kérkedést,
zsákmányoddal hencegést.
Füttyre válaszjelt ne adj,
tartsd vadászirányodat.
(Áldjon őzet őriző
hajnali köd, lágycső!)*
Szél, fa, víz a föld felett
s a vadon legyen veled!

MINDHÁRMAN:

Lábad olyan nyomra hág,
mely minékünk kuszaság,
ott nyit a Piros Virág;
rejtve töltesz éjeket.
Nem lesz ég fejed felett,
csak hűségünk száll veled;
hajnalfény ha beosont,
sóvárgás lelkedre ront,
s visszavágyod a vadont.
Szél, fa, víz a föld felett,
bölcs erő és szeretet
s a vadon legyen veled!

„RIKI-TIKI-TÉVI”

Apró odvából kiles,
Ráncosnak szól Rótszemes:
„Gyere, táncot ropni jó,
a halállal lejtsd, kígyó!
Fej a fejhez, szembe szem...
(Ütemre, kígyó!)
Egyik mindjárt holttetem...
(Kedvedre, kígyó!)
Fordulásra perdülést...
(Menekülj, kígyó!)
Elvétted az ütést...
(Elterülj, kígyó!)”

Hallgassátok meg annak a nagy háborúnak a történetét, amelyet Riki-tiki-tévi egymaga vívott meg, végig a Szigauli-járásbeli nagy ház fürdőszobáin. Igaz, segített neki Darzi is, a szabófülemüle, meg tanácsokat adott Csucsundra, a pézsmapatkány, aki sohasem merészkedik ki a padló közepére, hanem mindig a fal mentén mászkál - de az igazi harcot Riki-tiki vívta meg.

Riki-tiki *mongúz* volt: szőre, farka olyan, mint a cicáé, feje és természete a menyétéhez hasonló. Szeme és nyughatatlan orra hegye rózsaszínű; tudott vakarózni, ahol éppen akart, s azzal a mellső vagy hátsó lábával, amelyiket kedve szottyant használni; úgy fel tudta borzolni a farkát, hogy üvegmosókeféhez hasonlított; harci kiáltása pedig, ha a magas fűben futkosott, ez volt: *rik-tik-tiki-tiki-csk!*

Egyszer a nyári vízáradás kiöntötte abból az üregből, ahol apjával, anyjával lakott, s rugdalózva, fulladozva sodródott lefelé egy út menti árokban. Talált egy kis úszó fűcsutakot, s abba kapaszkodott, amíg eszméletét el nem vesztette. Amikor magához tért, a meleg napon hevert egy kerti ösvény közepén, igen-igen megtépázva; s egy kisfiú éppen azt mondta:

- Ni, itt egy halott mongúz. Temessük el.

- Nem - mondta a mamája -, vigyük be, és szárítsuk meg. Hátha nem halt meg igazán.

Bevitték a házba; egy nagy ember két ujjával fölemelte, s azt mondta, hogy nem halt meg, csak félig megfulladt, így hát vattába bugyolálták, melengették - s egyszerre csak felnyitotta szemét, és prüszszentett.

- No most - mondta a nagy ember (egy angol, aki éppen akkoriban költözött a házba) -, csak ne ijesszétek meg, aztán majd meglátjuk, mit csinál.

Nagyon nehéz dolog egy mongúzt megijeszteni, mert orra hegyéről a farka végéig eszi a kíváncsiság. Minden mongúzcsaládnak ez a jelszava: „szaladj, és fürkészd ki” - Riki-tiki pedig minden ízében igazi mongúz volt. Megvizsgálta a vattát, megállapította, hogy nem enni való, körbeszaladt az asztalon, leült, és rendbeszedte a bundáját, vakarózott egyet, s ráugrott a kisfiú vállára.

- Ne ijedj meg, Teddi - mondta a fiú apja -, így szokott barátkozni.

- Hihh! De csiklandozza az államat!

Riki-tiki bekukkantott a fiú gallérja és nyaka közé, szimatolt a füle körül, azzal lemászott a padlóra, leült, és dörzsölgette az orrát.

- Úristen! - mondta Teddi mamája. - És ez vadon élő állat? Azt hiszem, azért olyan szelíd, mert jók voltunk hozzá.

- Minden mongúz ilyen - mondta az ura. - Ha Teddi nem kapja fel a farkánál fogva, vagy nem próbálja ketrecbe zárni, egész nap itt fog szaladgálni a házban. Adjunk valamit enni neki.

Adtak egy kis nyers húst. Riki-tikinek nagyon ízlett, s amikor végzett vele, kiment a verandára, leült a napon, s felborzasztotta a bundáját, hogy gyökeréig megszáradjon a szőre. Akkor aztán jobban érezte magát.

- Több fürkészni való van ebben a házban - gondolta magában -, mint amennyit egész családom élete végéig ki tudna kutatni. Mindenesetre itt maradok, és kifürkészem.

Egész nap a házat járta. Majdhogy belé nem fulladt a fürdőkádba, beledugta az orrát a tintatartóba egy íróasztalon, s megégette a nagy ember szivarja végével, mert felmászott a nagy ember ölébe, hogy lássa, hogyan szokás írni. Estére kelve berohant Teddi gyerekszobájába, hogy megtudja, hogyan gyújtják meg a petróleumlámpát, s amikor Teddi lefeküdt, ő is felmászott az ágyra; de nyugtalan hálótárs volt, mert egész éjszaka kötelességének érezte, hogy fölkeljen és figyeljen, ahányszor csak valami nesz támadt, s kifürkésze az okát. Lefekvés előtt bejött Teddi apja és anyja, hogy megnézze a fiát, s Riki-tiki ébren volt a párnáján. - Nem szeretem az ilyesmit - mondta Teddi mamája -, megharaphatja a gyereket. - Esze ágában sincs - mondta az apa. - Teddi nagyobb biztonságban van ennek a kis állatnak a társaságában, minthogyha egy véreb vigyázna rá. Ha egy kígyó kerülne most a gyerekszobába...

De Teddi mamája gondolni sem akart ilyen szörnyűségre.

Riki-tiki kora reggel kijött reggelizni a verandára Teddi vállán lovagolva; banánt és egy kis főtt tojást adtak neki; sorban beült valamennyiük ölébe, mert minden jól nevelt mongúz abban reménykedik, hogy valamikor házi mongúz lesz belőle, és a szobában futkoshat; anyja pedig, aki a szigauli Generális házában lakott, gondosan megtanította Rikit, hogy mit csináljon, ha fehér emberek közé kerül.

Riki-tiki aztán kiment a kertbe, hogy ott is meglásson minden látnivalót. Nagy, csak fele részben ápolt kert volt, akkora Niel-marsall-rózsabokrokkal, mint egy nyári lak, citrom- és narancsfákkal, bambuszcsoportokkal és bozótos magas füvel. Riki-tiki a száját is megnyalta. - Nagyszerű vadászterület ez! - mondta magában; farka üvegmosókefévé borzolódott erre a gondolatra; föl s alá futkosott a kertben, szimatolgatva itt is, ott is, amíg csak valami szomorú hangot nem hallott egy túskebokorról.

Darzi volt, a szabófülemüle, feleségestül. Szép fészket raktak, olyanformán, hogy összehúztak két levelet, a szélénél szálakkal összetűzdelték, s az üres helyet gyapottal meg lágy pihékkal bélelték ki. A fészek ide-oda ringott, amint a peremén ültek és sírtak.

- Mi baj? - kérdezte Riki-tiki.

- Nagy a mi szerencsétlenségünk - mondta Darzi. - Egyik fiókánk kiesett tegnap a fészekből, és Nag megette.

- Hm - mondta Riki-tiki -, ez szomorú dolog, de hát idegen vagyok itt. Ki az a Nag?

Darzi meg a párja nem feleltek semmit, csak lekuporodtak a fészükben, mert a bokor tövében, a sűrű fű közül halk sziszegés hallatszott - félelmes, hideg hang, amelynek hallatára Riki-tiki éppen kétlábnyira ugrott hátra. Aztán hüvelykenként emelkedett ki a fűből Nagnak, a nagy, fekete kobrának a feje és széles csuklyája. Őt láb hosszú volt nyelvétől farkáig. Amikor testének egyharmadát fölemelte a földről, ringatózni kezdett erre-arra, mint a pitypang a

szélben, s ránézett Riki-tikire azzal a gonosz kígyószemmel, amelynek kifejezése sohasem változik, akármit gondol is magában a kígyó.

- Hogy ki az a Nag? - szólalt meg. - Hát *én* vagyok Nag. Bráma, a nagy isten tette rá bélyegét egész népünkre, amikor az első kobra szétterítette csuklyáját, hogy Bráma az árnyékában alhassék. Nézd, és rémülj meg!

Úgy kifeszítette a csuklyáját, ahogy csak tudta, s Riki látta a hátán a pápaszemjelet, amely éppen olyan, mint a szemüveg két karikája. Egy pillanatra megijedt; de hát lehetetlen, hogy egy mongúz hosszabb ideig rémülten álljon. Eleven kobrát ugyan sohasem látott még Riki-tiki, de dögölt kobra húsából etette már a mamája, s tudta, hogy a felnőtt mongúznak egyetlen dolga az életben kígyóval harcolni és kígyót enni. Tudta ezt Nag is, és hideg szíve mélyén félelem lappangott.

- Bánom is én - szólalt meg Riki-tiki, s a farka újra borzolódni kezdett -, akár van bélyeg rajtad, akár nincs, azt hiszed, tisztességes dolog fészekből kihullott madárfiókákat felfalni?

Nag elgondolkozott, s figyelte a fű legkisebb mozdulatát is Riki-tiki mögött. Tudta, hogy ha mongúzak vannak a kertben, az előbb-utóbb a maga és családja halálát jelenti, de szeretete volna, ha Riki-tiki megfedkezik most az óvatosságról. Így hát kissé lejjebb ejtette és félrehajtotta a fejét.

- Értsük meg egymást - mondta. - Te tojást eszel. Miért ne ehetnék én madarat?

- Hátra! Nézz hátra! - énekelt Darzi.

Riki-tiki tudta, hogy nem vesztegetheti az időt bámészkodással. Felugrott a levegőbe, amilyen magasra csak tudott, s éppen alatta zizzent el a feje Nagainának, Nag gonosz feleségének. Amíg beszélgetett, Nagaina mögéje kúszott, hogy végezzen vele; hallotta vad szisszenését, amint az ütést elhibázta. Majdnem Nagaina hátára esett vissza, s ha öreg mongúz lett volna, tudja is, hogy ilyenkor kell egy harapással eltörni a gerincét; de hát megijedt a kobra félelmes, visszafelé sújtó ütésétől. Bele is harapott, csak nem elég nagyot, s félreugrott a megmart, dühös Nagaina csapkodó farka elől.

- Gonosz, gonosz Darzi! - sziszegte Nag, olyan magasra sújtva föl a túskebokron lógó fészek felé, amennyire csak fel tudott érni, de Darzi úgy építette azt, hogy kígyók el ne érhessék, s csak ringatózott egy kicsit.

Riki-tiki érezte, hogy piros és forró kezd lenni a szeme (s ha egy mongúznak a szeme kipirosodik, az bosszúságot jelent), leült a farkára és hátsó lábaira, mint egy kis kenguru, körülnézett, s csak úgy rázta a düh. De Nag és Nagaina már eltűnt a fűben. Ha a kígyó elhibázza a támadást, soha egy szóval, egy jellel nem mutatja, hogy mit akar legközelebb cselekedni. Riki-tikinek esze ágában sem volt, hogy utánuk eredjen, mert nem volt egészen bizonyos abban, hogy két kígyóval el tud-e banni egyszerre. Elbaktatott hát a ház közelében levő kavicsos ösvényre, s leült gondolkodni. Komoly eset volt ez az ő számára. Régi természetrajzi könyvekben azt olvashatjátok, hogy ha a mongúz a kígyóval vívott harcában megsebesül, elszalad, s valami füvet eszik, amely meggyógyítja. Hát ez nem igaz. Az győz, akinek a szeme jobb és a lába gyorsabb - a kígyó ütni tud, a mongúz ugrani -, s ha a mongúz győz, győzelme csodálatosabb akármilyen varázsfűnél, mert a támadó kígyó feje olyan gyorsan mozog, hogy azt szemmel kísérni nem lehet. Riki-tiki tudta, hogy ő csak afféle süldő mongúz, s annál büszkébben gondolt arra, hogy ki tudott térni egy hátulról jövő ütés elől. Ez megnövelte az önbizalmát, s amikor Teddi odaszaladt hozzá az ösvényen, Riki-tiki szívesen várta a kényeztetést.

De éppen amint Teddi lehajolt, valami megvonaglott kissé a porban, s egy vékony hang így szólt: „Vigyázz! Én a halál vagyok.” Karait volt, az a porosbarna kis kígyó, amely legszívesebben a poros földön heverész, marása éppoly veszedelmes, mint a kobráé. De olyan kicsi, hogy senki sem törődik vele, s ezért még több kárt tud tenni.

Riki-tikinek ismét kipirult a szeme, s odatáncolt Karaithoz azzal a különös, ingadozó, himbálózó mozgással, ami családjának sajátja. Látványnak mulatságos, de oly jól egyensúlyozott testtartás ez, hogy akármilyen irányban el lehet ugrani belőle: nagy előny, ha kígyóval verekszik valaki. Riki-tiki tudtán kívül veszedelmesebb dolgot cselekedett, mintha Naggal harcolna, mert Karait olyan kicsi, és oly gyorsan fordul-perdül, hogy hacsak Riki közvetlenül a nyakszirtjébe nem harap, szemébe vagy szájába kapja a visszaforduló kígyó döfését. De Riki minderről semmit sem tudott: a szeme vérbe borult, ő maga ingadozott előre-hátra, s keresett egy alkalmas helyet, amelybe belekapaszkodjék. Karait döfött. Riki félreugrott, és neki próbált rohanni, de a gonosz kis porosszürke fej egy gondolatnyira csapott le a vállától; keresztül kellett ugrania Karait testén, s a kígyó feje így is nyomban követte.

Teddi bekiáltott a házba: - Nézzétek! A mongúzunk megöl egy kígyót! - és Riki-tiki hallotta, hogy Teddi mamája felsikolt. Apja kirohant egy bottal, de mire odaért, Karait túlságos nagy lendülettel döfött előre. Riki-tiki ugrott egyet, felszökött a kígyó hátára, erősen lesúnyta a fejét a mellső lábai közé, beleharapott oly közel a nyakához, ahogy csak hozzáférhetett, s azzal elgurult. Ez a harapás megbénította Karaitot, s Riki-tiki éppen hozzálátott, hogy a farkánál eddegélni kezdje, ahogy a famíliája szokta ebédnél - de ekkor eszébe jutott, hogy a jóllakottság lassúvá teszi a mongúzt, s ha mindig erős és fürge akar maradni, meg kell őriznie a soványságát.

Továbbment, hogy a ricinusbokrok alatt megfürödjék a porban, s azalatt Teddi apja botjával verte a halott Karaitot. - Mire való ez? - gondolta magában Riki-tiki. - Elintéztem már én a dolgot! - Aztán Teddi mamája felkapta a porból, és magához szorította, s azt kiáltotta, hogy megmentette Teddit a haláltól; apja pedig azt mondta, hogy ez a Gondviselés, Teddi meg nagy, ijedt szemmel bámult rá. Riki-tikit mulattatta ez a nagy hűhó, amit persze nem értett meg. Teddi mamája éppen úgy Teddit is dédelgethette volna, amiért a porban játszott. Riki-tiki tökéletesen meg volt elégedve magával.

Aznap vacsoránál az asztalon sétált a borospoharak közt, és agyonehette volna magát a legpompásabb harapnivalókkal; de eszébe jutott Nag és Nagaina, s bármily kellemes volt is, hogy Teddi mamája becézgette, simogatta, Teddi meg a vállára ültette: egyszer-egyszer vérbe borult a szeme, s nekieresztette hosszú harci kiáltását: - *Rik-tik-tiki-tiki-csk!*

Teddi magával vitte az ágyába, s erősködött, hogy Riki-tiki ott aludjék vele az álla alatt. Riki-tiki sokkal jobb nevelésű volt, semhogy megharapja vagy megkarmolja, de mihelyt Teddi elaludt, éji sétára indult a ház körül, s a sötétben nekiszaladt Csucsundrának, a pézsmapatkánynak, aki a fal mentén mászkált. Csucsundra egy megtört szívű kis állat. Egész éjjel vinnyog, nyivog, igyekszik összeszedni a bátorságát, hogy kirohanjon a szoba közepére, de soha nem jut odáig.

- Ne ölj meg! - mondta Csucsundra szinte sírva. - Ne ölj meg, Riki-tiki!

- Azt hiszed, hogy egy kígyóölő pézsmapatkányokra fanyalodik? - mordult rá megvetően Riki-tiki.

- Aki kígyót öl, kígyó által vész el - mondta Csucsundra bánatosabban, mint valaha. - És hátha Nag egyszer összetéveszt bennünket valami sötét éjszakán?

- Ez a veszély nem fenyeget - mondta Riki-tiki -, hiszen Nag a kertben van, te pedig tudom, nem teszed oda a lábadat.

- Rokonom, Csua, a patkány beszélte - kezdte Csucsundra, de elakadt a szava.

- Mit beszélt?

- Pszt! Nag mindenütt jelen van, Riki-tiki. A kertben kellett volna beszélned Csúával.

- De nem beszéltem - hát neked kell elmondanod. Gyorsan, Csucsundra, különben meg haraplak!

Csucsundra leült, és olyan keservesen sírt, hogy a könnyek csak úgy patakzottak le a bajuszán.

- Szegény, nyomorult teremtes vagyok - zokogta. - Sohase volt annyi bátorságom, hogy kirohanjak a szoba közepére. Pszt! Nem mondhatok semmit. Nem hallod, Riki-tiki?

Riki-tiki fülelni kezdett. A házban mélységes csönd volt most is, Riki-tiki mégis meghallotta a leghalkabb percegést a világon. Olyan halk nesz volt az, mint a darázs sétálása az ablaküvegen: a kígyópikkely száraz horzsolódása a téglán.

- Ez Nag vagy Nagaina - mondta magában -, s a fürdőszoba-kifolyóba mászik be. Igazad van, Csucsundra; beszélnem kellett volna Csúával.

Belopózott Teddi fürdőszobájába, de ott nem volt semmi; átment a Teddi mamájáéba. A sima vakolt fal alján ki volt véve egy téglá, hogy lefolyása legyen a fürdővíznek, s amikor Riki-tiki elsurrant a téglával kirakott rész mellett, meghallotta Nag és Nagaina suttogását odakünn a holdvilágon.

- Ha a házban nem marad ember - szólt Nagaina az urához -, neki is el kell menni, s a kert ismét a miénk lesz. Csak menj be nyugodtan, és jusson eszedbe, hogy azt a nagy embert kell először megmarni, aki Karaitot megölte. Aztán gyere ki, és szólj nekem, s akkor majd együtt vadászunk Riki-tikire.

- De bizonyos vagy abban, hogy használ valamit, ha megöljük ezeket az embereket? - kérdezte Nag.

- Azzal mindent megnyerünk. Amikor nem laktak emberek a házban, ugye, hogy mongúz sem volt a kertben? Amíg a ház üres, mi vagyunk a kert királyai; és ne feledd, hogy mihelyt a dinnyeföldben felpattannak a tojásaink (az pedig már holnap is megtörténhetik), a kicsikének helyre és nyugalomra lesz szükségük.

- Erre nem gondoltam - mondta Nag. - Megyek. De főleg, hogy aztán Riki-tikire vadászunk. Megölöm a nagy embert meg a feleségét s a gyerekeket is, ha lehet, aztán nyugodtan odébbálllok. Üres lesz a ház, és Riki-tiki elmegy.

E szavak hallatára Riki-tiki egész teste bizseregni kezdett a dühtől és a gyűlölettől. Nag feje átbújt a kifolyón, s utánatekergett öt láb hosszú hideg teste. Akármilyen haragos volt is Riki-tiki, erősen megijedt a kobrakígyó nagyságának láttára. Nag összehengergett, fölemelte fejét, belebámult a fürdőszoba sötétjébe, és Riki látta a szeme villogását.

- Ha itt ölöm meg, Nagaina tüstént megtudja; ha a nyílt padlón támadom meg, ő kerül előnyös helyzetbe. Mit csináljak? - tünődött Riki-tiki-tévi.

Nag erre-arra ringatózott, aztán Riki-tiki hallotta, amint iszik a legnagyobb vizeskorsóból, amivel a fürdőkádat szokták megtölteni. - Ez jólesett - mondta a kígyó. - No mármost: amikor Karaitot megölték, a nagy embernek botja volt. Lehet, hogy most is vele van, de amikor fürödni jön reggel, nem lesz nála a bot. Várom, amíg ide nem jön. Nagaina, hallod? Itt a hűvösön várom meg a nappalt.

Kívülről nem jött válasz, így hát tudta Riki-tiki, hogy Nagaina elment. Nag körös-körül csavarta testével a vizeskorsó hasas alját, Riki-tiki pedig csöndben volt, mint a halál. Egy óra

múlva megindult a korszó felé, egyenként moccantva minden izmát. Nag aludt, s Riki-tiki nézte nagy hátát, azon törve a fejét, hol haraphatna bele legjobban. - Ha első ugrásra nem töröm el a gerincét - gondolta magában Riki -, akkor tud még harcolni; ha pedig harcol... Ó, Riki! - Megnézte, milyen vastag a kígyó nyaka a csuklya alatt - bizony túlságosan vastag volt; ha pedig a farka közelében harapja meg, azzal csak megvadítja Nagot.

- A fejébe kell belekapni - döntötte el végül -, a fejébe, a csuklyája fölött, s ha egyszer ott vagyok, és fogom, nem ereszttem el többet.

Azzal nekiugrott. A fej kissé távolabb volt a vizeskorszótól, a hajlása alatt. Amint Riki fogai összezáródtak, nekifeszítette hátát a vörös agyagedény hasának, hogy fejét lenyomva tart-hassa. Ez csak egy másodpercnyi könnyebbséget szerzett neki, de azt tőle telhetően kihasználta. Aztán Nag úgy csapkodta ide-oda, ahogy a kutya szokta a patkányt - jobbra-balra a padlón, föl s le, körös-körül, nagy körökben; de a szeme piros volt, s keményen kitartott, miközben a teste végigsöpörte a padlót, fölforgatta a bádog meritőkannát, a szappantartót, a kefét, s hangosan nekivágódott a fürdőkád bádoglemez oldalának. Közben mind erősebben összeszorította az állkapcsát, mert bizonyos volt afelől, hogy halálra fogják paskolni, s a család becsületéért úgy akarta, hogy összezárt fogakkal találjanak rá. Szédült, mindene fájt, s úgy érezte, hogy darabokra rázódik szét - amikor egyszerre csak mintha mennydörgés csattant volna éppen a háta mögött; forró szél sodrása fosztotta meg az eszméletétől, piros tűz perzselte meg a bundáját. A nagy embert fölébresztette a lárma, s dupla puskájának mind a két töltényét beléeresztette Nag csuklyájába.

Riki-tiki még mindig belekapaszkodott, behunyt szemmel, mert most aztán tökéletesen bizonyos volt abban, hogy meghalt; de a fej nem mozdult, a nagy ember pedig fölvette őt, és így szólt: - Nézd, Aliz, megint a mongúz; ez a kis teremtes most a mi életünket mentette meg. - Aztán bejött Teddi mamája igen halványan, s látta Nag maradványait; Riki-tiki pedig elvászorgott Teddi hálószobájába, s az éjszaka hátralevő felét azzal töltötte, hogy óvatosan rázogatta tagjait: nem tört-e neyven darabra, ahogy képzelte volt.

Reggelre még mindig merev volt a teste, de meg volt elégedve a munkájával. - Hanem most Nagainával kell végezni, az pedig őt Nagnál is rosszabb, s nem lehessen tudni, mikor pattannak föl azok a tojások, amikről beszélt. Uramisten! Muszáj Darzival beszélnem - gondolta magában.

Riki-tiki meg sem várta a reggelt, kirohant a túskebokorhoz, ahol Darzi torkaszakadtából fújta diadalénekét. Nag halálának híre végigfutott a kerten, mert kisöpörték és a szemétdombra hajították a testét.

- Ó, te ostoba tollseprő, te! - riadt rá bosszúsan Riki-tiki. - Hát ilyenkor kell énekelni?

- Nag meghalt, meghalt, meghalt! - énekelte Darzi. - A hős Riki-tiki belekapaszkodott a fejébe, és nem engedte el. A nagy ember kihozta a durranóbotot, és Nag két darabra szakadt! Soha többé nem falja fel a fiókáimat!

- Hát ez körülbelül mind igaz, de hol van Nagaina? - szólt Riki-tiki gondosan körül nézve.

- Nagaina odament a fürdőszoba lefolyójához, és hívta Nagot - folytatta Darzi -, és Nag ki is jött egy bot hegyén - a söprögető szolga felszúrta egy bot végére, és kidobta a szemétdombra. Ó, zengjük a dicső, piros szemű Riki-tiki dicséretét! - és Darzi felfújta a torkát, és énekel.

- Csak fel tudnék mászni a fészkebe, valamennyi fiókádat kihajigálnám! - kiáltott rá Riki-tiki. - Te se tudod, minek mikor van itt az ideje. Te, persze, biztonságban vagy a fészkeben, de nekem idelelni háborúskodnom kell. Hagyd abba egy kicsit azt a kornyikálást, Darzi!

- A nagy, a szépséges Riki-tiki kedvéért elhallgatok - mondta Darzi. - Mi baj, ó, a rettentő Nag dicső megölője?

- Harmadjára kérdem: hol van Nagaina?

- A szemétdombon, az istálló mellett, Nagot gyászolja. Ó, nagy és dicső a fehér fogú Riki-tiki!

- Ördög vigye az én fehér fogamat! Hallottad-e, hogy hol őrzi a tojásait?

- A dinnyeágyásban, a fal felé eső végén, ahová majdnem reggeltől estig tűz a nap. Három hete, hogy elrejtette.

- És sohase jutott eszedbe, hogy ezt érdemes volna nekem megmondani? A fal felé eső végén, azt mondod?

- Csak nem eszed meg a tojásait, Riki-tiki?

- Megenni éppen nem eszem meg. Darzi, ha egy csöpp eszed van, odarepülsz az istállóhoz, úgy teszel, mintha el volna törve a szárnyad, és idehajsztatod magad Nagainával ehhez a bokorhoz. A dinnyeágyáshoz akarok férközni, de ha most mennék oda, meglátna.

Darzi afféle madáreszű kis teremtés volt, akinek fejében sohasem fért meg több egy gondolatnál egyszerre; mert tudta, hogy Nagaina gyerekei is tojásból lesznek, mint az övéi, hát nem értette meg egyhamar, hogy tisztességes dolog megölni őket. De a párja értelmes madár volt; tudta, hogy a kobratojásból fiatal kobrák kelnek ki; elrepült hát a fészkeről, s otthagya Darzit, hogy melengesse a kicsikéket, és énekeljen tovább Nag haláláról. Darzi sok mindenben olyan volt, mint egy igazi férfi.

A párja ott röpködött Nagaina előtt a szemétdomb tájékán, s felkiáltott:

- Ó, ó, eltörött a szárnyam! Az a házbeli fiú kövel hajított meg, és eltörte. - Aztán még keservesebben röpködött, bukdácsolt.

Nagaina fölemelte fejét, és azt sziszegte: - Miért szóltál Riki-tikinek, amikor megölhettem volna? Szavamra, rosszabb helyet nem is választhattál volna a törött szárnyadnak! - Azzal megindult a madár felé a porban csúszva.

- Kövel törte el a fiú! - sikoltotta Darzi párja.

- No, hát vigasztaljon meg haláloban, hogy én leszámolok azzal a fiúval. Ma reggel óta a szemétdombon hever az uram, de éjszakára nagyon csendes lesz az a fiú a házban. Mit szaladsz előlem? Úgyis megfoglak. Nézz rám, te kis buta!

Hanem ennél okosabb dolga is volt Darzi párjának, mert az a madár, aki egy kígyó szemébe néz, úgy megrémül, hogy mozdulni sem tud. Tovább röpködött, fájdalmasan csipogva, sohasem távolodva el a földtől, s Nagaina gyorsabban iramodott utána.

Riki-tiki hallotta, hogy a ház felé mennek az ösvényen az istálló felől, s nyargalt a dinnyeágyásnak a fal felé eső végéhez. Ott, a dinnyék meleg fészkében ravaszul elrejtve huszonöt tojást talált. Akkorák voltak, mint egy bantamtyúk tojásai; de nem héj fődte őket, hanem fehéres bőr.

- Épp jókor jöttem, egy nappal sem korábban a kelleténél - mondotta, mert látta az összetekezőzött pici kobrákat a bőr alatt, s tudta, hogy amely pillanatban kiszabadulnak, meg tudnak ölni egy embert vagy egy mongúzt. Leharapta a tojások hegyét, amily gyorsan csak tudta, gondja volt rá, hogy összeroppantsa a kis kobrákat, s felforgatta a fészket, hogy meglássa: nem hagyott-e épen vagy egyet. Végül már csak három tojás maradt, s Riki-tiki csöndesen elnevette magát - de ekkor éles sikoltást hallott:

- Riki-tiki, a ház felé vezettem Nagainát, fölment a verandára, és - ó, gyere gyorsan - ölni akar!

Riki-tiki összeroppantott két tojást, hátrafelé bucskázott le a dinnyeágyásról, szájában a harmadik tojással, s úgy vágtatott a veranda felé, ahogy csak a lába bírta. Teddi meg az apja meg az anyja reggelinél ültek, de Riki-tiki látta, hogy nem esznek. Kővé meredve ülnek a helyükön, s az arcuk fehér. Nagaina összetekeredett a Teddi széke mellett levő gyékényen, ahonnét könnyűszerrel elérhette a fiú csupasz lábát, ingadozott ide-oda, és diadaléneket zümmögött.

- Nagy ember fia, aki Nagot megölte - így szólt -, maradj nyugton. Még nem vagyok készen. Várj egy kicsit. Üljetek csendesen mind a hárman. Ha megmozdultok, döfök, s ha nem mozdultok, akkor is döfök. Ó, bolondok, akik az én páromat megölték!

Teddi szeme az apjáéra meredt, de az apja sem tehetett mást, csak azt suttogta: - Ül csöndesen, Teddi. Nem szabad mozdulni. Maradj nyugton, Teddi.

Ekkor ért oda Riki-tiki. Felkiáltott: - Fordulj meg, Nagaina! Fordulj meg és harcolj!

- Mindent a maga idején - mondta Nagaina, szemét se mozdítva. - Veled is leszámolok tüstént. Nézd a kedves barátaidat, Riki-tiki! Némák és fehérek, félnek. Mozdulni sem mernek. Ha egy lépéssel közelebb jössz, döfök.

- Nézd meg a tojásaidat - mondta Riki-tiki -, a dinnyeágyásban a fal mellett. Eredj, és nézd meg, Nagaina!

A nagy kígyó félig megfordult, s meglátta a tojást a verandán. - Jaj! Add ide! - mondotta.

Riki-tiki két lábra fogta a tojást, s a szeme vérvörösre gyulladt.

- Mi az ára egy kígyótojásnak? Egy ifjú kobrának? Egy ifjú királykobrának? Az egész fajzat utolsó - legeslegutolsó sarjának? Mert a többit már mind a hangyák eszik a dinnyeágyás körül.

Nagaina egyszeribe megfordult, s megfedkezett mindenről azért az egy tojásért, és Riki-tiki látta, hogy Teddi apja gyorsan kinyújtja nagy kezét, vállon ragadja Teddit, s a kis teásasztal fölött magához rántja, épségben kimentve Nagaina közeléből.

- Felsültél! Tik, tik, tik! Rik-tik-tik! - kacagott Riki-tiki! - A fiú megmenekült - és én voltam, én, aki csuklyán fogta ma éjszaka Nagot a fürdőszobában. - Azzal elkezdett egyszerre mind a négy lábával fölugrálni a levegőbe, a fejét leszegve. - Dobált ide, dobált oda, de lerázni nem tudott. Meghalt, még mielőtt a nagy ember kettészakította. Én tettem ezt. Riki-tiki-tik-tik. Gyere hát, Nagaina! Gyere, és küzdj meg velem! Nem sokáig özvegykedel.

Nagaina látta, hogy Teddit már meg nem ölheti, a tojás pedig ott van Riki-tiki két mancsa közt.

- Add ide a tojást, Riki-tiki! Add ide az utolsó tojásomat, s én úgy elmegyek, hogy vissza se jövök többé - mondta a csuklyáját összehúzáva.

- Az ám, úgy elmégy, hogy vissza se jössz többé, mert a szemétdombra kerülsz Nag mellé. Harcolj, özvegy! A nagy ember bement a puskájáért! Harcolj!

Riki-tiki ott ugrált Nagaina körül, éppen csak arra ügyelve, hogy kívül maradjon a döfése távolságán; kis szeme vöröslött, mint az izzó parázs. Nagaina összetekeredett, és feléje sújtott. Riki-tiki fel- és hátraugrott. Nagaina újra meg újra sújtott, s feje mindannyiszor lekoppant a veranda gyékényére, újra összetekeredett, mint az órarugó. Aztán Riki-tiki körül táncolta, hogy a háta mögé kerülhessen. Nagaina pedig megfordult, hogy a feje szemközt legyen az övével. Farka olyan zörgéssel súrolta a gyékényt, mint amikor száraz leveleket sodor a szél.

Riki-tiki megfélekedett a tojásról. Az még ott hevert a verandán, s Nagaina mind közelebb került hozzá. Végre - amikor Riki-tiki éppen szusszant egyet - szájába kapta, a veranda lépcsője felé fordult, s mint a nyíl, repült végig az ösvényen. Riki-tiki utána. Ha a kobra életre-halálra fut, olyan gyors, mint a ló nyakára lesújtó ostorszív.

Riki-tiki tudta, hogy el kell fognia, különben az egész baj újrakezdődik. Nagaina egyenesen a túskebokor körül növény magas fű felé igyekezett, s Riki-tiki rohantában hallotta, hogy Darzi még mindig fújja a maga bolondos kis diadalénekét. De Darzi párja bölcsőbb volt. Felröppent fészkeről, amikor Nagaina arra jött, s a kígyó feje fölött kezdett röpdösni. Ha Darzi is segít, talán rábíthatják, hogy megforduljon; de Nagaina csak összehúzta csuklyáját, és továbbrohant. Ám még ez a pillanatnyi késedelem is elég volt, hogy Riki-tiki a nyomába érjen, s amikor besiklott abba a patkányodúba, ahol Naggal éltek, Riki-tiki apró fehér fogával belekapaszkodott a farkába, és lement vele együtt. Márpedig nem sok mongúz akad, akármilyen bölcs és öreg legyen is, aki szeret a kobrának utánamenni az üregébe. Az üregben sötét volt, és Riki-tiki nem tudhatta, mikor tágul ki annyira, hogy Nagainának helye legyen megfordulni és feléje döfni. Vadul csimpszakodott a farkába, és kinyújtotta a lábait, hogy fék gyanánt szolgáljanak a forró, nedves föld vaksötét lejtőjén.

Aztán nem hullámszott tovább a fű az üreg szájánál, s Darzi azt mondta: - Vége Riki-tikinek! Fújjuk el a halottasénekét. A hős Riki-tiki meghalt. Mert Nagaina bizonyosan megöli a föld alatt.

Elfújta hát egy gyászos éneket, amelyet abban a pillanatban talált ki, s éppen amikor a legmeghatóbb részhez ért, újra megrezdült a fű, és Riki-tiki piszokkal borítva, egyenként húzogatta ki tagjait az üregből, s nyalogatta a bajuszát. Darzi kurta kiáltással elhallgatott. Riki-tiki kirázott egy kis port a bundájából, és prüsszentett. - Vége - mondotta. - Az özvegy nem jön ki többé. - A fűszálak közt élő vöröshangyák meghallották, s egymás után igyekeztek lefelé, hogy meglássák, igazat mondott-e.

Riki összehengeredett a fűben, s elaludt, ahol volt - aludt, aludt késő délutánig, mert kemény munkát végzett ma.

- Most pedig - mondotta, amikor fölbredt - visszamegyek a házba. Mondd el a Rézverőnek, Darzi, az majd az egész kertnek hírül adja, hogy Nagaina meghalt.

A Rézverő madár éppen olyan hangot ad, mint amikor kis kalapáccsal vernek egy rézüstöt; s azért cselekszi ezt folyvást, mert ő a kisbíró minden indiai kertben, ő kiált ki minden újságot akárkinek, aki meghallgatja. Amint Riki-tiki a ház felé haladt az ösvényen, már hallotta is a „halljátok! halljátok!” kiáltást, mint valami apró, ebédre szólító gong szavát; aztán keményen: - Ding-dong-tokk! Nag meghalt - dong! Nagaina meghalt! - Ding-dong-tokk! - Erre az egész kertben minden madár énekelni, minden béka kuruttyolni kezdett; mert Nag és Nagaina éppen úgy szerette a békát, mint az apró madarat.

Amikor Riki odaért a házhoz, Teddi meg az anyja (az anyja még mindig holthaltvány volt, mert többször is elájult az imént) meg az apja kijöttek, és szinte sírva fogadták; s azon az estén annyit evett Riki, hogy végül már nem bírta tovább; és Teddi vállán aludt el az ágyban, ott látta Teddi anyja, amikor késő éjszaka benézett hozzá.

- Megmentette az életünket és Teddiét - mondta az urának. - Gondold el: mindnyájunk életét megmentette!

Riki-tiki megrezzent és fölbredt. Minden mongúzknak igen könnyű az álma.

- Ó, ti vagytok? - mondta. - Mit aggódtok még? Valamennyi kobra meghalt; és ha nem halt volna meg - itt vagyok én.

Riki-tikinek volt ám jussa, hogy büszke legyen; de nem szállt fejébe a büszkeség, s őrizte a kertet, ahogy mongúzhoz illik, foggal, ugrással, szökéssel, harapással - amíg csak akadt egy kobra, amely be merte dugni fejét a falak közé.

DARZI ÉNEKE

(Riki-tiki-tévi tiszteletére)

*Víg dalú szűcs vagyok én,
dupla az én örömem:
mennybeható a zeném,
s házamat öltögetem.*

Egyre szövöm muzsikám, ugyanakkor a házamat öltögetem.

*Zengj a kicsiknek, anyó,
öntsd szaporán dalodat!
Már a fiókafaló
fekszik a bokrok alatt.*

Holtan a rózsza tövén az a rém kiterült a bozótok alatt.

*Lám, ki legyőzte: ki az?
hol lakik ő, az erős?
Riki, a bátor, igaz,
Tiki, a tűzszemű hős,*

Riki-tiki-tévi, az isteni karmú, a mennyei tűzszemű hős!

*Áldja ezer csipogó,
tárva faroklegyezőt,
zengi fülemileszó
s én, valamennyi előtt!*

Flaska-bozontú, piros-szemű Riki: örökre magasztalom őt!

(Itt Riki-tiki közbevágott, ezért a dal többi része elveszett.)

A FEHÉR FÓKA

Te fókafióka, az éj beborít már,
zölden ragyogó vizeink feketék.
A Hold a habok tarajára lesétál,
zúgás teletölti a part üregét.
Rengő habok árja neked puha párna,
apró uszonyos, kucorodj le, pihenj!
Ne jöjjön a cápa, se szél suhogása,
tengerhintán aludjál szelíden!

Fóka-altatódal

Sok esztendeje már annak, hogy ez az eset megtörtént, egy Novasztosna vagy másként Északkeleti Fok nevű helyen, Szent Pál szigetén, messze, messze a Bering-tengeren, Limmersin, a téli ökörszem mondta el nekem, amikor a szél odafújta egy Japán felé haladó gőzös kötélzetére. Levettem szegénykét, kabinomba vittem, melengtettem, ettettem néhány napig, amíg annyira meg nem erősödött, hogy visszaröpülhessen Szent Pál szigetére. Igen-igen furcsa kis madár ez a Limmersin, de az igazmondáshoz - ahhoz ért.

Novasztosna vidékén csak az fordul meg, akinek dolga van ott, rendes dolga pedig senki másnak nincs, csak a fókának. Nyári hónapokban százával, ezrével jönnek a hideg, szürke tengerről, mert a novasztosnai part a világ minden más helyénél alkalmasabb a fókáknak.

Tudta ezt Kaffogó, s akármerre volt is, minden tavasszal elúszott Novasztosnába, egyenesen, mint egy torpedóhajó, s egész álló hónapig verekedett társaival, hogy jó helyet kapjon a sziklákön, minél közelebb a tengerhez. Kaffogó tizenöt esztendős, hatalmas, szürke bundás fóka volt, szinte sörényt viselt a vállán, s hosszú, veszedelmes ebfogak álltak ki a szájából. Ha mellő uszonyaira támaszkodva fölegyenesedett, több mint négy lábnyira emelkedett a föld fölé; súlya pedig - ha ugyan valakinek lett volna annyi bátorsága, hogy megmérje - közel járt hétszáz fonthoz. Egész teste vad küzdelmek nyomait viselte, de mindig kész volt arra, hogy új küzdelembe elegyedjék. Fejét félrehajtotta, mintha nem merne ellenfelével szembenézni; aztán előrevágta gyorsan, mint a villám - s amikor hatalmas foga már benne volt a másik fóka nyakában, próbálhatott az menekülni - hiába.

De azért Kaffogó sohasem üldözte a megvert fókát, mert ezt tiltották a Tengerpart Törvényei. Neki csak az kellett, hogy helye legyen a tenger mellett a családjának, de mert minden tavasszal negyven-ötvenezer másik fóka is ugyanerre a célra törekedett, hát a parton végrehossza nem volt a félelmetes üvöltésnek, ugatásnak, kaffogásnak, vonításnak.

Egy kis emelkedésről, amelyet Hutchinson Dombjának neveztek, három és fél mérföldnyi területen lehetett végiglátni, amely telis-tele volt verekedő fókákkal; a parton megtörő hullámokban egymást érte a kifelé igyekvő, verekedni készülő fókák feje. Verekedtek a vízben, verekedtek a homokban, verekedtek a fókatannyák simára koptatott bazaltszikláin; mert éppen olyan ostobák és összeférhetetlenek voltak, mint az emberek. Az asszonyaik sohasem jöttek a szigetre május vége vagy június eleje előtt, mert eszük ágában sem volt, hogy darabokra tépessék magukat; a fiatal, két-három-négy esztendős fókák pedig, kik családot még nem alapítottak, bementek a szárazföldre, vagy fél mérföldet bukácsolva a verekedők sorain keresztül; seregestül, csordástul játszadoztak a homokdombok közt, s letapostak minden szál zöld növényt, ami a föld alól kimerészkedett. Ezeket Hollusikinak, legényeknek hívták, s csak Novasztosnában voltak vagy két-háromszázezen.

Egy tavaszi napon Kaffogó éppen a negyvenötödik verekedésével végzett, amikor Matka - szelíd, sima szőrű, kedves szemű felesége - kibukkant a tengerből. Kaffogó megragadta a nyakszirtjénél, s lecsapta elfoglalt tanyájára, nyersen rákaffogva:

- Már megint későn jössz, mint rendszeren! Hol voltál?

Kaffogó semmit sem szokott enni abban a négy hónapban, amit a tengerparton töltött, s így rendszeren rosszkedvű volt. Matkának volt esze, hogy ne feleseljen vele. Körülnézett, és azt bűgta:

- Milyen kedves vagy! Megint a régi helyünket foglaltad el!

- Meghiszem azt - mondta Kaffogó. - Nézz csak rám!

Összevissza volt karmolva, és húsz helyen is vérzett; félszemére majd megvakult, oldaláról cafatokban lógott a bőr.

- Ó, ti férfiak, ti férfiak! - sápítózott Matka, hátsó uszonyával legyezgetve magát. - Miért nem tudtok észretérni, hogy békésen válogassátok ki a helyeteket? Olyan vagy, mintha a Gyilkos Bálnával verekedtél volna.

- Hiszen egyebet se tettem május közepe óta, csak verekedtem. A tengerpart átkozottul zsúfolva van az idén. Legalább száz Lukannon-parti fókával találkoztam, aki mind tanyát keresett. Miért is nem marad mindenki ott, ahová való?

- Gyakran gondoltam már, hogy sokkal boldogabbak lennénk, ha a Vidra-szigetre költöznénk erről a zsúfolt helyről - mondta Matka.

- Eh, a Vidra-szigetre csak a legények járnak! Ha odamennénk, azt mondanák rólunk, hogy megijedtünk. A látszatra is kell ügyelni, drágám.

Kaffogó büszkén szegte hátra fejét kövér válla közé, s úgy tett, mintha aludnék néhány pillanattig, de egész idő alatt azt leste, mikor kell újra verekednie. Most, hogy valamennyi foka asszonyostul a szárazföldön volt, lármájuk mérföldekre elhallatszott a tengeren a lehangosabb viharban is. Legkevesebb egymillió foka volt a parton - öregek, anyák, kisbabák, legények. Verekedtek, tülekedtek, bőgtek, mászkáltak, játszadoztak; bandástul, seregestül mentek el a tengerhez, és tértek vissza onnét; heverésztek minden talpalatnyi földön, ameddig a szem ellátott; csapatosan csatároztak egymással a ködben. Novasztosnában majdnem mindig köd van, csak néha bukkan elő a nap, s ilyenkor kis időre gyöngyös, szivárványos színben ragyog minden.

Kotik, Matka kicsikéje, ebben a zűrzavarban született meg. Csupa fej és váll volt, s a szeme fakó, vizeskék színű, mint a kislefőkéé rendszeren; de a bundájában látszott valami, amit az anyja nagyon erősen szemügyre vett.

- Kaffogó - szólalt meg végül -, fehér lesz a kicsikénk!

- Tyű, üres kagyló és száraz tengerifű! - horkant fel Kaffogó. - Sose volt még a világon fehér foka.

- Nem tehetek róla - mondta Matka -, hát ezentúl majd lesz - és elénekelte azt a hosszú, bűgő főkaéneket, amellyel a főkamamák szokták elaltatni a kicsikéjüket.

*Ne ússz, míg nem vagy hathetes:
uszonyod süllyed, tarkód is vele.
Kinn jégvihar ver, bálna les,
te főkacsemete.*

*Ármányosak ám mind, kiskutyám,
hogy rosszabb nincs sose;
de paskolj, erősödj,
s a rosszat is győződ,
tág tenger gyermeke!*

A kis kölyök persze eleinte nem értette ezeket a szavakat. Csúszkált-mászkált az anyja mellett, s megtanulta, hogy félre kell sündörögni az útból, ha apja összeverekedik egy másik fókával, s bölgve hempergöznek föl s le a síkos sziklákon. Matka le-lejárt a tengerre enivalóért; a kicsikét csak minden másodnap etették; de akkor annyit evett, amennyi beléje fért, s szépen gyarapodott tőle.

Első cselekedete az volt, hogy bemászott a szárazföldre, s tízezzrel talált magakorabeli kicsikéket; játszottak egymással, mint a kutyakölykök, aludtak egyet a tiszta homokban, aztán tovább játszottak. Az öregek ott maradtak a tanyán, nem törődtek velük; a legények a maguk helyéhez ragaszkodtak - így hát nagyszerűen játszhattak a fiókák.

Amikor Matka visszatért a tenger mélyéről, ahol halászni járt, egyenesen a játszóhelyre ment, hívta a kicsikéjét, mint az anyajuh szokta a kisbárányt, s várt, amíg meg nem hallotta Kotik kiáltását. Akkor egyenesen megindult feléje, mellső uszonyaival jobbra-balra verve-pofozva szét a többi kicsikét. Mindig sok száz anya hajszolta gyermekét a játszótéren, s keményen bánt el a többivel; de - ahogy Matka mondotta Kotiknak: „Ha sáros vízben nem heversz, és meg nem rühösödöl, ha bele nem dörzsölöd a kemény homokot egy sebbe, ha viharos tengerben nem úszkálsz: itt semmi bajod nem történhetik.”

A kisfóka éppoly kevésbé tud úszni, mint a kisgyerek, de boldogtalan, amíg meg nem tanul. Amikor Kotik először ment le a tengerhez, egy hullám elragadta és elborította; nagy feje lemerült, és kis hátsó uszonyai felbuktak a víz színére, éppen, mint anyja mondta neki altatódalában; s ha a legközelebbi hullám ismét vissza nem veti, megfulladt volna.

Aztán megtanult a parti tócsákban heverészni úgy, hogy a hullámok éppen csak elborítsák és fölemeljék, miközben ő uszonyaival pacskolta a vizet, de mindig nyitott szemmel figyelt a veszedelmes nagy hullámokra. Két hétig tartott, amíg megtanulta, hogyan használja az uszonyait - ezalatt ki- és bemászkált a vízbe, kaffogott, morgott, felkúszott a partra, szunyókált a homokban, aztán visszatért megint - amíg csak azt nem látta, hogy ő most már igazában a vízbe való.

No, elképzelhetitek, micsoda mulatságot csapott akkor a társaival; lebukott a bukóhullám alá, fölmerült egy tarajos hullámon, s amikor ez a hatalmas hullám visszaörvénylett, egy csobbánással ismét a partra ért, vagy farkára állt, és vakarta fejét, mint az öregek szokták; vagy Komámasszony, hol az ollót játszott csúszós, moszattal telenőtt sziklákon, amik alig emelkedtek ki a vízből. Hébe-hóba látta, amint egy vékony uszony - egy nagy cápa uszonyához hasonló - közeledett a part mentén, s tudta, hogy az a Gyilkos Bálna, a Krampusz, aki megeszi a fiatal fókát, ha megfoghatja; és Kotik ilyenkor nyílsebesen igyekezett a partra, az uszony pedig szép lassan továbblebegett, mintha nem is keresett volna ott semmit.

Október végén a fókák kezdték otthagyni Szent Pál szigetét; családonként, törzsenként vonultak a mély tenger felé; nem volt több verekedés a tanyáért, s a legények ott játszottak, ahol nekik tetszett.

- Jövöre - szólta Matka mama Kotikhoz - te is legény leszel; de az idén meg kell tanulnod a halfogás mesterségét.

Együtt vágtak neki a Csendes-óceánnak, s Matka megmutatta Kotiknak, hogyan kell a hátán fekvé aludni, uszonyait az oldala mellett eleresztve, s úgy, hogy az orrocskája éppen csak kiálljon a vízből. Nincs a világon olyan kényelmes bölcső, mint a Csendes-óceán hosszú, ringató hullámai. Ha Kotik úgy érezte, hogy az egész bőre viszket, Matka azt mondta neki, hogy most tanulja „megérezni a vizet”; ez a csípő, csiklandó érzés azt jelenti, hogy rossz idő közeledik, s azt gyors úszással kell elkerülni.

- Hamarosan megtanulod azt is - mondotta -, hogy hova ússzál; de most egyelőre a Tengeri Malac, a Delfin után megyünk, mert az nagy bölcs. - A delfineknek egész raja szökdécselt, száguldott a vízen, s a kis Kotik oly gyorsan követte őket, ahogy csak uszonya bírta. - Honnan tudjátok ti, hogy merre kell menni? - kérdezte lihegve. A rajvezető forgatta fehér szemét, és lebukott a víz alá. - Viszket a farkam, fiacskám - mondotta. - Ez azt jelenti, hogy vihar van a hátam mögött. Gyere csak tovább! Ha délre jutsz a Párás Vízről (az Egyenlítőrre gondolt) -, és viszket a farkad, az azt jelenti, hogy előtted van a vihar, és észak felé kell fordulnod. Gyere csak! Itt viszketős a víz.

Ez csak egy dolog volt abból a sok mindenből, amit Kotik tanult, mert tanult ám folyton-folyvást. Matka megtanította arra, hogyan kergesse a tőkehalat meg a félszegűszót a tenger alatti zátonyok közt; hogyan cibálja ki a menyhalat vízfüvek közt rejtőző lyukából; hogyan kerülgesse a hajóroncsokat százölnyi mélységben, egyik nyíláson be, másikon ki, mint a puszkagolyó, a halak nyomában; hogyan táncoljon a hullámok hátán, amikor a villámok hasogatják végig az eget; hogyan lóbálja meg udvariasan az uszonyát a tömpe farkú Albatrosz és a Harcos Héja előtt, ha szélirányban arra szállnak; hogyan ugorják három-négy lábnyira a víz fölé, mint a delfin, uszonyait az oldalához szorítva, farkát begörbítve; megtanította, hogy hagyjon békét a repülőhalnak, mert az csupa szálka; hogyan tépje ki futtában, tíz öl mélységben a tőkehal válla húsát, és sohase álljon meg hajókra bámészkodni, különösen evezősökre ne. Fél esztendő alatt Kotik mindent megtanult a mélytengeri halászat mesterségéből, amit érdemes volt tudni, s közben sohasem tette szárazföldre az uszonyát.

Hanem egy napon, amint szunyókálva hevert a meleg vízben, valamerre a Juan Fernandez szigetén túl: egész testében bágyadtnak, lustának érezte magát, akárcsak az ember, amikor minden tagjában ott bizserog a tavasz. Eszébe jutottak Novasztosna jó kemény homokpartjai (vagy hétezer mérföldnyire onnét), társainak játéka, a tengeri moszat szaga, a fókák ordítása és verekedése. Abban a szempillantásban észak felé fordult, úszott keményen, s útjában csapostul találkozott társaival, akik mind arrafelé igyekeztek, s így szóltak hozzá:

- Szervusz, Kotik. Az idén mind legények vagyunk, eljárhatjuk a Tüztáncot a lukannoni bukóhullámok közt, s játszhatunk a friss fűvön. De hol szerezted ezt a bundát?

Kotik bundája most majdnem tiszta fehér volt, s bár igen büszke volt rá, csak ennyit mondott:

- Ússzunk gyorsan! Minden csontom sóvárog már a szárazföld után.

Így hát mind eljutottak azokra a partokra, ahol születtek, s hallották, amint apáik, az öreg fókák verekedtek a hömpölygő ködben.

Ezen az éjszakán Kotik eljárta a Tüztáncot az egyéves fókákkal. Nyári éjszakákon a tenger csupa tűz, Novasztosnától egészen Lukannonig, s minden fóka olyan barázdát hagy maga után, mint az égő olaj; láng villan fel, ha felugrik, s nagy, csillogó csíkokban, forgatagokban törnek meg a hullámok. Aztán bementek a szárazföldre, a legények tanyájára, hemperegtek a friss vadbúzában, s mesélgették egymásnak, hogy mi mindent csináltak tengeren jártukban. Úgy beszéltek a Csendes-óceánról, ahogy fiúk szoktak az erdőről, ahová diót szedni járnak, s ha valaki megértette volna a beszédjüket, olyan térképet készíthet az óceánról, amilyen még

sose volt a világon. A három-négy esztendő legények lerohantak a Hutchinson Dombjáról, s azt kiáltották:

- Félre az útból, tacsókók! A tenger mély, s ti még nem tudjátok, mi minden van benne. Várjatok, amíg a Horn-fokot meg nem kerültétek. Hihhi! - Hát te hol szerezted ezt a fehér bundát, te egyéves?

- Nem szereztem - felelte Kotik -, így nőtt. - S éppen amikor fel akarta dönteni azt, aki kigúnyolta, két fekete hajú, lapos vörös arcú ember bukkant elő egy homokdomb mögül. Kotik sohasem látott még embert, hát kaffantott egyet, és lesunyta a fejét. A fókalegények továbbdöcögtek néhány lépésnyire, és bután meregették a szemüket. Az a két ember pedig nem kisebb ember volt, mint Kerik Bútrin, a fókavadászok vezére, és Petelemon, a fia. Egy kis faluból jöttek, amely alig félmérföldnyire volt a fókák tanyáitól, s éppen azon tanakodtak, hogy melyik fókát hajtsák a vágóhídra (mert a fókát éppen úgy hajtják, mint a birkát) - hogy aztán fókabőr kabát válják belőle.

- Hohó! - kiáltott Petelemon. - Nézd csak, egy fehér fóka!

Kerik Bútrin majdhogy el nem fehéredett a bőrét borító olaj és füst alatt - mert az Alentszigetek lakója volt, s ott nem valami tiszták az emberek. Aztán imádságot kezdett mormolni magában.

- Ne nyúlj hozzá, Petelemon. Sose volt még fehér fóka a világon, amióta - amióta élek. Meglehet, hogy ez az öreg Zaharov szelleme. Tavaly veszett el az öreg a nagy viharban.

- Közelébe se megyek - mondta Petelemon. - Bajt hozna rám. Igazán azt gondolod, hogy az öreg Zaharov jár vissza kísértetni? Tartozom neki valami sirálytojásokért.

- Ne nézz rá! - tanácsolta Kerik. - Siessünk azokhoz a négyévesekhez. Az embereknek kétszázat kellene megnyúzni naponként, de elején vagyunk a vadászévadnak, gyakorlatlanok még. Elég lesz száz is. Rajta!

Petelemon megzörgetett egy pár fókavállcsontot az egyik legénycsorda előtt, s azok egyszerre mereven megálltak, lihegve, szuszogva. Aztán közelebb lépett hozzájuk, s a fókák mozogni kezdtek; Kerik a szárazföld felé terelte őket, s egyik sem próbált visszatérni a társaihoz. Száz-meg százezer fóka látta, amint ezeket elhajtják, de azért nyugodtan játszott tovább valamennyi. Kotik volt az egyetlen, aki kérdezősködött, de a társai közül egy sem tudott felelni neki, csak azt, hogy az emberek minden évben így szoktak fókákat elhajtani hat-nyolc héten át.

- Utánuk megyek - mondta Kotik, s szeme majd kiugrott, amint a csorda nyomába kezdett csúszkálni.

- Utánunk jön a fehér fóka! - kiáltott fel Petelemon. - Ez is először esik meg, hogy egy fóka maga indul el a vágóhíd felé.

- Csitt! Ne nézz hátra! - mondta Kerik. - Nem más ez, mint Zaharov szelleme! Meg kell beszélmem a dolgot a pappal.

A vágóhíd csak félmérföldnyire volt onnét, de az út egy óráig tartott, mert Kerik tudta, hogy ha a fóka gyorsan jár, megizzad, s amikor lenyúzzák, cafatokban jön le a bőre. Így hát lassan haladtak el az Oroszlánfóka Nyaka, a Webster-ház mellett, míg végül el nem jutottak a Sóházig, ahonnan már nem lehetett látni a sziklák heverő fókákat. Kotik lihegve, kíváncsian követte őket. Azt hitte, a világ végén jár, de háta mögött oly erősen hangzott a fókatanák harsogása, mint a vonat dübörgése az alagútban. Aztán Kerik leült a mohába, elővette nehéz, ónfedelű óráját, s fél óra hosszat várta, hogy lehüljön a csorda. Kotik hallotta, hogy csöpög le

kalapja karimájáról a harmattá sűrűsödött köd. Aztán odajött tíz-tizenkét ember, mindegyiknél három-négy hosszú, vasvégű bunkó. Kerik rámutatott egyikét fókára, amelyeket a társai összeharapdáltak, vagy amelyik túlságosan izzadt. Ezeket az emberek félrerugdosták rozmár nyaka-bőréből készült nehéz csizmájukkal; aztán Kerik így szólt: - Rajta! - s az emberek elkezdtek fejbe verni bunkósbotjukkal a fókákat, amilyen gyorsan csak bírták.

Tíz perc múlva Kotik nem tudott már ráismerni a barátaira, mert bőrüket lerángatták, orruktól hátsó uszonyaikig lenyúzták, és halomba dobálták a földön.

Ennyi elég volt Kotiknak. Megfordult, és vágtatni kezdett (a foka igen gyorsan tud vágtatni rövid ideig) - vissza a tengerhez. Serkedő kis bajusza égnek meredt a réműlettől. Az Oroszlánfoka Nyakánál, ahol a nagy oroszlánfókák üldögéltek a hullámverés szélén: fejest ugrott a hideg vízbe, és kétségbeesett lihegéssel himbálózott a hullámokon.

- No, mi az? - kérdezte nyersen egy oroszlánfoka (mert az oroszlánfókák magukban szoktak élni, nem ereszkedtek le a többiekhez).

- Egyedül vagyok, nagyon egyedül! - mondta Kotik. - Megölnek *minden* legényt *minden* parton.

Az oroszlánfoka a part felé fordította fejét.

- Ostobaság - mondotta -, a barátaid éppen úgy lármáznak, mint máskor. Bizonyosan az öreg Keriket láttad, amint egy csordát eltett láb alól. Harminc esztendeje cselekszi már ezt.

- Rettenetes - mondta Kotik, hátat fordítva a víznek, amint egy hullám nekijött, s megszilárdítva helyzetét uszonyainak egy csavaros csapásával, úgyhogy teste egész hosszában fölemelkedve alig háromhüvelyknyire állt meg egy éles szirttől.

- Ezt jól csináltad egyéves létedre! - mondta az oroszlánfoka, aki meg tudta becsülni az ügyes úszást. - Hát igen, azt hiszem, szörnyű a dolog a ti szempontotokból; de hát ha ti fókák évről évre ide jártok, persze hogy megtudják az emberek, s hacsak nem találtok olyan szigetet, ahol soha ember meg nem fordul, mindig is fognak hajtani benneteket.

- Hát nincs olyan sziget? - kérdezte Kotik.

- Húsz éve kergetem már a félszegúszókat, s még nem mondhatnám, hogy megtaláltam. De hát figyelj ide! Úgy látszik, szeretsz olyanokkal beszélni, akik különbek nálad; menj el talán a Rozmár-szigetre, és kérdezd meg a Tengeri Szörnyet. Lehet, hogy az tud valamit. De ne siess olyan nagyon. Hat mérföldet kell ám úszni odáig. A te helyedben előbb kimennék a partra, és szunyókálnék egyet, fiacskám.

Kotik megfogadta a jó tanácsot, odaúszott a maga partvidékére, kimászott, és aludt egy fél órát, egész testében rángatózva, fókaszokás szerint. Aztán egyenesen nekivágott a Rozmár-szigetnek. Alacsony, lapos kis sziklasziget ez, pontosan északkeletre Novasztosnától; csupa sziklapárkány és sirályfészek, rozmárok tanyázóhelye.

Éppen az öreg Tengeri Szörny közelében ért partra. A nagy, rút, puffadt, rücskös, vastag nyakú, hosszú agyarú rozmár (amilyenek a Csendes-óceán északi részében élnek) csak álmában tud udvariasan viselkedni. Most is aludt - hátsó uszonyával félig a hullámverésben, félig a szárazon.

- Ébredj! - ordított rá Kotik, mert a sirályok eszeveszett lármát csaptak.

- Hé! Hó! Hű! Mi az?! - ébredezett a Tengeri Szörny; agyarával megdöfte a legközelebbi rozmárt, és fölébresztette; az ugyanúgy tett a szomszédjával, a szomszéd is a maga szomszédjával - végre felébredt valamennyi, és bámészkodott mindenfelé, csak arra nem, amerre kellett volna.

- Hihi! Én vagyok - mondta Kotik, fel- s alátáncolva a hullámverésben. Olyannak látszott, mint egy kis fehér, házatlan csiga.

- No, hát nyúzzanak meg! - horkant fel a Tengeri Szörny, s valamennyien úgy néztek Kotikra, ahogy kaszinózó, álmos öregurak nézhetnek egy fiúcskára. Kotik éppen most nem szívesen hallgatta, ha a nyúzást emlegetik; eleget látott belőle, felkiáltott hát:

- Van-e olyan hely fókák számára, ahol ember sohasem járt?!

- Menj, és keresd meg! - mondta szemét lehunyva a Tengeri Szörny. - Eredj innét! Nekünk itt dolgunk van.

Kotik felugrott a levegőbe, mint a delfin, s torkaszakadtából kiáltotta:

- Kagylóevő! Kagylóevő!

Tudta, hogy a Tengeri Szörny soha életében nem fogott halat; folyvást kagyló és moszat után turkál, ám bár félelmetes személynek mutatja magát. Persze, ahány sirály, bűvármadár meg egyéb ezerfajta vízi szárnyas csak lakott a szigeten, mind élt az alkalommal, hogy gorombáskodhassék vele, fölkapta ezt a kiáltást, s Limmersin elbeszélése szerint öt percig az ágyúlövést se lehetett volna meghallani a Rozmár-szigeten. A sziget egész népe azt kiáltotta, visította: - Kagylóevő! Vén totyakos!

A Tengeri Szörny közben morogva, kaffogva hengergett egyik oldaláról a másikra.

- No, megmondod most? - kérdezte Kotik kifulladásra.

- Eredj, és kérdezd meg a Tengeri Tehenet - mondta a Tengeri Szörny. - Ha él még, az megmondhatja neked.

- Miről ismerhetem meg a Tengeri Tehenet, ha találkozom vele? - kérdezte Kotik már indulóban.

- Az az egyetlen teremtés a tengeren, aki még a Tengeri Szörnynél is rútabb - visította egy sirály, a Tengeri Szörny orra előtt keringve. - Még rútabb és még udvariatlanabb! Vén totyakos!

Kotik nem törődött a sirályok visongásával, visszaúszott Novasztosnába. Itt észrevette, hogy senki sem nézi jó szemmel az ő gyöngé próbálkozásait, hogy nyugalmas tanyát fedezzen föl a fókák számára. Azt mondták neki, hogy az emberek mindig elhajtották a legényeket - hozzátartozik ez a napi munkájukhoz -, s ha nem szeret rút dolgokat látni, hát ne menjen a vágóhídra. De a többi fóka közül senki sem látta a gyilkolást - s ez volt a különbség közte meg a barátai közt. Különben is Kotik fehér fóka volt.

- A te dolgod - mondta az öreg Kaffogó, amikor fia kalandjait végighallgatta -, a te dolgod csak az, hogy felnőj, és nagy fóka légy, mint az apád; legyen egy tanyád a parton, s akkor aztán békében hagynak. Öt esztendő múlva már nekiláthatsz a verekedésnek.

Még Matka is, a szelíd édesanyja, így beszélt:

- Sohase vethetsz véget a gyilkolásnak. Eredj, és játsszál a tengerben, Kotik! - És Kotik elment, eljárta a Tűztáncot, de a szívecskéje nagyon nehéz volt.

Ezen az őszön, mihelyt lehetett, otthagya a partot, s egyedül indult útnak, mert kerek fejében egyre motoszkált valami. Elmegy, és megkeresi a Tengeri Tehenet, ha van ilyen teremtés a világon, s talál egy nyugodt szigetet, ahol jó kemény, homokos parton lakhatnak a fókák, és az ember nem találhat rájuk. Egymaga kutatta végig a Csendes-óceánt északról délig, háromszáz mérföldet is úszva egy nap s egy éjjel. Annyi kalandja volt, hogy nem is lehet azt mind elmondani; kevés híja, hogy az Óriás Cáva meg a Pettyes Cáva meg a Pöröly Cáva be nem

kapta; összetalálkozott mindenféle megbízhatatlan csavargóval, amilyen annyi járja a tengert; nehézkes, előzékeny halakkal, skarlátpöttyös fésűskagylókkal, amelyek évszázadokig tapadnak egy helyhez, s nagyon büszkék erre - de sohasem találkozott a Tengeri Tehénnel, és sohasem talált kedvére való szigetet.

Ha a part jó volt és kemény, s háta mögött egy lejtő, ahol a fókák játszhattak: mindig feltűnt a láthatáron egy bálnavadászahajó füstje - bálnaszírt főztek ki rajta, és Kotik tudta, mit jelent ez. Másutt meg látta, hogy valamikor jártak fókák a szigeten, s kiirtották őket - és Kotik tudta, hogy ahol egyszer megfordult az ember, oda vissza is tér megint.

Megismerkedett egy öreg, tompa farkú albatrosszal, s ez azt mondta neki, hogy a Kerguelen-sziget az igazi otthona a békességnek és nyugalomnak. Amikor odament, majdhogy darabokra nem tépték valami gonosz fekete szirtek egy súlyos, villámlós-mennydörgős, jeges viharban. De amint a viharral szembenézve továbbhaladt, látta, hogy még itt is volt valaha fókátanya. És így volt ez a többi szigeten is mindenütt, amerre csak ellátogatott.

Limmersin hosszasan felsorolta ezeket a helyeket, mert - amint mondotta - Kotik öt évet töltött kutatásaival, csak a szokásos négyhavi pihenőre tért meg évenként Novasztosnába, s legénytársai ilyenkor csúfolni szokták képzeletbeli szigetjei miatt. Elment Galapagoszba - szörnyű száraz hely az Egyenlítő tájékán, majdhogy meg nem sült ott -, el a Georgia-szigetekre, a Déli Orkney-szigetekre, a Smaragd-szigetre, a Kis-Fülemüle-szigetre, a Gough szigetére, a Bouvet szigetére, a Crossett-szigetekre s még arra az icipici szigetekcskére is, amely a Jóreménység fokától délre van. De a tenger lakói mindenütt ugyanazt mondták neki. Valamikor még jártak itt fókák, de az ember kiirtotta őket. Sőt amikor ezer meg ezer mérföldnyire kiúszott a Csendes-óceánból, s eljutott egy Corrientes-fok nevű helyre (ez a Gough szigetről visszatérőben történt) - egy sziklán talált néhány száz rühös fókát, s ezek azt mondták, hogy ide is járnak emberek.

Majdhogy meg nem hasadt a szíve; megkerülte a Horn-fokot, és visszaindult szülőhazája felé. Útközben megállapodott egy zöld fákkal teli szigeten. Itt egy öreg, haldokló fókát talált. Kotik halakat fogott neki, és elmondta minden búját-bánatát. - Most - így fejezte be szavait - visszatérek Novasztosnába, s azt se bánom, ha a vágóhídra hajtanak a legényekkel.

- Próbáld meg még egyszer - mondta az öreg fóka. - Én a mazafuerai Elpusztult Nemzetség utolsó sarja vagyok; amikor az emberek százezrével öldöstek le bennünket, az a hír terjedt el a partokon, hogy valamikor egy fehér fóka jön majd északról, s nyugalmas helyre vezet el a fókák népét. Én már öreg vagyok, és nem érem meg azt a napot, de mások meg fogják érní. Próbáld meg még egyszer.

Kotik megpödörte bajuszát (gyönyörű bajusza volt), s azt mondta:

- Én vagyok az egyetlen fehér fóka, aki valaha a tengerparton született; és akár fekete, akár fehér, én vagyok az egyetlen fóka, aki valaha új sziget keresésére vállalkozott.

Ettől megnőtt a kedve; s amikor ezen a nyáron visszatért Novasztosnába, Matka, az anyja megkérte, hogy házasodjék meg, és telepedjék le, nem legény már, hanem felnőtt fóka, vállán göndör fehér sörény, s olyan nehéz, olyan nagy, olyan bátor, mint az apja.

- Várjunk még egy évig, anyám - mondotta. - Jusson eszedbe: mindig a hetedik hullám megy be legmesszebb a part felé.

Érdekes: akadt egy fókakisasszony is, aki úgy gondolkozott, hogy elhalasztja jövő évig a férjhez menést, s Kotik ezzel járta a Tüztáncot végig az egész Lukannon-parton, az új kutatóútra indulása előtt való éjszakán.

Most nyugat felé ment, mert egy nagy félszegúszó-raj nyomába került, márpedig neki legalább száz font hal kellett egy nap, hogy jó erőben maradjon. Űzte a halakat, amíg ki nem fáradt, aztán összegöngyölődött, s aludt annak a fenékhullámnak az ölében, amely a Réz-sziget felé hömpölyög. A partvidéket jól ismerte; így hát éjfél tájban, amikor érezte, hogy gyöngéden odavágódik egy moszattelephez, azt mondta: - Hm, ma erős az ár - azzal megfordult a víz alatt, lassan kinyitotta szemét, és kinyújtózkodott. De fel is ugrott, mint a macska, mert valami óriási jószágokat látott, amik a sekély vízben ide-oda szaglászni, s lelegelték a víznövények rojtjait.

- A Magellán-szoros nagy hullámaira! - morogta a bajusza alatt. - Miféle mélytengeri népség lehet ez?

Nem hasonlítottak azok se rozmárhoz, se oroszlánfókához, se közönséges fókához, tengerimedvéhez, bálnához, cápához, halhoz, tintahalhoz vagy fésűskagylóhoz - semmihez, amit Kotik valaha látott. A hosszúságuk 20-30 láb közt volt, testük olyanforma volt, mintha nedves bőrből vágták volna ki. Az arcukról csak úgy áradt a butaság; ha nem lelegésztek, a farkuk végére támaszkodva ingadoztak a mély vízben, ünnepélyesen hajlongva egymás felé, s úgy lóbálgatva mellső uszonyaikat, mint kövér ember a karját.

- Hm - mondta Kotik. - Jól mulatnak, uraim? - A nagy jószágok válaszképpen hajladoztak, és legyeztek az uszonyaikkal. Amikor ismét lelegészni kezdtek, Kotik észrevette, hogy felső ajkuk kétfelé van hasadva; körülbelül egy lábnyira szét tudják húzni, s amikor megint összecsuksújják, egész rakás tengerifű van a hasadékban. Az egészet betömökdi a szájukba, s ünnepélyesen rágcslájják.

- Furcsa kis táplálkozás - mondta Kotik. Újra hajlongtak, és Kotik kezdett kifogyni a béketűrésből. - Jó, jó - folytatta. - Azért hogy a mellső uszonyaitokon is van valami külön ízület, kérlek, ne parádézzatok vele. Látom, hogy kecsesen tudtok hajladozni, de én a nevetekre vagyok kíváncsi.

A hasadt ajkak megmozdultak, rángatóztak, az üveges zöld szemek bámészkodtak - de nem szóltak egy szót sem.

- Nohát - mondta Kotik -, ti vagytok az egyedüli népek a világon, akik még a Tengeri Szörnynél is rútabbak és udvariatlanabbak.

Ekkor egyszerre eszébe villant, hogy mit visított oda neki a sirály, amikor egyéves kislegény korában a Rozmár-szigeten járt - s hátrafelé bukfencezett a vízben, mert tudta, hogy most végre megtalálta a Tengeri Tehenet.

A Tengeri Tehenek tovább imbolyogtak, lelegésztek, kérődztek a víznövényeken. Kotik pedig faggatta őket mindenféle nyelven, amit csak utazásai közben megismert: márpedig a Tenger Népe majdnem ugyanannyiféle nyelven beszél, mint az emberek. De a Tengeri Tehenek nem válaszoltak, mert a Tengeri Tehén nem tud beszélni. Csak hat nyakcsigolyája van hét helyett, s a tengerbeliek azt mondják, hogy emiatt nem tud beszélni még a társaival sem; de amint tudjátok, a mellső uszonyain van egy külön ízület, ezt lengeti föl-le, jobbra-balra, s ezt használja föl esetlen jelbeszédül.

Kotiknak egész nap ég felé meredt a sörénye dühöngésében. Aztán a Tengeri Tehenek elkezdtek észak felé haladni, roppant lassan, közben meg-megállva, hogy ostoba hajladozásokkal tanácsot tartsanak egymás közt - Kotik pedig csak ment utánuk, így gondolkozván: - Ilyen hülye népséget már réges-régen kiirtottak volna, ha valami biztos szigetet nem találnak; s ami a Tengeri Tehénnek jó, jó lesz a fókáknak is. De azért nem bánám, ha gyorsabban szednék az uszonyukat.

Keserves munka volt ez Kotiknak. A csorda sohasem haladt többet negyven-ötven mérföldnél naponta; éjszakára megállt legelészni, s egész idő alatt a part közelében maradt; Kotik úszkált körülöttük, alattuk, fölöttük, de fél mérfölddel sem tudta továbbhajkurászni őket. Amint északbabra értek, minden két-három órában megismételték hajladozó tanácskozásukat, s Kotik majd a bajusztá harapta le türelmetlenségében, amíg végül észre nem vette, hogy valami meleg vízáramlást követnek. Ettől fogva jobban megbecsülte őket.

Egy éjszaka lemerültek a csillogó vízbe, akár a bedobott kő - s amióta ismerte őket, most először kezdtek gyorsan úszni. Kotik utánuk. Csodálkozott ezen a gyorsaságon, mert sohasem álmodta volna, hogy a Tengeri Tehén jó úszó is lehet. Valami part menti szirt felé tartottak, amely mélyen lenyúlt a víz alá; tövénél sötét üreg volt, húsz ölnyire a tenger színe alatt. Ebben az üregben haladtak tovább. Soká, soká tartott az úzás, s Kotik átkozottul nélkülözte már a friss levegőt, amikor végre kikerültek a sötét alagútból.

- Sörényemre! - mondta, amikor lihegve, prüszkölve nyílt vízre ért az alagút túlsó végén. - Hosszú lebukás volt, de megérte!

A Tengeri Tehenek szétváltak, és lustán legelésztek a legmagasabb part szélén, amit Kotik életében látott. Mérföldekre elhúzódó sima sziklák, éppen főkatanyának valók; mögöttük a szárazföld felé lejtősödő, kemény homokkal borított játékterek; bukóhullámok, amikben főkatancot lehet járni, hosszú fű, amiben hemperegni lehet; és homokdombok, amiken föl s le lehet mászkálni - s a legjobb az egészben, amit Kotik megérezett a vízen (s a víz sohasem csalja meg az igazi fókát!) - hogy ezen a helyen ember sohasem járt.

Mindenekelőtt meggyőződött arról, hogy hal van bőven, aztán végigúszott a part mentén, és összeszámolta a szép, hömpölygő ködben félig elvesző, gyönyörűséges alacsony homokszigeteket. Északnak, a nyílt tenger irányában egész sora a zátonyoknak, sekély helyeknek, szikláknak, amik hat mérföldnél közelebb soha egy hajót sem engedhetnek a parthoz; s a szigetek és szárazföld közt mély víz húzódott egészen a függőleges szirtekig, s valahol a szirtek alatt volt az alagút szája.

- Egészen olyan, mint Novasztosna, csak hogy tízszerre különb - mondta Kotik. - A Tengeri Tehén bölcsőbb, mint gondoltam. A szirteken nem jöhetnek le emberek, még ha volnának is itt; a tenger felől pedig - ott a zátonyokon minden hajó darabokra zúzódna. Ha van biztos hely a tengeren, hát ez csakugyan az.

Eszébe jutott az otthon hagyott fókakisasszony, de bármennyire sietős volt is, hogy Novasztosnába visszatérjen, egészen végigkutatta az új hazát, hogy odahaza minden kérdésre megfelelhessen.

Aztán lebukott a víz alá, megjegyezte az alagút száját, és nekiiramodott déli irányban. Senki más nem is álmodhatott arról, hogy ilyen hely van itt, csak egy tengeri tehén vagy foka - s amikor a szirtekre visszanézett, még Kotik is alig tudta elhinni, hogy az imént ott járt alattuk.

Hat napig utazott hazafelé, pedig nem úszott lassan; s amikor partot ért, éppen az Oroszlánfoka Nyaka fölött, az első, akivel összetalálkozott, a reá várakozó fókakisasszony volt - s tüstént meglátta a szemén, hogy végre megtalálta a rég keresett szigetet.

Hanem a legények meg Kaffogó, az apja meg a többi foka mind kinevette, amikor elmondta a fölfedezését, s egy korabeli fiatal foka így szólt:

- Ez mind igen szép, Kotik, de nem úgy van ám az, hogy idejössz, a jó ég tudja, honnét, s csak úgy kurtán-furcsán elparancsolsz innen bennünket. Jusson eszedbe, hogy mi megverekedtünk a tanyáinkért - ezt pedig te sohase tetted. Jobb szeretted a tengeren kószálni.

A többi foka nevetett ezen, s a fiatal foka kezdte jobbra-balra hányni a fejét. Éppen abban az esztendőben házasodott, s nagyra volt vele.

- Nekem nincs tanyám, amiért verekedjem - mondta Kotik. - Nem akarok mást, csak megmutatni nektek azt a helyet, ahol biztonságban lestek. Mi értelme van a verekedésnek?

- Ó, ha meghátrálsz, akkor persze nincs több szavam - mondta rút nevetéssel a fiatal foka.

- Velem jössz, ha legyőzlek? - kérdezte Kotik, s zöld fény lobbant meg a szemében, mert igen haragudott, hogy verekednie kell.

- Helyes - mondta hetykén a foka. - Ha legyőzöl, veled megyek.

Nem is ért rá, hogy meggondolja magát, mert Kotik előreszegte fejét, s foga belemélyedt a fiatal foka nyakának lebernyegébe. Aztán hátravetette magát, ledobta ellenfelét a partra, megrázta és felfordította.

Most odakiáltott a fókáknak:

- Öt esztendeig megtettem értetek mindent, ami tőlem telt! Megtaláltam nektek azt a szigetet, ahol biztonságban élhettek - de ti nem hisztek el semmit, amíg a fejetekeket le nem tépik arról az ostoba nyakatokról. Hát most majd megtanítalak. Vigyázzatok!

Limmersin mondta nekem - márpedig Limmersin minden esztendőben tízezer nagy fókát lát verekedni -, hogy kicsi életében soha nem látott olyat, mint Kotiknak a fókátanya ellen intézett rohama volt. Rávetette magát a legnagyobb fókára, akit előtalált, torkon ragadta, fojtogatta, ütötte, csapkodta, amíg csak kegyelemért nem nyöszörgött, aztán félrevágta, és neki-támadt a következőnek. Hja, Kotik sohasem bőjtölt négy hónapig, mint ahogy a nagy fókák teszik minden esztendőben, s mélytengeri úszókirándulása közben nagy erőre kapott. Ami pedig ennél is több: sohasem verekedett még. Göndör fehér sörénye fölborzolódott dühében, szeme lángolt, agyara csillogott - nagyszerű látvány volt.

Apja, az öreg Kaffogó látta, hogyan rohan előre, hogyan cibálja, vonszolja a szürkülő vén fókákat, mintha holmi félszegűző halak volnának, s hogy fordítja fel maga körül a fiatal legényeket; és felordított az öreg Kaffogó:

- Lehet, hogy bolond, de a legjobb verekedő a parton! Meg ne támadd apádat, fiam! Apád veled van!

Kotik ordított egyet válaszképpen, az öreg Kaffogó pedig odadöcögött lelógó bajusszal, dohogva, mint egy gőzmasina; Matka pedig, meg Kotik jövődöbelije lekuporodtak, és bámulták a hímjeiket.

Pompás egy harc volt, mert ketten addig verekedtek, amíg egyetlen foka is akadt, aki föl merte emelni a fejét, s aztán büszke kaffogással parádéztak fel s alá egymás mellett a parton.

Éjjel, éppen amikor az északi fény át kezdett derengeni, villogni a ködön, Kotik felmászott egy csupasz sziklára, s lenézett a feldúlt tanyák, összevert és vérző fókák közé.

- No ugye, hogy megtaníttalak benneteket! - mondotta.

- Sörényemre! - kiáltotta az öreg Kaffogó, mereven kiegyenesedve, mert félelmes sebei voltak - a Gyilkos Cáva maga sem bánhatott volna el velük különül. Büszke vagyok rád, fiam, s ami ennél is több: elmegyek veled a szigetre - ha csakugyan van ilyen sziget.

- Hahó, ti kövér tengeri disznók! Ki jön velem a Tengeri Tehén alagútjához? Feleljetek, vagy újra megtanítalak! - bömbölte Kotik.

Olyan moraj hallatszott, mint az ár zúgása a part mentén. - Megyünk! - mondta ezer meg ezer fáradt hang. - Követjük Kotikot, a fehér fókát.

Kotik ekkor válla közé ejtette fejét, és szemét büszkén lehunyta, nem volt már fehér fóka - vörös volt fejtől a farkáig. Mindegy: büszkesége nem engedte, hogy ránézzen a sebeire, vagy megérintse egyiket is.

Egy hét múlva ő meg a hadserege (közel tízezer legény és öreg fóka) elindult északnak, a Tengeri Tehén alagútja felé. Kotik vezette a sereget. Akik ott maradtak Novasztosnában, bolondnak mondták őket. De a következő tavaszon, amikor mindnyájan találkoztak a Csendes-óceán halászó zátonyain, Kotik fókái olyan csodás történeteket mondtak a Tengeri Tehén alagútján túl levő új partokról, hogy egyre több és több fóka hagyta el Novasztosnát.

Persze, mindez nem történt egyszerre, mert a fókának sok idő kell, amíg meghányja-veti a dolgot; de azért minden esztendőben több fóka ment el Novasztosnából meg Lukannonból meg a többi fókatanjáról azokra a nyugodt, védett partokra, ahol Kotik végigüldögéli az egész nyarat, évről évre kövérebb és erősebb, a legények pedig játszadoznak körülötte abban a tengerben, amelyet ember nem közelít meg soha.

LUKANNON

(Egyfajta szomorú fóka-nemzeti himnusz)

*Hajnalban gyülekeztünk (ó, már öreg vagyok!),
sziklákon, nyári fényben dörögtek a habok.
Dalunk túlbőgte a tengert: zengtek tűzzel teli
kétmillió hangon Lukannon öblei.*

Sós zátonyok közt úszni, heverni: jó világ,
doblejtőn lecsúszni, zúgva, mint trombiták.
Vízi táncunktól éjjel a tajték csupa láz
Lukannon öblein - de jött a fókavadász.

*Hajnalban gyülekeztünk (ó, már többé soha!).
Leterültünk, elsötétült tőlünk a part foka.
A foltos tenger árján, ameddig a hang futott,
dalunk kísérte mind ki jött és távozott.*

Ó, lukannoni öblök! Fű a kövek között,
kanyargó, fodros zuzmó a lágy tengeri köd.
Játszóhelyünk sziklái: mind testüinktől sima!
Lukannon öblei: mindnyájunk otthona!

*Hajnalban gyülekeztünk... Megtört, szétszórt sereg,
ránk lödöztek a vízben, s kihúztak az emberek,
vagy élve tereltek sóba, vonultunk jámborul.
Ó, Lukannon hajdan! Nem ember volt az úr!*

Kerekedjetez délnek! Repülj, repülj, sirály!
Hadd hallja bánatunkat a mélyvízi király!
Üres cápatojásként, mit a vihar partra vitt,
tátongjon Lukannon: ne lássa fiait!

PURUN BAGÁT CSODÁJA

Éreztük éjjel: reng a föld.
Keltettük, rángattuk kezét;
magunk módján szerettük őt,
szívvel, mely érez, de nem ért.

Omlott a dörgő meredek,
világunk hullt, mint kőözön.
A Kicsi Nép mentette meg,
de a jó testvér mégse jön.

Gyászolj! Mi megmentettük őt
(vadszívben is van tiszta tűz),
gyászolj többé nem ébredőt!
Más ember minket messze űz.

A langurok búcsúztató éneke

Volt egyszer egy ember Indiában: főminisztere az egyik félig független bennszülött államnak az ország északnyugati részén. „Brahmin” volt, vagyis olyan előkelő kaszthoz - társadalmi osztályhoz - tartozott, hogy a „kasz” szónak már nem is volt semmi különös jelentése a számára; apja pedig annak idején magas tisztséget viselt egy régi divatú hindu fejedelmi udvar tarka, szedett-vedett népsége közt. Amikor Purun Dász felnőtt, érezte, hogy a dolgok régi rendje elvonulóban van, s aki boldogulni akar a világban, annak jó lábon kell állni az angolokkal, s utánozni mindazt, amit az angolok jónak tartanak. De ugyanakkor a bennszülött tisztviselőnek a gazdája kegyét sem szabad elveszítenie. Nehéz játék volt ez, de a nyugodt, hallgatag ifjú brahmin, a bombayi egyetemen szerzett jó angol nevelésének segítségével, hidegvérrel játszott, s lépésről lépésre haladva végül főminisztere lett a királyságnak. Vagyis magyarán mondván több valóságos hatalom volt a kezében, mint urának, a maharadzának.

Az öreg király halála után - aki még gyanakvó szemmel nézte az angolokat vasútjaikkal és távíróikkal egyetemben - Purun Dász erősen kegyében állott az utódjának, akit angol ember nevelt; s a maharadzsa meg főminisztere (ámbar mindig ügyelt, hogy ifjú uráé legyen a dicsőség) leányiskolákat alapítottak, utakat építettek, orvosi rendelőintézeteket állítottak fel, mezőgazdasági kiállításokat rendeztek, s évenként kék borítékú könyvet adtak ki „Az Állam erkölcsi és anyagi haladásáról”, nagy gyönyörűségére az angol külügyminisztériumnak és az indiai kormánynak. Igen kevés bennszülött állam volt, amely egyáltalán elfogadta az angol „haladást”, mert nem hitték el - amit Purun Dász cselekedeteinek bizonyossága szerint elhitt -, hogy ami jó az angoloknak, az kétszerte olyan jó lehet az ázsiai embernek. A főminiszter nagyra becsült barátjává lett alkirályoknak, kormányzóknak, helyettes-kormányzóknak, orvosoknak, hittérítőknak, keményen lovagló angol katonatiszteknek, akik vadászni jártak az állami vadaskertekbe - meg egész sereg turistának, akik a hideg évszakban beutazták Indiát, és tanácsokat adtak, hogyan kellene csinálni a dolgokat. Üres óráiban alapítványokat létesített arra a célra, hogy honfitársai orvostudományt és ipart tanuljanak szigorúan angol módszer szerint, s tudósításokat írt az Úttörőnek, a legnagyobb indiai napilapnak, uralkodója céljait és törekvéseit magyarázgatva.

Végül ellátogatott Angliába, s amikor visszajött, roppant összegeket kellett fizetnie a papoknak, mert még olyan magas kaszthoz tartozó ember is, mint Purun Dász, elveszti a kasztját, társadalmi rangját, ha átkel a „fekete” tengeren. Londonban találkozott és beszélgetett

mindenkivel, akit érdemes megismerni - világhírű emberekkel -, és sokkal többet látott, mint amennyit elmondott. Tudós egyetemek tiszteletbeli címekkel ruházták föl; beszédeket mondott, és estélyi ruhás hölgyeknek magyarázgatta az indiai társadalmi újításokat - amíg csak egész London föl nem kiáltott:

- Ilyen elragadó emberrel sohasem ebédeltünk még együtt, amióta terített asztalt láttunk!

Indiába való visszatérése után elhalmozták dicsőséggel - az alkirály maga látogatott el Purun Dász hazájába, hogy átadja a maharadszának az „India Csillaga” nagykeresztjét (csupa gyémánt meg szalag meg zománc); s a szertartás folyamán, ágyúörgés közben, Purun Dászt az Indiai Császárság Lovagrendjének Parancsnokává ütötték; úgyhogy a neve mostantól fogva ez volt: Sir Purun Dász, I. C. L. P.

Ezen az estén, az alkirály hatalmas sátrában rendezett vacsorán, felállott, mellén a Lovagrend jelvényével és nyakláncával; válaszolt a gazdáját eltető pohárköszöntőre, s olyan beszédet vágott ki, hogy kevés angol embertől telt volna különb.

A következő hónapban, amikor a város visszadermedt napsütötte nyugalomba, olyasmit cselekedett, amiről soha angol ember nem álmodott volna: meghalt - a világ számára. A drágakövekkel kirakott lovagi jelvény visszakerült az indiai kormányhoz, az ügyek vezetését új főminiszterre bízta, s az alsóbb hivatalokban megkezdődött a nagy állásvadászat. A papok tudták, hogy mi történt, s a nép sejtette, de India az egyetlen hely a világon, ahol az ember azt teheti, amit akar, és senki sem kérdi, miért; s azt, hogy Deván Sir Purun Dász, I. C. L. P. lemondott állásáról, palotájáról, hatalmáról, kezébe vette a sunnyasik vagy szent emberek alamiznagyűjtő csészéjét, s magára öltötte földszínű ruhájukat: egyáltalán nem tekintették különös dolognak. Miként a régi törvény tanácsolja, húsz esztendeig ifjú volt, húsz esztendeig harcos - ámbar soha életében nem viselt fegyvert - és húsz esztendeig családfő. Értéke szerint használta vagyonát és hatalmát; elfogadta a megtiszteltetést, amikor útjába került; látott embereket és városokat, közel és távol; s emberek és városok hajoltak meg előtte. Most otthagya mindezt - úgy, ahogy az ember ledob egy fölöslegessé vált köpenyt.

Mögötte - amint kiment a város kapuján, hóna alatt egy antilopbőrrel s egy rézfogantyús bottal, kezében fényezett, barna alamiznagyűjtő csészével, mezítláb, egyedül, szemét a földre szegezve -, mögötte, mondom, éppen akkor adtak üdvövéseket a bástyákon, boldog utódjának tiszteletére. Purun Dász bölintott. Ennek az egész életnek vége; nem maradt benne több rossz vagy jó emlék, mint egy szeszű éjszakai álmom után. Sunnyasi volt - hontalan, vándor koldus, aki mindennapi kenyerének gondját embertársaira bízza; s amíg egy megosztható falat van Indiában, sem pap, sem koldus nem hal éhen. Soha életében nem evett húst, még halat is ritkán. Egy ötfontos bankóból kitellett volna személyes tápláléka minden esztendőben, amíg milliókkal rendelkezett kénye-kedve szerint. Még amikor Londonban bálványozták, akkor is békességről, nyugalomról álmodozott - a hosszú, fehér, poros indiai útról, amely telis-tele van meztelen lábak nyomával; a szüntelen lassú jövés-menésről, az orrfacsaró fafüstről, amely alkonyatkor kibodorodik a fűgefák alól, ahol az utasok ülnek vacsorájuk mellett.

Amikor eljött az ideje, hogy ezt az álmot megvalósítsa: a főminiszter megtette, amit kellett - s három nap múlva könnyebb lett volna egy buborékot megtalálni az Atlanti-óceán medencéjében, mint Purun Dászt India kóbor, összegyűlő, szétszóródó embermilliói közt.

Este leterítette az antilopbőrt, ahol éppen rásötétedett - némelykor egy útmenti sunnyasikolostorban, némelykor Kala Pir valamelyik agyagoszlopos szentélye mellett, ahol a jogik (a szent embereknek egy másik titokzatos fajtája) úgy fogadták, mint akik tudják, mennyit érnek a kasztok és osztályok különbségei; némelykor egy kis hindu falu szélén, ahol gyerekek lopózkodtak hozzá a szülei készítette ételekkel; némelykor meg csupasz legelő határán, ahol rőzsetüzének fénye fölébresztette a szunyókáló tevéket. Mindegy volt ez Purun Dásznak -

vagy Purun Bagátnak, ahogy most nevezte magát. Föld, nép, ennivaló: minden mindegy. De a lába öntudatlanul is északkelet felé vitte; délvidékről Róták felé; Rótákból Kurnulba; Kurnulból a romba dőlt Szamánába, aztán fölfelé a Gugger-folyó kiszáradt medre mentén, amely csak akkor telik meg vízzel, ha eső esik a hegyek között - addig s addig, hogy egy napon megpillantotta a nagy Himalája hegység távoli körvonalait.

Ekkor elmosolyodott Purun Bagát, mert eszébe jutott, hogy anyja rádzsputi brahmin születésű asszony volt; a magas hegyek közül származott, és mindig honvágyat érzett a hó után - s hogy a hegyi vér egyetlen csöppje is visszahúzza végül az embert oda, ahová való.

- Amott - mondta Purun Bagát a Szevalik-hegylánc alacsonyabb hágóin fölfelé haladva, ahol úgy álltak a kaktuszok, mint megannyi hétágú gyertyatartó -, amott letelepszem, és a tudást keresem - és a Himalája hús szele fütyörészett a füle körül, amint a Szimla felé vezető úton lépdelt.

Amikor utoljára járt erre, hivatalos úton volt, dobogó lovas kísérettel, hogy meglátogassa a legkedvesebb, legszeretreméltóbb alkirályt; egy óra hosszat beszélgettek londoni közös barátaikról meg arról, hogy az indiai köznép valójában hogyan szemléli a dolgokat. Purun Bagát most nem látogatott meg senkit, hanem odatámaszkodott a sétatér korlátjához, s elgyönyörködött az alatta terpeszkedő negyvenmérőföldnyi síkság csodás látványában, amíg egy bennszülött mohamedán rendőr rá nem szólt, hogy ne akadályozza a forgalmat; és Purun Bagát tisztelettel köszöntötte a törvényt, mert tudta, hogy mit ér, s ő éppen a maga törvényének keresésében járt. Aztán továbbment, s azon az éjszakán egy üres kunyhóban hált Csota Szimla mellett. Olyan ez a hely, mintha a világ vége volna - de ő még csak most volt az utazása elején.

A himalája-tibeti úton haladt, azon a tízlábnyi ösvényen, amelyet kemény sziklákból robbantottak ki, vagy fatörzsek segítségével vezettek át ezer láb mélységű szakadékok felett. Ez az út meleg, nedves, zárt völgyekbe ereszkedik le, és fátlan, füves dombtetőkön mászik át, ahol a nap úgy éget, mint a gyújtóüveg; vagy csöpögő, sötét erdőkön kanyarog végig, ahol a fák törzsét tetőtől talpig beborítja a fapáfrány, s a fácán szolongatja párját. Tibeti pásztorokkal találkozott, kutyástul, birkanyájastul; minden birka hátán egy kis batyu bórax; és vándor favágókkal és köpönyeges, takarós tibeti lámákkal, akik Indiába indultak zarándokútra; és apró, elhagyatott hegyi államok küldönceivel, akik veszettül vágattak pettyes, tarka póni lovakon; vagy egy látogatóba menő rádzsza lovag kíséretével; de megesett az is, hogy egész áldott hosszú napon át nem látott mást, csak egy fekete medvét, amely dörmögve kutatott gyökerek után lenn a völgyben. Amikor útnak indult, az elhagyott világ zaja még a fülébe csengett, mint ahogy soká halljuk még az alagút dübörgését, amikor a vonat már áthaladt rajta; de mire a Muttiani-szoros a háta mögött volt, vége lett ennek is - Purun Bagát egyedül volt önmagával, ment, tűnődött, gondolkozott; szeme a földön, gondolata a felhők között.

Egy este az addig legmagasabb szoroson haladt át - kétnapi hegymászás után -, s havas csúcsok közé került ki, amelyek az egész látóhatárt befogták; tizenöt-húszezer láb magas hegyek közé, amelyek szinte kőhajításnyi közelségben látszottak, holott ötven-hatvan mérőföldnyire voltak. A szorost sűrű, sötét erdő koszorúzta - deodár, dió, vadcseresznye, vadolajfa, vadkörte, de legfőképpen deodár, a Himalája cédrusa; s a deodárfák árnyában állt egy elhagyott Káli-szentély. Káli másképpen: Durga, másképpen: Szitala; néha himlő ellen imádkoztak hozzá.

Purun Bagát tisztára söpörte a kőpadlót, rámosolygott a vigyorgó szoborra, csinált magának egy kis agyagtűzhelyet a szentély háttérében, leterítette az antilopbőrt friss tülevelekre, hóna alá dugta rézfogantyús botját, és leült pihenni.

Közvetlenül alatta kezdődött a lejtő; szabadon, csupaszon ereszkedett le ezerötszáz lábnyira, ahol egy kis falu - vertföld tetejű kőházakkal - kapaszkodott a meredek hajlásba. Körös-körül az apró, lépcsőzetes földek, mint foltokból varrt kötény a hegység térdén, s bogár nagyságú tehenek legelésztek a sima kővel körülkerített szérűskertek közt. A völgyön átnéző szemet megcsalta a tárgyak kicsisége, s első pillantásra nem lehetett elképzelni, hogy ami a szemközti levő hegyoldalban alacsony bozótnak látszik, az valójában száz láb magas fenyves. Purun Bagát látott egy sast átrepülni a roppant mélység fölött, de a nagy madár felét sem tette még meg az útnak, s már pici ponttá zsugorodott. Szétszórt felhők szállingóztak a völgy fölött, meg-megakadva a hegyek vállán, vagy fölemelkedve és szétfoszolva, amikor a szoros nyílásával egy magasságra értek. - Itt megtalálom a békességet - mondta Purun Bagát.

A hegylakónak semmiség néhány száz lábnyi mászás fölfelé vagy lefelé, s mihelyt a falubeliek meglátták az elhagyott szentélyből felszálló füstöt, papjuk felkapaszkodott a lépcsős hegyoldalra, hogy üdvözölje az idegent.

Amikor belenézett Purun Bagát szemébe - olyan szem volt ez, amely valamikor ezer meg ezer embernek parancsolt -, földig hajolt, szó nélkül elvette az alamiznagyűjtő csészéjét, visszament a faluba, s azt mondta: - Végre van egy szent emberünk. Sohasem láttam még ilyen embert. A síkságról való - de halványszínű -, ő a brahminok brahminja, a papok papja. - Aztán a falu asszonyai megkérdezték: - Gondolod, hogy itt marad nálunk? - és valamennyi igyekezett, hogy a legízletesebb ételeket főzze a Bagátnak. A hegyi lakók egyszerűen táplálkoznak, de azért hajdinából, kukoricából, rizsből, paprikából, a völgy patakjában fogott apró halból, a kőfalak közt épült, kéményszerű lépek mézéből, szárított nyári barackból, kurkumagyökérből, vadgyömbérből, lisztes tésztából jó dolgokat tud készíteni egy jámbor asszony, s a pap teli csészét hozott vissza a Bagátnak. - Itt marad-e? - kérdezte a pap. - Akar-e egy tanítványt, aki alamizsnát gyűjtsön helyette? Van-e takarója a hideg ellen? Ízlett-e neki az étel?

Purun Bagát evett, és köszönetet mondott az adakozóknak. - Igen, maradni szándékozik. - Ennyi elég - mondta a pap. Legyen az alamiznagyűjtő csésze mindig a szentély előtt, a két összefonódó gyökér közt levő mélyedésben, s gondoskodni fognak a Bagát mindennapi táplálékáról; mert a falu megtiszteltetésnek érzi, hogy ilyen ember - és félénken nézett a Bagát arcába - itt tartózkodik közöttünk.

Ezen a napon vége szakadt Purun Bagát vándorlásainak. Neki való helyre került - ahol csend van és végtelen térség. Ezzel számára megállt az idő, s ő, a szentély szájánál ülve, nem tudta volna megmondani, élő-e vagy halott; tagjainak parancsoló ember-e, vagy része a hegyeknek, a felhőknek, az esővel váltakozó napsütésnek. Halkan ismételt magában tízezerszer is egy nevet, amíg végre minden ismétlésre úgy érezte, hogy mindinkább kiszabadul a testéből, s a magasban lebeg, valami csodálatos felfedezés kapuja előtt; de éppen amikor már kinyílóban volt a kapu, teste visszarántotta, s fájdalommal érezte, hogy ismét be van zárva Purun Bagát húsába-vérébe.

A teli csészét minden reggel csöndesen letették a szentély előtt, a két ág közt levő mélyedésbe. Némelykor a pap hozta el; máskor egy Ladakból való árus, aki a faluban lakott, és szeretett volna érdemeket szerezni, baktatott fel az ösvényen, de leggyakrabban az az asszony, aki éjszaka megfőzte az ételt, s alig hallhatóan suttogta: - Emelj szót érettem az isteneknél, Bagát. Emelj szót Ezmegezért, Annak-s-Annak feleségéért! - Olykor egy-egy bátor gyereket részesítettek ebben a megtiszteltetésben; Purun Bagát hallotta, amint lecsapta a csészét, s elfutott, amily gyorsan kis lába bírta - de a Bagát sohasem ment le a faluba. Ott terült el a lába előtt, mint egy térkép. Láta az esti összejöveteleket a szérűskertek közt levő kerek térségen - ez volt az egyetlen vízszintes hely; látta a zsendülő rizs leírhatatlan, csodálatos zöldjét, a

kukorica indigókékjét, a hajdina elszórt foltjait s a maga idejében az amaránt piros virágát, amelynek apró magvát - mivelhogy nem gabona és nem is hüvelyes vetemény - böjt idején is szabadon eheti a hindu.

Esztendő fordultával a kunyhók teteje apró színarany négyszögekké változott, mert a tetőre rakták kiszáradni a kukoricacsöveket. Takarás, aratás, rizsvetés és hüvelyezés, mind a szeme előtt folyt, mind tarkította odalenn a sokszögletű földdarabkákat - ő pedig elgondolkozott mindezekben, és töprengett, hogy mi is a végső céljuk voltaképpen?

Még India népes részeiben sem ülhet valaki egy napig mozdulatlanul anélkül, hogy a vadak úgy ne ugrálnának rajta, mint valami kősziklán; ebbe a vadonba pedig, ahol jól ismerték Káli szentélyét, hamarosan visszatértek, hogy szemügyre vegyék a betolakodót. A langurok, a Himalája nagy, szürke pofaszakállas majmai voltak természetesen a legelsők, mert azoknak a kíváncsiság az életük; s amikor feldöntötték az alamiznagyűjtő csészét, és végiggurították a földön, kipróbálták fogukat a rézfogantyús boton, és ráfintorogtak az antilopbőrre: megállapították, hogy az az ember, aki mozdulatlanul ül ott, ártalmatlan. Estéknént leugráltak a fenyőkről, kezükkel kunyoráltak ennivalóért, aztán kecses mozdulatokkal elugráltak. Szerették a tűz melegét is, s köréje kuporodtak, amíg Purun Bagát félre nem toltta őket, hogy fát dobjon rá; reggelenként pedig akárhányszor azon vette észre magát, hogy egy szőrös majom osztozik vele a takaróján. A törzs egyik vagy másik tagja egész nap ott ült mellette, kibámészkodott a hóra, duruzsolt magában, és kimondhatatlanul bölcs és bánatos arcot vágott.

A majmok után jött a barasing, az a nagy rőt vad, amely a mi szarvasunkhoz hasonlít, csakhogy erősebb nála. Agancsáról akarta ledörzsölni a mohát Káli szobrának hideg kövén, s toppantott a lábával, amikor meglátta a szentély előtt ülő embert. De Purun Bagát meg se mozdult, s a királyi szarvas lassanként odahúzódott hozzá, és orrával meglökte a vállát. Purun Bagát hűvös kezével megsimogatta a forró agancsokat, s ez az érintés megnyugtatta az izgatott állatot; lehajtotta fejét, s Purun Bagát gyöngéden ledörzsölte, lefejtette a mohát. Ezután a barasing elhozta tehenét és borját is - szelíd teremtések voltak, csöndesen kérődztek a szent ember takaróján -, vagy egyedül jött el éjnek idején, hogy kivegye a maga részét a friss dióból; szeme zölden csillogott a tűz fényében. Legutoljára jött a pézsmaszarvas, a legfélénkebb s szinte legkisebb rőt vad, a nagy nyúlfüleit hegyezve; még a tarkabarka, csöndes musiknába is kezdett kíváncsi lenni, hogy miért ég világosság a szentélyben, s jávorszarvaséhoz hasonló orrát odadugta Purun Bagát ölébe, a tűz körül táncoló árnyékok módjára jelenve meg és tűnve el. Purun Bagát valamennyit „testvéremnek” szólította, s halk „bái! bái!” kiáltása délben is előhívta őket az erdőből, ha meghallhatták. A Himalája fekete medvéje, a szeszélyes és gyanakvó Szóna, akinek álla alatt V alakú fehér jegy van, akárhányszor arra járt; és mert Bagát nem mutatott félelmet, Szóna nem haragudott meg, hanem figyelni kezdte, közelebb ment, kérte a maga részét a simogatásból, s kért egy kis kenyeret vagy vadbogyót. Csöndes hajnalokon, amikor Bagát felkapaszkodott a szoros legtetejére, s elnézte a havas csúcsok mentén fölemelkedő vörös napot, gyakran nyomon követte Szóna, csoszogva, dörmögve; mellső lábával kíváncsian fölemelt és türelmetlen uff kiáltással továbbblóditott egy-egy ledölt fatörzset; vagy a Bagát korai lépései ébresztették fel Szónát, aki összehengeredve aludt, s a nagy fenevad kétlábra állva harcra készült, amíg meg nem hallotta a Bagát hangját, és rá nem ismert legjobb barátjára.

Majdnem minden remete és szent ember, aki a nagy városoktól elvonulva él, abban a hírben áll, hogy csodákat tud tenni a vadakkal - de az egész csoda csak annyi, hogy csöndben maradnak, sohasem tesznek elhamarkodott mozdulatot, és - legalább eleinte - nem néznek egyenesen a látogatójukra. A falubeliek látták a barasing körvonalait, amint árnyékként lopózott át a sötét erdőn a szentély mögött; látták a minault, a himalájai fácánt, amint legszebb színeiben tündökölt Káli szobra előtt; s a langurokat, amint odabenn üldögélve játszottak a

dióhéjakkal. Egyik-másik gyermek is hallotta Szónát, amint medve módra magában énekelt a ledőltsziklák mögött - s a Bagát csodatevő híre megszilárdult.

Pedig semmi sem állt távolabb tőle, mint a csodatevés. Hitte, hogy a világon minden egyetlen nagy Csoda, s ha erre a megismerésre jut az ember: olyasvalamit tud, amin elindulhat. Bizonyossá vált előtte, hogy e világon semmi sem nagy, és semmi sem kicsi, s éjjel-nappal azon igyekezett, hogy kigondolja, milyen út vezet a dolgok szívébe - vissza arra a helyre, ahonnét lelke jött valamikor.

Gondolkozás közben nyíratlan haja a vállára hullt, az antilopbőr mellett levő kőlapon egy kis mélyedést vájt rézfogantyús botjának hegye, s a fatörzsek közt levő hely, ahol az alamizsnagyűjtő csészét tartotta nap nap után, majdnem olyan sima üreggé mélyült, mint maga a barna csésze; és minden vadállat pontosan ismerte a maga helyét a tűz mellett. A mező színe az évszakokkal változott, s a szérűskertek megteltek és kiürültek, s megteltek újra meg újra; s amint eljött a tél, a langurok újra meg újra ugrándoztak a könnyű hólonccal fedett ágakon, míg az anyamajmok tavasszal fel nem hozták bús szemű kicsinyeiket a melegebb völgyekből.

A faluban nem sok változás történt.

A pap öregebb lett, és sok kisgyerek, aki fel szokott járni az alamizsnagyűjtő csészével, most már a maga gyereket küldte; s ha a falubeliektől megkérdezte valaki, hogy mióta él az ő szent emberük Káli szentélyében, a szoros torkánál - azt felelték: mindig is ott élt.

Aztán olyan nyári esők jöttek, amelyeket sok esztendeje nem láttak a hegyek közt. A völgy jó három hónapig felhőbe és nedves ködbe burkolózott - szüntelenül, szakadatlanul zuhogott az eső, s egyik vihar a másikat érte. Káli szentélye többnyire a felhők fölött volt, s a Bagát egyszer álló hónapig nem pillanthatta meg a faluját; bebugyolálta egy fehér ködfelhő, amely gomolygott, hullámozott, hömpölygött, bodorodott, de sohasem szakadt le a pilléreiről, a völgy víztől csurgó oldalairól.

A Bagát egész idő alatt egyebet sem hallott, csak millió erecske csörgedezését; csöpögött a víz a fákról, folyt lenn a földön, átszivárgott a tűlevelek közt, hullott az összekuszált páfrányokról, és újonnan vájt, iszapos medrekben száguldott le a lejtőkön. Aztán előbújt a nap, és magával hozta a deodárfák meg a rododendronok finom illatát, meg azt a messziről jött, tiszta leheletet, amelyet a hegyilakók „a hó illatának” neveznek. A forró napsütés egy hétig tartott, aztán az eső még egyszer összeszedte minden erejét, s a lehulló víztömeg lenyúzta a föld bőrét, s iszappá változtatta. Purun Bagát aznap este magasra megrakta a tüzet, mert bizonyos volt abban, hogy jó barátainak szüksége van a melegre; de egyetlen vadállat sem jött oda a szentélyhez, pedig hívta, egyre hívta őket, amíg el nem nyomta az álom, s törte a fejét, hogy mi történhetett az erdőkben.

Sötét éj derekán - az eső dobolt, mint ezer dob - arra ébredt egyszer, hogy rángatják a takaróját. Arrafelé nyúlt, és egy langur kis kezére tapintott. - Jobb itt, mint a fákon - mondta álmosan, széjjelebb terítve a takarót -, bújj alá, és melegedj. - A majom megragadta a kezét, és erősen húzni kezdte. - Hát enni akarsz? - kérdezte Purun Bagát. - Várj egy kicsit, készítek valamit. - Amint letérdelt, hogy gallyakat dobjon a tűzre, a langur a szentély ajtajához szaladt, bűgő hangot adott, ismét visszafutott, s az ember térdét cibálta.

- Mi az? Mi bajod, testvér? - kérdezte Bagát, mert a langur szeme tele volt kimondhatatlan dolgokkal. - Ha csak a tied közül csapdába nem esett valaki - de hát itt senki sem állít csapdát -, nem megyek ki ilyen időben. Nézd, testvér, még a baraszing is idejön födelet keresni!

A szarvas agancsa megcsörrent, amint behatolt a szentélybe, s nekiütődött Káli vigyorgó szobrának. Aztán lehajtotta Purun Bagát felé, és nyugtalanul kapált a lábával, félig összeszorított orrlíkain sziszegő hang tört ki.

- Hé, hé, hé! - mondta ujjjaival csettintve a Bagát. - Hát ez a fizetség az éjjeli szállásért? - De a szarvas az ajtó felé taszította, s eközben Purun Bagát hallotta, amint valami nyögve szétnyílik, s látta, hogy a padló két kőköckája elválik egymástól, s alatta a nyúlós föld cuppogott.

- Most már értem - mondta Purun Bagát. - Okosan tették a testvéreim, hogy ma nem telepedtek a tűz köré. Megindult a hegy. De hát akkor is - miért menjek el innét? - Pillantása az üres alamizsnagyűjtő csészére esett, s megváltozott az arca. - Mindennap jóltartottak, amióta... amióta idejöttem, s ha most nem sietek, élő ember nem marad a völgyben. Csakugyan mennem kell, hogy figyelmeztessem őket. Félre onnét testvér! Hadd megyek a tűzhöz.

A baraszing kelletlenül hátrált, miközben Purun Bagát mélyen a tűzbe dugott egy fenyőfáklyát, s addig forgatta, amíg lángra nem lobbant. - Ó, hát azért jöttetek, hogy figyelmeztessetek engem - mondta fölállva. - Különb dolgunk van ennél, külön dolgunk. Most siessünk kifelé - és add kölcsön a nyakadat, testvér, mert nekem csak két lábam van.

Jobb kezével belekapaszkodott a baraszing felborzolt oldalába, ballal a fáklyát tartotta, s kilépett a szentélyből a kétségbeesett éjszakába. Szellő se lebbent, de az eső szinte eloltotta a fáklyát, amint a nagy szarvas, farán csúsza lefelé sietett a lejtőn. Mihelyt kijutottak az erdőből, a Bagát testvérei közül többen is csatlakoztak hozzájuk. Nem láthatta, de hallotta, hogy a langurok tolonganak körülötte, s hallotta hátuk mögül Szóna „uh-uh!” kiáltását is. Hosszú fehér haját fonatokba tapasztotta össze az eső; meztelen lába alatt csobogott a víz, sárga köntöse odatapadt törékeny öreg testéhez, de azért keményen lépdelt lefelé, a baraszingra támaszkodva. Nem volt már szent ember, hanem Sir Purun Dász, I. C. L. P., egy nagy állam főminisztere, parancsoláshoz szokott ember, aki életmentő útra indult. Mind együtt haladtak lefelé a meredek, iszapos ösvényen, a Bagát és testvérei - le, egészen addig, amíg a szarvas lába neki nem koppant-botlott egy szérűskert falának, s föl nem horkant, mert ember-szagot érzett. A falu egyetlen, görbe utcájának elejéhez értek, s a Bagát megverte botjával a patkolókovács rácsos ablakát, amikor fáklyája fellobbant az eresz alatt.

- Talpra, ki a házból! - kiáltotta Purun Bagát; meg sem ismerte saját hangját, mert esztendő óta nem beszélt hangosan emberfiával. - Megindult a hegy! Leszakad a hegy! Talpra, kifelé, aki odabenn van!

- Ez a mi Bagátunk - mondta a patkolókovács felesége. - A vadállataival van itt. Szedjük össze a kicsikéket, és lármázzuk fel a falut.

Házról házra szállt a kiáltás, miközben a vadállatok a szűk utcán megrekedve a Bagát körül topogtak, tülekedtek, és Szóna türelmetlenül dörögött.

Az emberek kirohantak az utcára - mindössze hetven lélek -, s a fáklyák világánál meglátták az ő Bagátjukat, amint a megriadt baraszingot fékezi, miközben a majmok szánalmasan cibálják a ruháját. Szóna pedig hátsó lábára ülve bömböl.

- Át a völgyön, és fel a másik hegyre! - kiáltotta Purun Bagát. - Senkit se hagyjatok itt! Megyünk utánatok!

És futásnak eredtek az emberek, ahogy csak hegylakók képesek futni; mert tudták, hogy földcsuszamláskor a legmagasabb pontra kell fölmászni a völgy túlsó oldalán. Rohantak, átgázolva a völgy mélyén kanyargó kis folyón; föllihegtek a túlsó oldal lépcsőzetes mezőin - nyomukban a Bagát és testvérei. Kúsztak, másztak a szemközt levő hegyre, néven szólogatva egymást - ez a falusi névsorolvasás -, s nyomukban izzadt a nagy baraszing, elnehezedve a gyöngülő Purun Bagát terhétől. A szarvas végre is megállt egy mély fenyőerdő alatt, ötszáz láb magasan a hegy oldalán. Ösztöne, amely a közelgő hegycsuszamlástól megóvta, megsúgta neki azt is, hogy itt biztonságban lesz.

Purun Bagát aléltan roskadt le mellette, mert a hideg eső és ez a kegyetlen hegymászás megölték; de előbb odakiáltott az előtte járó szétszórt fáklyák felé: - Álljatok meg, és számoljátok meg, hogy együtt vagytok-e! - aztán suttogva mondta a szarvasnak, látván, hogy a fáklyák összegyűlnek egy csomóba:

- Maradj velem, testvér. Maradj, amíg - elmegyek.

Valami nyögés volt a levegőben; lassanként morajjá növekedett, a moraj zúgássá, a zúgás olyan hanggá, amelyet emberi fül fel nem foghatott, s a hegyoldalt, ahol a falubeliek álltak, olyan lökés érte a sötét éjszakában, hogy megingott belé. Aztán egy állandó, mély, tiszta hang - olyan, mint az orgona alsó C-je - vagy öt percre elfojtott minden más hangot, s még a fenyők gyökere is belereszketett. Aztán elhalt, s az eddig kemény földre meg fűre hulló eső hangja átváltozott a puha földet áztató eső tompa dobolásává. Ez elmondott mindent. Egyetlen falubeli - még maga a pap sem - merte megszólítani a Bagátot, aki életüket megmentette. Csak gubbasztottak a fenyőfák alatt, és várták a reggelt. Akkor aztán átnéztek a völgy másik oldalára, és látták, hogy ami erdő volt és lépcsőzetes föld meg lábnyomokkal telitaposott legelő - az most nyers, vörös, legyező alakban szétfolyó agyag s a meredély széléről fejjel lelógó néhány szál fa. Ez a vörösség magasan fölrohant a nekik menedéket adó hegy oldalába is, gátat vetett a kis folyónak, s az most téglaszínű tóvá kezdett kiszélesedni. A falunak, a szentélyhez vezető útnak, magának a szentélynek s a mögötte levő erdőnek nyoma sem volt. Egy mérföld szélességben és kétezer láb magasságban az egész hegyoldal mindenestül elhagyta helyét, a hegy le volt gyalulva tetőtől talpig. És a falusiak egyenként kúsztak keresztül az erdőn, hogy imádkozzanak az ő Bagátjuk előtt. Látták a fölötté álló baraszingot, amely elfutott a közeledtükre; hallották az ágak közt siránkozó langurokat meg Szónát, aki nyögve mászott föl a hegyen; de az ő Bagátjuk - halott volt. Keresztbe tett lábbal ült ott, hátát fának vetve, botját hóna alatt tartva, arccal északkeletnek fordulva.

- Nézzétek: egyik csuda a másik után - mondta a pap -, mert éppen ebben a helyzetben kell eltemetni minden sunnyasit! És ezért ott építünk templomot a mi szent emberünknek, ahol most van.

Egy év sem telt belé, felépítették a templomot - egy kőből és földből épült kis szentélyt -, a hegyet elnevezték Bagát hegyének, s máig is hordják oda a mécsest, virágot s az áldozatokat. De sohasem tudták meg, hogy az a szent, akit tisztelnek, az egykori Sir Purun Dász, az Indiai Császárság Lovagrendjének Parancsnoka, a Jogtudományok és Bölcsészeti Doktora és a többi, a haladó és felvilágosodott szellemű Mohinivala állam volt főminisztere és tiszteletbeli vagy levelező tagja több tudós és tudományos társaságnak, mint ahányra szükség van ezen a világon vagy a másikon.

DAL A KABIRRÓL

*Ragyogott a világ, ahol ő honolt:
sok földje, cseléde, birtoka volt.
Testére lepelt vett egy napon,
s elment az örök bajragi-nyomon.*

*Gyékénye az út, hol a föld pora dől:
a szal és a kihar fedti hó nap elől,
hazája mező és pusztai gyom,
igazat keres ő bajragi-nyomon.*

*Akárkire néz: oly tiszta e szem!
(Egy volt, Egy van, s örök Egy leszen.)
A Tett piros köde széjjeloson,
halad ösvényén bajragi-nyomon.*

*Barangol, amíg megismeri:
mi a rögbeli, állati, isteni.
Testére lepelt vett egy napon,
s elment az örök bajragi-nyomon.*

A KROKODILUS TÖRTÉNETE

Ha majd Tabakit szereted; hiénát húsrá hívod:
békítsd akkor Dzsakalát, totyogó négyláb-pocakot.

A Dzsungel Törvényeiből

- Tiszteljétek az öreget!

...Vastag hang volt - olyan utálatos, hogy megborzongtatok volna tőle -, olyan, mint amikor valami puha dolog kettéválik. Volt abban vartyogás, károgás, vinnyogás - minden.

- Tiszteljétek az öreget! Ó, Folyóvízi Bajtársak, tiszteljétek az öreget!

Semmi sem látszott a folyó széles vizén, csak egy kis csapat négyszögletes vitorlájú, faszeges bárka, amely építőkövekkel megrakodva éppen kibukkant a vasúti híd alól, s a folyón lefelé úszott. Forgatták otromba kormánylapátjukat, hogy elkerüljék a homokzátonyt, ami a hídlábakat súroló vízben rakódott fel; s amint elhaladtak hármasával egymás mellett, a rettentő hang újramezdte:

- Ó, Folyóvízi Papok - tiszteljétek az öreget s a gyámoltalant!

Egyik hajós, aki a bárka szélén ült, fölemelte kezét, mondott valamit, ami nem hangzott éppen áldásnak, s a bárkák lassan továbbúsztak a félhomályban. A széles indiai folyó, amely inkább kis tavak láncolatának látszott, mint folyónak, oly sima volt, akár a tükör; közepén visszatükrözte a barnásvörös eget, az alacsony partok alatt és közelében pedig sárga és sötétbíbor foltok cikáztak rajta. A nedves évszakban kis patakok ömlöttek a folyóba, de most világosan látszott kiszáradt torkolatuk a víz széle fölött. A bal parton, majdnem a vasúti híd alatt, sárból és téglából épült vagy zsúpfedeles, vesszőből font házakból álló falu volt, főutcája - tele istállójukba visszatérő marhákkal - egyenesen a folyó felé haladt, s valami kezdetleges téglagátfélében végződött, amelyen a mosakodni kívánók belépkedhetnek a vízbe. Ez volt Mugger-Gaut falujának Gaut nevű része.

Sötét éjszaka szállt le a lencse-, rizs- és gyapotföldekre az alacsony síkságon, amelyet minden esztendőben elárasztott a folyó; a kanyarodót szegélyező nádasra s a csöndes nádas mögött elterülő legelők kusza rengetegére. A papagájok és varjak, amelyek nagy fecsegéssel, lármával végezték esti ivásukat, már beröpültek a szárazföldre elülni; útközben találtak a denevérek most induló dandárjaival; s a vízimadarak egyik felhője a másik után érkezett visítva, csárrogva, a nádas menedékébe. Volt ott vastag fejű, fekete hátú vadlúd, csörgőrece, füttyülő-ruca, vadvacsa, ásólúd, póling és itt-ott egy-egy flamingó.

Egy lusta Golyvásdaru volt a hátvéd; úgy repült, mintha minden lassú szárnycsapása a legutolsó lenne.

- Tiszteljétek az öreget! Folyóvízi Papok, tiszteljétek az öreget!

A golyvásdaru félig megfordította fejét, kissé a hang irányába tért, és mereven földre ereszkedett a híd alatt levő homokzátonyon. Csak akkor látszott meg, micsoda nagy zsvány állat. Hátról nézve roppantul tiszteletreméltó volt, mert szinte hat láb magasra nyúlt fel, s fölötte hasonlított egy tisztas, kopasz fejű lelkészhez. De bezzeg más képe volt, ha szembenézett vele az ember, mert egész fején, nyakán nem volt egy árva toll sem, ellenben egy borzalmas nyersbőr zacskó éktelenítette nyakát az álla alatt - ebbe gyűjtötte azt, amit csákány-

forma csőrével ellophatott. Lába hosszú, vékony, ösztövérvolt, de kényesen mozgott vele, s büszkén nézett le rá, amint letisztogatta hamuszürke farktollait, rápillantott sima vállára, és „vigyázzállásba” merevedett.

Egy koszos kis sakál, amely éhesen csaholt egy alacsony parti lejtőn, fölszegte fülét-farkát, s átszaladt a sekély vízen a golyvásdaruhoz.

Legalja volt a maga kasztjának - nem mintha a legkülönb sakál is valami nagy legény volna, de ez különösen aljas volt -, félig koldus, félig gonosztevő, falusi szemétrakások tisztogatója, kétségbeesetten gyáva vagy vadul vakmerő, örökösen éhes és telve ravaszsággal, aminek soha hasznát nem látja.

- Huh! - mondta, keservesen megrázkódva, amint partra ért. - Hogy a vörös rüh pusztítsa el valamennyi kutyáját ennek a falunak! Háromszor annyi harapás van a testemen, mint ahány bolha, s mindez azért, mert ránéztem - értsd meg jól - csak ránéztem egy ócska cipőre egy tehénistállóban. Hát tudok én sarat enni? - és megvakarta a bal füle tövét.

- Hallottam - mondta a Golyvásdaru olyan hangon, mint amikor tompa fűrész kínlódik egy vastag gerendával -, hallottam, hogy abban a cipőben egy újszülött kutyakölyök volt.

- Más hallani, és más tudni - mondta a Sakál, aki nagy ismerője volt a közmondásoknak, mert fülelt a falusi emberek beszélgetésére, amikor esténként a tűz körül ültek.

- Úgy van. Éppen ezért, hogy egészen bizonyos legyek a dolgomban, gondjaimba vettem azt a kölyköt, amíg a kutyáknak másfelé akadt dolguk.

- Nagyon is sok dolguk volt - mondta a Sakál. - No, egy darabig nem megyek be hulladékokért a faluba. És igazán egy vak kutyakölyök volt abban a cipőben?

- Itt van - mondta a Golyvásdaru, csőrén keresztül a teli zacskóra sandítva. - Csekélység, de be kell érni vele manapság, amikor a könyörület kihalt a világból.

- Ó, jaj, kőszíve van a mai világnak - siránkozott a Sakál. Közben nyughatatlan szeme figyelte a víznek minden apró fodrozódását, s hirtelen így folytatta: - Nehezen élünk mindnyájan, s azt hiszem, még kiváló urunk is, Gaut büszkesége, a Folyó irigységének tárgya...

- A hazug, a hízelgő meg a Sakál egy bokorban termett - mondta a Golyvásdaru úgy általánosságban; mert nagy hazug volt ő maga is, ha nem röstellte a fáradságot.

- Igenis, a Folyó irigységének tárgya - ismételte emeltebb hangon a sakál. - Bizonyosan ő is úgy találja, hogy ritkább lett a jó falat, amióta a hidat felépítették. De viszont - bár ezt semmiképpen nem akarnám szemébe mondani - ő oly bölcs és erényes - amilyen én, sajnos, nem vagyok.

- Milyen fekete lehet a sakál, ha bevallja magáról, hogy sűrű! - morogta magában a Golyvásdaru. Nem láthatta, mi közeledik.

...hogyan fog ki az ennivalóból, és ezért...

Halk, reszelő hang hallatszott, mintha egy hajó megérintette volna a sekély víz fenekét. A sakál hirtelen sarkon fordult, és szembeállt (mindig legjobb szembeállni) azzal a teremtménnyel, akiről beszélt. Egy huszonnégy láb hosszú krokodilus volt; mintha háromszorosan szögcselt vaslemezből lett volna bebújtatva, dudorodásokkal, talppal, taréjjal ellátva; felső fogsorának sárga hegyei pontosan fölfeje borultak szépen rovátkolt alsó állkapcsának. A tömpe orrú mugger-gauti Mugger volt az - idősebb a falu legöregebb lakójánál is, s a falut éppen őrá nevezték el; réme a gázlónak, amíg a vasúti híd föl nem épült -, gyilkos, emberevő s egyben a község bálványja. Úgy hevert, hogy állat a sekély vízben pihentette, helyét a farká-

nak alig észrevehető mozgásával tartotta meg, s a Sakál igen jól tudta, hogy ennek a farknak egyetlen csapása úgy fölvinné a Muggert a partra, mint valami gőzmasina.

- Mily szerencsés találkozás, ó, Szegények Oltalmazója! - hízelkedett a sakál, minden szó közben hátrább lépve. - Hallottunk egy gyönyörűséges hangot, és édes társalgást kezdtünk reményleni. Várakozás közben én, farkatlan-végtelen szerénytelenységemben, rólad beszéltem. Remélem nem hallottál meg semmit.

Persze, éppen azért beszélt a Sakál, hogy meghallják; tudta, hogy hízelgéssel legkönnyebb ennivalóhoz jutni. A Muggert tudta, hogy a Sakál ezért beszélt; a Sakál tudta, hogy a Muggert tudja ezt; a Muggert tudta, hogy a Sakál tudja, hogy ő is tudja - s így aztán nagyon meg voltak elégedve egymással.

A vén vadállat lihegve, szuszogva törtetett fölfelé a parton, azt mormogva: - Tiszteljétek az öreget - a gyámoltalant! - kis szeme pedig közben parázként izzott háromszögű feje tetején, a nehéz, csontos szemhéj alatt, amint puffadt hordótestét tovavonszolta összecsukló lábai közt. Aztán letelepedett, s bármennyire ismerte is már a Sakál a szokásait, századjára is össze-rezzent, amikor látta, hogy mily pontosan utánozza a Muggert a zátonyra vetődött fatörzset. Nem röstellte a fáradságot, hogy éppen olyan szögben feküdjék, ahogy a természetes módon szárazra sodort fatörzs helyezkednék el a víz mellett, tekintetbe véve a vízáramlás irányát abban az időben és azon a helyen. Mindez persze csak megszokásból történt így, hiszen a Muggert most csak mulatságból jött ki a partra; de egy krokodilus soha sincs teljesen jóllakva, s ha a Sakált megcsalja a hasonlatosság: nem élt volna tovább, hogy bölcselkedhessék rajta.

- Semmit sem hallottam, gyermekem - mondta a Muggert fél szemét behunyva. - Fülemben ment a víz, s amellettt ájultoztam az éhségtől. Amióta a vasúti híd fölépült, az én falusi népem nem szeret többé, és ez összetöri a szívemet.

- Ah, szégyen! - mondta a Sakál. - Ily nemes szívet! De hát az ember mind egyforma az én véleményem szerint.

- Nem, igazán nagy különbség van ember és ember közt - felelte kedvesen a Muggert. - Némelyik olyan vékony, mint a csónakosrúd. Másik olyan kövér, mint a kölyöksza... mint a kölyökkutya. Sohasem gyaláznám ok nélkül az embereket. Van mindenféle köztük, de hosszú esztendőknél megtanultam, hogy mind nagyon jók. Férfi, asszony, gyermek - egyik ellen sincs kifogásom. És jusson eszedbe, gyermekem: aki a világot szidja, azt szidja a világ is.

- A hízelgés rosszabb, mint üres korsó a gyomorban. De az, amit most hallottunk: bölcsesség - mondta a Golyvásdaru, fél lábát leeresztve.

- De azért gondold meg, milyen hálátlanul bánnak ezzel a kiváló teremtéssel - szólalt meg gyöngéd hangon a Sakál.

- Nem, nem hálátlanság az! - mondta a Muggert. - Nem gondolnak másokra, ez az egész. De amint rendes helyemen hevertem a gázló alatt, megfigyeltem, hogy az új híd lépcsőin keservesen nehéz fölmászni öreg embereknek és kisgyerekeknek. Igaz, az öregekkel nem érdemes sokat törődni, de a kövér gyerekek miatt fáj a szívem - csakugyan fáj. Hanem végül is, azt hiszem, hogy ha majd a híd elveszti az újság ingerét, az én népem csupasz, barna lába éppen olyan derekasan tocsog át megint a gázlón, mint annak előtte. Akkor majd ismét megbecsülik az öreg Muggert.

- De én még ma délben is láttam, hogy gólyahírkoszorúk úsztak le a gauti part mentén - mondta a Golyvásdaru.

A gólyahírkoszorú a tisztelet jele egész Indiában.

- Tévedés - tévedés. Az édességáros felesége volt... Évről évre rosszabb a szeme, s már nem tud megkülönböztetni egy fatörzset tőlem - tőlem, a gauti Muggertől! Láttam a tévedését, amikor a virágfüzéreket a vízbe szórta, mert éppen a Gaut aljában hevertem - s ha még egy lépést tesz, megmutattam volna neki azt a kis különbséget. De hát jó szándékkal tette, és tekintetbe kell venni az áldozathozónak szándékait.

- Mit ér a golyahirkoszorú annak, aki a szemétdombra kerül? - mondta a Sakál bolhászkodva, de közben óvatosan szemmel tartva a Szegények Oltalmazóját.

- Az ám, csak hogy azt a szemétdombot rakni sem kezdték még, amelyikre én kerülök. Ötször láttam, hogy a folyó visszahúzódott a falutól, és új szárazföldet sodort az utca végébe. Ötször láttam újraépülni a falut a parton, s még ötször fogom látni. Nem vagyok én afféle hitetlen, halászgató Gaviál, aki a közmondás szerint ma itt van, holnap ott. Én húséges, állhatatos öre vagyok a gázlónak. Nem ok nélkül viseli nevemet a falu, s a közmondás úgy tartja, hogy aki sokáig virraszt, végre is megkapja jutalmát.

- Én is sokáig virrasztottam - nagyon sokáig - jóformán egész életemben; s a jutalmam csupa harapás meg ütés volt - mondta a Sakál.

- Hahaha! - harsogott a Golyvásdaru.

Sakálfi nyárvég óta él.

Esőt zúdít szeptember.

*„Ily rémes vízözönre - szól -
nem emlékszik az ember!”*

A Golyvásdarunak van egy igen kellemetlen tulajdonsága. Időnként valami hirtelen viselkedés vagy görcs száll a lábába, s bár rendes körülmények közt méltóságosabbnak látszik, mint a többi daru - pedig hát az igen tiszteletré méltó külsejű madárfajta -, egyszerre csak vad, torz haditáncnak ered, félig kiterpesztve szárnyait, s kopasz fejét föl-le hajigálva; s ő tudja csak, hogy miért, de leghevesebb rohamaihoz mindig a legrosszabb májú megjegyzésekkel üti a taktust. Amint az ének utolsó szava elhangzott, ismét „vigyázzállásba” merevedett, s tízszerte méltóságosabb volt, mint annak előtte.

A Sakál meghunyászkodott; igaz, hogy betöltötte már harmadik esztendejét, de hát nem szabad érzékenykedni olyasvalakivel szemben, akinek méteres csőre van, s azzal úgy tud bánni, mint egy kopjával. A Golyvásdaru hírhedt gyáva fráter volt, de a Sakál még nála is gyávább.

- Aki soká él, sokat tanul - mondta a Mugges -, vagyis: kis sakál van elég, gyermekem, de olyan krokodilus, mint én, nem terem minden bokorban. Én azért mégsem vagyok büszke, mert aki magasan hordja az orrát, könnyen nyakát töri; de jegyezd meg jól: Sors is van a világon, s a Sors ellen ne szóljon senki, akár úszik, akár jár, akár rohan. Én meg vagyok elégedve a Sorssal. Jó szerencsével, éles szemmel sokra lehet menni, ha mindig gondosan megfigyeled, van-e lefolyása egy pataknek vagy állóvíznek, mielőtt belemegy.

- Egyszer úgy hallottam, hogy még a Szegények Oltalmazója is tévedett - mondta alattomosan a Sakál.

- Igaz, de a Sors akkor is megsegített. Akkor még nem nőttem fel egészen - a három utolsó megelőző éhínség előtt történt. (A Gunga két partjára mondom: milyen bővizűek voltak akkor a folyók!) Igen, ifjú voltam és bohó, s amikor az áradás jött, ki volt nálam boldogabb? Kevés kellett akkor a boldogságomhoz. A falut mélyen elborította az áradás, én elúsztam a Gaut fölött, messze be az egykori szárazföldre, a rizsföldek fölé, amiket magasan elborított a pompás iszap. Emlékszem egy pár karkötőre (üvegből volt, és nagyon megfeküdte a gyomromat), amit azon az estén találtam. Igenis, üveg karkötő volt; s ha jól emlékszem, egy cipő. El

kellett volna dobnom azt a pár cipőt, de éhes voltam. Azóta megokosodtam. Igenis. Hát, szóval jóllaktam, és kipihentem magamat; de amikor vissza akartam menni a folyóhoz, az árvíz apadni kezdett, s az utca sarában kellett lépkednem. Igenis, nekem! Egész népem kiszaladt az utcára, papok, asszonyok, gyerekek, s én jóindulatúan néztem rájuk. A sár nem alkalmas hely a verekedésre. Egy csónakos ember azt mondja: - Ragadjunk fejszét, és öljük meg - ez a Mugger, aki a gázlón él. - Nem úgy van - mondja a pap. - Nézzétek, maga előtt hajtja az árvizet! Ő a falu istene! - Erre aztán virágokat szórtak rám, s valakinek az a szerencsés gondolata is támadt, hogy egy kecskét vezessen keresztül az úton.

- Ó, milyen jó - milyen jó a kecske! - sóhajtott fel a Sakál.

- Szőrös - túlságosan szőrös -, s ha a vízben találsz, szinte bizonyos, hogy kereszt alakú horog rejtőzik benne. Hanem ezt a kecskét elfogadtam, s nagy tisztességgel mentem le a Gauthoz. Később aztán a Sors elém küldte azt a csónakost, aki fejszével akarta levágni a farkamat. Csónakja megfeneklett egy régi zátonyon, amelyre ti már nem emlékezhetek.

- Nem csupa sakál van itt - mondta a Golyvásdaru. - Nem arról a zátonyról van szó, ahol a kőszállító dereglyék süllyedtek el a nagy szárazság évében? S aztán sekély is maradt a víz három áradás idejéig!

- Kettő volt olyan - mondta a Mugger -, egy felső meg egy alsó zátony.

- Persze, persze, elfelejtettem. Csatorna volt köztük - aztán az is kiszáradt - mondta a Golyvásdaru, aki büszke volt az emlékező tehetségére.

- Az alsó zátonyon feneklett meg az én jóakaróm csónakja. Aludt a csónak orrában, s félig fölbredve a vízbe ugrott, hogy továbbtaszítsa - mellig ért neki - nem, csak térdig. Az üres csónak továbbbúszott, s megint megfeneklett a legközelebbi folyóágnál - ahogy akkor ágazott el a folyó. Utánamentem, mert tudtam, hogy jönnek majd emberek, akik partra akarják húzni.

- És jöttek is? - kérdezte áhítatos félelemmel a Sakál. Ekkora zsákmány megdöbbenette.

- Itt is, lejjebb is. Tovább nem mentem, de így is hármat kaptam egy napon, csupa jól táplált csónakost - és az utolsót kivéve (akkor egy kicsit gondatlan voltam) egy kiáltás sem hangzott el, ami a parton levőket figyelmeztette volna!

- Ah, nemes szórakozás! De micsoda okosság, milyen hatalmas ítélőképesség kell hozzá! - áradozott a Sakál.

- Okosság nem kell, gyermekem, csak gondolkodás. Egy kis gondolkodás olyan az életben, mint a rizsre hintett só - ahogy a csónakosok mondják -, és én mindig mélyen szoktam gondolkodni. Unokatestvérem a Gaviál, a halevő, elmondta nekem, milyen keserves munka neki a hal üldözése, mennyire különbözik egyik hal a másiktól, hogy kell ismernie valamennyit együtt és külön-külön. Én azt mondom, hogy ez bölcsesség; de másfelől viszont unokatestvérem, a Gaviál, a maga népe közt él. Az én népem nem úszik csapatosan, száját kiemelve a vízből, mint a Reva; nem is bukkan fel állandóan a víz színére, hol erre, hol arra az oldalára fordulva, mint Mohú és a kis Csapta, nem is verődik rajokba áradás után, mint Bacsua és Csilva.

- Mind jó enivaló - mondta csörét csattogatva a Golyvásdaru.

- Azt mondja az unokatestvérem is, és nagyon fennhordja az orrát, hogy ezekre vadászik, de ezek nem másznak fel a partra, hogy éles orra elől elmeneküljenek. Az én népem más. A szárazföldön él, házban, barmok közt. Tudnom kell, mit csinál, mire készül - s ahogy mondani szokás -, farkából és ormányából összeállítom az egész elefántot. Zöld ág és vasgyűrű függ valahol egy küszöb fölött? Az öreg Mugger tudja, hogy a házban fiú született, s valamikor lejön majd a Gauthoz játszani. Leányt adnak férjhez? Az öreg Mugger tudja, mert látja, hogy

az emberek ajándékokat hordoznak egymáshoz: és a leány is lejön a Gauthoz megfürödni az esküvője előtt - és ott várja a Mugger! Megváltotta medrét a folyó, új földet teremtett oda, ahol csak fövény volt addig? A Mugger tudja.

- No de mi haszna ennek a tudásnak? - kérdezte a Sakál. - A folyó már az én rövid életem alatt is medret változtatott. Az indiai folyók majdnem mindig változtatják a medrüket, néha két-három mérföldnyit is vándorolnak egy esztendőben, elárasztva a földeket az egyik parton, és jó iszapot hordva a másokra.

- Nincs ennél hasznosabb tudomány a világon - mondta a Mugger -, mert új föld: új veszedés. A Mugger tudja ezt. Ohó, a Mugger tudja! Mihelyt a víz felszáradt, a Mugger felmászik azokon a kis öblöcskéken, amikről az ember azt hiszi, hogy egy kutyát sem lepnének el - és várakozik. Egyszerre csak jön egy gazda, s azt mondja, hogy ő uborkát akar ide ültetni, dinnyét amoda, az új földön, amit a folyó adott neki. Tapogatja csupasz lábujjaival a jó, finom iszapot. No de jön ám a másik, és azt mondja, hogy ő hagymát, répát, cukornádat akar ültetni ide meg ide. Úgy találkoznak, mint két hányódó csónak, s mind a kettő meregeti a szemét a másokra nagy, kék turbánja alól. Az öreg Mugger lát és hall. Mindegyik „testvérnek” szólítja a másikat, s elindulnak, hogy kijelöljék az új föld határait. A Mugger velük siet egyik helyről a másokra, alacsonyan lebújva az iszapban. No, most veszedezni kezdenek! Most már dühös szavakat mondanak. Már egymás turbánját cibálják! Már fölemelik a bunkósbotjukat - és végül valamelyik hanyatt vágódik az iszapban, a másik meg elszalad. Mire visszajő, a vita el van intézve, a vesztes vasbunkós bambuszbotjának tanúsága szerint. De azért mégsem hálásak a Muggernak. Nem, gyilkost kiáltanak, s a családjaik botokkal verekszenek, húszan is egy-egy oldalon. Az én népem, a *dzset* nép, nagyon jó. Nem üt az mulatságból! Ha vége van a harcnak, az öreg Mugger várni kezd, messze lenn a folyón, ahová el sem látni a faluból - a mögött a *kikár*-bokor mögött, ni! Aztán lejönnek az én széles vállú dzsetjeim, nyolcan vagy kilencen, csillagvilágnál, s ágyon hozzák magukkal a halottat. Szürke szakállas öreg emberek, a hangjuk olyan mély, mint az enyém. Kis tüzet gyújtanak - ó, milyen jól ismerem azt a tüzet! - aztán dohánylét isznak, s körülülve csóválják a fejüket, előre vagy oldalvást, amerre a halott hever a parton. Azt mondják, hogy angol törvény szerint kötél jár az ilyesmiért, s hogy az ilyen embernek a családja is gyalázatba jut, mert az ilyen embert felakasztják a börtön nagy udvarán. Erre azt felelik a halott hozzátartozói: - Hát csak akasszák fel! - s az egész beszélgetést újra kezdik: egyszer, kétszer, hússzor egy hosszú éjszakán. Aztán végül azt mondja valaki: - A harc becsületes harc volt. Fogadjunk el vérdíjat, valamivel többet, mint amennyit a gyilkos ajánl, aztán nem beszélünk többet a dologról. - Akkor alkudozni kezdenek a vérdíjon, mert a halott erős férfi volt, és sok fia maradt. De napkelte felé megpörkölik egy kicsit a halottat, ahogy a szokás kívánja - aztán hozzám kerül, és ő csakugyan nem beszél többé a dologról. Ohó, gyermekeim, sok mindent tud a Mugger, sok mindent - és az én dzset népem jó nép!

- Túlságosan fősvény nép nekem - krúgatta a Golyvásdaru. - Még a tehénszarv fényességét sem pazarolják el, ahogy mondani szokás; ki tud tallózni egy dzset után?

- Én *őket* tallózom - mondta a Mugger.

- Nos, arra dél felé, Kalkuttában, a régi jó időkben - folytatta a Golyvásdaru - mindent kihajigáltak az utcára, mi meg csak szedegettünk, válogattunk. Huj, de szép idők voltak! De manapság olyan tisztán tartják az utcáikat, mint a tojás héja - s az én népem elköltözött onnét. Hiszen szép, szép a tisztaság; de hétszer porolni, söpörni, öntözni egy nap - hát ez még az isteneknek is sok volna.

- Egy belső szárazföldi sakál hallotta egy testvértől, s beszélte el nekem, hogy Kalkuttában minden sakál olyan kövér, mint esős évszakokban a vidra - mondotta a Sakál, s a pusztá gondolatától is csurgott a nyála.

- Az ám, csak hogy ott vannak a fehér arcúak, az angolok, s azok kutyákat hoznak le valahonnét a folyón - nagy, kövér kutyákat, csak azért, hogy a sakálok meg ne hízhassanak - mondta a Golyvásdaru.

- Hát azok is olyan keményszívűek, mint ez a nép itt? Tudhattam volna. Sem a föld, sem az ég, sem a víz nem szánja a sakált. Láttam tavaly egy fehér arcúnak a sátrait, az esős évszak után, s meg is ettem egy új sárga kantárt. Ezek a fehér arcúak nem úgy készítik ki a bőrt, ahogy kellene. Nagybeteget lettem belé.

- Én még rosszabbul jártam - mondta a Golyvásdaru. - Életem harmadik esztendejében - ifjú, vakmerő madár voltam - lementem a folyóhoz, ahol a nagy hajók érkeztek. Az angolok hajói háromszor akkorák, mint ez a falu.

- Volt Delhiben, és azt mondja, hogy ott mindenki a feje tetején jár - aki messziről jön, nagyokat hazudik - morogta a Sakál. - A Mugger kinyitotta bal szemét, és élesen nézett a Golyvásdarura.

- Ez szent igaz - erősködött a nagy madár. - A hazug csak akkor hazudik, ha reméli, hogy hisznek neki. Aki nem látta azokat a hajókat, el sem hiheti, hogy igazat mondok.

- Ez már okosabban hangzik - mondta a Mugger. - No, s aztán?

- Ennek a hajónak a belsejéből nagy fehér valamiket hoztak ki, s azok kis idő múlva vízzé váltak. Sok kis darab lehasadozott róluk, és szétszóródott a parton, a többi gyorsan bevitték egy vastag falú házba. De egy jókedvű hajós fölkapott egy darabot - akkora volt csak mint egy kis kutya -, és odadobta nekem. Én is, mint az egész fajtám, gondolkodás nélkül nyelek el mindent - szokásunk szerint elnyeltem azt a darabot is. Tüstént valami rettenetes hidegség áradt szét bennem, a zacskómnál kezdődött, és leszaladt a lábujjam hegyéig - szólni sem tudtam tőle, a hajósok pedig kikacagtak. Soha életemben nem éreztem ilyen hideget. Fájdalmamban, elszörnyedésemben addig táncoltam, amíg ismét lélegzethez nem jutottam; aztán táncoltam megint, és hangosan szidtam ezt az álnok világot; a hajósok pedig hasukat fogták neveltükben. De a legnagyobb csoda az egészben, nem beszélve arról a csodálatos hidegségről, hogy amikor panaszkodásomat bevégeztem, semmi sem volt a zacskómban!

A Golyvásdaru tőle telhető hűséggel mondta el, hogy mit érzett, amikor elnyelt egy hétfontos jégdarabot, amelyet egy amerikai jég szállító hajó hozott, mielőtt még Kalkuttában is gyártottak jeget; de mivel nem tudta, hogy mi a jég, a Mugger és a Sakál pedig még kevésbé tudták - hát nem volt sikere az elbeszélésével.

- Minden lehetséges - mondta a Mugger, újra behunyva bal szemét -, minden lehetséges, ami egy Mugger-Gautnál háromszorta nagyobb hajóról derül ki. Az én falum nem kicsi.

Füttentés hallatszott le a hídról; a delhii postavonat robogott végig rajta; valamennyi kocsi-jából áradt a fény, s az árnyéka hűségesen követte a folyó vizén. A vonat nagy zajjal ismét beléveszett a sötétségbe. A Mugger meg a Sakál már annyira megszokták, hogy a fejüket sem fordították meg.

- Hát kisebb csoda ez, mint egy hajó, amely háromszorta nagyobb Mugger-Gautnál? - szólt föltekintve a madár.

- Láttam, amikor építették, gyermekem. Kőről kőre láttam, amint a híd pillérei nőttön nőttek, s ha az emberek leestek (nagyobbrészt csodálatosan biztos lábuk volt)- de ha leestek, én készen vártam. Amikor az első pillér elkészült, már eszükbe sem jutott, hogy kutassanak a folyóban, és elégessék a holttestet. Én itt is sok fáradságtól kíméltem meg őket. A híd építésében nem volt semmi különös - mondta a Mugger.

- De ami keresztülmegy rajta, és azokat a tetős kocsikat húzza! Az mégiscsak különös - ismételte a Golyvásdaru.

- Az kétségtelenül valami újfajta ökör. Egyszer majd nem tud megkapaszkodni ott fenn - és leesik, mint ahogy az emberek leestek. Az öreg Mugger őt is készen fogja várni.

A Sakál a Golyvásdarura nézett, a Golyvásdaru a Sakálra. Ha valamiben bizonyosak voltak, hát abban mindenesetre, hogy az a masina minden egyéb, csak nem ökör. A Sakál időnként megfigyelte a vonat mellett húzódó áloésövény közül, a Golyvásdaru pedig már akkor látott gépet, amikor az első mozdony megindult Indiában. De a Mugger csak alulról nézte, ahonnét a gép sárgaréz fedele meglehetősen hasonlított az ökör púpjához.

- No - igen, újfajta ökör - ismételte nyomatékosan a Mugger, hogy maga is megbizonyosodjék saját véleménye felől.

- Mindenesetre ökör - mondta a Sakál.

- De viszont lehet - szólalt meg újra, személyesen, a Mugger.

- Az bizonyos - egészen bizonyos - szólt közbe a Sakál, meg sem várva, hogy befejezze szavait.

- Mi? - riadt rá bosszúsan a Mugger, mert érezte, hogy a másik kettő többet tud nála. - Mi lehet? Még be sem fejeztem a szavaimat. Azt mondtad, hogy ökör.

- Az, vagy akármi más, amit a Szegények Oltalmazója parancsol. Én az ő szolgája vagyok, nem azé a valamié, ami átmegy a folyón.

- Akármilyen is, a fehér arcúak csinálmánya - szólt a Golyvásdaru -, s ami engem illet, én nem hevernék ilyen közel hozzá ezen a zátonyon.

- Te nem ismered olyan jól az angol, mint én - mondta a Mugger. - Volt itt egy fehér arcú, amikor a hidat építették; esténként csónakba ült, és csúszkált a lábával a csónak fenekén, s azt suttogta: „Itt van? Itt van? Adjatok ide a puskámat.” Hallottam, még mielőtt láttam volna, minden egyes hangot - a deszka recsegését, az ő szuszogását, a puskája keccenését, föl s alá a folyón. Amily bizonyos, hogy elkaptam az egyik munkását - amivel megkíméltem őket az elégetéshez való fa költségétől -, olyan igaz az is, hogy lejött a Gautig, s hangosan kiáltotta, hogy lelő engem, és megszabadítja tőlem a folyót - tőlem, a mugger-gauti Muggertól! Gyermekeim: órák hosszat úsztam a csónakja feneké alatt, s hallottam, amint belepuskázott az úszó fatörzsekbe; amikor aztán bizonyos voltam abban, hogy kifáradt, kiemelkedtem mellette a vízből, és az orra előtt kaffantottam össze a szájamat. A híd felépítése után elment. Így vadászik minden angol - kivéve, amikor órá vadásznak.

- Ki vadászik a fehér arcúakra? - vakkantotta izgatottan a Sakál.

- Emlékszem egy kicsit arra a vadászatra. Fiatal voltam még - mondta a Golyvásdaru, jelentősen csattantva össze csőrét.

- Én kényelmesen megtelepedtem itt. A falut, ha jól emlékszem, akkor építették fel harmadjára. Egyszer unokatestvérem, a Gaviál hírül hozta, hogy bő vizek vannak Benáresz fölött. Eleinte nem akartam odamenni, mert az unokatestvérem halevő lévén, nem mindig tudja megkülönböztetni a jót a rossztól; de hallottam esténként a népem beszélgetését, s amit ezek az emberek mondtak, az bizonyossá tett a dolgomban.

- És mit mondtak? - kérdezte a Sakál.

- Eleget mondtak ahhoz, hogy én, a mugger-gauti Mugger, otthagyjam a vizet, és gyalogszerrel induljak útnak. Éjjel haladtam, fölhasználva a legkisebb patakot is, ha utamba esett; de éppen akkor kezdődött a forró évszak, és minden víz sekély volt. Poros utakon jártam, magas fűvön mentem keresztül, dombokra másztam föl holdvilágnál. Másztam még sziklákra is - ezt jól eszetekbe véssétek, gyermekeim. Áthatoltam a víztelen Szirhind csücskén, amíg rá nem találtam a Gunga felé igyekvő kis folyókra. Egyhónapnyi járóföldre voltam a tulajdon népemtől, a magam ismerős folyójától. Csudálatos volt!

- És mit ettél az úton? - kérdezte a Sakál, aki gyomrocskájában tartotta a lelkét, s a Mugger szárazföldi utazásai egyáltalán nem hatották meg.

- Hát ami éppen akadt, kedves *rokon* - mondta a Mugger lassan, minden szót elnyújtva.

Indiában csak akkor lehet rokonnak szólítani valakit, ha valami vérrokonságot csakugyan ki lehet sütni az illetők közt - mivel pedig a krokodilus csak a tündérmesékben házasodik össze a sakállal, a Sakál igen jól tudta, hogy miért emelik fel ilyen hirtelen a Mugger családi körébe. Ha egyedül lettek volna, nem törődik a dologgal, de a Golyvásdaru szeme megvillant a gyönyörűségtől a rút tréfa hallatára.

- Annyi bizonyos, hogy ezt tudhattam volna, Atyám - mondta a Sakál. Persze a krokodilus nem szereti, ha sakálok atyjának nevezik, s ezt meg is mondta a mugger-gauti Mugger - s ezenkívül még sok mindent, amit itt nem érdemes elismételni.

- A Szegények Oltalmazója a rokonságunkat emlegette. Hogyan emlékezhetném én a rokonság pontos fokára? Különb is: ugyanazt az ételt esszük. Ő mondta - így válaszolt a Sakál.

Ez még csak rontott a dolgon, mert a Sakál arra célzott, hogy a Mugger kénytelen volt szárazföldi útján mindennap friss ételt fogyasztani, ahelyett, hogy addig őrizgetné magánál a zsákmányát, amíg kellő állapotba nem jut - ahogy minden krokodilus cselekszi, aki ad magára valamit, s a legtöbb vadállat nemkülönb. És csakugyan, az egész folyómedren végig, a megvetésnek egyik legerősebb kifejezése ez: „frishús-evő”. Ez majdnem olyan súlyos, mint hogyha az embert - emberevőnek mondják.

- Harminc esztendeje, hogy azt az ételt elfogyasztották - szólalt meg nyugodtan a Golyvásdaru. - Ha még harminc esztendeig beszélünk is róla, akkor sem tér vissza. Inkább azt mondd el nekünk, hogy mi történt, amikor csodálatos szárazföldi utazásod végén eljutottál a bő vizekhez. Ha minden sakál üvöltését meghallgatnák, megállna a város forgalma - azt tartja a közmondás.

A Mugger hálás lehetett a félbeszakításért, mert nagy nekilendüléssel folytatta:

- A Gunga két partjára mondom! Sose láttam olyan vizet, mint amikor odaértem!

- Hát különb volt a tavalyi nagy áradásnál is? - kérdezte a Sakál.

- Különb! Az áradás csak olyan volt, amilyen minden ötödik esztendőben van - egy-két vízbe fulladt idegen, néhány csirke meg egy döglött ökör iszapos vízben, keresztáramlatok közt. De abban az esztendőben, amelyikről beszélek, a víz alacsony, sima, egyenletes volt - s a Gaviál figyelmeztetése bevált: egymást érték rajta a leúszó angol holttestek. Abban az esztendőben

nöttem olyan vastagra és hosszúra, amilyen most vagyok, Agrától kezdve, Etaván át és az allahabadi széles vizeken végig.

- Ó, az az örvény az allahabadi erőd falai alatt! - kiáltott fel a Golyvásdaru. - Úgy özönlöttek oda, mint a fűtülőrucák a nádasba, és forogtak körbe-körbe - így ni!

Megint elkezdte szörnyű táncát, s a Sakál irigykedve nézte. Ő persze nem emlékezhetett az indiai bennszülöttek lázadásának félelmetes esztendejére, amiről a másik kettő beszélt. A Mugger így folytatta:

- Igen. Allahabadnál csendesen feküdtünk a lassú vízben, s húszat is elengedtünk, amíg egyet megragadtunk; de a legjobb az volt, hogy az angolok nem voltak megrakva ékszerrel, orrgyűrűkkel, bokaperecekkel, mint az én asszonyaim manapság. Aki túlságosan szereti az ékszert, annak kötél lesz a nyaklánc - így tartja a közmondás. Minden folyó valamennyi krokodilusa meghízott akkor, de az én Sorsom úgy akarta, hogy kövérebbre hízzam valamennyinél. Az a hír járta, hogy az angolokat behajtották a folyókba - és a Gunga két partjára mondom, el is hittük, hogy igaz volt. Ameddig lementem dél felé, mindenütt elhittem; márpedig lementem a folyón, túl Mongiron és a folyóra néző síkságon.

- Ismerem azt a helyet - mondta a Golyvásdaru. - Mongir azóta elpusztult város. Igen kevesen laktak benne.

- Aztán lassan, lustán fölfelé jöttem a folyón, s kevéssel Mongir fölött egyszerre csak jő le egy csónak - tele *élő* fehér arcúakkal! Úgy emlékszem, asszonyok voltak. Valami rudakra feszített vászon alatt heverték, és hangosan sírtak. Akkoriban sohasem lőttek ránk, a gázlók öreire. A fegyvereknek mind egyebüttl volt dolguk. Éjjel-nappal hallottuk a puskaropogást a szárazföld felől, aszerint, hogy merre fordult a szél. Egész hosszúságomban fölemelkedtem a csónak előtt, mert sohasem láttam még eleven fehér arcúakat - ámbár *másképpen* jól ismertem őket. Egy meztelen fehér gyerek térdelt a csónak szélén, kihajolt, és a kezét vontatta a folyóban. Kedves látvány volt, hogy a gyerek mennyire szereti a folyóvizet. Ettem már aznap, de volt még egy kis üres hely bennem. Hanem azért mégsem az étel miatt, csak mulatságból emelkedtem föl a gyerek kezéig. A célpont oly világos volt, hogy még csak oda sem néztem, amikor összecsuktam a szájamat; de olyan pici is volt, hogy ámbár az állkapcsom egészen bizonyosan összecsucodott - a gyerek gyorsan és sértetlenül visszarántotta a kezét. Az a fehér kis kéz elcsúszhatott két fog között. Keresztbe is elkaphattam volna a könyökénél; de mondom, csak mulatságból emelkedtem föl, hogy valami újat lássak. A csónakban levők egymás után kiáltottak föl, s én egyszerre ismét fölemelkedtem, hogy figyeljem őket. A csónak nehezebb volt, semhogy felfordíthattam volna. Csak asszonyok ültek benne - de aki asszonyban bízik, ingoványon jár, tartja a közmondás: és a Gunga két partjára mondom, igaza is van!

- Egy asszony egyszer valami száraz halbőrt adott nekem - mondta a Sakál. - Reméltem, hogy megkapharintatom a kisbabáját - de hát a lóhús is jobb, mint a ló rúgása, azt tartja a közmondás. Mit csinált a te asszonyod?

- Rám lőtt valami kurta puskafélével, amelyet sohase láttam sem azelőtt, sem azóta. Ötször egymás után (a Muggernak egy régimódi revolverrel akadáhatott dolga) - s én tátott szájjal, báméskodva álltam ott, a fejemet beborította a füst. Sose láttam ilyet. Ötször, olyan gyorsan, ahogy a farkamat csóválom - így ni!

A Sakál, akit egyre erősebben kezdett érdekelni a történet, éppen csak hogy hátra tudott ugrani az óriási fark kaszáló mozdulata elől.

- Amíg az öt lövés el nem dördült - mondta a Mugger olyan ártatlanul, mintha álmában sem jutott volna eszébe, hogy egyik hallgatóját elkábítsa -, amíg az öt lövés el nem dördült, nem merültem el, s még idejében emelkedtem föl, hogy meghalljam, amint a csónakos azt mondja a

fehér asszonyoknak, hogy bizonyosan elpusztultam. Egy golyó az egyik nyakpikkelyem alá ment. Nem tudom, ott van-e még, mert a fejemet nem tudom megfordítani. Nézd meg, gyermekem! Abból láthatod majd, hogy igazat beszéltem.

- Én? - mondta a Sakál. - Hogy merészelné egy ócskacipőevő, egy csontropogtató kétségbe vonni azt, amit a Folyó Irigységének Tárgya mond? Vak kutyakölykök harapdálják le a farkamat, ha ilyen gondolatnak csak az árnyéka is megfordult alázatos fejében! A Szegények Oltalmazója kegyeskedett elmondani rabszolgájának, hogy egyszer életében megsebesítette egy asszony. Ez elég - el fogom mondani ezt a történetet valamennyi gyermekemnek, és nem kívánok semmi bizonyítékot.

- A túlságos udvariasság néha nem ér többet a túlságos udvariatlanságnál, mert - azt tartja a közmondás - túróval is meg lehet fojtani a vendéget. *Nem* kívánom, hogy a gyermekeid megtudják, hogy a mugger-gauti Mugger egy asszonytól kapta az egyetlen sebet életében. Egyéb gondjuk is lesz azoknak, ha olyan nyomorult módon keresik a táplálékukat, mint az apjuk.

- Már rég el is felejtettem! Nem is mondtam soha! Nem is volt fehér asszony a világon! Csónak se volt! És egyáltalán nem is történt soha semmi.

A Sakál megcsóválta lompos farkát annak jeléül, hogy emlékezetéből tökéletesen ki van törölve minden; aztán komoly képpel ült le.

- Pedig hát nagyon sok minden történt - mondta a Mugger, akinek most már második kísérlete sem sikerült, hogy barátját megkaparintsa. (Azért egyikük sem neheztelt a másikra. Hogy valaki eszik, és valakit megesznek: az becsületes törvény a folyó mentén, s a Sakál kikapja a maga részét a zsákmányból, ha a Mugger már jóllakott.) - Otthagytam azt a csónakot, és föl-felé mentem a folyón; amikor elértem Arrát s a mögötte levő állóvizeket, már nem volt több halott angol. A folyó üres volt egy darabig. Aztán jött egy-két halott, vörös kabátban, nem angol, de mind egyfajta - hindu és purbia -, aztán öten-hatan egy sorban - aztán végül, Arrától északra, Agrán túlig, mintha egész falvak úsztak volna a vízen. Kis patakokból jöttek ki egymás után, mint a fatörzsek esőzés idején. Amikor a folyó megáradt, ők is csapatostul indultak meg a zátonyokról, ahol megrekedtek; s a visszahúzódó áradat magával hurcolta őket a mezőkön, a Dzsungelon át, hosszú hajuknál fogva. Észak felé haladva egész éjszaka hallottam a puskaropogást, nappal meg a bakancsos lábakat, amint átkeltek a gázlókon, s azt a hangot, amit a nehéz kocsikerék ad a folyómeder fövenyében; és minden csobbanás új halottakat hozott. A végén magam is megijedtem, s azt mondtam: „Ha emberekkel ilyesmi történhetik, hogyan meneküljön meg a mugger-gauti Mugger?” És voltak hajók is, amik mögöttem jöttek fölfelé vitorlás nélkül, folyvást égve, ahogy a gyapotszállító hajók égnek néha, de sohasem süllyedtek el.

- Ó - mondta a Golyvásdaru -, ilyen hajók Kalkuttába is szoktak érkezni. Nagyok, feketék, hátul a farkukkal fölkorbácsolják a vizet és...

- És háromszor akkorák, mint az én falum. Az *én* hajóim alacsonyok és fehérek voltak, kétoldalt korbácsolták föl a vizet, és nem voltak nagyobbak, mint olyasvalakinek a hajói, aki igazat szokott beszélni. Nagyon megijedtem tőlük, otthagytam a vizet, és visszatértem a magam folyójához. Nappal bujkáltam, éjjel haladtam, ha nem találtam kis folyókat, amik megsegítettek. Visszakerültem a falumba, de nem is reméltem, hogy meglátok valakit a népemből. De hát ezek szántottak, vetettek, arattak, s oly nyugodtan jártak-keltek a földjeiken, mint a tulajdon barmaik.

- És volt még jó enivaló a folyóban? - kérdezte a Sakál.

- Több is, mint szerettem volna. Még én is - pedig hát nem szoktam iszapot enni -, még én is belefáradtam, s ha jól emlékszem, kissé meg is ijedtem a folyvást érkező néma testektől. Hallottam, amint a falumbeliek azt beszéltek, hogy minden angol meghalt; de azok, akiket arccal lefelé fordítva hozott a víz, *nem* angolok voltak, azt láthatta a népem is. Akkor aztán azt mondták, hogy a legokosabb lesz nem szólni semmit, csak fizetni az adót és szántani a földet. Hosszú idő múlva megtisztult a folyó, s akiket most hozott le, azok nyilván áradáskor fulladtak a vízbe; és ámbár akkor nem volt olyan könnyű ennivalóhoz jutni, mégis szívből örültem, hogy így van. Egy kis gyilkolás hébe-hóba nem rossz dolog - de, azt tartja a közmondás, néha még a krokodilus is megelégedi.

- Csodálatos! Igazán csodálatos! - mondta a Sakál. - Meghíztam ennek a sok evésnek a pusztá hallgatásától is. És ha szabad kérdeznem, mit cselekedett azután a Szegények Oltalmazója?

- Azt mondtam magamban - és a Gunga két partjára! összecsuksam az állkapcsomat ez után a fogadásom után -, azt mondtam, hogy soha többé nem kószálok el semerre. Itt éltem hát a Gaut mellett, a népem közelében, s évek hosszú során át virrasztottam, örködtem fölötte; s a népem annyira szeretett, hogy gólyahírkoszorúkat dobált a fejemre, valahányszor megpillantotta, hogy kiemelkedik a vízből. Igenis, és a Sors kegyes volt hozzám, s a folyó olyan szíves, hogy tiszteletben tartja a szegény gyámoltalant, csakhogy...

- Senki sem boldog csőrétől farkáig - mondotta résztvevően a Golyvásdaru. - Mi egyebet kíván még a mugger-gauti Mugger?

- Azt a kis fehér gyereket, akit nem kaphattam meg - mondta mély sóhajtással a Mugger. - Nagyon kicsi volt, de nem felejtettem el. Öreg vagyok már, de mielőtt meghalok, szeretnék valami új dolgot megpróbálni. Igaz, hogy nehéz lábú, lármás, bolond nép az, s a multság nem lenne valami nagy, de én még visszaemlékszem a Benáresz fölött töltött régi szép napokra, s ha az a gyerek él, bizonyosan emlékszik az is. Lehet, hogy föl s alá jár valamelyik folyó partján, s elmondja, hogy dugta be egyszer a kezét a mugger-gauti Mugger foga közé, s hogyan maradt életben, hogy ezt elbeszélhesse. Hozzám igen kegyes volt a Sors, de ez még gyötör néha álmomban - az a kis fehér gyerek ott a csónak orrában. - Ásított, aztán összecsuksam az állkapcsát. - Most pihenni és gondolkozni akarok. Maradjatok csöndben, gyermekeim, és tiszteljétek az öreget.

Mereven megfordult, és felcsoszogott a homokzátony tetejére; a Sakál pedig visszahúzódott a Golyvásdaruval egy fa oltalma alá, amely a zátonynak a vasúti hídhöz közelebb eső végénél feneklett meg.

- Kellemes és hasznos élet volt - vigyorgott, kérdőn nézve föl a föléje magasodó madárra. - És gondold meg: egy szóval sem méltóztatott megmondani nekem, hol maradt valami morzsa a patak mentén. Pedig én százszor is figyelmeztettem jó dolgokra, amik lefelé úsztak a folyón. Milyen igaz ez a közmondás: A Sakált meg a borbélyt mindenki elfelejti, mihelyt híreit elmondta! - No, most meg elalszik! Hrrr!

- Hogy vadászhatik egy Sakál egy Muggerral? - kérdezte hűvösen a Golyvásdaru. - Nagy tolvaj és kis tolvaj - könnyű megmondani, kié lesz a zsákmány.

A Sakál türelmetlen vinnyogással fordult meg, s már össze akart gubbaszkodni a fatörzs alatt - de egyszerre lekuporodott, s a sárban meghurcolódott ágak közt fölnézett a hidra, amely csaknem a feje fölött volt.

- Mi az? - kérdezte a Golyvásdaru, s nyugtalanul terjesztette ki a szárnyait.

- Várj, majd meglátjuk. A szél innen fúj feljűk; de nem minket keresnek. Két ember van itt.

- Emberek? Engem megvéd a hivatalom. Egész India tudja, hogy szent vagyok. - A Golyvásdaru, mint közismert szemétkotró, szabadon járhat, amerre akar; s ennek tudatában a szeme sem rebbent meg.

- Engem pedig legföljebb egy ócska cipővel érdemes megdobni - mondta a Sakál, és újra hallgatózni kezdett. - Hallgasd csak ezt a lábdobogást! - folytatta. - Ez nem bennszülött bőr, hanem egy fehér arcú ember bakancsos lába. Hallgasd csak! Vas vashoz ütődik! Puska! Ez a nehéz lábú, bolond angol azért jött, hogy a Muggerral beszéljen!

- Hát akkor figyelmeztess! Hiszen csak nemrég nevezte a Szegények Oltalmazójának valaki, aki nagyon hasonlított egy éhes Sakálhoz.

- A kedves rokon maga vigyázzon a bőrére. Százszor is elmondta nekem, hogy nincs mit félni a fehér arcúaktól. Ezek bizonyosan fehér arcúak. Egy mugger-gauti paraszt nem merne utánajönni. Látod: mondtam, hogy puska! No, ha a szerencse kedvez, ma éjszaka jóllakunk. A Muggert szárazföldön nem hall jól - ez pedig itt - nem asszony!

A vasgerendákon egy pillanatra megcsillant egy fényes puskacsó a hold fényében. A Muggert olyan csöndesen feküdt a zátonyon, mint a tulajdon árnyéka, mellső lábát kissé kinyújtotta, feje a két lába közé esett - és horkolt, mint egy... krokodilus.

A hídon ezt suttogta egy hang:

- Furcsa lövés - majdnem egyenesen lefelé - de biztos, mint a halál. Legjobb, ha a nyaka mögé célzol. Mekkora dög! Hanem a parasztok megvadulnak, ha lelövöm. Istene ennek a vidéknek.

- Kutyába se vedd - felelte egy másik hang -, vagy tizenötöt ragadott el a legjobb munkásaim közül a híd építése közben, ideje már, hogy végezzenek vele. Hetekkel ezelőtt csónakon üldöztem. Segítség a Martini-puskával, mihelyt én mind a két csövet kilöttem.

- Vigyázz a puska rúgására! Két nagykaliberű lövedék nem tréfadolog.

- Majd meglátjuk, hogyan fogadja. Rajta!

Olyan dörrenés hallatszott, mintha kisebbfajta ágyút sütöttek volna el (a legnagyobbfajta elefánt-vadászpuska nem sokban különbözik az ágyútól) - két lángcsík, s nyomában a Martini-puska metsző roppanása. Ennek a puskának hosszú golyója könnyűszerrel keresztülfúrja a krokodil páncélját. De a robbanógolyók már elvégezték a maguk munkáját. Egyik éppen a Muggert nyaka mögé hatolt be, egy tenyérnyire balra a hátgerinctől, a másik valamivel lejjebb a farok tövénél robbant szét. Száz eset közül kilencvenkilencben a halálra sebzett krokodilus még be tud mászni a mély vízbe, és el tud tűnni; de a mugger-gauti Muggert a szó szoros értelmében három darabra szakadt. Alighogy a fejét megmozdította, már elszállt belőle az élet, s laposan hevert ott, akár a Sakál.

- Mennydörgés, villám! Villám, mennydörgés! - mondta a nyomorult kis állat. - Talán lezuhant végre az a valami, ami a tetős kocsikat húzza a hídon?

- Csak egy puska, semmi több - mondta a Golyvásdaru, bár még a farka tollai is reszkettek. - Csak egy puska, semmi több. Annyi szent, hogy vége van. Itt jönnek a fehér arcúak.

A két angol lesietett a hídról a homokzátonyhoz, megállt, és megbámulta a Muggert hosszúságát. Aztán egy fejszés bennszülött levágta nagy fejét, s négy ember vonszolta át a földnyelven.

- Amikor utoljára volt a kezem egy krokodilus szájában - mondta az egyik angol (a híd építője) -, körülbelül ötéves gyerek voltam. Csónakkal jöttünk le a folyón Mongir felé. Lázadáskori gyerek voltam, ahogy mondani szokás. Szegény anyám is ott volt a csónakban, és sokszor elmondta, hogy lőtte ki apám ócska pisztolyát a vadállat fejébe.

- No hát, most bosszút állhattál a törzsfőnökön - még ha megeredt is az orrod vére a puska rúgásától. Hé, csónakosok! Húzzátok ki a fejét a partra, kifőzzük a koponya kedvéért. A bőr úgy szét van löve, hogy nem érdemes megőrizni. Most pedig gyerünk haza, és feküdjünk le. Ezért csakugyan érdemes volt egész éjszaka fennmaradni, ugye?

.....

Érdekes: a Sakál meg a Golyvásdaru ugyanezt mondták, alig három perccel az emberek távozása után.

HULLÁMFODOR-ÉNEK

Hajdan egy hab partra tért,
lány aranyszín esti fénybe.
Szépleány kezéhez ért,
partról visszatérve.

Karcsú láb, nemes kebel -
lábaj át, békédre lelj!
A fodor szólt: „Leányka, állj,
mert én vagyok a halál.”

„Szerelmesem hív, megyek -
hogyan lennék hozzá kegyetlen?
Nincs veszély: egy hal lebeg,
fordul, messze lebben.”

Karcsú láb és tiszta szív,
várj még: a rév kompja hív!
A fodor szólt: „Lányka, állj,
mert én vagyok a halál.”

„Kedvesem hív, sietek -
gyávát nem kér feleségül!”
Törzse körül hab-övek,
víz örvénye mélyül:

Bolondos szív, hű kebel,
csöppnyi láb így süllyed el.
Hullámgyűrű fut-szalad,
vérpirosan ring a hab.

KVIKVERN

A keleti jégnek népe fogy, mint nyár elején a dér,
cukrot, kávé t koldul valahány, ha fehér arc arra tér.
A nyugati jégnek népe mind verekedni, lopni tanul,
jó prémjeiket kalmár viszi el, és lelküket idegen úr.

A déli jégnek embere mind jött-menttel alkszik,
az asszonyokon szalag fityeg, s tépettek a sátraik.
De az örök jég népe között nem járnak az új urak:
narvál-agyar a fegyverük, végső hős-férfiak.

Eszkimó dal fordítása

- Nézz ide, kinyitotta a szemét!

- Dugd vissza a bőrbe. Erős kutya lesz belőle. A negyedik hónapban nevet adunk neki.

- Kiről nevezzük el? - kérdezte Amorák.

Kadlu végigjártatta szemét a bőrökkel bélelt hóházon; tekintete ráesett az alvópadon ülő tizenégy esztendő Kotukóra, aki gombot faragott rozmáragyarból.

- Nevezd el rólam - mondta vigyorogva Kotuko. - Szükségem lesz rá valamikor.

Kadlu visszavigyorgott úgy, hogy szeme csaknem eltűnt lapos, zsíros arcában, s odabólintott Amoráknak. Közben a kutyakölyök anyja haragosan vinnyogott, hogy megláthassa a kicsikéjét, amely elérhetetlen messzeségben kapálózott a főkazsír lámpa fölé akasztott kis főkabór-zacsakban. Kotuko tovább faragcsált, Kadlu meg bedobott egy összegöngyölített csomag bőrből készült kutyahámot egy pici zugba, amely a ház egyik oldalából nyílt; levetette nehéz szarvasbőr vadászruháját, egy másik lámpa fölött lógó halcsontfalóba rakta, s fáradtan leült az alvópadra. Egy darab fagyott fókahúst rágcsált addig is, amíg Amorák, a felesége behozza a főtt húsból és vérlevesből álló komoly ebédet. Kora hajnal óta kinn járt a főkalyukaknál, nyolc mérföldnyire hazulról, s három nagy fókával tért haza. A ház belső ajtajához vezető hosszú hófolyosónak vagy inkább alagútnak közepe táján kaffogás, ugatás hallatszott: a napi munka után felszabadult szánhúzó kutyák tülekedtek meleg helyekért.

Amikor már túlságosan is hangossá vált az ugatás, Kotuko lustán lehengeredett az alvópadról, felkapott egy ostort, amelynek 18 hüvelyk hosszú nyele volt rugalmas halcsontból, s 25 láb hosszú suhogója nehéz, összefont szíjból. Bemászott a folyosóba, ahonnan olyan hangok hallatszottak, mintha a kutyák elevenen fölfalnék; de ez csak rendes, étkezés előtti imádságuk volt. Amikor a folyosó túlsó végén kimászott, fél tucat bozontos fej nézett utána. Valami cet-hal-állkapocsból készült akasztófaféléhez lépett, amelyen a kutyák eledele lógott; széles lándzsával nagy koloncokat szabdalt le a fagyott anyagból, s megállt, egyik kezében az ostort, másikban a húst tartva. Nevén szólította mindegyik állatot, először a leggyöngébbiket - s jaj volt annak a kutyának, aki meg mert mozdulni, míg rá nem került a sor; mert a hosszú suhogó úgy csapkodott, mint a villám, s kivágott egy-egy hüvelyknyit a türelmetlenek szőréből-bőréből. Mindegyik kutya morgott, kaffogott, fulladozva falta végre megkapott porcióját, s visszasietett a folyosó menedékebe - a fiú pedig künn állt a havon az északi fény ragyogásában, és osztotta az igazságot. Utoljára a kutyafogat nagy, fekete vezetőjét szolgálta ki, amelyik rendet tartott, amikor a kutyák fel voltak szerszámozva; ez kettős porció húst kapott Kotukótól, de külön ostorcsapást is.

- Ó - mondta Kotuko, összegöngyölítve az ostor suhogóját -, van nekem egy kicsikém odabenn a lámpa fölött, az fog ám istenigazában üvölni! *Szárpok!* (Gyerünk befelé!)

Visszamászott az összebújt kutyákon keresztül, letisztogatta prémruhájáról a száraz havat azzal a halcsont pálcával, amelyet Amorák az ajtó mellett tartott, megtapogatta a ház bőrrel bevont mennyezetét, hogy lerázzon minden jégcsapot, ami a fölöttük levő hóboltozatról leeshetett, s azzal felkuperodott a padra. A folyosón morogtak, vinnyogtak álmukban a kutyák, az Amorák bő prémcsuklyájában rugdalózott, fulladozott, gurgulázott a kis fiúbaba, az újonnan elnevezett kutyakölyök anyja pedig ott hevert Kotuko mellett, szemét a fókabőrzacskóra szegezve, amely melegen és biztonságban lógott a lámpa széles sárga lángja fölött.

Mindez pedig messze északon történt, túl Labradoron, túl a Hudson-szoroson, ahol a nagy vízáradat himbálja ide-oda a jeget, északra a Melville-félszigettől, északra még a szűk Fury- és Hekla-szorosoktól is - a Baffin-föld északi partján, ahol Bylot szigete úgy áll a Lancaster-szoros jegén, mint egy fölfordított pudingostál. A Lancaster-szorostól északra már keveset ismerünk a világból, csak Észak-Devont és az Ellesmere-földet; de még ott is él néhány ember, úgyszólván tőszomszédságában az Északi-sarknak.

Kadlu „inuit” volt - más néven eszkimó -, s a törzse összevissza vagy harminc ember, Tununirmiut földjéről való volt. Ez a név azt jelenti: „valaminek a háta mögött levő ország.” A térképek Navy Board-öbölnek nevezik ezt az elhagyatott partot, de az eszkimó elnevezés helyesebb, mert ez a vidék csakugyan az isten háta mögött van. Az esztendő kilenc hónapjában csak jég és hó van itt, s egyik szélvihar a másikat éri; a hideget pedig el sem képzelheti az, aki még nem látta húsz fokkal fagypontra alatta a hőmérőt. E kilenc hónapból hat melleleg sötét is - s ez az, ami oly szörnyűvé teszi az egészet. A három nyári hónapban csak minden másodnap és minden éjjel fagy, s ilyenkor a hó olvadni kezd a délnek néző lejtőkön; egy-két gyalogfűz gyapjas rügyei kimerészkednek, egy apró varjúháj vagy más efféle azt hiszi magáról, hogy virágzik; finom fővennyel, kerek kavicsokkal borított partok futnak le a nyílt tengerre; csiszolt kövek, csíkos sziklák emelkednek ki a szemcsés hóból. De mindez elmúlik néhány hét alatt, s a vad tél ismét mozdulatlanra dermedti a szárazföldet; a tengeren pedig a jég zajlik ide-oda, széthasadva és összeforrva, felborulva, tornyosulva - amíg eggyé nem fagy az egész tíz láb vastagon, a szárazföldtől a nyílt tenger mély vizéig.

Télen Kadlu a szárazföldi jég széléig üldözte a fókákat, s elejtette lándzsájával, ha feljöttek lélegzetet venni a lékekhez. A fókának nyílt víz kell, hogy élni és halászni tudjon, márpedig tél derekán a jég néha nyolcvan mérföldig elhúzódik a legközelebbi parttól minden törés nélkül. Tavasszal Kadlu és népe visszavonultak az úszó jégtáblákról a sziklás szárazföldre, ott borsátrakat ütöttek fel, s tengeri madarakat ejtettek törbe, vagy a parton sütkérező fiatal fókákat lándzsázták le. Később dél felé mentek, a Baffin-földre, rénszarvas után, meg hogy megszerezzék az egész esztendőre való lazackészletet, a belső szárazföld száz meg száz patakjából és tavából; szeptemberben vagy októberben pedig visszatértek északra, pézsmakör-vadászatra s a rendes téli fókafogásra. Ezeket az utakat kutyaafogató szánokon tették meg, húsz-harminc mérföldet egy nap; vagy némelykor a part mentén, bőrből készült nagy „asszony-csónakokon”; ilyenkor a kutyák meg a kisgyerekek az evezősök lába közt heverték, s az asszonyok énekeltek, miközben egyik hegyfoktól a másikig siklottak a tükörsima hideg vízen. Minden fényűzés, amit a tununirmiut nép ismert, délről jött - szántalpnak való fa, szigonyhegynek való vas, acélkés, cinüst, amelyben sokkal jobban fő az étel, mint a régi zsírkő edényben; acél és kova, sőt még gyufa is, valamint színes szalag az asszonyok hajába, olcsó kis tükrök s vörös posztó a szarvasbőr vadászruhák beszegésére. Kadlu a drága, tejszínű, görbe fogascetszarvval s a pézsmakör fogával kereskedett (ez éppen olyan értékes, mint a gyöngy) -, ő a déli inuitoknak adta el, azok pedig az Exeter- és Cumberland-öböl cethalászaival meg hittérítő állomásaival kötöttek üzleteket - s így fonódott tovább a lánc; az az üst, amelyet egy

hajószakács valahol egy indiai bazárban vásárolt, így végezhetette napjait az Északi-sarkkör hidegebbik részében, egy fókaszírlámpa fölött.

Kadlunak, jó vadász létére, bőségesen volt vas szigonya, hóvágókése, madárdárdája s minden egyebe, ami ott a nagy hidegben megkönnyíti az életet; feje volt a törzsének, vagyis ahogy ők mondják, „az az ember, aki gyakorlatból tud mindent”. Nem adott ez neki semmi hatalmat, legföljebb azt tanácsolhatta hébe-hóba a barátainak, hogy változtassanak vadászterületet; de Kotuko felhasználta arra, hogy amolyan hájas, lusta inuit módon uralkodjék egy kicsit a többi fiún, ha éj idején kimentek labdázni a holdvilágra vagy énekelni a Gyermekek Dalát az északi fényhez.

De tizennégy esztendőskorában az inuit férfinak érzi magát, s Kotuko megunta, hogy töröket állítson vadmadaraknak és macskarókáknak, különösen megunta pedig azt, hogy egész álló nap az asszonyoknak segítsen foka- és szarvasbőrt rágni (ennél jobban semmi sem puhítja a bőrt) - amíg a férfiak vadászni jártak. El akart menni a *Kvaggiba*, az Éneklő Házba, ahol a vadászok összegyűltek titokzatos *szertartásaikra*, s az *angepok*, a varázsló, gyönyörűséges félelmet ébresztett bennük a lámpák kioltása után, és hallani lehetett, amint a Rénszarvas Szelleme toporzékol a háztetőn; s ha lándzsát dugtak ki a sötét éjszakába, forró vérral borítva húzták vissza. Szerette volna nagy csizmáját a hálóba hajítani a családfő fáradt mozdulatával, s játszani a vadászokkal, ha egyik-másik este becsöppentek a házukba, s valami otthon készült rulettfélével szórakoztak, ami egy cinkannából meg egy szegből állt. Száz meg száz dolgot szeretett volna csinálni, de a felnőttek kinevették, és azt mondták: - Várj még, amíg „megszorul lábadon a csat”, Kotuko. A vadászat nem mindig jelenti azt, hogy megfogod a vadat!

Most, hogy az apja róla nevezett el egy kutyakölyket, derűsebb színben látta a világot. Az inuit nem pazarol el egy jó kutyát a fiára, amíg a fiú nem ért egy kicsit a kutyahajtáshoz; és Kotuko meg volt győződve, hogy nagyszerűen ért hozzá.

Ha a kölyöknek nem lett volna vas szervezete, belepusztult volna a sok etetésbe és hajszo-lásba. Kotuko csinált neki kicsi szerszámot gyeplővel, s hajkurászta a ház földjén, ezt kiáltozva: - Aua! Ja aua! (Jobbra!) - Csojacsoj! Ja csojacsoj! (Balra!) - Ohahá! (Állj!) - A kölyöknek egyáltalán nem tetszett a dolog, de ez a hajkurászás még csupa gyönyörűség volt ahhoz képest, amikor először fogták szán elé. Csak leült a hóba, és játszott azzal a fókabörgyeplővel, amely az ő szerszámjától a *pituig*, a szánkó orrában levő vastag szíjig vezetett. Aztán megindult a fogat, s a kölyök észrevette, hogy a nehéz, tíz láb hosszú szán szaladni kezd a háta mögött, s vonszolja őt a hóban. Kotuko meg úgy kacagott, hogy a könny csurgott le az arcán. Aztán sok-sok nap következett, amikor a kegyetlen ostor úgy suhogott, mint a szél a jég fölött, s a társai harapdálták, mert nem értette a dolgát; a szerszám dörzsölte a testét, és nem hálhatott többé Kotukóval, hanem a leghidegebb helyre szorult a folyosón. Szomorú idő volt ez a kölyöknek.

Tanult a fiú is éppen olyan keményen, mint a kutya; mert keserves dolog ám kutyaszánt hajtani. Mindegyik állat - a leggyöngébbik legközelebb a kocsishoz - fel van szerszámozva a maga külön gyeplőjével, amely bal mellső lába alól húzódik a fősíjig, ehhez valami gomb- és hurokfélével van odaerősítve, amely a kocsis csuklójának egy fordulatára kibomlik, s így egy kutyát külön szabadíthat fel. Szükséges, hogy ez így legyen, mert fiatal kutyáknak gyakran hátsó lábai közé keveredik a gyeplő, s bevág a csontjukig. Meg aztán mindegyik szereti futás közben meglátogatni a barátait, ki- s be ugrálva a gyeplők közt. Verekszenek is, s ennek eredményeképpen a gyeplő jobban összegubancolódik, mint halászat után a nedves horgászsineg. Sok bajt el lehet kerülni, ha az ostort nagy tudománnyal forgatja az ember. Minden inuit fiú azzal dicsekszik, hogy mester módjára bánik a hosszú suhogóval; csakhogy könnyű dolog a földön célba találni vele, és nehéz a teljes gyorsasággal száguldó szánon előrehajolni és éppen a válla tövéen sújtani meg egy lustálkodó kutyát. Ha elkiáltod valamelyik kutya nevét, amiért

„látogatóba megy”, s véletlenül másikat sújtasz meg, ez a kettő tüstént verekedéssel intézi el a dolgot, s megakasztja mind a többit. Ha pedig útítársad van, és beszélgetni kezdesz, vagy magadban énekelgatsz, a kutyák megállnak, visszafordulnak és leülnek, hogy meghallgassák a mondanivalódat. Kotukót egyszer-kétszer elragadták, mert megálláskor elfelejtette megkötni a szánt; sok ostort és nem egy gyeplőszíjat tönkretett, amíg végre egy teljes nyolcas fogatot s a könnyű szánt rá lehetett bízni. De akkor aztán fontos személyiségnek érezte magát, s a sima, fekete jég síkján merész szívvel és mozgékony könyökkel oly gyorsan rohant, mint egy teljes erejéből igyekvő vadászfalka. Tíz mérföldet tett meg a fókalekekig, s ha a vadászterületre ért, egy gyeplőt leoldozott a *pituról*, felszabadította a nagy, fekete vezetőt, a fogat legokosabb kutyáját. Mihelyt a kutya megszimatolta a légzőleket, Kotuko megfordította a szánt, s mélyen bevert a hóba egy pár lefűrészelt agancsot - amely úgy meredt ki a saroglyából, mint egy útjelzőtábla póznája -, nehogy a fogat el tudjon mozdulni. Aztán hüvelykről hüvelykre előrekúszott, és várt, amíg a fóka fel nem bukkant lélegzetet venni. Akkor gyorsan feléje dőfött lándzsájával, amelynek kötél volt a végén; hirtelen felhúzta a fókát a lék szélére; a fekete vezetőkutya odajött, és segített a jégen át a szánhoz vonszolni a zsákmányt. Ilyenkor ugattak, tajtékzottak izgalmukban a felszerszámozott kutyák, s Kotuko valamennyit agyba-főbe csapkodta az ostorral, mint valami izzó vasrúddal, amíg csak az elejtett állat keményre nem fagyott. Hanem a hazatérés volt a legnehezebb. A megrakott szánt végig kellett húzni a hepehupás jégen, a kutyák pedig ahelyett, hogy húzták volna, leültek, és éhesen bámultak a fókára. Végre elérték a faluhoz vezető járt szánutat - akkor aztán hajrá, a csengő jégen, lesunyt fejjel, feltartott farokkal, Kotuko pedig rázendített az „An-gutivaun tai-na tanuna-ne taina” nevezetű dalra, a Visszatérő Vadász dalára, s minden házból hangok szólongatták a homályos, csillagos ég alatt.

Amikor Kotuko, a kutya felnőtt: ő is élvezte az életet. Egymás után vívott kemény harcokban a fogat élén verekedett ki helyet magának, s egy szép estén, etetéskor nekiment a nagy fekete vezetőnek (Kotuko, a fiú ügyelt arra, hogy becsületes legyen a harc), s „második kutyává” tette, ahogy arrafelé mondják. Így hát előlépett, és megkapta a vezető kutya hosszú gyeplőjét, ötlábnyival előtte futott a többinek, kutya kötelessége volt, hogy véget vessen minden verekedésnek befogott és szabadon járó társai közt egyaránt, s vastag, nehéz rézdrótörvet viselt a nyakán. Különös alkalmakkor főtt hússal tartották benn a házban, s néha szabad volt a padon hálnia Kotukóval. Jó fókavadász volt, s a pézsmáökröt is meg tudta állítani úgy, hogy körülötte szaladgált, s a lábánál csaholt. Sőt mi több - s egy szánhúzó kutyánál ez a legfőbb bizonyítéka a bátorságnak -, szembeszállt még a sovány sarkvidéki farkassal is, akitől az északi kutyák rendszerint legjobban félnek minden havat tipró teremés között. Ő meg a gazdája - a kutyafogat többi, közönséges tagját nem számították a társaságukhoz - sok-sok napon és éjszakán vadásztak együtt: a prémekbe burkolt fiú és a vad, hosszú szőrű, keskeny szemű, fehér agyarú, sárga állat. Az inuitnak nincs más dolga, mint enivalót és bőroket szerezni magának és családjának. Az asszonynépség ruhát készít a bőrökből, s alkalomadtán segít tört vetni az apróvadnak; de az enivaló legnagyobb részét - márpedig rengeteg sokat esznek - a férfiak kell megszerezni. Ha a készletek kifogynak, nincs akitől vásároljon, kolduljon vagy kölcsönkérjen az ember. Éhen kell pusztulnia.

Az inuit nem gondol ezekre az eshetőségekre, amíg nem muszáj. Kadlu, Kotuko, Amorák meg a kicsi fiúcska, aki Amorák szőrmecsuklyájában rugdalózott, és egész nap zsírdarabkákat majszolt, olyan boldogok voltak együtt, hogy keresni kellett boldogabb familiát. Igen szelíd fajból származtak - az inuit ritkán jön ki a sodrából, jóformán sohasem üt meg gyermeket, nem is tudja, mi fán terem a hazugság, és még kevésbé ismeri a lopást. Megelégedtek azzal, ha szigonyaikkal kitéphetik enivalójukat a keserves, reménytelen hidegség szívéből, kedvesen mosolyoghattak, esténként furcsa kísértet- és tündérhistóriákat mesélhettek, addig ehettek, amíg már nem bírtak tovább, és énekelhették a végtelen asszonyéneket: „Amna, aja, aja,

amna, ah, ah!” - hosszú, lámpavilágnál töltött napokon, miközben ruháikat és vadászszerszámaikat javígtatták.

De egy rettenetes télen minden ellenük esküdött. A tununirmiutok visszatértek az évi lazac-halászatról, s megépítették házaikat Bylot-sziget északi részének korai jegén, hogy onnan fókavadászatra induljanak, mielőtt a tenger befagy. De korán és vadul köszöntött be az ősz. Egész szeptemberben folytonos viharok voltak, amik föltépték a sima fóka-jeget, amikor még alig négy-öt láb vastag volt, s besodorták a szárazföldre; hatalmas, húsz mérföld széles gátat halmoztak föl töredezett, hegyes jégkoloncokból, amiken lehetetlen volt keresztülhúzni a kutyaszánokat. Annak a jégtáblának a széle, amelynél a fókák tél idején halászni szoktak, vagy húszmérföldnyire volt ezen a gáton túl, s a tununirmiutok nem férhettek hozzá. Még így is átkínlódhatták volna a telet fagyasztott lazac- és felhalmozott halzsírkészleteikkel meg törbe ejtett állatok húásával. Csakhogy decemberben egyik vadász egy *tupikban* (bórsátor) három félholt asszonyra s egy leányra bukkant. A család férfitagjai messzi északról jöttek le, és a jég összemorzsolta őket kis bőrcsónakjukban, amikor a hosszú szarvú fogascetre vadásztak. Kadlu persze nem tehetett mást; kiosztotta az asszonyokat a téli falu kunyhói közt, mert az inuit sohasem tagadja meg az ételt az idegentől. Sohasem tudhatja, mikor kerül rá a koldulás sora. Amorák magához fogadta a körülbelül tizenéves leányt olyan szolgálóféfének. Hegyes csuklyája szabásáról és fehér szarvasbőr nadrágjának hosszúkás, ferde négyszög alakú mintázatáról úgy gondolták, hogy az Ellesmere-földről való. Soha életében nem látott még cin főzőedényt vagy fatalpú szánt; de Kotuko, a fiú, és Kotuko, a kutya, nagyon megszerették.

Aztán valamennyi fóka délre költözött, s még a rozsomák, a havas tájak tompa eszű, morgó kis tolvaja sem fáradt azzal, hogy végigjárja az üres csapdákat, amiket Kotuko állított fel. A törzs elvesztette két legjobb vadászát, akik csúnyán megnyomorodtak egy pézsmakörrel való harcukban, s ez annál több munkát rakott a többiek vállára. Kotuko nap nap után útnak indult egy könnyű vadászszánnal és hat-hét legerősebb kutyájával, s szeme fájdultáig kutatott valami tiszta jégfolt után, ahol egy fóka lélegzőléket vághatott. Kotuko, a kutya mindenfelé elbarangolt, s a jégmezők halotti csöndjében Kotuko, a fiú, hallhatta fuldokló, izgatott vonítását egy három mérföldnyire levő fókalyuk fölött - oly tisztán, mintha mellette hallatszott volna. Ha a kutya ilyen lyukat talált, a fiú alacsony kis hófalat épített magának, hogy a kegyetlen szélről némileg védett legyen - s aztán várt tíz, tizenhét, húsz óra hosszat is, hogy a fóka feljöjjön lélegzetet venni, szeme odatapadt arra az apró jelre, amit a lyuk fölé tett, hogy szigonya lehajtásában irányítsa. Lába alatt kis fókabőr pokróc volt, lábszárait pedig összefűzte a *tutoreang* (az a csat, amiről az öreg vadászok beszéltek). Ez segít, hogy ne verődjék össze az ember lába, amíg az éles fülű fóka felbukkanására várakozik. Nem valami izgalmas dolog, de azért könnyen elképzelhetitek, hogy összezsúfolott lábballal csöndben üldögelni úgy negyvenfokos hidegben - a legkeményebb munka, amit az inuit ismer. Ha fogtak egy fókát, Kotuko, a kutya előrerohant, s a gyeplője utána vonszolódott; segített a testet fölrakni a szánra, amíg a többi fáradt és éhes kutya rosszkedvűen hevert a szélről oltalmazó jégtörmelék mögött.

Egy fóka nem tartott valami sokáig, mert a kis falu minden szájának joga volt ahhoz, hogy teletömjék; s nem pazarolták el se csontját, se bőrét, se inait az állatnak. A kutyák tápláléka most az embernek szolgált, s Amorák a kutyákat régi nyári bórsátrak darabjaival etette, amiket az alvópadok alól kotortak elő. Üvöltöttek, üvöltöttek egyre, s csak azért ébredtek föl, hogy éhesen üvöltsenek tovább. Már a kunyhók zsírkőlámpáiról is észre lehetett venni, hogy közel az éhínség. Jó évszakokban, amikor bőviben voltak a zsírnak, két láb magasra is felcsapott a láng a hajó alakú lámpákban - vidáman, simán, sárgán. Most alig ért föl hathüvelyknyire: Amorák gondosan letört a mohából való lámpabélből, ha az őrizetlenül hagyott láng felragyogott egy pillanatra, s az egész család szemével kísérte keze mozdulatát. Ott, a nagy hidegben, inség idején, nem annyira a haláltól félnek, mint inkább attól, hogy sötétben kell

meghalni. Minden inuit retteg a sötétségtől, amely minden esztendőben hat hónapig nehezedik rá szüntelenül; s ha a lámpák lángja alacsony a házban, megrázkódik és megzavarodik az emberek lelke.

De jött még nagyobb baj is.

A kiéhezett kutyák kaffogtak, morogtak a folyosókon a hideg csillagokra bámulva s a metsző szélben szimatolgatva minden éjszaka. Ha abba hagyták az üvöltést, a csönd ismét oly megátalkodott, oly súlyos volt, mint az ajtót betemető hófűvás; az emberek hallották vérük lüktetését a fül vékony járataiban s a szívük zakatolását, amely olyan hangos volt, mint a varázsló dobjának pergése a hóban. Egy éjszaka Kotuko, a kutya, aki szokatlanul dacos volt a hámban, felugrott, és Kotuko térdét kezdte döfölni fejével. Kotuko megsimogatta, de a kutya hunyászkodva, vakon tovább döfködött. Ekkor felébredt Kadlu, megragadta az állat nehéz, farkasforma fejét, s belebámult üveges szemébe. A kutya vinnyogott, reszketett Kadlu térdei közt. Nyakán fölmeredt a szőr; úgy morgott, mintha idegen állna az ajtó előtt; aztán örvendezve ugatott, hempergett a földön, s Kotuko csizmáját harapdálta, mint egy kutyakölyök.

- Mi ez? - kérdezte Kotuko, mert félni kezdett.

- Ez a betegség - felelte Kadlu. - A kutyabetegség.

Kotuko, a kutya fölkapta az orrát, s tovább üvöltött.

- Sose láttam még ilyet. Mit akarhat? - szólt Kotuko.

Kadlu vállat vont, és átment a kunyhó másik oldalára kurta szigonyért. A nagy kutya ránézett, újra üvöltött, és kioldalgott a folyosóra; a többi kutya jobbra-balra húzódott előre. Amikor már kinn volt a hóban, dühösen ugatott, mintha egy pészmaökök nyomában volna, s ugatva, ugrálva eltűnt a szem elől. Nem volt megveszve: egyszerűen megbolondult. A hideg meg az éhség, de mindenkifölött a sötétség megzavarta a fejét; s ha ez a rettenetes betegség egyszer bekap a kutyák közé, futótűzként terjed. A legközelebbi vadászó napon másik kutya betegedett meg, s Kotuko azon nyomban megölte, amikor felszerszámozva harapott és verekedett. Aztán a fekete második kutya, az egykori vezető kezdett hirtelen csaholni egy képzelt rén-szarvasnyomon, s amikor elengedték a *pitu* elől, rávetette magát egy jégszirtre, s aztán elrohant, hátán a szerszámmal, éppen, mint a vezető. Ezek után senki sem akarta többé kivinni a kutyákat. Másra kellett, s a kutyák tudták ezt, s bár meg voltak kötözve, és kézből etették őket, szemük tele volt kétségbeeséssel és félelemmel. Mindennek tetejébe az öregasszonyok kísértethistóriákat kezdtek mesélni, s azt mondogatták, hogy találkoztak a múlt ősszel elpusztult vadászok szellemeivel, s azok mindenféle szörnyűségeket jósoltak.

Kotukót mindennél jobban bántotta a kutyája elvesztése; mert az inuit hallatlanul sokat eszik ugyan, de tud éhezni is. Hanem az éhség, a sötétség, a hideg, a fagyban való hosszas várakozás kikezdte az erejét, s kezdett képzelt hangokat hallani és képzelt alakokat látni. Egy éjszaka - tíz óra hosszat várakozott egy „vak” fókalyuk fölött, s akkor oldta le lábáról a csatot, s félig ájultan, szédelegve támolgott haza a faluba - megállt, és nekitámaszkodott egy sziklának, amely véletlenül csak úgy ingadozva állt egy kiszögellő hegyes jégtömbön. Kotuko súlya megzavarta a szikla egyensúlyát; nagy robajjal lefordult, s amikor Kotuko félreugrott, hogy elkerülje, csikorogva, sziszegve utána csúszott a jéglejtőn.

Ez éppen elég volt Kotukónak. Abban a hitben nevelkedett, hogy minden sziklának, vándorkőnek megvan a maga gazdája, *inuája*, rendesen valami félszemű nőszemély, *egy tornák*, s ha a *tornák* segíteni akar valakin, utána gurul kőházastul, és megkérdi: akarja-e védőszelleméül elfogadni. (Nyári olvadás idején a jéggel alátámasztott sziklák, vándorkövek mindenfelé gurulnak, csúszkálnak a szárazföldön: ebből könnyű megérteni, hogyan támadhatott az élő sziklák gondolata.) Kotuko hallotta a vér lüktetését a fülében, mint ahogy hallotta egész nap, s azt

hitte, hogy a kőben lakó *tornák* beszél hozzá. Még haza sem ért, már bizonyos volt abban, hogy beszélgetést folytatott vele, s mivel a családja nagyon is lehetségesnek tartotta a dolgot, senki sem mondott ellent neki.

- Azt mondta: „Leugrom, leugrom a helyemről a hóba!” - kiáltotta Kotuko tágra meredt szemmel, előrehajolva a félig sötét konyhóban. - Azt mondta: „Vezetni foglak.” Azt mondta: „Elvezetlek a jó fókalyukhoz.” Holnap kimegyek, s a *tornák* lesz a vezetőm.

Ekkor belépett az *angepok*, a falu varázslója, s Kotuko másodszor is elmondta neki az esetét, ismét elképesztve vele hallgatóit. Nem hagyott ki semmit.

- Csak menj a *tornait*, a kövek szelleme után, s azok megint enivalóhoz juttatnak bennünket - mondta az *angepok*.

Az északi leány a lámpa közelében feküdt; napok óta keveset evett, és még kevesebbet beszélt; de amikor másnap reggel Amorák és Kadlu megraktak és felszerszámoztak Kotukónak egy kis kéziszánt, beletették vadászruháját s annyi zsírt meg fagyott fókahúst, amennyit csak nélkülözhettek: a lány megfogta a húzókötelet, és merészen odalépett a fiú mellé.

- A te házad az én házam - mondta, amint a kis csonttalpú szán nyikorogva bukdácsolt mögöttük a félelmetes sarkvidéki éjszakában.

- Az én házam a te házad - mondta Kotuko -, de azt hiszem, Szednához megyünk mind a ketten.

Szedna pedig az Alvilág úrnője, s az inuitok azt hiszik, hogy minden halott egy esztendő tényleg tölteni az ő szörnyű birodalmában, mielőtt Kvadliparmiutba, a Boldog Helyre jut, ahol sohasem fagy, s ahol a kövér rénszarvas éppen akkor toppan az ember elé, amikor hívja.

Végig a falun azt kiáltozták az emberek:

- A *tornaitok* beszéltek Kotukóval. Léket mutatnak neki a jégen! Fókát hoz nekünk ismét!

Hangjukat hamarosan elnyelte a hideg, üres sötétség, s Kotuko meg a leány szorosan egymáshoz bújva húzták a kötelet, vagy emelgették a szánt a jégthalmokon át a Sarki-tenger felé. Kotuko erősködött, hogy a kőben lakó *tornák* azt mondta neki: menjen észak felé - és északnak tartottak, *Tuktuk-dzsung*, a Rénszarvas nyomán, amit mifelénk Göncöl szekérének neveznek.

Európai ember öt mérföldet sem tudott volna megtenni egy nap a jégtörmeléken s az éles hegyű jégtorlaszokon át; de ők ketten pontosan tudták, milyen csuklómozdulat kényszeríti a szánt, hogy egy jégtorlaszt megkerüljön, milyen rándítással lehet jóformán kiemelni egy jéghasadékból; mennyi erő kell a lándzsafejjel való néhány nyugodt ütéshez, amely a legreménytelenebb helyzetben is ösvényt tud hasítani.

A leány nem szólt semmit, csak lehajtotta fejét, s hermelinkucsmájának hosszú rozsomákprémes szegélye csapkodta széles, sötét arcát. Az ég mély, bársonyos fekete színű volt a fejük fölött; a látóhatáron, ahol utcai lámpák gyanánt égtek a nagy csillagok, vöröses csík húzódott: időnként az északi fény zöldes hulláma csapott végig a magas ég ürességén; lobogott, mint a zászló, aztán eltűnt; vagy egy hullócsillag száguldott - sötétségből sötétségbe -, szikrazáport hurcolva maga után. Ilyenkor különös, vörös, rezes, kékes színekkel kipontozva, összevonulva látták az úszó jég ráncos, barázdás felszínét; de a rendes csillagfényénél mindennek fagyos, szürke színe volt. Az úszó jeget - emlékezhetek rá - addig csapkodták, hajszolták az őszi viharok, amíg megfagyott földrengés nem lett belőle. Voltak ott árkok, vízmosások, kavicsbányákhoz hasonló üregek a jégbe vágva; koloncok, szétszórt darabok, amik odafagytak az úszó jég egykori felszínére; régi, fekete jégtömbök, amiket az egyik vihar az úszó jég alá

sodort, a másik ismét fölemelt; kerekded jégziklák; fűrészes alakú sarkok, amiket a szélsodorta hó faragott ilyenre; süllyedések, ahol harminc-negyven holdnyi terület alacsonyabb szintre került a földnél. Kis távolságról a jégkoloncokat fókának vagy rozmárnak, felfordult szánnak vagy vadászó embereknek lehetett nézni - vagy akár magának a nagy Tízlábú Fehér Szellem-Medvének; de bár a jégmező tele volt ezekkel a majdnem élő, furcsánál furcsább alakokkal, sehol semmi hang, még halvány visszhang sem hallatszott. És ebben a hangtalan pusztaságban, ahol hirtelen fények villantak fel és tűntek el újra, a szán s a két szánhúzó ember úgy mászott, mint valami lidérces álom szereplői - rémlátomás a világ végéről - valahol a világ végén.

Amikor kifáradtak, Kotuko - a vadászok nyelvén szólva - „félházat” csinált, pici hókunyhót, amelyben összebújtak, és útilámpájukkal igyekeztek felolvasztani a fagyott fókahúst. Aludtak egyet, és továbbmentek - harminc mérföldet tettek meg egy nap, hogy tíz mérföldet haladjanak észak felé. A leány mindig nagyon hallgató volt, de Kotuko dörmögött magában, s énekelte azokat a dalokat, amelyeket az Éneklő Házban tanult - a nyárról, a rénszarvasról, a lazacról - egyik sem illett semmiképpen ehhez az évszakhoz. Kijelentette, hogy hallotta, amint a *tornák* morgott neki valamit, s vadul fölszaladt egy jégfalomra, hadonászott a karjával, és erős, fenyegető hangon beszélt. Az igazat megvallva, Kotuko ekkor igen közel járt a megőrüléshez; de a leány meg volt győződve, hogy védőszelleme vezeti, és jóra fordul minden. Meg sem lepte hát, amikor a negyedik napi járás után Kotuko (akinek szeme úgy égett, mint két tüzes golyó) azt mondta neki, hogy az ő *tornákja* kétfejű kutya alakjában jó utánuk a havon. A leány arra nézett, amerre Kotuko mutatott, s valami mintha csakugyan besurrant volna egy szakadékba. Semmi esetre sem volt ember formájú, de mindenki tudta, hogy a *tornaitok* legjobban szeretnek medve, foka vagy más efféle alakban megjelenni.

Lehetett az maga a Tízlábú Fehér Szellem-Medve is vagy akárki más, mert Kotuko meg a leány annyira kiéhezett már, hogy káprázott a szeme mind a kettőnek. Törben nem fogtak meg semmit, s nyomát sem látták vadnak, amióta a falut elhagyták; az elemőzsiájuk nem elég még egy hétre - és vihar közeledett. A sarki vihar tíz napig is tud dühöngeni szünet nélkül, s ilyenkor úton lenni biztos halált jelent. Kotuko akkora hókunyhót emelt, hogy a kéziszánt is beléteheték - nehogy az enivalójuktól elszakadjanak -, s míg az utolsó szabálytalan jégtömeget vagdosta, amelyet a tető zárókövének szánt, megpillantott *valamit*, ami egy fél mérföldnyire levő kis jégzirtról nézett rá. A levegő ködös volt; az a *valami* negyven láb hosszúnak és tíz láb magasnak látszott, húszlábnyi farokkal; egész alakjának körvonalai remegtek. Látta a leány is, s ahelyett hogy rémületében felkiáltott volna, nyugodtan mondta: - Ez *Kvikvern*. Mi következik ezután?

- Szólani fog hozzám - mondta Kotuko, de a hóvágókés reszketett a kezében, amíg beszélt, mert akármennyire hiszi is valaki magáról, hogy különös és rút szellemekkel van barátságban, ritkán örül annak, hogy szaván fogják. *Kvikvern* egy óriási, fogatlan, szőrtelen kutya kísértete, akiről azt tartják, hogy messzi északon él, s bejárja az országot, ha „készül valami”. Az a valami lehet jó is, rossz is; de *Kvikvern*ről még a varázslók sem szívesen beszélnek. A kutyák megvesznek tőle. Éppen mint a Szellem-Medvének, neki is több lába van a rendesnél - hat vagy nyolc -, ennek a ködben föl és le szökdecslő alaknak pedig több lába volt, mint akármelyik valóságos kutyának. Kotuko meg a leány gyorsan bebújt a kunyhóba. Persze ha *Kvikvern* rosszat forral ellenük, darabokra zúzhatja a kunyhót a fejük fölött, de mégis nagy megnyugvás volt azt érezni, hogy lábnyi vastag hófal van köztük és a gonosz sötétség közt. Vonatfűttyhöz hasonló süvítéssel kitört a vihar, s tartott három nap, három éjjel; sem irányát nem változtatta, sem meg nem enyhült egy pillanatra sem. Térdük közt tartva táplálták a kőlámpát, harapdálták a félig fölmelegedett fókahúst, és figyelték a mennyezetten felgyülemelő fekete kormot - hetvenkét hosszú óráig. A leány számba vette a szánon levő enivalót: már

csak két napra elég; Kotuko pedig megvizsgálta a szigonya vasfejét, szarvasinkötését meg főkalándzsáját és madárdárdáját. Egyebet nem lehetett tenni.

- Szednához megyünk - hamar, nagyon hamar - suttozta a leány. - Három nap sem telik belé, lefekszünk, és elpusztulunk. Hát nem csinál semmit a te *tornákod*? Énekelj neki egy *angedok* dalt, hogy jöjjön ide.

Kotuko énekelni kezdett, a varázsénekek éles, magas hangján, s a vihar lassanként elcsöndesedett. Az ének közepén a leány összerezte, s előbb ujjatlan kesztyűbe bújtatott kezét, aztán fejét tette a kunyhó jégpadlójára. Kotuko követte példáját; térdeltek mind a ketten, egymás szemébe bámulva s minden idegszálukkal hallgatózva. Kotuko letört egy vékony halcsontforgácsot a szánon levő madártőr széléről, kiegyenesítette, felállította egy kis lyukban a jégen, s odaerősítette kesztyűjével. Majdnem olyan érzékenyen volt elhelyezve, mint egy iránytű; most már nem hallgatóztak, hanem néztek. A vékony pálcika remegett kissé - milyen icipici kis mozdulat volt ez! -, aztán néhány másodpercig erősen rezgett, megnyugodott, újra rezgett, ezúttal más világtáj felé bólintva.

- Túlságos korán! - mondta Kotuko. - Valami nagy jégtömb elszabadult, messze künn a vízen.

A leány a pálcikára mutatott, s fejét rázta. - Ez a nagy jégzajlás - mondotta. - Hallgasd az alsó jeget. Kopog.

Most, amikor letérdeltek, igen furcsa, tompa morajt és kopogást hallottak, amely mintha a lábuk alatt hangzott volna. Némelykor mintha vak kutyakölyök nyivákolna valahol a lámpa fölött; aztán mintha követ köszörülnének kemény jégen; aztán ismét tompa dobütések szóltak; de mindez oly szaggatottan, halkán, mintha nagy messzeségből, kis hallócsövön át hallatszanék.

- Harc nélkül nem jutunk el Szednához - mondta Kotuko. - Ez a jégzajlás. A *tornák* megcsalt bennünket. Meghalunk.

Lehet, hogy mindez túlzottnak hangzik, de a két ifjú ember valóban nagy veszedelemmel nézett szembe. A háromnapos vihar délnek hajtotta a Baffin-öböl mély vizét, s feltorlaszolta annak a messzire kinyúló szárazföldi jégnek a szélén, amely a Bylot-szigettől húzódik nyugat felé. Az az erős áramlat pedig, amely a Lancaster-öböltől keletnek tart, mérföldekre terjedő, zajló jeget hordozott magával - darabos jeget, amely nem fagyott össze jégmezővé -, s ez a tömeg bombázta a part menti jégtáblákat ugyanakkor, amikor a vihar korbácsolta tenger hullámozása alulról gyöngítette, vékonyította. Amit Kotuko meg a leány hallottak, az ennek a harminc-negyven mérföldnyi távolságban folyó harcnak gyöngye visszhangja volt, s ettől remegett a kis hírmondó pálcika.

Mármost: az inuit nép azt tartja, hogy ha a jég egyszer fölébred hosszú téli álma után, nem lehet tudni, mi történhet, mert a szilárd jégtábla majdnem olyan gyorsan változtatja alakját, mint a felhő.

A vihar nyilvánvalóan korán jött tavaszi vihar - és lehetséges minden.

De a két ifjú teremtés boldogabb volt most, mint eddig. Ha az úszó jég felszakad, vége a várásnak, a szenvedésnek. Szellemeik, manók, boszorkák sűrögnek-forognak a hasadozó jégen, s ők ketten mindenféle vad teremtmény társaságában vonulhatnak be Szedna birodalmába, arcukon még az izgalom pirosságával. Amikor a vihar után kiléptek a kunyhóból, a látóhatáron állandóan erősödött a zaj, s a szívós jég mindenütt nyögött, zúgott körülöttük.

- Még vár - mondta Kotuko.

Egy halom tetején ott ült vagy gubbasztott a nyolclábú Valami, amit három nappal azelőtt láttak - és félelmesen üvöltött.

- Menjünk utána - mondta a leány. - Tudhat valami utat, amely nem vezet Szednához. - De támolygott a gyöngeségtől, amikor a húzókötelet megfogta. A Valami lassan, esetlenül mozgott a jégsziklákon, mindig nyugatnak, a szárazföld felé, ők pedig mentek utána, miközben az úszó jég széléről mind közelebb-közelebb hallatszott a mennydörgés moraja. A jég felszíne minden irányban megrepedezett, összehasadozott három-négy mérföldnyi szélességben, a nagy, tíz láb vastag jéglapok - egyik néhány méter széles, a másik néhány hold területű - tornyosultak fel, buktak le, omlottak egymásba s a még töretlen jégbe, ahogy a súlyos hullámmás emelkedett, esett, csapkodott közöttük. Ez a faltörő kosnak használt jég volt úgyszólván az első hadsereg, amelyet a tenger csatába küldött az úszó jégtáblák ellen. Ezeknek a jégtömböknek folytonos recsegése, rengése majdnem elfojtotta a zajló jégrétegek repesztő hangját, amelyeket az ár úgy tolt be az úszó jégtábla alá, mint amikor valaki hirtelen az asztalterítő alá csúsztat egy kártyát. Ahol sekély volt a víz, ezek a jéglapok egymásra halmozódtak, amíg a legelső feneket nem ért ötven láb mélységben, s az elfakult tenger vize föltornyosult az iszapos jég mögött, amíg a növekvő nyomás megint előre nem hajszolta az egészet. A jégtáblákon és a zajló jégen kívül a vihar és a tengeráramlások igazi, úszó jéghegyeket is hoztak le a víz grönlandi partjáról vagy a Melville-öböl északi részéről. Ezek ünnepélyesen úsztak közelebb, a hullámok fehér tarajosan törtek meg körülöttük, s úgy haladtak a jégtábla felé, mint egy régimódi, kiterített vitorlákkal közeledő hajóhad. Egy-egy győzedelmesen előrenyomuló jéghegy hirtelen tehetetlenül megfeneklett a mély vízben, felfordult, s a tajték, az iszap, a köpködő fagyott szilánkok áradatában fetrengett; egy sokkal kisebb és alacsonyabb pedig behasította a lapos jégtáblát, és belenyargalt, tonnaszámra hajigálva kétfelé a jeget, s mérföldes barázdát vágva, amíg végre megállt. Némelyik úgy csapott le, mint a kard, fűrészszélű csatornát hasítva; mások darabokra szakadtak, húsztonnás jégdarabok záporát szórva szanaszét, amely ott örvénylett, süvöltözött a jég-halmok közt. Ismét mások kiemelkedtek a vízből, amikor sekély helyre értek, mintha kinyukban nyújtóznának ki, s egy darabban dőltek oldalt, miközben a tenger átcsapott a vállukon. A jégnek ez a dörömbölése, tülekedése, elhajlása, lemerülése, minden lehető alakban való felívelése mindenütt folyt, ameddig a szem elláthatott az úszó jégtábla északi határán. Ahol Kotuko meg a leány állott, onnan nézve ez az egész zűrzavar nem tűnt egyébnek, mint nyugtalan, hullámozó, kapaszkodó mozgásnak a látóhatár alatt; de pillanatról pillanatra közeledett feléjük, s messze a szárazföld felől valami nehéz döngést hallottak - olyat, mint a ködben hallatszótávolsági ágyúzás. Ez azt jelentette, hogy az úszó jégtáblát csapkodja a tenger a Bylot-sziget ércszirtjeihez: ez a föld délre volt a hátuk mögött.

- Soha még ilyen nem volt a világon - mondta Kotuko, bután maga elé bámulva. - Nem most van itt az ideje. Hogy törhet össze ilyenkor az úszó jégtábla!

- Menjünk *ez* után! - kiáltotta a leány, rámutatva a Valamire, ami eszeveszetten, sántítva rohant előttük. Utánamentek, maguk után ráncigálva a szánt, miközben a jég mennydörögve mind közelebb ért hozzájuk. Végül a jégmezők mindenütt fölrepedeztek, a táblák magasra meredtek körülöttük; a repedések kinyíltak, összecsapódtak, akár a farkas állkapcsa. De ahol a Valami volt - régi, széttört jégtömbök ötven láb magas halma -, ott nem mozdult semmi. Kotuko vadul ugrált előre, maga után vonszolva a leányt, s odakúszott a halom aljához. A jég beszéde egyre hangosabb lett körülöttük, de a halom szilárdan állt - s amint a leány ránézett, Kotuko jobb könyökét fölfelé és kifelé lökte: ez az *inuit* jel szárazföldet, mégpedig szigetet jelent. És csakugyan szárazföld volt az, ahová a nyolclábú, sántító Valami vezette őket - valami gránithegyű, homokpartú szigetcseke a part közelében, úgy befödve, beburkolva, elleplezve jéggel, hogy senki sem tudta volna az úszó jégtől megkülönböztetni - de az alapja mégis szilárd föld, nem vándorló jégtömeg! Széleit lekoptatta a jégtáblák odacsapódása, visszapatta-

nása, köszörülődése, szétmorzsolódása; észak felé menedékes zátony húzódott, félreterelve a legsúlyosabb jég rohamát, éppen úgy, ahogy az eke vasa felfordítja a rögöt. Persze az a veszedelem még mindig megvolt, hogy valami súlyosan megrázott jégmező felcsap a partra, és leborotválja a kis sziget csúcsát; de ez már nem aggasztotta Kotukót meg a leányt, amint fölépítették hókunyhójukat, és enni kezdtek, s hallották, hogyan kalapál és csörömpöl a jég a part mentén. A Valami eltűnt, Kotuko pedig, miközben a lámpa körül kuporogtak, izgatottan beszélt arról, hogy neki hatalma van a szellemeken. A nagy mondások kellős közepén elnevette magát a leány, s elé-hátra himbálta a derekát.

Válla mögött lassan, óvatosan mászva be a kunyhóba, két fej jelent meg - egy sárga meg egy fekete, a világ két legszegyenkezőbb, legbánatosabb kutyafeje. A Kutya-Kotuko volt az egyik, a fekete vezető a másik. Kövér volt most mind a kettő, látszott rajtuk, hogy jó állapotban vannak, és visszanyerték eszüket, de igen furcsa módon voltak összekötve egymással. Emlékeztek, hogy amikor a fekete vezető megszökött, rajta volt a szerszám. Összetalálkozott a Kutya-Kotukóval, s nyilván játszott és verekedett vele, mert a vállán levő hurok beleakadt Kotuko örvének vert rézdrótjába, és szorosra húzódott - úgyhogy egyik sem férhetett a gyeplőhöz, hogy szétrágja, hanem mind a kettő oda volt kötve oldalvást a másik nyakához. Ez - no meg a szabad vadászat kigyógyította őket a bolondságukból. Ép eszén volt mind a kettő.

A leány odataszigálta a két szegyenkező teremtest Kotuko elé, s nevében zokogva kiáltott fel: - Ez itt Kvikvern, aki biztos talajra vezetett bennünket! Nézd, nyolc lába van, és két feje!

Kotuko kiszabadította őket, s a két kutya a nyakába ugrott; próbálták megmagyarázni neki, hogyan nyerték vissza ép eszüket. Kotuko végigjáratta kezét a bordáikon. Mind a kettő kigömbölyödött, s a szőrük gyapjas volt.

- Ezek ennivalót találtak - mondta Kotuko. - Azt hiszem, egyhamar nem megyünk Szednához. A *tornákom* küldte őket. A betegségük elmúlt.

Mihelyt Kotukót köszöntötték, egymás torkának rohant a két kutya, aki az utolsó hetekben kénytelen volt együtt aludni, enni, vadászni - s igen szép csata zajlott le a hókunyhóban.

- Éhes kutya nem verekszik - mondta Kotuko. - Ezek fókát találtak. Aludjunk. Találunk ennivalót.

Amikor fölébredtek, a sziget északi partján szabad volt a víz, s az egész leszakított jég elúszott a szárazföld felé. A hullámverés első hangja a legnagyobb gyönyörűség az inuit fülének, mert ez a tavasz jöttét jelenti. Kotuko és a leány megfogták egymás kezét, és mosolyogtak, mert a hullámok tiszta, telihangú zúgása a jég között a lazac és rénszarvas idejére meg a virágzó gyalogfüzek illatára emlékeztette őket. Már mialatt odanéztek, a tenger kezdett újra befagyni az úszó jégdarabok közt, akkora volt a hideg; de a láthatáron nagy, vörös izzás látszott: a lehanyatlott nap fénye. Inkább olyan volt ez, mintha ásított volna egyet álmában, felkeléshez bizony nem hasonlított, s az izzás is csak néhány percig tartott: de mégiscsak ez jelezte, hogy fordul az esztendő. Érezték, hogy ezen már semmi sem változtathat.

Kotuko rajtakapta a kutyaikat, amint egy frissen megölt fókán verekedtek. A fóka a halakat üldözte; azokat mindig szétzavarja a vihar. Ez volt az első valami hús-harminc fóka közül, aki ezen a napon kijött a szigetre, s amíg a tenger keményre nem fagyott, száz meg száz mohó fekete fej élvezte a sekély szabad vizet, s úszkált az úszkáló jég között.

Jó volt bizony ismét fókamájat enni: bátran megtölteni zsírral a lámpákat, s nézni, hogy lobog fel a láng háromlábnyira; de mihelyt a tenger friss jege megbírta őket, Kotuko meg a leány megrakták a kéziszánt, a két kutyaikat pedig úgy meghajszolták, mint még soha, mert félve gondoltak arra, hogy mi történhetett ezalatt a faluban. Az idő éppen olyan könnyörtelen volt, mint rendesen; de könnyebb egy ennivalóval megrakott szánt húzni jóllakottan, mint éhesen va-

dászni. Huszonöt foka testét temették a part jegébe - mind megenni való -, azzal siettek vissza az övéikhez. Mihelyt Kotuko megmondta a kutyáknak, hogy mit akar, azok megmutatták nekik az utat, s bár határkőnek vagy egyéb ismertetőjelnek nyoma sem volt sehhol, két nap múlva már Kadlu háza előtt csaholtak. Csak három kutya válaszolt nekik, a többi megették, s a házak mind sötétek voltak. De amikor Kotuko elkiáltotta magát: - Ojo! (főtt hús) - gyöngye hangok feleltek vissza, s amikor egyenként hangosan sorolta fel a falubeliek nevét: nem hiányzott senki.

Egy óra múlva lobogtak a lámpák Kadlu házában; hólevet melegítettek; a fazekak zümmögni kezdtek, s a hó csöpögött a tetőről, amikor Amorák lakomát főzött az egész falunak; a csuklyába dugott fiúbaba egy szelet zamatos, dióízű zsírt majszolt, a vadászok pedig lassan, annak rendje és módja szerint ették torkig magukat fókahússal. Kotuko meg a leány elmondták a történetüket. A két kutya ott ült köztük, s valahányszor a nevük előfordult, mind a kettő fülét hegyezte, s fölöttébb szégyenkező arcot vágott. Az a kutya, amelyik egyszer megbolondult, s aztán észre tért, sohasem bolondul meg többet az inuitok szerint.

- Így hát a *tornák* nem feledkezett meg rólunk - mondta Kotuko. - Zúgott a vihar, repedezett a jég, s a foka partra úszott a vihartól megriadt halak után. Most az új fókalyukak alig kétnapi járóföldre vannak. Menjenek el holnap a jó vadászok, s hozzák haza a fókákat, amiket ledőlttem: huszonötöt temettem el a jégbe. Ha ezeket megettük, valamennyien az úszó jégre megyünk, fókavadászatra.

- Hát te mit csinálsz? - kérdezte a varázsló Kotukót olyan hangon, ahogy Kadluval, Tununirmiut leggazdagabb emberével szokott beszélni.

Kotuko hosszan ránézett az északról jött lányra, s nyugodtan felelt:

- Mi házat építünk. - Azzal apja házának északnyugati oldalára mutatott, mert a megházasodott fiú vagy férjhez adott lány mindig ezen az oldalon lakik.

A lány fölfelé fordította tenyerét, és kétségbeesetten megrázta a fejét. Hiszen ő idegen, az éhhaláltól mentették meg, és semmit sem hozhat a házhoz.

Amorák leugrott a padról, ahol ült, s elkezdett mindenféle holmit hajigálni a lány ölébe - kőlámpákat, vas bőrvakarókat, cinüstöket, pézsmakör fogával díszített szarvasbőröket, valóságos vitorlavarró tüket -, szebb hozományt sohasem kapott még lány a távoli sarkkör táján, s az északról jött lány földig hajtotta a fejét.

- Ezeket is! - mondta Kotuko, s nevetve intett a kutyáknak, azok meg a lány arcához dugták hideg orrukat.

- Hm - mondta fontoskodó köhintéssel az *angepok*, mintha az egészet végiggondolta volna. - Mihelyt Kotuko kiment a faluból, az Éneklő Házba mentem, és bűbajos dalokat énekeltem. Végigénekeltem ezeket a hosszú éjszakákat, és idéztem a Rénszarvas szellemét. Az én varázsenekem idézte föl a vihart is, amely megtörte a jeget, és odahajszolta a két kutyát Kotukóhoz, amikor a jég összezúzta volna csontjait. Az én énekem hajtotta partra a fókákat a megtört jég nyomában. A testem még a *kvaggiban* hevert, de a szellemem a jégen vágatott, és vezette Kotukót meg a kutyákat minden cselekedetükben. Én tettem mindent.

Mindenki torkig lakott, és álmos volt, hát senki sem mondott ellent neki; s az *angepok* hivatalánál fogva még egy darab főtt húst vett ki magának, azzal lefeküdt aludni a többiek közé a meleg, világos, olajszagú házban.

.....

Kotuko, aki igen jól tudott inuit módra rajzolni, mindezekről a kalandokról képeket karcolt egy hosszú, lapos elefántcsontdarabra, amelynek lyuk volt az egyik végén. Amikor ő meg a leány északra mentek, az Ellesmere-földre, a Be-nem-fagyott Tenger Csodálatos Esztendejében, otthagyta ezt a megrajzolt történetet Kadlunál. Kadlu elvesztette a kavics közt, amikor kutya-szánja összetört egy nyáron Nikosziringben, a Netillig-tó partján. Egy tóparti inuit a következő évben megtalálta, s eladta egy imigeni embernek, aki tolmács volt egy cetvadászhajón a Cumberland-öbölben. Ez eladta Hans Olsennek, aki később szállásmester lett egy nagy gőzösön, amely turistákat vitt Norvégiába, az Északi-fokhoz. A turistaévad elmúltával a gőzös London és Ausztrália közt közlekedett, megállt Ceylonban, s Olsen ott eladta az elefántcsontot egy szingaléz ékszerésznek két hamis zafírkőért. Én holmi limlom közt rátaláltam egy colombói házban, s elejétől végig lefordítottam.

ANGUTIVUN TINA

(Inuit-eszkimó ének szabad fordítása.
Hazatérő főkavadász férfiak dala)

*Kesztyűnk fagyott vértől merev,
prémünk dermeszti dér.
Jövünk: zsákmányunk a foka, a foka,
hol a nagy jég véget ér.*

Au jana! aua! oha! hakk!
*Vágtass, kutyaszán, sántalpú szekér!
Korbács kanyarog, ember gomolyog,
hol a nagy jég véget ér.*

*Fülettük a foka halk zörejét,
míg rejtekébe tér,
jeleztünk és lapultunk,
hol a nagy jég véget ér.*

*Felemelkedik lélegzeni -
lássuk: lándzsánk mit ér?
Eszén túljárva, ledöftük ott,
hol a nagy jég véget ér.*

*Szemünket hófúvás reszeli,
kesztyűnket enyvezi vér;
jövünk, várnak ránk asszonyaink,
hol a nagy jég véget ér.*

Au jana! aua! oha! hakk!
Vágtass, kutyaszán, sántalpú szekér!
Asszonycsapat elénk szalad,
hol a nagy jég véget ér.

KIS TUMÁJ ÉS AZ ELEFÁNTOK TÁNCA

Ki voltam rég: eszembe jut. Unok bilincset, kötelet.
Hová lett hajdani erőm? Szabadságom lomb rejtekén?
Hátam többé nem eladó, nem kell cukornád-köteged:
mint négy oszlop, megindulok, vadonba visszatérek én.

Míg Nap kél, menni akarok, míg virrad, útnak indulok,
vár kedveskedő tiszta víz és mocsoktalan csókú szél,
bokagyűrűmet eltöröm, bevart karómba jót rúgok,
oda vágyom, hol kedvesem s megannyi játszótársam él!

Kala Nag - ez a név Fekete Kígyót jelent - teljes negyvenhét esztendeje szolgálta már az indiai kormányt minden, elefánttól kitelhető módon. Mivel pedig elfogatása idején betöltötte már huszadik évét: idestova hetven felé járt, vagyis javakorabeli elefánt volt. Emlékezett arra, hogy egyszer a homlokára kötött bőrpárna segítségével kimozdított a sárból egy megrekedt ágyút. Ez még az 1842-es afgán háború előtt történt, s ő nem is volt még ereje teljében. Az anyja, Ráda Pjári - a drága Ráda -, akit Kala Naggal egy hajtáson fogtak el, azt mondta neki (még mielőtt kis tejagyarait elhullatta), hogy az az elefánt, aki megijed valamitől, mindig pórul jár. Kala Nag tudta, hogy igaza van ennek a bölcs mondásnak, mert amikor először látott egy gránátot szétrobbanni, visítva hátrált bele egy összerakott fegyvergúlába, s a szuronyok összevissza döfködtek a teste puha részeit. Így hát huszonöt éves sem volt még, amikor örökre letett a félelemről. Ezért aztán nem is volt olyan elefánt az indiai kormány szolgálatában, akit úgy szerettek és gondoztak, mint őt. Sátrakat cipelt, vagy hatszáz kilót egyszerre, amikor Felső-Indiába vonultak a katonák, gőzdaru segítségével hajóra tették, és napokig szállították vízen; mozsárágyút hordozott a hátán egy idegen, sziklás országban, messze-messze Indiától; látta Theodor császárt halva feküdni Magdalában, aztán megint visszahozták gőzhajón, s a katonák azt mondogatták, hogy kiérdemelte az abesszíniai háború medáliáját. Tíz esztendő múlva látta, hogy pusztulnak el elefánttársai hidegtől, nyavalyatoréstől, éhségtől, napszúrástól egy Ali Muszjid nevű helyen, később pedig ezer meg ezer mérföldnyire küldték le délre, hogy a mulmejni ácsszerűkőn nagy szál tölgyfákat hurcoljon és rakjon halomba. Itt félholtra vertek egy fegyelmetlen süldő elefántot, aki ki akart bújni a rá eső munka alól.

Aztán abbahagyatták vele a szálfahordozást, s egy sereg más elefánttal, aki már megtanulta ezt a mesterséget, elküldték vad elefántokat fogni a Gáró-hegyek közé. Az elefántokat igen szigorúan védi az indiai kormány. Egész ügyosztály van, amelynek egyéb dolga sincs, mint elefántra vadászni, elefántot fogni, elefántot idomítani, s ide-oda küldözgetni az országban, ahol éppen elefántmunkára van szükség.

Kala Nag jó tíz láb magas volt, az agyarait pedig ötlábnyira vágták le, s hogy meg ne hasadozzanak, rézgyűrűbe szorították; de többet tudott végezni ezekkel az agyarcsonkokkal, mint más, tanulatlan elefánt ép, hegyes agyarakkal.

Amikor már hosszú heteken át hajszolták a hegyeken keresztül-kasul a szétszórta élő elefántokat: a negyven-ötven vad szörnyeteget behajtották az utolsó cölöpcserénybe, s a fatörzsek-ből összeeszkábált zsilipkapu lehullt, és bezárult a hátuk mögött. Akkor aztán Kala Nag parancsszóra bement ebbe a fáklyafényes, harsogó, tomboló gyülekezetbe (rendesen éjjel volt ez, amikor a fáklyák lobogása miatt nehéz volt a távolságokat megítélni) - kiválasztotta a tömegből a legnagyobb, legvadabb elefántot, s elkezdte ütni-vernirázni, amíg az ki nem

fáradt; közben pedig az emberek, akik a többi elefánt hátán mentek be, cölöpökhöz kötötték a gyengébbeket.

Kala Nag, az öreg, bölcs Fekete Kígyó ismerte mindenfajta verekedésnek minden csínját-bínját. Annak idején nemegyszer állta meg a sebzett tigris rohamát. Puha ormányát felkunkorította, nehogy baja essék, s fejének egy maga feltalálta gyors sarlócsapásával a levegőben lódította félre az ugró vadállatot. Felfordította, s roppant térdével addig nehezedett rá, amíg egy nyögéssel, egy üvöltéssel el nem szállt belőle az élet. A földön már csak egy pelyhes, csíkos valami hevert, amit Kala Nag a farkánál fogva húzott el.

- Bizony - mondta Nagy Tumáj, a vezetője (fia annak a Fekete Tumájnak, aki Abesszíniába vitte, s unokája az Elefánt-Tumájnak, aki az elfogatását is látta) - a Fekete Kígyó senkitől sem fél, csak éntőlem. A családunknak három nemzedéke etette, gondozta, s meg fogja érni a negyediket is.

- Éntőlem is fél! - mondta Kis Tumáj, teljes négy láb magasságban kiegyenesedve. Egész öltözete egy kis rongy volt a derekán. Tízestendős volt, legidősebb fia Nagy Tumájnak. Szokás szerint ő foglalja majd el apja helyét Kala Nag nyakán, ha felnő, s ő tartja kezében a nehéz vas *ankust*, az elefántot ösztökélő szöges botot, amelyet apja, nagyapja, dédapja koptatott fényesre. Tudta, hogy mit beszél; hiszen ott született Kala Nag árnyékában, játszott az ormánya hegyével, mielőtt még járnai tudott volna, s amikor már megtanult járnai, levezette az itatóhoz. Kala Nagnak pedig eszébe sem jutott, hogy sipító parancsszavainak ellenszegüljön; mint ahogy az sem jutott volna eszébe, hogy megölje, amikor Nagy Tumáj odatette a barna kis babát Kala Nag agyara alá, s ráparancsolt, hogy köszöntse leendő urát.

- Igenis - mondta Kis Tumáj -, fél tőlem! - És nagy léptekkel odament Kala Naghoz, kövér vén disznónak nevezte, és egymás után emeltette föl vele a lábait.

- Eh - mondta Kis Tumáj -, nagy elefánt vagy - és bólogatott göndör fejével, az apja szavait ismételve. - Hiába fizet a kormány az elefántokért, az elefánt mégis a miénk, a *mehutoké*, az elefántvezetőké! Majd ha megöregszel, Kala Nag, eljön valami gazdag rádza, megvesz téged a kormánytól, mert olyan nagy és olyan jó nevelésű állat vagy. Akkor aztán nem lesz egyéb dolgod, csak aranyfüggőket hordasz a füledben, arany nyeregülést a hátadon, aranyhímezésű, piros takarót az oldaladon, s vezeted a királyi felvonulásokat. És akkor majd én ülök a nyakadon, Kala Nag, ezüst *ankus* lesz a kezemben, s aranypálcás emberek szaladnak majd előttünk, és azt kiáltják: - Helyet a király elefántjának! - Nagyon jó lesz ez, Kala Nag, de mégsem olyan jó, mint így nyargalászni a vadonban.

- Hm! - mondta Nagy Tumáj. - Gyerek vagy, s olyan vad, mint a bivalyborjú. Nem valami kellemes szolgálat a dombokon föl s le rohanni. Öregszem már, és nem szeretem a vad elefántokat. Szívesebben látnék téglából rakott elefántcserevényeket, külön istállót minden elefántnak, vastag cölöpöket, amikhez biztosan hozzá lehet őket kötni - és széles, sík utakat, ahol gyakorlatozni lehet, e helyett az örökös jövés-menés, táborozás helyett. A kanpuri kaszárnya, az volt a jó! Bazár volt a közelében, s csak három órát kellett dolgozni naponta.

Kis Tumájnak eszébe jutottak a kanpuri elefántcserevények, és nem szólt semmit. Sokkal jobban szerette a tábori életet, s utálta a széles, sík utakat, a mindennapi turkálást a szénatartókban - meg azt, hogy semmi más dolga nem volt, csak őrizni Kala Nagot, aki türelmetlenül izgett-mozgott a cövekek közt.

Kis Tumáj szerette a meredek hegyi ösvényeket, amiken csak elefánt tudott leereszkedni, szeretett lemászni a völgybe; szerette elnézni a sokmér földnyi messzeségben legelésző vad elefántokat, a Kala Nag lába alól rémulően menekülő disznókat és pávákat; a vakító, meleg esőket, amik hegyet-völgyet gomolygó párába borítottak; a szép ködös reggeleket, amikor

senki sem tudta, hol fognak estére táborot ütni; a vad elefántok kemény és óvatos hajszolását s a legutolsó esti hajsza örült rohamát, ragyogását, lármáját, amikor az elefántok úgy omlottak be a cölöpcserénybe, mint földomlások a kőgörgeteg; látták, hogy nem tudnak kiszabadulni, nekirohannak a súlyos cölöpöknek, s kiáltásokkal, fáklyákkal, vaklövés-sortüzekkel hajtották vissza őket.

Ebben a munkában kisfiúnak is hasznát lehetett venni, s Tumáj három fiúval is fölért. Lóbálta a fáklyát, és ordított, ahogyan kifért a torkán. De akkor volt csak igazán jó világ, amikor megkezdődött a kihajtás, s a cölöpcserény olyan volt, mintha a világ végét festené le valaki, az emberek pedig jelbeszéddel értekeztek, mert tulajdon hangjukat sem hallották a lármában. Kis Tumáj ilyenkor fölmászott a cserény egyik remegő cölöpjére, naptól fakult barna haja ziláltan röpködött a válla körül, s a fáklyafényben olyan volt, mint egy kis manó; s mihelyt kissé csöndesedett a zaj, hallani lehetett, amint az elefánttrombitálást, cölöprecsegést, kötélropogást s a megkötözött állatok bögését túlkiabálva, éles hangján biztatta Kala Nagot: - Rajta, rajta, Fekete Kígyó! Döfd meg az agyarral! Vigyázz, vigyázz! Üsd, vágd! Vigyázz a cölöpre! Hé, hó! Erre, erre! - Így kiáltozott, s közben Kala Nag és a vad elefánt harcolva tülekedtek ide-oda a cserényben; öreg elefántfogók törölgették homlokukról a verítéket, s közben arra is ráértek, hogy odabólintsanak Kis Tumájnak, aki izgett-mozgott örömeiben a cölöpök tetején.

De nemcsak izgett-mozgott. Egy éjszaka lesiklott a helyéről, és besurrant a vad elefántok közé, hogy egy kötél lecsúszott végét feldobja egy elefánthajtónak, aki hurkot próbált vetni egy rugdalózó kisborjú lábára (a borjak mindig több bajt csináltak, mint a felnőtt elefántok). Kala Nag meglátta, felkapta ormányával, s odanyújtotta Nagy Tumájnak, aki rápaskolt egyet-kettőt, és visszatette a cölöpre.

Másnap reggel összeszidta, s azt mondta neki:

- Hát a jó téglaiálló meg egy kis sátorhordás neked nem elég, magad is bele akarsz avatkozni az elefántfogásba, te kis semmirekellő? Most aztán ezek a bolond vadászok, kiknek a bére kisebb, mint az enyém, elmondták a dolgot Petersen szahibnak!

Kis Tumáj megijedt. Nem sokat tudott a fehér emberekről, de Petersen szahib volt a szemében a világ leghatalmasabb fehér embere. Ő volt a feje mindannak, ami az elefántcserényben történt - ő fogdostatta össze az elefántokat az indiai kormány részére, s többet tudott az elefántok természetéről, mint akárki más.

- Hát - hát mi lesz most? - kérdezte Kis Tumáj.

- Mi lesz? Minden lesz, csak jó nem. Petersen szahib bolond ember. Ha bolond nem volna, miért vadászna ezekre a vad ördögökre? Meglehet, hogy elvisz téged elefántfogónak, hogy ott hálj valahol azokban a mocsárlázás vadonokban, s a végén halálra tiporjanak a cserényben. Még jó, hogy ez az örültség baj nélkül végződött. Jövő héten vége a fogásnak, s minket, akik a síkságról jöttünk, visszaküldenek az állomásainkra. Ott majd sima utakon járunk, és elfelejtjük ezt az egész vadászatot. De engem bosszant, fiam, hogy ilyen munkába ártod magad, amit az a piszkos asszámi, erdei népség szokott végezni. Kala Nag csak nekem engedelmeskedik, hát vele kell mennem a cserénybe, de ő csak harci elefánt, és nem segít megkötözni a többieket. Én tehát kényelmesen ülök a nyakán, ahogy egy *mehuthoz* illik, aki nem afféle vadász - egy *mehuthoz*, mondom, egy elefántvezetőhöz, olyan emberhez, aki nyugdíjat kap majd, ha kiszolgálta az idejét. Hát hogy szabad az Elefánt-Tumáj nemzetségét lerángatni egy cserény piszkos, sáros földjére? Rossz gyerek! Gonosz gyerek! Semmirekellő fiú! Eredj, mosd meg Kala Nagot, tisztogasd meg a fülét, és nézd meg, nincs-e tövis a lábában; különben megfog Petersen szahib, és vadászt csinál belőled - elefánthajszolót, erdei medvét. Piha, micsoda szégyen! Eredj!

Kis Tumáj szóltanul eloldalgott, de Kala Nagnak elmondta minden bűját-bánatát, amíg a lábát vizsgálgatta.

- De nem baj! - mondta Kis Tumáj, miközben Kala Nag óriási jobb fülének szélét kifordította.
- Megemlítették a nevemet Petersen szahib előtt, és talán - talán - talán - ki tudja? Hahó! Mekkora tüskét húztam ki, né!

A következő néhány nap azzal telt, hogy összeszoktatták az elefántokat; az újonnan elfogott vadállatokat fel-alá jártatták két-két szelíd között, nehogy sok bajt okozzanak, amikor lehajtják őket a síkságra; számba vették a takarókat, köteleket meg egyéb holmit, ami elszakadt vagy elveszett az erdőben.

Megérkezett Petersen szahib, Pudmini nevű okos nőstény elefántján. A többi hegyi táborban járt fizetni, mert a vadászévad már vége felé közeledett. Egy bennszülött írnok ült az asztalnál egy fa alatt, hogy kifizesse a hajtók bérét. Amikor egy-egy embert kifizettek, az visszatért az elefántjához, s csatlakozott az indulásra kész menethez. Az elefántfogók, vadászok, hajtók s a cserényhez tartozó emberek, akik egész esztendőn át a vadonban éltek, a Petersen szahib állandó kíséretét alkotó elefántok hátán ültek, vagy a fákhöz támaszkodtak, puskájukat karjukon keresztbe vetve; csúfolódtak az eltávozó hajtókkal, s kacagtak, amikor az újonnan fogott elefántok kitörtek a sorból, és összevissza futkostak.

Nagy Tumáj odament az írnochoz, Kis Tumáj utána. Macsua Appa, a fő nyomkereső odasúgta egyik barátjának:

- Ebből a kicsikéből jó elefántvadász lesz. Kár ezt a kis erdei kakast elküldeni, hogy a síkságon hullassa el a tollait.

Petersen szahibnak ezer füle volt - kell is az ezer fül olyan embernek, aki a legcsöndesebb élő teremtetést, a vad elefántot akarja meghallani. Ahogy Pudmini hátán végigheveredve feküdt, megfordult, s így szólt:

- Mit beszélsz? A síkságról jött hajtók közt egyet sem ismerek, aki akár egy halott elefántot is meg tudna kötözni.

- Nem férfi az, hanem gyerek. Az utolsó hajtás idején bement a cserénybe, s odadobta Barmaónak a kötelet, amikor azt a foltos vállú kis borjút el próbáltuk szakítani az anyjától.

Macsua Appa rámutatott Kis Tumájra; Petersen szahib odanézett, Kis Tumáj pedig földig hajolt.

- Ez dobott kötelet? Hiszen akkora, mint egy babszem. Hogy hívnak, kisfiam? - szólott Petersen szahib.

Kis Tumájnak ijedtében torkán akadt a szó, de Kala Nag ott állt a háta mögött, Tumáj intett neki, s az elefánt felkapta az ormányára, fölemelte, és egy magasságban tartotta Pudmini homlokával, szemtől szembe a nagy Petersen szahibbal. Kis Tumáj pedig eltakarta kezével az arcát, mert hát kisgyerek volt, s ha nem elefántról volt szó, éppen úgy szégyenlősködött, mint más gyerek.

- Ohó - mondta Petersen szahib, bajusza alatt mosolyogva -, hát mért tanítottad meg erre a fogásra az elefántodat? Talán hogy segítsen éretlen gabonát lopni a háztetőkről, amikor száradni rakják ki a kalászokat?

- Nem éretlen gabonát, ó Szegények Oltalmazója, hanem dinnyét - mondta Kis Tumáj, s a körülöttük ülő emberek harsány kacagásban törtek ki. Sokan megtanították gyermekkorukban az elefántjukat erre a fogásra. Kis Tumáj nyolc láb magasan ringatózott a levegőben, de nagyon szeretett volna nyolc láb mélyen lenni a föld alatt.

- Ez Tumáj, az én fiam, szahib - mondta bosszúsan Nagy Tumáj. - Rossz kölyök, börtönben fogja végezni, szahib.

- Nem hinném - mondta Petersen szahib. - Olyan gyerek, aki ebben a korban szembe tud nézni egy egész elefántcserénnyel, nem szokta börtönben végezni. Nesze, fiam, itt van négy *anna*, vegyél rajta édességet, amiért olyan okos kis fejed van a bozontos nagy hajad alatt. Idővel belőled is lehet vadász. (Nagy Tumáj morcosabban nézett, mint valaha.) - De azért jusson eszedbe - folytatta Petersen szahib -, hogy az elefántcserény nem valami jó játszóhely kisgyerekeknek.

- Sohase szabad odamennem, szahib? - kérdezte nagyot nyelve Kis Tumáj.

- De igen - mondta Petersen szahib, és újra elmosolyodott. - Majd ha láttad táncolni az elefántokat. Akkor lesz itt az ideje. Gyere el hozzám, ha az elefántokat táncolni láttad, s akkor valamennyi cserénybe beengedlek.

Erre megint felharsant a kacagás, mert régi tréfa ez az elefántfogók közt, s annyit jelent, hogy: sohanapján. Vannak az erdők mélyén nagy, rejtett, sima tisztások, amiket az elefántok báltermének neveznek, de ezeket is csak véletlenül találják meg, sohasem látta még senki táncolni az elefántokat. Ha egy hajtó ügyességével és bátorságával dicsekszik, a többiek azt kérdezik tőle: - Hát te mikor láttad táncolni az elefántokat?

Kala Nag letette Kis Tumájt, az pedig ismét földig hajolt, s elment az apjával; az ezüst négyannást odaadta az anyjának, aki az öcsikéjét dajkálta; mindnyájukat felrakták Kala Nag hátára, s a morgó, sivító elefántok sora lefelé hömpölygött a síkságra vezető ösvényen. Igen nyugtalan utazás volt ez az új elefántok miatt, akik minden gázlónál bajt csináltak, s különben is minden percben hízelgéssel vagy veréssel kellett őket rendben tartani.

Nagy Tumáj bosszúsan döfködte botjával Kala Nagot, mert nagyon haragudott; de Kis Tumáj szólni sem tudott a boldogságtól. Petersen szahib észrevette őt, pénzt adott neki - úgy érezte magát, mint egy közkatona, akit kiszólítanak a sorból, s a fővezér megdicséri.

- Mit akart mondani Petersen szahib azzal az elefánttáncal? - kérdezte végre suttogva az anyjától.

Nagy Tumáj meghallotta, és ezt dörmögte:

- Azt, hogy sohasem lesz belőled afféle nyomkereső hegyi bivaly. Ezt akarta mondani. Hé, ott elöl, mi zárja el az utat?

Egy asszámi hajtó, aki két-három elefánttal előbb járt, bosszúsan fordult vissza, s azt kiáltotta:

- Hozd ide Kala Nagot, hadd tanítsa tisztességre ezt az én süldő elefántomat. Minek is választott ki éppen engem Petersen szahib, hogy lemenjek veletek, ti rizsföldön legelésző szamarak! Állítsd mellém az elefántodat, Tumáj, döfködj meg az enyémet az agyarával. A Hegyi Istenekre mondom, az ördög szállta meg ezeket az új elefántokat - hacsak a dzsungelbeli társak szagát nem érzik.

Kala Nag oldalba döfködte az új elefántot, s kiverte belőle a kutyálkodást. Közben így szólt Nagy Tumáj:

- Az utolsó fogással minden vad elefántot összeszedtünk a hegyek közt. A baj ott van, hogy te nem tudsz hajtani. Hát az egész menetet én tartsam rendben?

- Halljátok?! - kiáltott fel a másik hajtó. - Még hogy ő segített összeszedni a vad elefántokat! Milyen bölcsék ezek a síkságlakók! Csak az ilyen, soha erdőt nem látott buta kobak nem éri föl ésszel, hogy az elefántok *tudják*, hogy erre az esztendőre vége a hajtásnak. És ezért ma éjszaka minden vad elefánt... de mit is pazarlom én a bölcsességemet ilyen víziteknősbékákra?

- Mit csinálnak ma éjszaka?! - kiáltott fel Kis Tumáj.

- Hohó, te is itt vagy, te babszem? No hát, neked megmondom, mert okos fiú vagy. Táncolni fognak, s az apád, aki *minden* vad elefántot összeszedett a hegyek közt, jól teszi, ha dupla kötéllel kötözi meg ma éjszakára az elefántjait.

- Mit beszélsz? - horkant rá Nagy Tumáj. - Negyven esztendeje apáról fiúra száll nálunk az elefántgondozás mestersége, de sohasem hallottunk efféle meséket az elefántok táncáról.

- Az ám; csak hogy a síkságon élő, kunyhóban lakó ember egyebet sem ismer, mint a kunyhója négy falát. No, hagyd csak megkötözetlenül ma éjszaka az elefántjaidat, majd meglátod, mi történik. Ami pedig a táncot illeti, én láttam azt a helyet, ahol... ejnye, az áldóját, hát hány kanyarodója van ennek a Dihang-folyónak? Már megint át kell gázolni rajta, a borjaknak meg úszni kell... Álljatok meg ott hátul!

Így beszélgetve, veszekedve, folyókon átgázolva tették meg első útjukat, valami befogadó táborig, amely az új elefántok számára készült; de rég kifogytak már a béketűrésből, mire odáig értek.

Az elefántokat aztán hátsó lábaiknál fogva vastag cölöpökhöz láncolták; az új elefántokat külön is megkötözték, szénát raktak eléjük, a hegyi hajtók pedig visszatértek Petersen szahibhoz a délutáni napfényben, előbb azonban lelkére kötötték a síkságról való hajtóknak, hogy különösen vigyázzanak ezen az éjszakán, s kacagtak, amikor ezek megkérdezték, hogy miért.

Kis Tumáj gondoskodott Kala Nag vacsorájáról, s amikor az este leszállt, kószálni kezdett a táborban kimondhatatlanul boldogan, egy tam-tam-dobot keresve. Ha egy indiai gyereknek tele van a szíve, nem szaladgál összevissza rakoncátlan, lármát ütve. Leül, és valami mulatságfélést rendez magában. Kis Tumájt pedig megszólította Petersen szahib! Azt hiszem, kipukkasztotta volna a beleszorult boldogság, ha meg nem találja, amit keres. De a tábor édességárusa kölcsönadott neki egy tam-tamot - egy dobot, amit tenyérrrel kell verni -, és Kis Tumáj keresztbe vetett lábbal leült Kala Nag elé, amikor a csillagok elő kezdtek bújni. Őlében tartotta a tam-tamot, és verte, verte; minél többet gondolt a nagy tisztességre, amelyben része volt, annál jobban verte, egyes-egymagában az elefántoknak felhalmozott széna közt. Nem volt ott se dallam, se szó, de a dob döngése boldoggá tette.

Az új elefántok megfeszítették köteleiket, egyszer-egyszer felordítottak, trombitáltak; Kis Tumáj pedig hallotta az anyja hangját, amint a tábori kunyhóban álomba ringatta az ő öcsikéjét egy régi-régi dallal. Síváról, a nagy istenről szólt a dal, aki valamikor minden állatnak megmondotta, hogy mit egyék. Nagyon jó altatódal volt, az eleje így szól:

*Síva, terméssel áldó és szellőt lengető,
egy napon küszöbén ült (rég eljárt ez idő).
Mindenkinek megadta étkét, javát, baját,
ő gondozá a koldust, a gazdát s a királyt.*

*Mindent ő adott - Síva, teremő,
Mahadéva, Mahadéva! óvó és mentő,
tehénnek füvet, tevének gyomot,
anyának szívet, hol fejed békén lehajthatod.*

Kis Tumáj vígan verte meg a tam-tamot minden sor végén; aztán elálmosodott, és végignyúlt a szénán Kala Nag mellett.

Végül az elefántok is kezdtek lefeküdni, szokásuk szerint egyik a másik után; már csak Kala Nag volt talpon a sor jobb szélén; lassan himbálózott jobbra-balra, s fülelt az éjszakai szélre, amely lassan fújdogált a hegyek felől. A levegő tele volt azokkal az éjjeli neszekkel, amik

együttvéve nagy-nagy csöndet alkotnak - egyik bambusz szára odaverődik a másikhoz, a bozótban megmozdul valami élő teremtes, egy félig fölébredt madár neszez, csipog (a madár sokkal gyakrabban ébred föl éjjel, mint mi képzeljük) - s valahol nagyon messze víz csörgedez. Kis Tumáj aludt még egy darabig. Amikor fölébredt, ragyogó holdvilág volt, és Kala Nag még mindig fülelve állt a talpán. Kis Tumáj zörögve forgolódott a szénában, s figyelte Kala Nag óriási hátának hajlását, amely a csillagos ég felét elfogta előle; s figyelés közben meghallotta - de oly messziről, hogy alig-alig szűrődött át a nagy csöndességen - egy vad elefánt tutulását.

A heverő elefántok mind úgy ugrottak fel, mintha meglőtték volna őket, s morgásuk végre fölébresztette az alvó mehutokat is. Előjöttek, nagy kalapácsokkal beljebb verték a cölöpöket, megerősítették ezt a kötelet, megbogozták amazt, amíg csak minden el nem csöndesedett megint. Egy új elefánt majdnem kirántotta már a maga cölöpjét; Nagy Tumáj levette a láncot Kala Nagról, s ennek az elefántnak előlábát hozzákötözte a hátsóhoz. Kala Nag lábára pedig háncskötélből tett hurkot, s azt mondta neki: ne feledje, hogy keményen meg van béklyózva. Tudta, hogy ő is, apja is, nagyapja is százszor meg százszor tette már ugyanezt. Kala Nag nem felelt erre a parancsra szokásos öblögető hangjával. Némán állt, és kinézett a holdfénybe, fejét kissé fölemelve, fülét legyezőhöz hasonlóan szétteregtetve - föl, a Gáró-hegyek nagy hajlásai közé.

- Ügyelj rá, ha nyugtalankodni kezd éjszaka - szolt Nagy Tumáj Kis Tumájhoz, azzal bement a kunyhóba, és elaludt. Kis Tumáj is éppen le akart feküdni, amikor meghallotta, hogy a háncskötél halk pattanással elszakad, s Kala Nag kilépett a cölöpök közül - oly lassan, oly némán, mint a völgy torkából felszálló köd. Kis Tumáj meztláb szaladt utána végig a holdfényes úton, fojtott hangon kiáltva: - Kala Nag! Kala Nag! Vigyél magaddal, Kala Nag! - Az elefánt egy hang nélkül megfordult, hármat lépett a fiú felé a holdvilágban, leeresztette az ormányát, nyakába emelte, s Kis Tumáj még jóformán el sem rendezte a térdeit, benn termett vele az erdőben.

A megkötözött elefántok még egy dühöset trombitáltak, aztán csönd borult mindenre, és Kala Nag megindult. Néha egy csomó magasra nőtt fű súrolta az oldalát, mint hullám a hajóét; néha a kúszó vadbors fürtjei karcolták végig a hátát, vagy bambusz recscent a válla érintésére; de különben tökéletesen hangtalanul mozgott, úgy hatolva át a sűrű Gáró-erdőn, mint a füstön. Fölfelé ment, de Kis Tumáj nem tudta, milyen irányban, ámbar figyelte a fák közt kibukkanó csillagokat.

Aztán feljutott Kala Nag az emelkedés gerincére, s egy pillanatra megállt; és Kis Tumáj a holdfényben sokmértöldnyi távolságra látta a tarkabarka prémekebe öltözött fatetők elmosódott foltjait s a kékesfehér ködöt a mélységben kanyargó folyók fölött. Tumáj előrehajolva bámult, és érezte, hogy alatta ébren van az erdő - éber, eleven és nyüzsgő. Egy nagy, barna gyümölcssevő denevér elsurrogott a füle mellett; egy tuskésdisznó tuskéi harsogva zörögtek a bozótban; s a fatörzsek közt lappangó sötétségben hallott egy sertésmedvét, amely hatalmas szuszogással túrta a nedves meleg földet.

Aztán ismét összezárultak feje fölött az ágak; Kala Nag lefelé kezdett haladni a völgybe; most már nem nyugodtan, hanem mint egy elszabadult ágyú a meredek parton - egyszerre rohant le. Roppant lábai úgy mozogtak, mint a gőzgép dugattyúja; minden lépése nyolc láb hosszú volt; térdein ropogott a ráncos bőr. Jobbra-balra úgy recsegett a bozót, mint a szétrepesztett vászon; a fiatal fák, amiket vállával félrehajtott, visszacsapódtak és oldalba sújtották; összegubancolódott kúszónövények akadtak az agyaraira, amint ide-oda forgatta fejét, s utat szántott magának közöttük. Kis Tumáj szorosan rálapult az elefánt széles nyakára, nehogy egy visszapattanó ág le találja sodorni - és szeretett volna már visszakerülni az elefántcserénybe.

A fű nedves kezdett lenni, Kala Nag cuppogva szedegette a lábát; Kis Tumáj pedig vacogott a völgy mélyét ellepő éjjeli köd hidegétől. Csobbanás és tocsogás hallatszott s a folyó víz csörgése; Kala Nag egy folyón ment keresztül, minden lépésénél kitapogatva az utat. Az elefánt lábai körül elsuhanó víz csörgésén kívül más csobogást meg trombitálást is hallott Kis Tumáj fölöttük is, alattuk is - hangos morgásokat, bosszús horkanásokat, mintha körülöttük tele lett volna a köd görgő, hullámzó árnyékokkal.

- Ohó! - mondta halkán, vacogó fogakkal. - Az elefántok kint vannak ma éjjel. Akkor hát ma *tánc van*.

Kala Nag kigázolt a vízből, kifújta az ormányát, és ismét fölfelé indult; de most már nem volt egyedül, s nem kellett utat törnie magának. Hat láb széles utat törtek már előtte, ahol a letiprott erdei fű igyekezett magához térni és fölegyenesedni. Sok elefánt járhatott ezen az úton néhány perccel előbb. Kis Tumáj hátranézett, s mögötte éppen kiemelkedett a ködbe borult folyóból egy nagy vad elefánt; kis disznószeme izzott, mint a parázs. Aztán ismét összezárultak a fák; továbbhaladtak fölfelé nagy trombitálás, csörtetés közben, jobbra-balra recsenve törtek le körülöttük az ágak.

Végre megállt Kala Nag két fatörzs között, a hegy tetején. A két fa egy körhöz tartozott, amely három-négy holdnyi szabálytalan alakú térséget vett körül - és Kis Tumáj látta, hogy az egész térségen olyan keményre van letapodva a föld, mint a téglapadló. A tisztás közepén is nőtt néhány fa, de a kérge le volt dörzsölve, s alatta a holdvilágban fényesnek, kicsiszoltnak látszott a fa meztelen, fehér teste. A felső ágakról kúszónövények lógtak, s harang alakú virágaik - szulákhoz hasonló nagy viaszfehér virágok - úgy csüngtek rajtuk, mintha mélyen aludnának; de a tisztáson belül nem volt egyetlen fűszál, egyetlen zöld levél sem - semmi, csak letapodott föld.

A holdvilágban acélszürkének látszott minden, kivéve, ahol néhány elefánt állott - azoknak árnyéka fekete volt, akár a tinta. Kis Tumáj csak nézett lélegzetét visszafojtva, szeme majd kiugrott - s közben egyre több elefánt bukkant ki a tisztásra a fatörzsek közül. Kis Tumáj csak tízig tudott számolni - újra meg újra számolta őket az ujjain, amíg csak bele nem zavarodott a sok tízbe, és szédülni nem kezdett. A tisztáson kívül még hallotta recsegő lépéseiket a bozótban, amint a domboldalon fölfelé haladva utat törtek maguknak; de mihelyt a fatörzsekkel körülvelt térségre értek, egyszerre oly nesztelenül mozogtak, mint a kísértetek.

Voltak ott fehér agyaras, vad hímek, nyakuk ráncai, fülük fodrai tele rájuk hullott falevéllal, dióval, gallyal; kövér, lassú járású nőstény elefántok; nyugtalan kis pirosas-fekete borjak - alig három-négy láb magasak - szaladgáltak a lábuk alatt; fiatal elefántok, akik nagy büszkélkedve mutogatták ütököző kezdő agyarukat; sovány, zörgő csontú elefánt-vénkisasszonyok, akiknek beesett és aggódalmas az arca, ormányuk pedig durva fakéreghez hasonló; vad, öreg elefántbikák, válluktól vékonyukig tele régi harcokra emlékeztető forradásokkal, vágásokkal; vállukról csak úgy hullott magányos iszapfürdőik összeszáradt sara; és volt köztük egy, akinek törött volt az agyara, s oldalán a tigris tépő karmainak irtózatosságot viselte.

Szorosan egymás mellett álltak, vagy párosával sétáltak fel s alá a tisztáson, vagy magukban himbálóztak - sok, sok, sok elefánt.

Tumáj tudta, hogy míg csöndesen fekszik Kala Nag hátán, semmi sem történhetik vele; mert még a cserénybe hajtás vad rohanása, tülekedése közben sem esik meg, hogy a vad elefánt felnyúljon az ormányával, és lerántsa az embert a szelíd elefánt nyakából; ezek pedig itt nem is gondolnak emberre ma éjszaka. Egyszer megriadtak, és fülelni kezdtek, amikor lánccsörgést hallottak az erdőből - de Pudmini volt az, Petersen szahib kedvenc elefántja, aki láncát letépte, és dörögve, szuszogva igyekezett fölfelé a hegy oldalán. Nyilván összetörte a cölöpöket, és egyenesen Petersen szahib táborából jött. És látott Kis Tumáj egy másik elefántot is,

akit nem ismert, hátán-mellén mély, kötélvágta nyomokkal. Ennek is valamelyik környékbeli hegyen levő táborból kellett megszöknie.

Végül már nem hallatszott elefántmozgás az erdőből; Kala Nag kimozdult a két fa közül, s a tömeg közepébe lépdelt, kluttyogó, öblögető hangokat hallatva - s most valamennyien beszélgetni kezdtek elefántnyelven, és jártak-keltek a tisztáson.

Kis Tumáj még mindig Kala Nag nyakára lapult, s úgy nézett le a rengeteg széles hátra, lobogó fültre, meredő agyarra, kis forgó szemre. Hallotta az agyarak csörrenését, amint véletlenül más agyarakkal ütköztek össze; az összefont ormányok száraz zörgését, a roppant vállak és oldalak súrlódását a tömegben s a nagy farkak folytonos csapkodását, suhogását. Aztán felhő takarta el a holdat, és Tumáj fekete sötétségben hevert, de a nyugodt, állandó súrlódás, lökdösődés, öblögetés változatlanul folyt tovább. Tudta, hogy Kala Nag köröskörül van véve elefántokkal, s hogy lehetetlen kiszakítani ebből a gyülekezetből - hát összeszorította a fogát, és vacogott a hidegtől. A cserényben legalább fáklyafény és kiáltás volt, de itt egyes-egyedül van a sötétségben - s egyszer egy ormány fölemelkedett, és megérintette a térdét.

Ekkor egy elefánt trombitálni kezdett, s öt-tíz rettentő másodpercig valamennyien követték a példáját. A fákról úgy hullt a harmat a láthatatlan hátakra, mint az eső, s valami egyhangú dobogás kezdődött, eleinte nemigen hangosan. - Kis Tumáj nem tudta, mi lehet az; de a zaj egyre erősödött, és Kala Nag előbb egyik mellső lábát, aztán a másikat emelte föl és eresztette le a földre - egy-kettő, egy-kettő, keményen, mint a pörölycsapás. Az elefántok most mind egyszerre topogtak - úgy hangzott ez, mintha harci dobot vernének egy barlang szájánál. A harmat addig hullt a fákról, amíg végre nem maradt több; a dobogás tovább tartott, a föld rengett, remegett, Kis Tumáj pedig befogta a fülét, hogy ne hallja ezt a hangot. De egész testét átjárta ez a roppant dübörgés - ahogy száz meg száz súlyos láb döngölte az érdes földet. Egyszer-kétszer érezte, hogy Kala Nag meg a többiek előremennek néhány lépést, s a döngölés átváltozott összetaposott leves zöld növények recsegő zajává, de egy-két perc múlva megint a lábak dobogása hallatszott a kemény talajon. Egy fa nyikorgott, nyögött valahol a közelében. Kinyújtotta kezét, és megtapintotta a kérgét, de Kala Nag előrement, még mindig dobrokolva, s Kis Tumáj nem tudta, melyik részén van a tisztásnak. Az elefántok semmi hangot nem adtak, csak egyetlenegyszer, amikor két-három kisborjú kezdett visítani egyszerre. Akkor egy ütés puffanását hallotta, s a dobogás tovább folytatódott. Két teljes óra hosszat tarthatott, s Kis Tumájnak minden idegszála fájt; de tudta az éjszakai levegő illatáról, hogy közeledik már a hajnal.

Halványsárga derengés támadt a zöld hegyek mögött, s az első fénysugárral megszűnt a dobogás, mintha a fény parancsszó lett volna. Kis Tumájnak még zúgott a feje, még meg sem fordulhatott fektében, már egy elefánt sem volt ott, csak Kala Nag, Pudmini s a kötélvágás nyomait viselő elefánt - s a domboldalakon semmi jel, semmi zörgés, még csak egy susogás sem árulta el, hogy merre távoztak a többiek.

Kis Tumáj csak bámult, csak bámult. A tisztás, ahogy visszaemlékezett rá, megnőtt ezen az éjszakán. Több fa állt a közepén, de szélein letiporták a bozótot és az erdei füvet. Kis Tumáj ismét odabámult. Most már értette a dobrokolást. Az elefántok nagyobb helyet tapostak ki - a vastag füvet, a leves növény szárakat darabokra törték, a darabokat szilánkokká zúzták, a szilánkokat apró szálacskákká tiporták, a szálacskákat kemény földdé döngölték.

- Ó - szólalt meg Kis Tumáj elnehezülő szemmel -, Kala Nag, nagy uram, tartsunk Pudminival, és menjünk Petersen szahib táborába, mert különben leesem a nyakadból.

A harmadik elefánt figyelte a másik kettő távozását, horkantott egyet, megfordult, és ment a maga útján. Valami kis bennszülött király istállójába tartozhatott, ötven, hatvan vagy száz mérföldnyire onnét.

Két óra múlva, amint Petersen szahib első reggelijét fogyasztotta, az elefántok, amelyek kettős láncot kaptak erre az éjszakára, trombitálni kezdtek, s a vállig sáros Pudmini meg a fájós lábú Kala Nag bedöcögtek a táborba.

Kis Tumáj arca szürke volt és megnyúlt; haja tele falevéllal, és harmattól csapzott; de megpróbált köszönni Petersen szahibnak, s elhaló hangon kiáltotta: - A tánc - az elefántok tánca! Láttam és - meghalok! - Kala Nag leült, és a Kis Tumáj halálos ájulásban csúszott le a nyakából.

De hát bennszülött gyerekeknek úgyszólván nincsenek idegei; két óra sem telt belé, igen elégedetten hevert Petersen szahib függőágyában; feje alatt Petersen szahib vadászkabátja, gyomrában pedig egy pohár meleg tej, egy kis pálinka meg egy adag kinin; s miközben a torzonborz, öreg, sebhelyes vadászok hármas sorban ültek előtte, úgy nézve rá, mint valami kísértetre - röviden, gyerek módra elmondta az éjszaka történetét, s így fejezte be:

- Ha azt hiszitek, hogy egy szót is hazudok, küldjete oda embereket, hogy megnézzék: látni fogják, hogy az elefántok tágasabbra taposták a tánctermüket, és tíz meg tíz meg sokszor tíz csapást találnak, ami mind a táncterem felé vezet. Magnagyobbították a helyet a lábukkal. Láttam. Kala Nag elvitt - és láttam. Kala Nagnak is fáradt ám a lába!

Azzal visszafeküdt Kis Tumáj, s végigaludta az egész hosszú délutánt, de még az alkonyatot is. Amíg aludt, Petersen szahib és Macsua Appa végigjárták a két elefánt nyomát tizenöt mérföldnyire a hegyek között. Petersen szahib tizennyolc esztendő telt meg elefántfogással, s idáig csak egyszer talált ilyen tánchelyet. Macsua Appának nem kellett kétszer ránéznie a tisztásra, hogy észrevegye, mi történt ott, arra sem volt szükség, hogy lába hegyével megkaparja a keményre döngölt földet.

- A gyerek igazat beszél - mondta. - Ez mind ma éjszaka történt - és hetven csapást számláltam össze, ami keresztezi a folyót. Nézd, szahib, itt Pudmini láncá verte le a fá kérgét! Igen, ő is itt volt.

Egymásra néztek, körületekintettek, csodálkoztak; mert az elefánt útjait sem fehér, sem színes ember nem tudja kimérni, ésszel felérni.

- Negyvenöt esztendeje kísérem uramat, az elefántot - mondta Macsua Appa -, de sohasem hallottam, hogy emberfia látta volna azt, amit ez a gyerek látott. A hegyi istenekre, ez - de hát mit is mondhatunk mi? - elhallgatott, és fejét rázta.

Vacsora idejére értek vissza a táborba. Petersen szahib egyedül evett a sátrában, de megparancsolta, hogy a tábor kapjon két birkát és szárnyasokat s kettős porció lisztet, rizst és sót, mert tudta, hogy ünnep lesz ott.

Nagy Tumáj lélekszakadva jött fel a síkföldi táborból fiát és elefántját keresve, s most, hogy megtalálta, úgy nézett rájuk, mintha félne mind a kettőtől. És ünnepet ültek lobogó tábortűz mellett, a cölöphöz kötött elefántok sorával szemközt - s az ünnep hőse Kis Tumáj volt. A nagy, barna bőrű elefántfogók, nyomkeresők, hajtók és kötözők, s azok, akik tudják annak a titkát, hogy kell megtörni a legvadabb elefántot is: kézről kézre adták, megjelölték a homlokát egy frissen leölt erdei kakas szíve vérével, annak jeléül, hogy erdei ember, aki beavatottként szabadon járhatja a vadont.

És végül, amikor a tűz leszakadt, s a parázsló tönkök vörös fényében az elefántok olyannak látszottak, mintha mindet vérbe mártották volna: akkor Macsua Appa, valamennyi cserény valamennyi hajtójának feje - Macsua Appa, Petersen szahib jobbkeze, aki negyven éve nem látott csinált utat: Macsua Appa, aki oly nagy volt, hogy nem is volt más neve, csak Macsua Appa - talpra ugrott, magasan feje fölé emelte Kis Tumájt, s azt kiáltotta:

- Ide hallgassatok, testvéreim! Ide hallgassatok ti is, nagyuraim, elefántok, mert én beszélek, én, Macsua Appa! Ennek a kisfiúnak neve immár nem Kis Tumáj, hanem Elefánt-Tumáj, ahogy a dédapját hívták őelőtte. Amit soha ember nem látott, azt látta ő a hosszú éjszakán, s vele van az elefántoknak és a Vadon Isteneinek kegyelme. Nagy nyomkereső lesz belőle; nagyobb lesz nálam - még nálam, Macsua Appánál is! Világos szemmel jár majd a friss nyomon, a régi nyomon, a kevert nyomon! Nem éri baj a cserényben, ha a hasuk alá mászik, hogy megkötözze a vad agyarasokat; és ha odacsúszik a rohanó elefántbika lába elé: az elefántbika tudni fogja, hogy kicsoda ő, és nem tiporja össze. Hahó, láncra vert nagyuraim! - és végigszárguldott a cölöpök során. - Itt ez a kisfiú látta táncotokat a rejtkehelyeteken, látta azt, amit ember sohasem látott! Tisztelegietek előtte, nagyuraim! *Szelám Káró*, gyermekeim! Tisztelegietek Elefánt-Tumájnak, Gunda Persád, hahó! Hira Gudzs, Bircsi Gudzs, Kuttar Gudzs, hahó! Pudmini - te láttad a táncban, s te is, Kala Nag, elefántok gyöngye! - Hahó! Egyszerre! Elefánt-Tumáj előtt! *Barraó!*

És erre az utolsó kiáltásra az egész sor felkunkorította az ormányát, úgyhogy a hegye a homlokát érte, s a legfőbb köszöntést, azt a recsegő trombitaordítást harsogta el, amit csak az indiai alkirály szokott hallani - az elefántcserény köszöntését.

De ez most mind Kis Tumáj kedvéért történt, aki azt látta, amit soha még nem látott ember - az elefántok éjjeli táncát, egyedül a Gáró-hegyek szívében!

SÍVA ÉS A SZÖCSKE

(Dal, melyet Tumáj édesanyja énekelt csecsemőjének)

*Síva, természettel áldó és szellőt lengető,
egy napon küszöbén ült (rég eljárt ez idő).
Mindenkinek megadta étkét, javát, baját,
ő gondozá a koldust, a gazdát s a királyt.*

*Mindent ő adott - Síva, teremtő,
Mahadéva, Mahadéva! óvó és mentő,
tehénnek füvet, tevének gyomot,
anyának szívet, hol fejed békén lehajthatod.*

*Búzát kapott a gazdag és kölest a szegény,
morzsát a szent zarándok, ki házról házra tér,
szarvasmarhát a tigris, hullát a dögmadar,
csontot a rossz toportyán, mely éjjel lopva jár.*

*Mi se volt túl nagy néki és túl kicsiny se volt,
s Parvati nézte a sok érkezőt, távozót,
vélte: becsapta férjét, most megtréfálja őt,
keblébe szöcskét rejtett, kis fürge szökdelőt.*

*Így csapódik be Síva, teremtő?
Mahadéva, Mahadéva! tudásod meddő?
Tevék, tehenek, vaskos-testesek,
de minden élőlény között a szöcske legkisebb.*

*Míg Síva mindent táplált, Parvati nevetett:
„Ezer száj megtöltötte, nem látsz egy üreset?”
Kacagva felelt Síva: „Kaptak bőségesen,
még az a legkisebb is, mely kebleden pihen.”*

*És Parvati, a tolvaj, tenyérbe fogta őt,
látta: levelet rágsál, aprót, zsengén kelőt.
Meglátta és csodálta, imát rebegve fenn
annak, ki biztosan táplál mindent, mely eleven.
Mindent ő adott - Síva, teremtő,
Mahadéva, Mahadéva! óvó és mentő,
tehénnek füvet, tevének gyomot,
anyának szívet, hol fejed békén lehajthatod.*

A KIRÁLYNŐ SZOLGÁI

Megoldhatod hármasszabállyal és törtekkel teli,
de más a Kukurikú és más a Kikerikí.
Szakadásig csavarhatod, forgathatod, vasalhatod,
de más a Kotkodács és más a Kot-kot-kot.

Egész álló hónapig esett az eső - áztatta a tábor, ahol harmincezer ember, ezer meg ezer teve, elefánt, ló, ökör meg öszvér sereglett össze egy Raval Pindi nevű helyen azért, hogy India alkirálya szemlét tartson fölöttük. Látogatóba jött hozzá az afganisztáni emír - vad ország vad királya -, s az emír testőrségül nyolcszáz embert és lovat hozott magával, csupa olyat, aki se tábor, se gőzmozdonyt nem látott soha életében - vad embereket és vad lovakat valahonnét Közép-Ázsia legvégéből. Bizonyos volt, hogy egy sereg ló minden éjszaka elszakítja a kötőfékét, s összevissza vágat a táboron keresztül, sötétben, sárban - vagy a tevék szabadulnak el, s rohanásuk közben keresztülbotlanak a sátorköteleken. Elképzeltétek, milyen mulatságos ez azoknak, akik aludni szeretnének. Az én sátram messzire volt a tevék cserényeitől, s azt hittem biztonságban vagyok: de egy éjszaka valaki bedugta a fejét a sátram nyílásán, s azt kiáltotta:

- Kifelé, de gyorsan! Jönnék! Az én sátram már odavan!

Tudtam, hogy kik jönnek, fölrántottam hát csizmámat és vízhatlan köpönyegemet, s kibitoráltam a csatakba. A kis Vixen, a foxi kutyám, a másik oldalon távozott. Bögést, morgást, sárfröccsenést hallottam, aztán a sátorkaró eltört, a sátor beroskadott, és elkezdett táncolni a karó körül, mint egy megveszekedett kísértet. Egy teve gabalyodott belé, s akárhogy áztam-fáztam, akárhogy dühöngtem, nevetnem kellett rajta. Aztán elfutottam, mert nem tudhattam, hány teve szabadult el: utat törtem magamnak a sárban, s kisvártatva nem is láttam már a tábor.

Végül is keresztülbotlottam egy ágyútalpon, s erről megtudtam, hogy valahol a tűzerek közelében járok, ott, ahol az ágyúkat helyezik el éjszakára. Semmi kedvem sem lévén, hogy esőben, sötétben még valamibe belebotoljak, felakasztottam vízhatlan kabátomat egy ágyú szájára, holmi vigvamfélét csináltam magamnak két-három ott talált töltővessző segítségével, végignyúltam egy másik ágyú talpán - s törni kezdtem a fejemet, hogy hová lett Vixen, és hol lehetek én.

Amikor már-már elaludtam, egyszerre csak szerszámcsörgést és állati morgást hallok, s egy öszvér megy el mellettem, nedves fülét rázogatva. Csavarágyú-üteghez tartozott, mert hallottam a nyeregkápáján a szíjak, gyűrűk, láncok s egyéb holmi zörgését. A csavarágyú afféle két darabból álló ágyú, amit csavarokkal erősítenek össze, amikor használják. Fölviszik a hegyek közé is mindenüvé, ahová az öszvér el tud jutni, s sziklás vidékeken nagy hasznát veszik.

Az öszvér mögött egy teve jött, nagy, puha lába hatalmasakat toccsant a sárban, nyaka pedig úgy bólogatott erre-arra, mint egy eltévedt tyúk. Szerencsére eléggé megtanultam a bennszülöttektől az állatok nyelvét - persze, nem a vadállatok, hanem a tábori állatok nyelvét -, s megértettem, hogy mit mond.

Az a teve lehetett, amelyik a sátramba belegabalyodott, mert azt kiáltotta oda az öszvérnek:

- Mitévő legyek? Hová menjek? Viaskodtam valami lobogó fehér dologgal, botot kapott fel, és nyakon vert vele. (Ez az eltört sátorkaró volt: nagyon örültem, hogy megtudtam.) Szaladjunk-e tovább?

- Ó, hát te voltál? - mondta az öszvér. - Te meg a fajtád zavartátok föl a tábor? Várj csak! Ezért megvernek holnap reggel, de mindjárt tőlem is megkaphatod a magadét előlegben.

Hallottam a szerszám csörgését, amint az öszvér hátat fordított, s kettőt rúgott a teve oldalába. Úgy pufogott, mint a nagydob.

- Máskor - mondotta - okosabb dolgod legyen, mint éjnek idején átrohanni egy öszvéres ütegen, s azt kiáltani: „Rablók! Tűz van!” Most pedig ülj le, és ne lógasd azt a buta nyakadat.

A teve összecsuklott teve módra, mint egy kétágú vonalzó, s nyöszörögve ült le. A sötétségben szabályos lódobogás hallatszott, s egy nagy katonaló ügetett be oly feszesen, mintha parádén volna; átugrott egy ágyútalpon, s éppen az öszvér mellett állapodott meg.

- Utálatos dolog - mondta nagyokat prüszkölve. - Ezek a tevék már megint ott zabolátlanokdtak köztünk - harmadszor ezen a héten. Hogy őrizzük meg mi, lovak a friss erőnk, ha aludni se hagynak? Ki van itt?

- Az Első Csavarágyús Üteg második számú ágyújának hátsó részét hordozó öszvér vagyok - mutatkozott be az öszvér -, s ez a másik a mi kedves barátaink közé tartozik. Engem is fölébresztett. Hát te ki vagy?

- Kilencedik Lándzsás Ezred, E-csapat, Tizenötös szám - Dick Cunliffe lova. Egy kis helyet kérek.

- Ó, bocsáss meg! - mondta az öszvér. - Sötét van, nem láttalak jól. Ezek a tevék beteggé tesznek. Kijöttem a cserényből, hogy egy kis békességem és nyugalmam legyen itt.

- Nagyuraim - mondta alázatosan a teve -, rosszat álmodtunk ma éjszaka, és nagyon megijedtünk. Én csak teherhordó teve vagyok a 39-es Bennszülött Gyalogezredben, és nem vagyok olyan hős, mint ti.

- A manóba is, hát akkor miért nem hordozod a 39-es Bennszülött Gyalogezred bagázsát, ahelyett, hogy összevissza futkosol a táborban? - riadt rá az öszvér.

- De amikor olyan rosszat álmodtunk - mondta a teve. - Nagyon sajnálom. Hallgassátok csak! Mi ez? Nem kell megint szaladni?

- Ülj le - szólt az öszvér -, különben összetöröd azt a gólyalábadat az ágyúk között. - Egyik fülét felcsapta, és hallgatózott. - Ökrök! - mondotta: - Ágyús ökrök. Szavamra, te meg a fajtád az egész tábor felriasztottátok. Pedig sok taszigálás kell ahhoz, hogy egy ágyús ökör felébredjen.

Hallottam egy földön húzódó lánc csörömpölését, s két igába fogott, nagy, dacos, fehér ökör lépdelt felénk egymás mellett, ezek szokták a nehéz ostromágyúkat húzni, ha az elefántok már nem akarnak közelebb menni a tűzvonalhoz. Majdnem a lánkra taposva jött egy másik ágyús öszvér, vadul kiáltozva:

- Billy! Billy!

- Ez a mi regrutáink közül való - magyarázta a vén öszvér a lónak. - Engem kiált. Itt vagyok, kölyök, ne óbégass már! A sötétség még sohasem harapott meg senkit.

Az ágyús ökrök leheveredtek egymás mellé, és kérődni kezdtek, de a fiatal öszvér szorosan odabújt Billyhez.

- Rettenetes! - mondotta. - Félelmetes dolgok, Billy! Bejöttek a cserényünkbe, amíg aludtunk. Gondolod, hogy megölnek minket?

- Nagy kedvem volna, hogy bemutassam rajtad az egyes számú rúgásomat - mondta Billy. - Hogy egy tizenégy markos öszvér, akit úgy abrikoltak, mint téged, szégyent hozzon az ütegre ezek előtt az urak előtt!

- No, no, csöndesebben - szólt közbe a ló. - Gondold meg, hogy mind ilyenek vagyunk eleinte. Amikor én először láttam embert (Ausztráliában, hároméves koromban) - fél napig rohantam, s ha tevét láttam volna, talán a mai napig is rohannék.

Az angol lovasságnak jóformán valamennyi lovát Ausztráliából viszik Indiába, s maguk a katonák gyakoroltatják be.

- Hát ez igaz - hagyta rá Billy. - No, ne reszkess, kölyök! Amikor először rakták a hátamra a teljes szerszámot azzal a sok láncsal, a mellső lábaimra álltam, s az egész letáncoltam magamról. Akkor még nem is tanultam a rugdosás igazi tudományát, de az üteg azt mondta, hogy soha életében nem látott ilyet.

- De az nem szerszám vagy más efféle csörgő dolog volt - erősködött a fiatal öszvér. - Tudod, Billy, hogy azzal már nem törődöm. Mintha fák jöttek volna felénk, ott bukdácsoltak, cuppogtak a cserények között; a kötőfékem elszakadt, a hajtómat se találtam, téged se találtalak, Billy - hát elrohantam ezekkel az urakkal együtt.

- Hm - mondta Billy. - Mihelyt meghallottam, hogy a tevék elszabadultak, nyugodtan eljöttem - a magam szakállára. Hanem, ha egy ütegbeli csavaragyús öszvér úrnak mondja az ágyús ökröket, annak átkozottul inába szállhatott a bátorsága. Hé, fickók, kik vagytok?

Az ágyús ökrök kérődztek még egy kicsit, aztán egyszerre válaszolták:

- A Nagyagyús Üteg első ágyújának hetedik pár igás ökre. Aludtunk, amikor a tevék jöttek, de amikor belénk tiportak, fölkelünk és elmentünk. Jobb nyugodtan heverni a sárban, mint a puha almon zavartatni magunkat. Mondtuk ennek a barátodnak, hogy nincs mitől félni, de ő olyan sokat tud, hogy más volt a véleménye. Böő!

Azzal tovább kérődztek.

- Látod, így jár, aki megijed - mondta Billy. - Az ágyús ökrök is kikacagják. Remélem, örülsz, te tacsó.

A fiatal öszvérnek vacogott a foga, s hallottam, amint olyasvalamit mond, hogy semmiféle vén szarvasmarhától nem fél a világon: de az ökrök csak összeütötték a szarvukat, és tovább kérődztek.

- No, ne dühösködj, amikor már megijedtél. Ez a legrosszabb fajtája a gyávaságnak - mondta a ló. - Mindenkinek meg lehet bocsátani szerintem, ha megriad éjszaka, mert olyasvalamit lát, amit nem tud megérteni. Mi sokszor kitörtünk a cölöpök közül mind a négyszázötvenen, csak azért, mert egy regruta addig mesélt nekünk az ausztráliai viperáról, hogy a végén halálra rémültünk a kötőfékünk lelógó végétől.

- Ez mind rendjén van a táborban - mondta Billy -, magam is szívesen nekirugaszkodom csak úgy mulatságból, ha egy-két napig nem jártam künn; de mit csináltok valóságos szolgálat közben?

- Ó, az aztán egészen más - mondta a ló. - Akkor Dick Cunliffe ül a hátamon, szorítja az oldalamat a térdével, s csak arra kell ügyelnem, hogy hová rakom a lábamat, helyesen nehezedjem rá a hátsó lábszáramra, és értsem a zabla-szót.

- Mi az a zabla-szó? - kérdezte a fiatal öszvér.

- Tyű, a fűzfánfűtyülő rézangyalát a regrutájának - horkant fel a ló -, hát téged nem tanítottak arra, hogy a zabla-szót megértse? Hát mit tudsz, ha nem tudsz egyszerre megfordulni, amikor a zablát megrángatják? Hiszen ez élet-halál dolga a lovasnak és természetesen neked is. Megfordulsz a hátsó lábszáraidra nehezedve, mihelyt a zabla rándítását érzed. Ha nincs hely, ahol megfordulj, akkor felágaskodol egy kicsit, és úgy ereszkedel le a hátsó lábadra. Ezt hívják úgy, hogy valaki érti a zabla-szót.

- Minket nem így tanítottak - mondta ridegen Billy. - Minket arra tanítottak, hogy a vezetőnknek engedelmessédjünk: ha indulást parancsol, megindulunk, ha megállást, megállunk. Azt hiszem, voltaképpen egyre megy. No, és mit csinálsz ezzel a sok szép előkelő forgással meg ágaskodással, ami nagyon kellemetlen lehet a térded kalácsának?

- Az sok mindentől függ - felelte a ló. - Rendesen be kell nyargalnom egy sereg ordító, torzonborz ember közé, aki mind kést forgat, hosszú, fényes késük van, rosszabb a lódoctor késénél is, és ügyelnem kell, hogy Dick csizmája éppen csak érintse a szomszédja csizmáját, de ne akadjon belé. Ha látom, hogy Dick lándzsája jobbra van a jobb szememtől - akkor tudom, hogy nem esik bajom. Nem szeretnék annak az embernek vagy lónak a bőrében lenni, aki Dickkel meg velem szembeszáll, ha sietős a dolgunk.

- Nem vágnak azok a kések? - kérdezte a fiatal öszvér.

- Hát egyszer végigvágta a szügyemen, de az nem a Dick hibájából történt.

- Bántam volna is én, hogy ki a hibás, ha egyszer belém vágnak! - kiáltott fel a fiatal öszvér.

- Pedig nem mindegy az - mondta a ló. - Ha nem bízol a gazdádban, okosabb, ha mindjárt nyakad közé veszed a lábadat. Sok ló így is cselekszik, s én nem is gáncsolom érte. Amint mondtam: nem Dick hibájából történt. Az az ember a földön feküdt, s én kinyújtottam a testemet, hogy rá ne lépjek - ő meg alulról belém vágott. Legközelebb, ha földön fekvő ember fölött kell keresztülmennem, rátaposok - de csúnyán!

- Hm - mondta Billy -, bolond dolog. A kés mindig utálatos jószág. A legfontosabb mindenestre az, hogy jól egyensúlyozott nyereggel másszunk föl a hegyre, megbízhatunk mindig a négy lábunkban, de a fülünkben is, s felkússzunk, kapaszkodjunk, küszködünk odáig, ahol már sok száz lábnyira vagyunk mindenki másnak a feje fölött - valami sziklapárhányon, ahol éppen csak a patáinknak van hely. Akkor aztán megállsz, nem mozdulsz - sose várd az embertől, te tacsó, hogy a kantárod fogja - nyugodtan maradsz, amíg az ágyút összerakják, aztán elnézed, amint a tüzes, piros kis bombák szétpattannak a messzi fatetők között.

- Elcsúszni nem szoktatok soha? - kérdezte a ló.

- Azt mondják, hogy könnyebb füles tyúkot látni, mint elcsúszott öszvért - felelte Billy. - No, hébe-hóba talán megesik, hogy egy rosszul megrakott nyeregkápa felfordítja az öszvért, de ez nagy ritkaság. Szeretném megmutatni neked a mi munkánkat. Gyönyörű. Három évig tartott, amíg rájöttem, hogy mit is akarnak az emberek tulajdonképpen! Az a fortély a dolognak, hogy az alakunk sohase rajzolódjék ki az égen, mert akkor ránk lőhetnek. Jegyezd meg ezt, te tacsó! Fedve maradni, amennyire lehet, még ha egy mérföldet kerülsz is emiatt. Ha ilyen mászásra kerül a sor, én vezetem az üteget.

- Hogy rám lőjenek, s én ne rohanhassak közéjük! - mondta erősen elgondolkozva a ló. - Ezt nem bírnám ki. Rohamozva akarnék indulni Dickkel.

- Dehogyan akarnál! Tudod, hogy mihelyt az ágyúk állásban vannak, azok végzik el helyettetek a rohamot. Ez tudományos dolog, tiszta munka - de kések - piha!

A teherhordó teve már jó ideje ingatta a fejét erre-arra, várván, hogy ő is közbevehessen egy szót. Aztán hallottam, amint idegesen köszörülte a torkát, és megszólalt:

- É-é-én is verekedtem egy kicsit, de nem mászva és nem is rohanva.

- Nem ám. Ha már szóba hoztad - mondta Billy -, hát nem is látszol olyannak, mint aki mászásra vagy rohamra termett. No hát, hogy is volt az, vén szénahordó?

- Annak rendje és módja szerint - mondta a teve. - Mind leültünk.

- Ó, szép farhámom, szügyellőm! - mondta halkán a ló. - Leültetek?

- Leültünk százan - folytatta a teve - nagy négyszögben; a terhünket, a nyergünket az emberek halomba rakták a négyszögön kívül, s a hátunk fölött lövöldöztek a négyszögnek mind a négy oldalán.

- Miféle emberek? Akárki, aki éppen arra járt? - kérdezte a ló. - Minket is tanítanak arra a lovaglóiiskolában, hogy lefeküdjünk, s engedjük a gazdánkat lövöldözni a hátunk fölött, de Dick Cunliffe az egyetlen ember, akinek ezt megengedném. Csiklandozza a derekamat, s amellet nem is látok, amikor a földön van a fejem.

- Hát nem mindegy az, hogy ki lövöldöz fölötted? - szólt a teve. - Szorosan egymás mellett sok ember és sok teve van, s rengeteg füstfelhő. Én nem félek ilyenkor. Csöndesen ülök és várok.

- És mégis rossz álmaid vannak - vágott közbe Billy -, és fölforgatod éjszaka a tábort. Jó, jó! Én bizony nem feküdnék, még kevésbé ülnék le, hogy egy embert lövöldözni engedjek magam fölött: ha megpróbálná, a patám erősen össze találna különbözni a fejével. Hát hallott már valaki ilyen szörnyűséget?

Sokáig hallgattak; aztán az egyik ágyús ökör fölemelte nagy fejét, és így szólt:

- Igazán bolond vagy. Harcolni csak egy módon lehet.

- Ó, csak folytasd! - mondta Billy. - Kérlek, ne törődj velem. Ti bizonyosan a farkatokon állva harcoltok.

- Csak egy módon - mondta most a két ökör egyszerre. (Alighanem ikrek voltak.) - Mégpedig így: húsz pár ökröt be kell fogni a nagy ágyú elé, mihelyt a Kétfarkú trombitálni kezd. (Kétfarkú a tábor nyelvén elefántot jelent.)

- Miért trombitál a Kétfarkú? - kérdezte a fiatal öszvér.

- Ezzel mondja meg, hogy nem akar közelebb menni ahhoz a füsthöz, ami a másik oldalon látszik. Gyáva fickó a Kétfarkú. Akkor mi, ahányan vagyunk, együtt húzzuk a nagy ágyút - hó, hó csalé hajsz! Mi bezzeg nem mászunk föl sehová, mint a macska, és nem rohanunk, mint a borjú. Mendegélünk a síkságon, mind a húsz pár, amíg az igát le nem veszik a nyakunkról, s legelészünk, amíg a nagy ágyúk a síkságon keresztül beszélgetnek valami sárból tapasztott várossal - s falaiból darabok hullanak ki, és úgy száll a por, mintha csorda jönne haza.

- Úgy! És ti éppen ezt az időt választjátok ki legelésre? - szólalt meg a fiatal öszvér.

- Ezt vagy mást, mindegy. Enni mindig jó. Addig eszünk, amíg ismét nyakunkra teszik az igát, aztán visszahúzzuk a nagy ágyút odáig, ahol a Kétfarkú várja. Néha a városban is vannak nagy ágyúk, amik visszafelelnek, s egyet-egyét meg is ölnek közülünk, annál több legelő marad a többinek. Szerencse dolga - tisztára szerencse dolga. Mindegy, azért a Kétfarkú mégiscsak gyáva. Hát így kell harcolni. Mi, testvérek, Hapurból valók vagyunk. Az apánk Síva isten szent bikája volt. Ennyit akartunk mondani.

- No, valamit csakugyan tanultam ma éjjel - mondta a ló. - Ti, csavaragyús urak, nektek is van kedvetek legelészni, amikor nagy ágyúkkal lönek rátok, és a Kétfarkú a hátatok mögött marad?

- Éppen annyira, mint leülni, hogy az emberek mászkáljanak rajtunk, vagy késsel fölfegyverzett emberek közé rohanni. Sohase hallottam ilyen ostobaságot. Sziklapárkány, jól egyensúlyba rakott teher, olyan hajtó, akiben megbízhatunk, hogy enged a magunk útján járni - ez tetszik nekem; de a többi - soha! - kiáltotta Billy, lábával toppantva.

- No persze - mondta a ló -, mindenkit más anyagból gyúrtak; annyit látok, hogy a családod - apai ágon, sok mindent nem értene meg.

- Sose törődj a családod apai ágával - mondta bosszúsan Billy, mert minden öszvért bosszant, ha eszébe juttatják, hogy szamár volt az apja. - Az én apám délvidéki úr volt, s minden lovat, aki az útjába került, le tudott gázolni, ronggyá tudott harapni és rúgni. Ezt ne feledd, te nagy barna Brambi!

„Brambi” neveletlen vadlovat jelent. Képzeld el, mit érezne egy versenyparipa, ha valaki kocsihúzó „gebének” nevezné - s akkor azt is el tudjátok képzelni, hogy mit érzett az ausztráliai ló. Láttam, hogy szeme fehérje megvillan a sötétségben.

- Hallgass ide, te Malagából ideszakadt szamársarjadék - mondta a foga közt -, tudd meg, hogy én anyai ágon rokona vagyok Karbinnak, a melbourne-i serleg nyertesének, s arra miféleképpen nem szokás, hogy a lovat legázolja holmi bodzapuskás játékküteg nagyszájú, tökféjú öszvérje. Készen vagy?

- Ágaskodj! - nyihogta Billy. Mind a ketten felágaskodtak egymással szemközt, s én már elkészültem arra, hogy dühös verekedés tanúja leszek, amikor egy öblögető, dörgő hang szólalt meg az éj sötétjében jobb felől:

- Gyerekek, csak nem verekedtek össze ilyesmi miatt? Maradjatok nyugton.

Mindkettő négylábra ereszkedett undorodó horkantással, mert sem a ló, sem az öszvér nem szenvedheti az elefánt hangját.

- A Kétfarkú! - mondta a ló. - Ki nem állhatom. Nem tisztességes dolog, hogy valakinek elől-hátul farka legyen.

- Én is ugyanígy vélekedem - mondta Billy a ló mellé húzódva. - Mi azért mégis sok mindenben hasonlítunk egymáshoz.

- Azt hiszem, ez anyai örökség bennünk - mondta a ló. - Nincs értelme, hogy veszekedjünk. Nyihh! Kétfarkú, talán bizony megkötöztek?

- Az ám - felelte a Kétfarkú, s egész ormányát rázta a nevetés. - Cölöphöz kötöttek éjszakára. Hallottam, amit beszéltek. De ne féljete. Nem ütök szét köztetek.

Az ökrök meg a teve félhangosan morogták:

- Félni? A Kétfarkútól? Ostobaság! - S az ökrök így folytatták: - Sajnáljuk, hogy meghallottad, de hiába, így van. Miért féltek ti Kétfarkúak, az ágyúlovástól?

- Hát - mondta a Kétfarkú, egyik hátsó lábát a másikhoz dörzsölve, éppen, mint egy kisfiú, aki verset mond föl -, nem tudom, megértitek-e...

- Nem értjük meg, de nekünk kell az ágyút húzni - felelték az ökrök.

- Tudom. Tudom azt is, hogy sokkal bátrabbak vagytok, mint magatok is hiszitek. De velem, velem másként áll a dolog. Engem az ütegem kapitánya Vastag Bőrű Anakronizmusnak nevezett el a minap.

- Ez talán valami újfajta harcnak a neve? - kérdezte Billy, aki kezdte már visszanyerni szellemi képességeit.

- Ti, persze, nem értitek, hogy ez mit jelent, de én értem. Ez a szó azt jelenti, hogy én valami középúton járok, és igaz is. Én előre látom az eszemmel, hogy mi történik, ha egy gránát szétrobban: ti, ökrök, nem látjátok előre.

- Én igen - mondta a ló. - Legalábbis egy kicsit. Igyekszem nem gondolni rá.

- Én többet látok, mint te, és igenis gondolok rá. Tudom, hogy nagy darab állat vagyok, ha a gondozásomról van szó, és azt is tudom, hogy senki sem ért a gyógyításomhoz, ha beteg vagyok. Csak a hajtóm bérét tudják lefogni, amíg meg nem gyógyulok - és én nem bízom a hajtómban.

- Nyehh - mondta a ló -, ez már megmagyarázza a dolgot. Én bízom Dickben.

- Nekem ugyan egész ezred Dicket rakhattok a hátamra, attól nem érzem jobban magamat. Éppen eleget tudok ahhoz, hogy kellemetlen érzéseim legyenek, s nem tudok eleget, hogy azért mégis előremenjek.

- Ezt nem értjük - mondták az ökrök.

- Tudom, hogy nem értitek. Nem is hozzátok beszélek. Ti nem tudjátok, mi a vér.

- De igen - mondták az ökrök. - Az a vörös valami, ami beszivárog a földbe, és szaga van.

A ló rúgott, ugrott, horkantott egyet.

- Ne beszéljete róla! - mondtotta. - Ha csak rá gondolok is, érzem a szagát. Meg kell futamodnom tőle, ha Dick nincs a hátamon.

- De hisz itt nem szagolhatsz vért - mondták a tevé meg az ökrök. - Miért vagy olyan ostoba?

- Hitvány valami a vér - mondta Billy. - Én nem akarok megfutamodni, de nem szívesen beszélek róla.

- No, helyben vagyunk! - szólt a Kétfarkú, és fölemelte farkát, hogy magyarázkodni kezdjen.

- Persze hogy helyben vagyunk. Itt voltunk egész éjjel - mondták az ökrök.

A Kétfarkú úgy toporzékolt, hogy lábán csörömpölt a vasbilincs.

- Ó, nem hozzátok beszélek. Ti belül nem láttok semmit.

- Nem. Mi csak kifelé nézünk a négy szemünkkel - mondták az ökrök. - Egyenesen előre-nézünk.

- Ha én csak azt tudnám, és semmi egyebet, akkor nem kellene a nagy ágyút húznotok. Vagy ha olyan volnék, mint a kapitányom, az látja a dolgokat belül, a fejében, mielőtt a tüzelés megkezdődik, és egész testében reszket, de sokkal többet tud, semhogy elszaladna -, ha olyan volnék, mondom, akkor én is tudnám húzni az ágyút. No de ha ilyen bölcs volnék, akkor egyáltalán nem is lennék itt. Máig is király lennék az erdőben, ami valamikor voltam: fél napig aludnék, s akkor fürödnék, amikor kedvem tartja. Egy hónapja nem fürödtem már kedvem szerint.

- Ez mind igen szép - mondta Billy -, de azzal még nem lehet javítani semmin, hogy hosszú neveket adunk neki.

- Nyihh! - mondta a ló. - Azt hiszem, megértettem, mit gondol a Kétfarkú.

- Még jobban megérted mindjárt - mondta a Kétfarkú nagy bosszúsan. - Magyarázd meg nekem, miért nem szeretik ezt!

Azzal dühösen, élesen trombitálni kezdett.

- Hallgass! - kiáltott rá egyszerre Billy meg a ló, s hallottam, hogy toporzékolnak és megborzonganak. Az elefánt trombitálása mindig rút, de különösen az éjszaka sötétjében.

- Nem hallgatok! - mondta a Kétfarkú. - Magyarázzatok meg, kérlek! Hrrá! Rrratt! Hrrrá! Rrrá! - Aztán hirtelen elhallgatott, valami halk vinnyogást hallottam a sötétségben, és tudtam, hogy Vixen végre rám talált. Éppoly jól tudta, mint én, hogy az elefánt semmitől nem fél annyira, mint egy csaholó kis kutyától: megállt hát a cölöphöz kötött Kétfarkú előtt, s ugatni kezdett hatalmas lába tövében. A Kétfarkú feszengett. - Eredj innét, kis kutya! Ne szimatolj a bokám körül, mert beléd rúgok. Jó kis kutyus, szép kis kutyus, menj haza, te kis csaholó dög! Ó, miért nem viszi el valaki? Mindjárt megharap!

- Úgy látom - szólt Billy a lóhoz -, hogy Kétfarkú barátunk sok mindentől fél. Én pedig ha megettem volna azt a sok kutyát, akit felrúgtam a gyakorlótéren, szinte olyan kövér volnék már, mint a Kétfarkú.

Füttyentettem; a fülig sáros Vixen odafutott hozzám, megnyalta az orromat, s hosszan elbeszélte, hogyan kutatta végig utánam az egész tábor. Sohasem árultam el neki, hogy értem az állatok beszédjét, különben nagyon is bizalmaskodni kezdett volna. Így hát most begomboltam a kabátom alá: a Kétfarkú pedig csoszogott, topogott, morgolódozott magában.

- Különös! Nagyon különös! - mondotta. - Ez már a vérünkben van. De hát hova lett az az utálatos kis dög?

Hallottam, amint az ormányával tapogat mindenfelé.

- Úgy látszik, mindnyájunkat más-más dolog bánt - folytatta ormányát kifújva. - Ti, urak, azt hiszem, megriadtatok, amikor trombitáltam.

- Nem riadtam meg éppen - mondta a ló -, csak úgy éreztem, mintha lódarazsak nyüzsgőnének a hátamon, a nyereg helyén. Nehogy újra kezd!

- Én megijedek egy kis kutyától, a tevét pedig rossz álmok riasztják meg éjszaka.

- Szerencse, hogy nem kell egyformán harcolnunk mindnyájunknak - mondta a ló.

- Csak azt szeretném tudni - szólalt meg hosszú hallgatás után a fiatal öszvér -, csak azt szeretném tudni, hogy miért kell egyáltalán harcolnunk!

- Mert parancsolják - felelte a ló megvető horkantással.

- Parancs - mondta Billy, az öszvér, és összekocant a foga.

- Parancs - ismételte elcsukló hangon a teve, s utána a Kétfarkú is meg az ökrök: - Parancs!

- Igen, de ki adja a parancsot? - okvetetlenkedett a regruta-öszvér.

- Az az ember, aki előttünk jár, aki a hátunkon ül, aki az orrunkra erősített kötelet fogja, aki a farkunkat csavarja - mondták egymás után Billy meg a ló meg a teve meg az ökrök.

- De ki parancsol azoknak?

- Nagyon sokat akarsz tudni, te tacskó - mondta Billy -, az lesz a vége, hogy beléd rúgnak. Csak az a dolgod, hogy engedelmeskedj az előtted járó embernek, és ne kérdezősködj.

- Igaza van - szólt közbe a Kétfarkú. - Én nem tudok mindig engedelmeskedni, mert én afféle középúton járó teremtés vagyok; de Billynek igaza van. Engedelmeskedj a hozzád legközelebb álló embernek, aki parancsol, mert különben megállítod az egész üteget, és melleleg el is vernek.

Az ágyús ökrök felálltak, és menni készültek.

- Közeledik a reggel - mondták. - Visszamegyünk a cserénybe. Igaz, hogy mi csak magunk elé nézünk, és nem vagyunk valami okosak; de azért ma éjszaka csak mi nem ijedtünk meg. Jó éjszakát, hősök!

Senki sem felelt, s a ló, hogy másra terelje a szót, megkérdezte:

- Hová lett a kis kutya? A kutya annyit jelent, hogy ember is van valahol a közelben.

- Itt vagyok - csaholta Vixen -, az ágyútalp alatt az emberemmel. Te nagy, otromba barom, te tevé, fölforgattad a sátrunkat. Az emberem nagyon haragszik.

- Piha - mondták az ökrök. - Bizonyosan fehér ember.

- Hát persze hogy az - felelte Vixen. - Azt hiszitek, hogy engem valami fekete ökörhajcsár szolgál ki?

- Bú! Bó! Ú! - mondták az ökrök. - Jerünk innét, de gyorsan!

Nekiindultak a sárban, s valahogy úgy sikerült csinálniuk a dolgot, hogy az igájuk nekiment egy lőszerkocsi rúdjának, és beléakadt.

- No, ezt megcsináltátok - mondta nyugodtan Billy. - Ne küszködjete. Most itt alhattok reggelig. Mi baj?

Az ökrök valami hosszú, sziszegő horkantásban törtek ki, aminőt az indiai szarvasmarha szokott hallatni, taszigálódta, küszködtek, facsarogtak, topogtak, csúsztak, s kis híján beléestek a sárba, vad morgás közepette.

- Mindjárt kitöritek a nyakatokat - mondta a ló. - Mi bajotok van a fehér emberrel? Én együtt élek vele.

- Meg - esz - minket! Húzd! - kiáltotta az innenső ökör: az iga szétpattant, s ők ketten elballagtak.

Sohasem tudtam eddig, hogy miért fél az indiai szarvasmarha annyira az angoloktól. Mi megesszük a marhahúst - amihez egyetlen ökörhajcsár se nyúl hozzá -, s persze hogy a marhának nem tetszik ez.

- Hogy korbácsoljanak meg a tulajdon nyeregláncaimmal! - káromkodott Billy. - Ki gondolta volna, hogy két ilyen nagy dög állat így elveszti a fejét?

- Mindegy, ne törődj vele! Én megkeresem azt az embert. Tudom, hogy a legtöbb fehér ember hordoz valamit a zsebében - mondta a ló.

- Hát akkor én itt hagylak. Nem mondhatom, hogy túlságosan szeretem őket. Melleleg szólva, az olyan fehér ember, akinek nincs tisztességes hálólhelye, minden valószínűség szerint tolvaj, márpedig az én hátamon sok állami holmi van. Gyere, tacsó, visszamegyünk a cserényeinkbe. Jó éjszakát, Ausztrália! Remélem, találkozunk holnap a parádén. Jó éjszakát, vén Széna-hordozó! - Mászor fékezdd egy kicsit az érzéseidet, hallod-e?! Jó éjszakát, Kétfarkú! Ha holnap elhaladsz mellettünk a gyakorlótéren, ne trombitálj. A soraink összegabalyodnak tőle.

Billy, az öszvér, a vén harcos hányaveti, hanyag járásával távozott; a ló kitáguló orrlyuka a mellem körül kezdett szimatolni; adtam neki egy kis kétszersültet, s közben Vixen, aki igen önhitt kis kutya, elhitette vele, hogy kettőnknek tucatszámra vannak lovaink.

- Holnap a kocsimon megyek a parádéra - mondotta. - Merre leszel te?

- A második lovas század bal oldalán. Én adom meg a tempót az egész csapatomnak - mondta.

- Most vissza kell mennem Dickhez. Csupa sár a farkam: két órájába is belekerül, amíg a parádéra kipucol.

A harmincezer ember nagy parádéját aznap délután tartották meg. Vixennek és nekem jó helyünk volt az alkirály és az afganisztáni emír közelében, aki magas, fekete asztrakánsüveget viselt, a közepén nagy gyémántcsillaggal. A szemle első része ragyogó napsütésben folyt le; az ezredek egymás után vonultak el előttünk, csupa egyforma mozgó kéz és láb, sorban egymás mellett haladó ágyú - a végén már a szemünk is káprázott belé. Aztán a lovasság következett, gyönyörűen vágatva a „Bonnie Dundee” dallamára, s Vixen hegyezni kezdte a fülét a kocsin. Éppen a második lándzsás század száguldott el mellettünk, s ott volt az a ló, akit éjszaka láttunk: farka fényes, mint a selyem, fejét a szügyébe vágta, egyik fülét előreszegte, a másikat hátra: megadta a tempót az egész századnak, lába oly könnyedén járt, mintha táncolna. Aztán jöttek a nagy ágyúk, s láttam a Kétfarkút meg két másik társát, sorban befogva egy negyvenfontos ostromágyú elé; húsz pár ökör ballagott mögöttük. A hetedik párnak új igája volt; ez a pár merevnek, fáradtnak látszott. Legvégül következtek a csavarágyúk; Billy, az öszvér úgy viselkedett, mintha valamennyi csapatot ő vezényelné; szerszámja úgy ki volt kenve-fenve, hogy csak úgy ragyogott. Megéltjezttem Billyt, az öszvért, de az nem nézett se jobbra, se balra.

Újra megeredt az eső, s egy ideig olyan köd volt, hogy nem lehetett látni, mit csinálnak a csapatok. Nagy félkört alkottak a síkságon, s egy vonalba rajzoltak szét. Ez a vonal nőtt, egyre nőtt; végre már háromnegyed mérföld hosszú volt egyik szárnyától a másikig - szilárd fal emberből, lóból, ágyúból. Aztán egyenesen megindult az alkirály és az emír felé, s amint közelebb ért, rengeni kezdett a föld, akárcsak a gőzös fedélzete, amikor a gépek teljes erejükből dolgoznak.

Aki ott nem volt, el sem tudja képzelni, milyen ijesztő hatással van a nézőre a csapatoknak ez a kemény szembevonulása - még ha tudja is, hogy parádéről van szó. Én az emírré néztem. Idáig jelét sem mutatta csodálkozásának vagy más efféle érzésnek; de most mind tágabbra nyílt a szeme, rövidebbre fogta a lova kantárját, és hátranézegetett. Egy pillanatig úgy látszott, hogy kardot ránt, és utat vág magának a kocsikon mögötte levő angol férfiak és asszonyok között. Aztán egyszerre megállt az előrehaladó sereg, a föld nem rengett többé, az egész arcvonal tisztelgett, és harminc zenekar kezdett játszani egyszerre. A parádének vége volt, az ezredek az esőben visszamentek a táboraikba, s egy gyalogsági zenekar rázendített:

*Párjával gyertek, állatok,
hahó!
Párjával gyertek, állatok,
elefánt, tüzéségi ló,
mind a bárkába másszatok,
hogy meg ne ázzatok!*

Aztán hallottam, amint egy őszes, hosszú hajú, öreg közép-ázsiai főnök, aki az emír kíséretéhez tartozott, faggatni kezdett egy bennszülött tisztet:

- Hogy csináltátok ezt a csudálatos dolgot?

- Parancs volt - felelt a tiszt -, és mindenki engedelmeskedett.

- De hát az állatok olyan okosak, mint az ember? - kérdezte a főnök.

- Éppen úgy engedelmeskednek, mint az ember. Öszvér, ló, elefánt, ökör engedelmeskedik a hajtójának, a hajtó az őrmesternek, az őrmester a hadnagynak, a hadnagy a kapitánynak, a kapitány az őrnagynak, az őrnagy az ezredesnek, az ezredes a három ezredet vezénylő brigadérosnak, a brigadéros a tábornoknak, a tábornok az alkirálynak, az pedig a császárnő szolgája. Így van ez.

- Bárcsak így volna Afganisztánban is! - mondta a főnök. - Mert mi ott csak a magunk akaratának engedelmeskedünk.

- És ez az oka annak - mondta bajuszát pödörgetve a bennszülött tiszt -, hogy a ti emíretek, akinek nem engedelmeskedtek, kénytelen idejönni, és átvenni a mi alkirályunk parancsait.

HARCI ÁLLATOK DÍSZÉNEKE

Ágyúvontató elefántok:

*Nagy Sándor erők által lett győző Herkules,
mivelhogy homlokunk bölcs és járásunk ügyes.
Bölcsen, híven szolgáltuk - s mindnyájunk rab maradt.
Utat, utat! jön a tízlábnyi,
negyvenfontos fogat!*

Tüzérségi ökrök:

*Nagy hősök! nem kívánnak ágyúdörgést, tüzet,
s ha puskaport szagolnak, elvesztik fejüket.
Mi következünk akkor: húzzuk az ágyúkat!
Utat, utat! jön a húszigás,
negyvenfontos fogat!*

Lovassági paripák:

*Nyergemre! ki játszik legszebb dallamot?
dzsidások, huszárok és dragonyosok!
Különb, mint istálló vagy falnivaló,
ha ügetek, és szól harsány induló!*

*Etetnek, jártatnak zöld pázsit felett,
adnak jó lovast rám, patámnak teret.
Svadronok sorában léptem dobogó,
harci ló öröme harsány induló!*

Csavarágyú-húzó öszvérek:

*Magam és cimborám hegyre kapaszkodunk,
patánk alól kő gördül, s előre rugtatunk.
Csavarodunk és kúszunk, győzünk ösvény felett,
örömünk: szökkenéssel kihagyni lépteket.*

*Vagyunk őrmester üdve, ha nem hajszol, szelid;
s hajcsár átka, ha rosszul rakja ránk terheit.
Csavarodunk és kúszunk, győzünk ösvény felett,
örömünk: szökkenéssel kihagyni lépteket.*

A trén tevéi:

*Teve-dalról nem tud a krónika,
amely segítene, míg kocogunk,
de nyakunk szőrfedte trombita
(rtt-ta-ta-ta! szőrfedte trombita!)
és a mi menetdalunk:
Nem tudom, nem fogom! Nem akarom!
E jelszót add tovább a soron!*

*Egyikünk málhája földre csúszott!
Talán enyém - az lenne jó!
Egyikünk rakománya homokba esett,
hát éljen a zűrzavar és vakeset!
Urrr! jarrh! grrr! arrh!
Egyikünket most korbács fenyeget!*

Az állatok együtt:

*A had fiai vagyunk,
szolgálunk, ahogy tudunk.
Iga- s eke-gyermekek,
rajtunk poggyász vagy nyereg.
Menetünk a síkra ér,
mint feszes hajókötél,
gördül, szűkül, tágra nyúl,
harcba, vészbe kanyarul.
Körülöttünk az emberek
poros-némán lejtének.
Nem mondják: itt mért vagyok;
mennek, mint mi állatok.
A had fiai vagyunk,
szolgálunk, ahogy tudunk,
iga- s eke-gyermekek,
rajtunk poggyász vagy nyereg.*

.oOo.